

Jaarstukken 2023

gemeente
Het Hogeland

Jaarverslag

Inhoudsopgave

Jaarverslag	1
Inhoudsopgave	5
Voorwoord	7
Inleiding	9
Programmaverantwoording	19
1. Veiligheid	21
2. Bereikbaarheid	25
3. Economie & Werkgelegenheid	35
4. Leefbaarheid & Voorzieningen	43
5. Sociaal Domein & Volksgezondheid	67
6. Ruimtelijke Ordening, Wonen & Duurzaamheid	93
7. Burger & Bestuur	107
8. Bedrijfsvoering	111
Algemene Dekkingsmiddelen	119
Paragrafen	123
Lokale heffingen	125
Weerstandsvermogen & Risicomanagement	131
Onderhoud kapitaalgoederen	137
Financiering	145
Bedrijfsvoering	151
Wet open overheid (Woo)	161
Verbonden partijen	163
Grondbeleid	175
Aardbevingen	179
Grote Projecten en opgaven	189
Jaarrekening	203
Balans per 31 december 2023	205
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	209
Toelichting op de balans	215
Niet uit de balans blijken de verplichtingen	232
Overzicht van Lasten en Baten	237
Overzicht van Incidentele Lasten en Baten	239
Toelichting Lasten en Baten	241
Rechtmatigheidsverantwoording	245
WNT-verantwoording	247

EMU-saldo	249
SISA.....	250
Verklaring onafhankelijk accountant.....	273
Bestemming resultaat en aanvullende voorstellen.....	281
Bijlagen	283
I Verklaring van afkortingen.....	285
II Overzicht taakvelden	289
III Beleidsindicatoren	292
IV Investeringskredieten	296

Voorwoord

Voor u liggen de jaarstukken over 2023. Hiermee krijgt u inzicht in de behaalde resultaten en de besteding van onze middelen. U kunt een groot positief rekeningresultaat aflezen. We sluiten 2023 af met een vrij besteedbaar resultaat van ca. € 11,4 miljoen. Dit resultaat willen we graag inzetten ter dekking van wensen en knelpunten in de begroting van 2024. Deze voorstellen leggen we bij de komende Voorjaarsnota aan u voor.

Hoe komen we aan een positief rekeningresultaat?

Tijdens de behandeling van de Najaarsnota in december 2023 hebben wij de meeste oorzaken al met u gedeeld. Hiervoor verwijzen wij u dan ook graag naar de Najaarsnota. De nieuwe ontwikkelingen worden in deze jaarstukken toegelicht.

Het positieve rekeningresultaat is onder andere ontstaan door de manier waarop het rijk de gemeenten financiert en de situatie op de arbeidsmarkt. Dat wij als gemeente veel vacatures hebben openstaan speelt hierbij een grote rol. Hierdoor hebben we niet alle plannen voor 2023 volledig kunnen uitvoeren.

Wat betekent dit positieve rekeningresultaat?

De positieve cijfers over 2023 zijn niet alles zeggend voor de financiële situatie voor de komende jaren. We kunnen ons op basis van het bekende 'ravijnjaar' 2026 basis van deze cijfers niet 'rijk rekenen'. Dit komt doordat er vanaf 2026 sprake is van een fors structureel tekort in de gemeentefinanciën van vrijwel alle gemeenten in Nederland. Dit wordt veroorzaakt door een landelijke korting op het gemeentefonds. Hierdoor ontvangen gemeenten jaarlijks minder inkomsten van het Rijk. Dit staat op gespannen voet met de grote maatschappelijke opgaven waar gemeenten mee te maken hebben. Hiermee doet het Rijk een beroep op de daadkracht en oplossingsgerichtheid van gemeenten om ingewikkelde maatschappelijke problemen aan te pakken.

Naast deze gewijzigde financieringsmethodiek speelt voor onze gemeente ook nog eens de onzekerheid met betrekking tot het aangepaste verdeelmodel van het gemeentefonds. In 2025 zal moeten blijken of de uitkomsten van het herijkte model op basis van de evaluatie door het rijk onverkort wordt doorgevoerd, of dat deze wordt aangepast, met een minder somber perspectief voor onze gemeente tot gevolg.

Wat doet het college hieraan?

Ons College blijft zich inzetten voor voldoende structurele financiering door het Rijk. Dit doet wij door te blijven aandringen op structurele financiering en door lobbyactiviteiten. Wij maken het structurele tekort vanaf 2026 bij de Voorjaarsnota voor u inzichtelijk. Op dit moment is het Rijk onduidelijk over toereikende structurele financiering van gemeenten na 2025.

Belangrijke investeringen in 2023

In 2023 investeerden we in grote maatschappelijke opgaven:

- **Eemshavenplus.** De Eemshaven groeit als centrum in de productie van duurzame energie. Daarbij willen we ook de omgeving laten profiteren van de ontwikkelingen in de Eemshaven. Daarom werken wij actief samen met zowel bedrijven als voor de inwoners van de omliggende dorpen.
- **Centrumplannen.** Met centrumplannen versterken we de functie en uitstraling van de dorpen Winsum, Uithuizen, Bedum, Leens en Uithuizermeeden.
- **Energietransitie.** Met de energietransitie faciliteren we de overstap van fossiele brandstoffen zoals aardgas en aardolie naar volledig duurzame energiebronnen zoals zonne- en windenergie.

- **Minisamenleving de Tirrel.** Met de realisatie van de Tirrel hebben wij zorg, onderwijs en kinderopvang gehuisvest onder één dak.
- **Transformatie Sociaal Domein.** Zo kunnen wij, zonder tussenkomst van het rijk onze inwoners gemakkelijker en compleet van dienst zijn.
- **Ontwikkelplein.** Focust op de ontwikkeling en de zelfredzaamheid van onze inwoners.

Tegelijk met deze grote opgaven droegen we zorg voor de opvang van vluchtelingen en ontheemden. Dit doen we door het programma 'Huisvesting, integratie en inburgering'.

Naast deze investeringen en initiatieven hebben we te maken met flinke kostenstijgingen en duurdere investeringsprojecten.

Winsum, mei 2024,

Het college van Burgemeester en Wethouders.

Inleiding

Samenvatting

Voor u liggen de jaarstukken 2023, bestaande uit de jaarrekening en het jaarverslag over 2023. Een verslag over een jaar waarin veel is gebeurd en waarin we hebben gestaan voor vele opgaven. Niet alleen hebben we te maken met op te vangen vluchtelingen, maar we staan ook aan het begin van bijvoorbeeld de energietransitie, de ontwikkeling van de Eemshaven en omgeving de transitie van het Sociaal Domein en het programma met betrekking tot Wonen en Leefomgeving. Gezien de hoeveelheid opgaven waar we aan werken en die we nog op moeten pakken, hebben we halverwege deze collegeperiode gekeken waar wij op dit moment staan en wat ons de komende jaren te doen staat. Er ligt een goede basis om de komende jaren verder te bouwen. We hopen dat de ervaringen die we in dit verslag met u delen kunnen helpen bij de plannen in deze collegeperiode en uiteraard ook de jaren daarna.

De jaarstukken bestaan, conform de voorschriften, uit het jaarverslag en de jaarrekening. In het jaarverslag leggen wij verantwoording af over het gevoerde beleid en beheer in 2023. Deze verantwoording vindt per programma plaats. Daarnaast wordt in de paragrafen ingegaan op diverse (grotendeels) verplichte onderwerpen.

In de jaarrekening komt o.a. het financieel resultaat aan de orde. Daar waar nodig wordt een toelichting gegeven op de gepresenteerde posten. De wijze van presenteren sluit grotendeels aan bij de begroting 2023, zoals u die in november 2022 heeft vastgesteld.

Alvorens het resultaat te benoemen is het goed een beeld te schetsen van de verwachtingen die in de loop van 2023 met u zijn gedeeld. Bijna € 16 miljoen van dit saldo was reeds voorzien en is eerder met u besproken. De begroting 2023 is door u vastgesteld met een beperkt overschot van ruim € 0,3 miljoen. Bij de voor- en najaarsnota is dit overschot bijgesteld tot een overschot van ruim € 9 miljoen.

Daarnaast heeft u onlangs besloten om per saldo ca. € 5,8 miljoen budget over te hevelen van 2023 naar 2024. Deze middelen vindt u uiteraard terug als overschot in deze rekening en wordt bij de bestemmingsvoorstellen gereserveerd voor de daaraan gekoppelde uitgaven die in 2024 nog plaatsvinden. Voor uw beeld moet de budgetoverheveling dus ook worden gecorrigeerd op het daadwerkelijke resultaat.

In onderstaande tabel ziet u samengevat de verhouding tussen het verwachte saldo na de najaarsnota, de budgetoverheveling en het daadwerkelijk en dus te verklaren resultaat:

Te verklaren resultaat 2023 (bedragen x € 1000,-)	
Prognose na de Najaarsnota	9.030
Raadsbehandeling Voorjaarsnota	1.200
Budgetoverheveling per saldo	5.751
<i>Prognose na budgetoverheveling</i>	<i>15.981</i>
Werkelijk Resultaat	20.130
Te verklaren	4.149

In de onderstaande tabel hebben we de belangrijkste onderliggende oorzaken van de afwijking op het verwachte resultaat op hoofdlijnen gepresenteerd. Voor een gedetailleerde beschrijving van de

verschillende voor- en nadelen verwijzen wij u naar de analyses die bij de programma's zijn opgenomen.

In grote lijnen ziet u dat de belangrijkste voordelen bestaan uit lagere personele lasten, een hogere Algemene Uitkering op basis van de Decembercirculaire en meer OZB-inkomsten uit vooral onze niet-woningen.

Tegelijkertijd zien we dat er ook verschillende grotere negatieve afwijkingen zijn. Daarvan zijn het resultaat op de grondexploitatie en de afwaardering van gronden het meest in het oog springend.

Het resultaat is als volgt opgebouwd:

Verklaring resultaat 2023		
Bedragen x € 1.000,-		
<i>Voordelen:</i>		
Algemene uitkering (I)	1.403	
Personeelslasten (I)	1.363	
OZB/belastingen (I)	752	
Rente (I)	292	
Vrijval pensioenvoorziening bestuurders (I)	451	
Vrijval Voorziening verlofstuwmeren	423	
Vrijval BTW voormalige gemeenten	623	
SPUK Sport	403	
Energielasten gemeentelijke panden (S)	140	
Exploitatie de Tirrel (I)	647	
Kapitaallasten/treasury (I)	322	
CJG (S)	99	
BUIG (I/S)	416	
Jeugdzorg (I/S)	864	
Beschermd wonen (I)	411	
WMO (Begeleiding) (I)	148	
WMO (woningaanpassingen) (I)	215	
GALA (I)	165	
Peuteropvang (I)	129	
SPUK IZA (I)	238	
Regeling vergoeding energiekosten maatschappelijke inst. (I)	887	
Totaal voordelen:		10.391
<i>Nadelen:</i>		
Voorziening Grondexploitaties (I)	-1.097	
Afwaardering gronden (I)	-1.467	
Vergoeding OZB scholen (S)	-149	
Verhuur sportaccommodaties (I)	-225	
WMO Huishoudelijke Hulp (I)	-84	
Voorziening dubieuze debiteuren (I)	-402	
Uitgifte graven en uitvaarten (I)	-180	
Tractiekosten (brandstof) (S)	-92	
Voorziening verlof (I)	-221	
BTW Afval (I)	-145	
Riolen en Rioolheffing (I)	-810	
Actualisering wachtgeld bestuurders	-384	
Extra dotatie voorziening WGA/WIA/WW	-191	
Personeelskosten doelgroepen (S)	-145	
Overige afwijkingen per saldo	-650	
Totaal nadelen		-6.242
Voordeel t.o.v. begroot		4.149

Niet alle posten lichten we in deze inleiding toe. Een aantal grotere afwijkingen willen we er echter wel uitlichten.

Algemene Uitkering

De uitkomsten van o.a. de decembercirculaire gaven een positiever beeld dan we tot dat moment in de begroting (o.b.v. de meicirculaire) hadden voorzien. Dit heeft voornamelijk met hoeveelheidsontwikkelingen te maken. Daarnaast zijn er diverse afrekeningen over voorgaande jaren, die positief uitvallen. In totaal is het voordeel ca. € 1,4 miljoen.

Personeelslasten

Bij de Voorjaarsnota heeft u ingestemd met diverse personele uitzettingen. Dat heeft geleid tot een toename van het aantal openstaande vacatures. Door de gespannen situatie op de arbeidsmarkt is het moeilijk op korte termijn voor de vele vacatures een geschikte invulling te vinden. Als gevolg daarvan is de onderuitputting op onze vacatureruimte ook veel hoger uitgevallen dan verwacht. Dit is de belangrijkste oorzaak van het overschot op de personele lasten. Voor een deel is dit overschot toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'Frictie Personeelskosten'. Dit tot aan het bij de onlangs vastgestelde 'Nota reserves & Voorzieningen' vastgestelde plafond van € 2,5 miljoen. De rest van het overschot van ca. € 1,4 miljoen valt vrij ten gunste van het resultaat.

OZB/Belastingen

Voor wat betreft de vrij besteedbare belastingen zien we, bij met name de OZB niet woningen, een meeropbrengst van ruim € 752.000. Dit heeft te maken met de waardering van objecten in de Eemshaven. Onderdeel daarvan is een energiecentrale in de Eemshaven. Als gevolg van een erg positief rekeningresultaat van de energiecentrale is de WOZ-waarde verhoogd, waarmee er een hogere aanslag ontstaat.

Rente

Er is meer geld geparkeerd bij de Schatkist dan geraamd en dat geeft een hogere renteopbrengst. Daarbij wordt er inmiddels weer (meer) rente vergoed op de belegde gelden bij de Schatkist.

Pensioenvoorziening bestuurders

Elk jaar wordt de voorziening voor de pensioenverplichtingen van onze (voormalige) bestuurders op basis van een actuariële berekening herijkt. Dit gebeurt op basis van actuele levensverwachtingen en renteontwikkelingen. In verband met de stijgende rente kan de voorziening neerwaarts worden bijgesteld, wat een voordeel in deze rekening oplevert.

Vrijval voorziening verlofstuwmeren

Bij de jaarstukken 2022 hebben we conform de voorschriften een voorziening gevormd voor verlofstuwmeren. Deze voorziening moet jaarlijks weer worden herijkt op basis van de aanwezige verlofsaldi aan het einde van het boekjaar. Deze actualisatie leidt tot een neerwaartse bijstelling van de voorziening met ca. € 423.000.

Vrijval BTW voormalige gemeenten

De afgelopen jaren zijn de BTW posities van de voormalige gemeenten met de belastingdienst afgewikkeld. In verband met de BTW positie van de voormalige gemeente Winsum was er voorzichtigheidshalve een balanspost opgenomen voor het geval de vordering niet kon worden gerealiseerd. Inmiddels is alles afgewikkeld en kan de balanspost vrijvallen.

SPUK Sport

Omdat gemeenten BTW op sport niet meer kunnen declareren is een tijdelijke regeling SPUK sport in het leven geroepen. Daarmee kunnen we een vergoeding krijgen voor misgelopen BTW. Wij hebben in de realisatie meer kosten onder deze regeling kunnen brengen dan waar we in de ramingen mee hebben gerekend.

Energielasten gemeentelijke panden

De energietarieven voor 2023 zijn op basis van inschattingen, midden in de tijd dat de energieprijzen erg hoog lagen, bij de opstelling van de begroting 2023 verhoogd. De zachte weersomstandigheden, het naar beneden brengen van de temperatuur in de kantoren en het nemen van energiebesparende maatregelen zoals slimme sturing van verwarmingsinstallaties hebben (gunstige) invloed op het verbruik. Hierdoor zijn de kosten voor elektriciteit en gas lager dan vooraf was geschat.

Exploitatie de Tirrel

Medio 2023 is de Tirrel in gebruik genomen. In 2022 is er een begroting 2023 opgesteld met een inschatting van de exploitatielasten voor 2023. Om onder andere de hoge energielasten door de vertraging van de zonnepanelen op te vangen en de eenmalige extra management en projectondersteuning kosten te kunnen dekken, is er aanvullend incidenteel budget aan u gevraagd voor 2023. Door de verlate opening van de Tirrel en het meevallen van de energiekosten is er geen aanspraak gemaakt op het extra budget, wat een incidenteel overschot in deze rekening geeft.

Kapitaallasten/Treasury

Bij de voorjaarsnota hadden we reeds een voorzichtige inschatting gemaakt van de onderuitputting op de kapitaallasten. Deze ontstaat doordat niet alle investeringskredieten in een jaar volledig worden ingezet, of doordat een investeringskrediet wordt afgesloten en het krediet nog niet volledig is besteed. In aanvulling op het effect van de voorjaarsnota, vallen de kapitaallasten nog iets lager uit.

Centrum voor Jeugd en Gezin

In de begroting was rekening gehouden met een raming voor gezinsverzorgenden. Dit is op een andere manier ingevuld, waardoor er ca. € 99.000 voordeel in deze rekening ontstaat.

BUIG

Op de producten voor inkomensvoorzieningen zien we een voordelig saldo ten opzichte van de begroting van ca. € 416.000. Op een budget van ruim € 18 miljoen een relatief beperkte afwijking. Dat is een beperkte afwijking, waarvan de oorzaak niet scherp te duiden is. De economische situatie en ons gevoerde beleid zullen van invloed zijn geweest.

Jeugdzorg

Bij de Najaarsnota is de taakstelling op het terrein van de jeugdzorg incidenteel afgeraamd voor 2023. Dit in de veronderstelling dat de taakstelling voor 2023 niet meer gerealiseerd zou worden. Dat was op zich een terechte veronderstelling. Ten opzichte van het bijgestelde budget zien we een overschot van ca. € 864.000. Een groot deel van dit overschot komt voort uit de afrekening met het RIGG. Deze is in mei 2024 bekend geworden.

Beschermd Wonen

Het verwachte saldo van het programma Beschermd Wonen wordt door de centrumgemeente Groningen op basis van inwoneraantal verdeeld over de gemeenten. Dit wordt pas laat bekend, waardoor wij niet eerder dan bij de rekening zicht hebben op het effect voor onze begroting. Dit heeft geleid tot een overschot van € 411.000.

WMO-woningaanpassing en begeleiding

De uitgaven voor woningaanpassingen laten jaarlijks behoorlijke fluctuaties zien. Dat heeft vooral te maken met het feit dat enkele grote woningaanpassingen een grote invloed op het beschikbare budget kunnen hebben. We zien dat de uitgaven voor woningaanpassingen in 2023 ca. € 215.000 lager zijn uitgevallen dan we hadden begroot. Ook voor het onderdeel begeleiding is een overschot te zien van € 148.000, doordat het volume iets achterbleef ten opzichte van de begroting.

GALA

Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is halverwege 2023 van start gegaan. Wel is het volledige jaarbedrag aan de gemeenten uitgekeerd, waarvan 20% mag worden meegenomen naar het volgende jaar. Om deze 20% te halen zijn diverse structurele uitgaven op het gebied van preventie in 2023 eenmalig verantwoord onder het Gezond en Actief Leven Akkoord. Daardoor ontstaat er een voordelig saldo op deze reguliere middelen. Wij willen deze middelen echter nog wel inzetten in het kader van het Gezond Leven Akkoord. Wij stellen daarom bij de resultaatsbestemmingen voor dit voordelige saldo te doteren aan de bestemmingsreserve Sociaal Domein.

Peuteropvang

Een deel van het budget voor peuteropvang is geraamd voor exploitatie financiering. Dit is nog niet ingevoerd, waardoor het budget ook niet is besteed. Daarnaast fluctueert het aantal peuters en daarmee de subsidie aan de ouders.

SPUK IZA

Centrumgemeente Groningen heeft rijksmiddelen ontvangen voor het Integraal Zorg Akkoord (SPUK IZA). Gemeenten kunnen de inzet op coördinatie en uitvoering van activiteiten op het snijvlak van het medisch-sociaal domein en preventie tot een bepaald bedrag in 2023 eenmalig vergoed krijgen uit deze middelen. Onze inzet bestaat uit kosten die ook reeds in onze begroting zijn opgenomen. Daardoor ontstaat er een voordelig saldo in de rekening. Voor het geval de definitieve subsidie niet wordt toegekend, is het van belang het overschot te beschermen. Daarom vindt u deze post terug bij de voorstellen voor resultaatbestemming.

Regeling vergoeding energiekosten maatschappelijke instellingen

De regeling vergoeding energiekosten maatschappelijke organisaties liep tot eind 2023. Hiervoor heeft u € 1 miljoen beschikbaar gesteld. Er is echter weinig gebruik gemaakt van de regeling, waardoor er ca. € 887.000 resteert.

Voorziening grondexploitaties

Onlangs heeft u de actualisatie van de grondexploitaties in uw raad besproken. U heeft daar kunnen zien dat er voor diverse exploitaties een verlies wordt voorzien. Zoals de regels voorschrijven moet hier een voorziening voor worden getroffen. In totaal gaat het om een bedrag van ca. € 1,1 miljoen.

Afwaardering gronden

Van een tweetal complexen waarvoor grond is aangekocht, verwachten wij op korte termijn geen exploitatie te vormen. Daarmee schrijven de regels voor dat de gronden moeten worden afgewaardeerd naar agrarische waarde. Deze afwaardering bedraagt bijna € 1,5 miljoen.

Verhuur sportaccommodaties

De verhuuropbrengsten van de sportaccommodaties geeft een tekort ten opzichte van de begroting te zien. Dit heeft onder andere te maken met de compensatie van de tariefharmonisatie tot medio 2023 en het sluiten van een sporthal en gymzaal door de oplevering van de Tirrel. Dit laatste geeft echter bij de exploitatie van de Tirrel een voordeel.

Voorziening dubieuze debiteuren

Bij jaarafsluiting is ook een analyse gemaakt van de openstaande debiteurenposten. Conform onze regels wordt er op basis van ouderdom van de posten een voorziening getroffen om eventuele afboekingen van openstaande posten te kunnen dekken.

Voorzieningen verlof

Sinds 2022 zijn wij verplicht voor zowel de deelnemers aan de regeling voor verlofsparen, als voor de bestaande verlofstuwmeren een voorziening te vormen. Jaarlijks beoordelen we of de voorziening van voldoende niveau is, of dat er moet worden bijgestort, of dat er een deel kan vrijvallen. Deze beoordeling heeft geleid tot een extra dotatie van ca. € 221.000.

BTW afval

In het kader van de afvalstoffenheffing nemen we ook de kosten van de BTW mee in de tariefberekening. Lagere kosten betekent echter ook minder BTW die we kunnen meenemen in de bepaling van de mutatie op de voorziening. Deze lagere kosten geven daarmee een negatief verschil in de onttrekking en dus op het rekeningresultaat.

Rioolheffing/riolering

Bij de voorjaarsnota hebben we een inschatting gemaakt van de totale onderuitputting op onze kapitaallasten. Dit als gevolg van niet bestede kredieten per 1-1-2023. Daarnaast is de omslagrente neerwaarts bijgesteld van 1,5% naar 0,5%. Beide punten leiden tot lagere kapitaallasten. Een deel van deze kapitaallasten heeft betrekking op riolen. De kapitaallasten op riolen worden gedekt uit de voorziening riolering. Doordat we deze lagere onttrekking nu bij de rekening hebben verwerkt, geeft dit een nadeel in de exploitatie.

Actualisatie wachtgeld bestuurders

Elk jaar wordt de voorziening voor de wachtgeldverplichtingen van onze (voormalige) bestuurders op basis van een actuele berekening herijkt. Op basis van deze actualisatie moet de voorziening naar boven worden bijgesteld.

Dotatie voorziening WGA/WIA/WW

Voor de oud medewerkers die een WGA/WIA/WW uitkering ontvangen dient de resterende tijd dat zij recht hebben te worden voorzien.

Personeelskosten doelgroepen

De overige personeelskosten van de doelgroepen vallen hoger uit dan verwacht. Dit heeft vnl. te maken met het gebruik van de RVU (Regeling Vervroegd Uittreden) regeling door medewerkers uit de doelgroep.

Voor een gedetailleerde beschrijving van de verschillen tussen de realisaties en de begroting en een inhoudelijk verslag van hetgeen in 2023 is bereikt en is uitgevoerd, verwijzen wij u naar de verschillende programmaverantwoordingen in het jaarverslag.

Overige aandachtspunten

Naast de hierboven beschreven verklaringen van de verschillen zijn er ook een aantal onderwerpen die per saldo geen verschil veroorzaken in het rekeningresultaat, maar die wij op deze plek wel graag willen benoemen.

Opvang Oekraïners

Op basis van de normvergoeding voor de opvang van Oekraïners hebben wij ruim € 4,7 miljoen ontvangen. De werkelijke kosten voor de opvang van Oekraïners zijn in 2023 ca. € 3,3 miljoen lager geweest dan de normvergoeding die hiervoor is ontvangen. Bij de Najaarsnota werd dit overschot ingeschat op € 2,5 miljoen. De oorzaak ligt o.a. in de lager dan gemiddelde kosten voor huisvesting. Veel ingezette accommodaties waren gemeentelijk eigendom en voor de inrichting is gebruik gemaakt van gebruikt inventaris.

Rekening houdend met de overhead resteert er een overschot van ruim € 3 miljoen. Wij hebben de niet bestede middelen gedoteerd aan de reserve voor de opvang van vluchtelingen. Dit overschot ziet u derhalve niet terug in het gepresenteerde resultaat.

Bestemmingsreserve Sociaal Domein

In de onlangs door u vastgestelde nota Reserve en Voorzieningen hebben we opgenomen dat overschotten op de begroting van het Sociaal Domein middels eventuele resultaatsbestemmingen kunnen worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Sociaal Domein. Hier is in de nota echter een plafond aan gekoppeld van 5% van de totale omvang van het begrotingsprogramma Sociaal Domein. Dat is ca. € 4,5 miljoen. Aangezien het saldo van de reserve ultimo 2023 ca. € 6,4 miljoen bedraagt, is er conform de nota geen ruimte om extra middelen te doteren. Uitzondering hierbij willen we maken voor twee onderdelen. Dit zijn de ingezette GALA middelen en de SPUK IZA. Dit omdat beide een specifiek doel betreffen. We willen de GALA middelen inzetten voor het doel waarvoor we

de middelen hebben ontvangen en voor de SPUK IZA willen we de middelen reserveren totdat de SPUK definitief is toegekend.

Resultaatsbestemmingen

In de besluitpunten van deze rekening vindt u diverse resultaatsbestemmingen terug. Een aantal resultaatsbestemmingen hangen samen met ontvangen rijksmiddelen die we voor bepaalde doelen hebben ontvangen en die we daar ook graag voor in willen zetten. Deze zijn reeds in deze samenvatting benoemd. De voorgestelde resultaatsbestemmingen betreffen:

- Reeds besloten budgetoverheveling;
- Overschot SD als gevolg van inzet GALA naar bestemmingsreserve Sociaal Domein;
- SPUK IZA naar Bestemmingsreserve Sociaal Domein.
- Vorming bestemmingsreserve WW verplichtingen

Bestemmingsreserve WW verplichtingen

In het kader van de vele opgaven waarmee wij inmiddels met de uitvoering zijn gestart, of in de komende tijd gaan starten, zal er veel personele inzet nodig zijn. Voor veel van deze opgaven krijgen we incidentele dekking vanuit het rijk, of wij dekken het uit de eigen middelen middels de bestemmingsreserve 'Grote Opgaven'. Het is echter vanuit financieel oogpunt niet aan te bevelen de benodigde capaciteit voor de uitvoering alleen te doen met inhuur op incidentele basis. Daarom trekken wij hiervoor ook mensen aan. Wanneer opgaven echter aflopen, dan zullen we ook weer terug moeten schakelen in onze personele capaciteit. Dit brengt mogelijk WW verplichtingen met zich mee. Voor dit risico zouden we een bestemmingsreserve willen vormen en daar een deel van het rekeningresultaat voor bestemmen. De benodigde omvang van een dergelijke reserve is moeilijk in te schatten. Wij stellen vooralsnog voor om een bedrag ad € 2,5 miljoen te bestemmen voor dit doel. Dit kan voor een deel worden gedekt uit het vrijvallende deel van ons voordeel op de personeelsbegroting over 2023.

Bij de actualisatie van de nota Reserves en Voorzieningen later dit jaar zullen we de randvoorwaarden voor deze reserve aan u voorleggen. Daarbij o.a. aandacht voor de wijze van voeding, onttrekking en hoogte van de reserve.

Inzet resterend saldo

Na aftrek van de voorgestelde resultaatsbestemmingen en de budgetoverheveling resteert er nog een saldo van ruim € 10,5 miljoen. Dit overschot zouden we willen inzetten in het kader van diverse plannen of wensen waarvoor incidentele dekking benodigd is. Wij willen de middelen echter nu nog niet definitief aan de verschillende specifieke doelen reserveren, omdat wij van mening zijn dat keuzes in dit kader op een integrale wijze thuis horen in de voorjaarsnota. Op deze wijze kan uw raad aangeven of de lijn van het college wordt gedeeld of dat er andere inzichten of aanvullende wensen zijn.

Wensen die het college onderkent en waarvoor wij het overschot van deze rekening zouden willen gebruiken betreffen onder andere:

- Cofinanciering Masterplan Regiokernen;
- Aanvulling vastgoedsubsidieregeling centrumplannen;
- Aanpak groen;
- Ontwikkelplan Visserij;
- Aankoop gronden;
- Innovatie erfgoed.

Een aantal voorgestelde wensen lichten we hieronder toe. Een nadere uitwerking en onderbouwing zullen wij u bij de Voorjaarsnota voorleggen.

Cofinanciering Masterplan Regiokernen

In onze gemeente wordt al vanaf voor de herindeling gewerkt aan het versterken van de centra in de plaatsen Bedum, Winsum, Uithuizen en Uithuizermeeden. In 2023 is gebleken dat andere ontwikkelingen en nieuwe programma's een overlap met de doelen van het programma Centrumplannen heeft. Dat is erg positief, want daaruit blijkt dat gezamenlijk wordt bijgedragen aan de brede welvaart in onze gemeente. Een van de ontwikkelingen is de door de provincie geëntameerde Regiodeal/Masterplan Regiokernen, waarvan Bedum en Uithuizen voor onze gemeente deel uitmaken. Inmiddels zijn de middelen bij in het kader van de Regiodeal gehonoreerd. Vanuit de Regiodeal wordt circa € 2 miljoen per kern toegekend. Om middelen voor de cofinanciering beschikbaar te hebben, stellen wij voor om voor beide Regiokernen € 2 miljoen te reserveren bij de Voorjaarsnota.

Aanvulling vastgoedsubsidieregeling Centrumplannen

Binnen de centrumplannen zien we een toenemende vraag naar de diverse subsidieregelingen. De budgetten voor transformatie en verplaatsing raken hiermee uitgeput. Desondanks merken we een trend dat in met name Bedum, Leens en Uithuizen meer vastgoedeigenaren bereid zijn om hun pand aan te passen volgende de regelingen zoals wij deze hanteren. Om middelen voor de subsidieregelingen beschikbaar te hebben, stellen wij voor om voor om € 1 miljoen te reserveren bij de Voorjaarsnota.

Aanpak groen

In 2023 is het groenbeleidsplan geëvalueerd om inzicht te krijgen in de uitvoering van het beleid. Op basis van deze evaluatie hebben we een plan van aanpak opgesteld met bijbehorende kostenramingen. Eén van de speerpunten betreft het wegwerken van het achterstallige bomenonderhoud. Hiervoor heeft u voor de jaren 2021 tot en met 2023 incidenteel budget beschikbaar gesteld, maar helaas hebben we met dit budget nog niet alle achterstanden kunnen oplossen. Om gevaarlijke situaties op te lossen en te voorkomen zouden we graag aanvullend incidenteel budget inzetten.

Ontwikkelplan Visserij

Aanvullend op de 4 miljoen euro die het Rijk beschikbaar stelt voor De Noord Nederlandse visserijgemeenschappen die worden geraakt door de ingrijpende veranderingen in de kust en Noordzeevervisserij, willen wij u vragen cofinanciering beschikbaar stellen. Het rijksgeeld is bedoeld voor aanpassingen en vernieuwing in de visclusters en voor visserijgemeenschappen. De provincies Groningen en Fryslân, de gemeenten Noard East Fryslân, Harlingen, Het Hogeland, het Waddenfonds en Hogelandster ondernemers worden gevraagd financieel bij te dragen.

Bij de Voorjaarsnota willen wij u daarom vragen om € 450.000,- te reserveren voor een bijdrage aan het Visserij Ontwikkel Plan. Dit bedrag is gemeentelijke cofinanciering,

Aankoop gronden

In 2024 wordt gewerkt aan een nieuwe notitie grondbeleid. Hierin zal ook een strategie gepresenteerd worden om snel en adequaat te kunnen handelen bij strategische grondaankopen. Bij de Voorjaarsnota willen wij u derhalve voorstellen doen om middelen hiervoor te reserveren.

Innovatie erfgoed

In 2024 wordt hard gewerkt aan een beleidsintensivatie rondom ons Erfgoedbeleid. Uw raad zal hierover een nota ontvangen. In de afgelopen jaren is vaak gebleken dat door ontbreken van incidenteel budget co-financiering of ontwikkeling van nieuwe initiatieven vanuit de gemeente lange trajecten waren. In het aangescherpte beleid zullen hierin keuzes aan u worden voorgelegd. Het is dan ook gewenst om hier middelen van incidentele aard aan te koppelen. Bij de voorjaarsnota zullen wij u daarom voorstellen doen om hier incidentele middelen voor te reserveren.

Weerstandsvermogen

Naast de beschreven lijn van het rekening resultaat is uiteraard onze financiële positie van groot belang. Cruciaal in dit beeld is ons weerstandsvermogen. Bij de begroting 2024 meldden wij u reeds de positieve ontwikkelingen in ons weerstandsvermogen. Deze ontwikkeling zet zich vooralsnog door. Tijdens het proces van het opstellen van de jaarstukken is het weerstandsvermogen weer onderworpen aan een herijking. Het weerstandsvermogen is immers geen statisch geheel. De risico's veranderen in de loop van de tijd, maar ook de stand van de Algemene Reserve is aan verandering onderhevig, als gevolg van de verschillende ontwikkelingen.

In de voorliggende stukken zien wij dat het benodigde weerstandsvermogen, als gevolg van de herijking van de risico's, is gedaald naar € 7,9 miljoen in deze jaarstukken. Voor wat betreft onze beschikbare weerstandscapaciteit zien we dat deze uitkomt op ruim € 26.8 miljoen. Hierbij hebben we het rekeningresultaat over 2023 niet meegerekend, aangezien we dit deel beschikbaar willen houden voor de dekking van incidentele wensen c.q. knelpunten bij de voorjaarsnota 2024. We blijven zodoende ruimschoots boven de minimale ratio voor het weerstandsvermogen dat is gesteld op 1.

Wij stellen u voor:

1. Het jaarverslag en de jaarrekening 2023 met een positief resultaat van € 20.130.373 vast te stellen;
2. Een bedrag van € 5.751.259 te bestemmen voor nog uit te voeren werkzaamheden 2024, conform uw besluit van 3 april 2024;
3. Een bedrag van € 2.500.000 te bestemmen voor toekomstige WW verplichtingen;
4. Het overschot als gevolg van de GALA middelen ad € 165.000 te bestemmen voor de bestemmingsreserve Sociaal Domein;
5. Het overschot als gevolg van de SPUK IZA ad € 238.000 te bestemmen voor de bestemmingsreserve Sociaal Domein;
6. Om het saldo van de punten 1 minus 2 tot en met 5 ad € 11.431.114 bij de Voorjaarsnota 2024 in te zetten voor de dekking van diverse wensen met incidentele effecten.

Programmaverantwoording

1. Veiligheid

Omschrijving

Binnen het programma Veiligheid richt de aandacht zich op een van de kerntaken van de gemeente: regie voeren op lokale veiligheid met het oog op een veilige en leefbare omgeving. Deze aandacht voor openbare orde en veiligheid vraagt om inzet voor de brandweezorg, de crisisbeheersing, maar ook aandacht voor de naleving van regelingen, zoals de Algemene plaatselijke verordening. Het werk kenmerkt zich door samenwerking, zowel intern als extern. Zo werken we samen met andere gemeenten binnen de Veiligheidsregio Groningen op het gebied van brand- en rampenbestrijding. Politie en justitie zijn ook belangrijke samenwerkingspartners. Verder zorgt de gemeente voor preventieve maatregelen en wordt er opgetreden tegen overlast en overtreding van de regels.

Taakvelden

Tot dit programma behoren de volgende taakvelden:

- 1.1 Crisisbeheersing en brandweer
- 1.2 Openbare orde en veiligheid

Beleidskader

De belangrijkste lokale regeling op het terrein van Openbare Orde en Veiligheid is de Algemene Plaatselijke Verordening. Deze actualiseren we in ieder geval één, maar vaak meerdere keren per jaar. Verder is in 2020 het Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2023 vastgesteld. Voor de uitvoering van dit beleid wordt gewerkt met het Uitvoeringsplan Veiligheid. In 2024 zijn we voornemens dit beleid en het bijbehorende uitvoeringsplan te evalueren en actualiseren.

Stuurgegevens programma Veiligheid

De volgende beleidsindicatoren zijn van toepassing op dit programma:

Kengetal <i>Beleidsindicator</i>	<i>Eenheid</i>	Het Hogeland	Provincie Groningen
Verwijzingen Halt*	<i>Aantal per 1.000 jongeren</i>	12	8
Winkeldiefstallen	<i>Aantal per 1.000 inwoners</i>	0,6	3,8
Geweldsmisdrijven	<i>Aantal per 1.000 inwoners</i>	2,8	4,3
Diefstallen uit woning	<i>Aantal per 1.000 inwoners</i>	0,9	1,6
Vernielingen en beschadigingen (in openbare ruimte)	<i>Aantal per 1.000 inwoners</i>	3,6	6,0

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Crisisbeheersing

<i>Wat willen we bereiken?</i>	<i>Wat hebben we bereikt?</i>
» Goed voorbereid zijn en blijven als het gaat om bestrijding van incidenten, rampen en crises.	<ul style="list-style-type: none"> • De bemensing vanuit onze organisatie t.b.v. de regionale Gripstructuur is op orde. • Een veilige haven voor de Fremantle Highway

		<ul style="list-style-type: none"> • Het GBT (gemeentelijk beleidsteam) is opgeleid. • We zijn in staat om maatschappelijke problematiek goed te begeleiden. • Er is een functionerend netwerk met sleutelpersonen.
--	--	--

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Er is de nodige zorg besteed aan het rondzetten van de bemensing van de crisisorganisatie in onze gemeente. Hetzelfde geldt voor de contacten met de Gemeentelijke Kolom Groningen (GKG) teneinde de opleidingen en trainingen hiervoor aan te kunnen bieden.

Er is gestart met het opzetten van een interne beleidslijn in de aanpak van zogenaamde non-grip situaties in de gemeente.

Brandweezorg

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Een goede brandweezorg in onze gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> • Een brandweerstructuur die op orde is • Reguliere bezoeken aan hoog risico locaties.
»	Een risico gestuurde brandweerorganisatie.	<ul style="list-style-type: none"> • De uitvoering van diverse doorlopende preventiecampagnes.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Het uitvoeren van wettelijke taken op het gebied van brandweezorg ligt bij de Veiligheidsregio Groningen. Die heeft in overleg met de omliggende gemeenten, waaronder Het Hogeland een brandweervisie voor de lange termijn vastgesteld.

- De controle van de bluswatervoorziening is afgerond.

Openbare orde en veiligheid

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Een veilige gemeente waarin ondermijning zo weinig mogelijk kans krijgt.	<ul style="list-style-type: none"> • Bewustwording onder collega's en bestuur door het organiseren van de veiligheidsdagen. • Bewustwording onder agrariërs d.m.v. een campagne 'Boef zoekt boer'. • Zicht op het gebruik van kwetsbare locaties in het kader van ondermijning. • Aansluiting van onze gemeente bij "Meld Misdad Anoniem". • Zicht op te ondernemen acties in de komende jaren middels plannen van aanpak. • Een netwerk van partners om de uitvoering gefaseerd ter hand te nemen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben gewerkt aan uitvoeringsplannen ondermijning (voor de zeehavens, in regionaal verband en op gemeentelijk niveau).
- We hebben deelgenomen aan diverse ambtelijke en bestuurlijke gremia om beleid en uitvoering gezamenlijk vorm te geven en uit te voeren.

Risico's per programma

Risico's beleid

Het grootste deel van de kosten van dit programma wordt gevormd door de bijdrage aan de Veiligheidsregio Groningen. De Veiligheidsregio voert binnen het veiligheidsdomein diverse taken uit voor de gemeente. Door deze werkwijze heeft de gemeente minder invloed op de uitgaven rondom veiligheid. Daarnaast hebben we als één van de vele deelnemers een beperkte invloed op de totale begroting van de Veiligheidsregio.

Risico's bedrijfsvoering

De omvang van de ambtelijke capaciteit op het terrein van OOV is beperkt. Dat maakt de uitvoering van het Programma Veiligheid kwetsbaar. Tegelijk levert de beperkte capaciteit ook risico's op om de basis op orde te hebben en te houden. Juist het taakveld Openbare orde en Veiligheid wordt gekenmerkt door onvoorspelbare, niet planbare en acute operationele en tactische inzetbehoefte. Wel is er de afgelopen jaren geldt vrijgemaakt voor uitbreiding van de formatie. De verwachting is dat op de langere termijn, na het aantrekken en inwerken van collega's, de kwetsbaarheid zal verminderen.

Ontwikkelingen

In het Integraal Veiligheidsbeleid is het thema 'Ondermijning' aangewezen als een van de prioriteiten. Ondermijning valt samen te vatten als de pogingen van de georganiseerde criminaliteit om voor illegale praktijken gebruik te maken van legale methoden en diensten, zoals vergunningen, distributie en huisvesting. Op deze manier wordt het lokale gezag ondermijnd, verslechtert de veiligheid en leefbaarheid en levert het schade op voor ondernemers. Op deze onderwerpen wordt al ingezet, bijvoorbeeld door het sluiten van drugspannen. Het is echter een breed en wijdvertakt fenomeen, dat in de komende tijd steeds meer aandacht vraagt. Belangrijk om op te merken is dat de aanpak van ondermijning een kwestie is van lange adem en van intensieve samenwerking met ketenpartners. Daarnaast is jeugd en veiligheid een prioriteit, met name in de zin van gebruik van middelen en de onderliggende verbanden en netwerken, die ook weer een relatie kunnen hebben met het thema ondermijning. Op dit thema vindt inzet plaats via het Risico Jongerenoverleg (RJO). Ook is gewerkt aan het uitbreiden van de personele formatie van de Boa-functie en inzicht in deze netwerken en de doelgroep.

Beheersmaatregelen

Ten aanzien van de bedrijfsvoering trachten we zaken efficiënt(er) te doen en de inzet in te zetten daar waar de prioriteit het hoogst is. Op het thema ondermijning is er invulling mogelijk van 0,85 fte voor een projectleider zeehavens voor Het Hogeland en Eemsdelta samen, door aanboring van gelden vanuit het RIEC. Ook in verdere samenwerking met onder meer het RIEC en andere gemeenten in onze provincie trachten we de effectuering van ons beleid te vergroten.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft een relatie met onderstaande Verbonden Partijen:

-Veiligheidsregio Groningen (VRG)

Wat heeft het gekost?

Lasten en baten programma Veiligheid (x €1.000)

Primaire Begroting na wijziging	Begroting	Rekening	Verschil	V/N
2023	2023	2023	V= voordeel N= Nadeel	

Lasten	5.576	5.821	5.781	40	V
Baten	15	15	86	-71	V
Saldo programma	5.561	5.806	5.695	111	V

Reservemutaties behorende bij dit programma (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	

In bovenstaand overzicht is het totaal van baten en lasten van dit programma weergegeven. Hierin zijn onderstaande incidentele posten opgenomen. Voor een totaaloverzicht van incidentele posten verwijzen we naar het Overzicht van incidentele lasten en baten.

Incidentele lasten		2023
<i>Veiligheid</i>		
Detachering projectleider zeehavens		58
	<i>Totaal</i>	58
Incidentele baten		2023
<i>Veiligheid</i>		
Vergoeding RIEC voor projectleiders zeehavens		81
	<i>Totaal</i>	81

Toelichting op afwijkingen

Hieronder staan de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Lasten (bedragen x 1.000)

			Voordeel/ Nadeel
-	Salarissen, voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.	44	V
-	Overige afwijkingen	5	N
	Totaal	40	V

Baten (bedragen x 1.000)

			Voordeel/ Nadeel
-	De kosten voor inhuur projectleider zeehavens worden vergoed door de gemeente Leeuwarden. Hiervoor was € 15.000 geraamd. De daadwerkelijke vergoeding bedraagt € 81.000.	66	V
-	Overige afwijkingen	5	V
	Totaal	71	V

2. Bereikbaarheid

Omschrijving

Binnen het programma Bereikbaarheid ligt de focus op de inrichting, het gebruik en het beheer van de openbare ruimte. We beschrijven hieronder wat we wilden bereiken en wat we hebben gedaan aan de inrichting en het beheer van de wegen, de openbare verlichting, civiele constructies (zoals bruggen, beschoeiingen, kademuren, steigers, tunnels, duikers et cetera), havens en het openbaar vervoer. Alles gericht op een goede en veilige bereikbaarheid van onze gemeente.

Taakvelden

Tot dit programma behoren de volgende taakvelden:

- 2.1 Verkeer en vervoer
- 2.2 Parkeren
- 2.3 Recreatieve havens
- 2.4 Economische havens en waterwegen

Beleidskader

In 2021 zijn diverse beleidsplannen vastgesteld; deze zijn in 2022 uitgewerkt naar meerjarenonderhoudsplannen. Dit onderwerp is verder uitgewerkt in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen. Het meest recente vastgestelde beleidsplan is het Mobiliteitsplan; dit plan is vastgesteld in juli 2023.

Aanwezige vastgestelde documenten:

- Ambitiedocument infrastructuur;
- Visiedocument gemeente Het Hogeland;
- Beleidsplan Duurzaam & Doelmatig Beheer Wegen 2021 tot en met 2025;
- Beleidsplan Duurzaam & Doelmatig Beheer Civiele Constructies 2021 tot en met 2025;
- Beleidsplan Duurzaam & Doelmatig Verlicht 2021 tot en met 2025;
- Beleidsplan Mobiliteit in Het Hogeland;
- Havenbeheersverordening Lauwersoog.

Stuurgegevens programma Bereikbaarheid

Kengetal <i>Beleidsindicator</i>	<i>Eenheid</i>	Het Hogeland	Provincie Groningen
n.v.t.			

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Bereikbaarheid, mobiliteit en verkeersveiligheid

Met de vaststelling van het mobiliteitsprogramma is de keuze gemaakt om te gaan voor het hoogste ambitieniveau: de transitie. De aanpak voor het uitvoeringsprogramma is opgesteld met daarin een eerste uitwerking van de onderwerpen waar we mee aan de slag gaan. Dit doen we aan de hand van de thema's leefbare en bereikbare gemeente, duurzame en gezonde gemeente en sociale en verkeersveilige gemeente. Dit is niet van vandaag op morgen klaar en we doen het in de juiste volgorde der dingen. Het nieuwe wegcategoriseringsplan is in concept klaar.

Op basis van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid is in VVB verband het uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid 2024-2025 vastgesteld waarin we ons richten op het beperken van de risico's door de risico gestuurde verkeersveiligheidsaanpak.

Verkeersmodel

In 2023 hebben we het initiatief genomen om een gemeentelijk verkeersmodel te laten ontwikkelen. We gaan dit samen met de buurgemeenten en de provincie verder uitwerken. Met een verkeersmodel kunnen verkeerskundige afwegingen en - effecten inzichtelijk worden gemaakt wat ons helpt bij veel ruimtelijke en infrastructurele vraagstukken. Daarnaast geeft een verkeersmodel input voor een kwalitatief hoogwaardige monitoring van de geluidsemissie op ons wegennet (verplichting vanuit de Omgevingswet).

Groningen Bereikbaar

Met de mobiliteitsadviseurs van Groningen Bereikbaar voeren we verkennende gesprekken om te komen tot de verdere uitwerking van de mobiliteitstransitie op het hoogste ambitieniveau waarvoor is gekozen bij de vaststelling van het mobiliteitsprogramma. Met name op het gebied van gedragsverandering maken we gebruik van hun kennis en kunde.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Goede bereikbaarheid van onze gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> • N361 is aangepakt en verbeterd. • Wegencategoriseringsplan in concept klaar. • In Mobiliteitsprogramma opgenomen.
»	Duidelijke inrichting van de bebouwde komgrenzen, 30km/u-zones en kruispunten binnen de bebouwde kom.	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwerp uniforme inrichting bebouwde komgrens in concept klaar.
»	Duidelijke inrichting schoolzones.	<ul style="list-style-type: none"> • Plan voor inrichten schoolzones in concept klaar. • Ontwerp schoolzone voor de Tirrel.
»	Het aantal ongelukken met (dodelijke) slachtoffers zo veel mogelijk verminderen.	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek van studenten naar overlast door landbouwverkeer in dorpen is afgerond.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Fiets

Vanuit het thema duurzame en gezonde gemeente in het mobiliteitsprogramma is de fiets een belangrijk onderwerp. Nu deze is vastgesteld kunnen we aan de slag met het opstellen van een gemeentelijke fietsstrategie en een fietspadenplan. Dit begint met het in kaart brengen van ons fietsnetwerk. Van daaruit bepalen we wat belangrijke fietsverbindingen zijn en stellen we kwaliteitseisen op. Samen met de inwoners en belangenorganisaties brengen we ontbrekende schakels en wenselijke verbindingen in beeld. We maken gebruik van de subsidies die de provincie beschikbaar heeft gesteld voor de aanleg van vrij liggende fietspaden.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Het fietsnetwerk verbeteren.	<ul style="list-style-type: none"> • Gestart met opstellen fietspadenplan o.b.v. mobiliteitsprogramma. • Diverse wensen vanuit dorpen en bewoners verzameld. • Samenwerking opgestart met provincie voor de verdere uitwerking (fietsmakelaars). • Voor 2 fietsroutes provinciale subsidie gekregen.
»	Toename van het (elektrisch) gebruik van de fiets.	<ul style="list-style-type: none"> • Veilige doorfietsroute Winsum- Groningen is geopend.

		<ul style="list-style-type: none"> • Subsidie provincie gekregen voor betere fietsvoorzieningen bij aantal bushaltes.
--	--	--

Openbaar vervoer

Vanuit het thema leefbare en bereikbare gemeente is het openbaar vervoer een belangrijk onderwerp in het mobiliteitsprogramma. We gaan voor een robuust en efficiënt openbaar vervoersysteem. Echter, de gemeente gaat feitelijk niet over het openbaar vervoer. Om de huidige positie van het openbaar vervoer te behouden en verder te versterken is in het uitvoeringsprogramma Mobiliteit opgenomen dat we een duidelijk standpunt formuleren over wat minimaal nodig is.

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	Verbeteren van de veiligheid op het spoor.	<ul style="list-style-type: none"> • Van de zes onbewaakte overwegen die in maart 2023 nog aanwezig waren binnen onze gemeente zijn vier in 2023 opgeheven.
»	In stand houden en verbeteren van het OV-netwerk.	<ul style="list-style-type: none"> • Met betrekking tot de dienstregeling 2024 (met succes) zienswijze ingediend voor instandhouding lijn 36 (Winsum-Oldenhove). • Per 1 september 2023 is de buurtbus Ten Boer-Bedum-Winsum gaan rijden. • Onderzoek voorverkenning strekken buslijnen. Is ook in het mobiliteitsprogramma opgenomen.
»	Verder ontwikkelen van Hubs.	<ul style="list-style-type: none"> • Verkennende gesprekken gevoerd met provincie.

Beheer en Onderhoud

Onderhoud van Wegen, Civiele Constructies (waterbouwkundige werken) en Straatverlichting

In en rond dorpen is het essentieel om een veilige en nette infrastructuur te hebben, zoals wegen, trottoirs, bruggen en steigers. Deze moeten regelmatig worden onderhouden volgens de wettelijke "Zorgplicht". Vanwege financiële redenen heeft onze gemeente besloten tot 2025 minimaal onderhoud uit te voeren, zoals vastgelegd in de beleidsplannen van 2021. Minimaal onderhoud heeft zoals aangeven gevolgen voor het aantal klachten.

Donkerte is een belangrijk thema voor inwoners. Het vergt meer overleg met inwoners om de wensen t.a.v. de openbare verlichting in te vullen. Hierdoor hebben we minder armaturen en lichtmasten kunnen vervangen.

Door de stijgende kosten en krapte op de arbeidsmarkt zijn de uitvoeringsprijzen tussen de 25% en 30% gestegen sinds 2020. Deze indexatie is in de begroting van 2024 verwerkt. Ondanks extra budget in de begroting van 2023, leidden deze factoren, vanwege o.a. beperkte budgetten maar ook door beperkte personele bezetting waardoor projecten niet of maar gedeeltelijk konden worden uitgevoerd, tot prioritering op veiligheid en functionaliteit. Hierdoor zijn sommige noodzakelijk werkzaamheden niet uitgevoerd, wat resulteert in een geleidelijke daling van het onderhoudsniveau. Voor de wegen dreigt een daling van het kwaliteitsniveau tot onder wat minimaal verantwoord is.

Er is een overschot van € 1,24 miljoen op het onderhoudsbudget voor 2023. Dit overschot is voornamelijk het gevolg van verschillende factoren, waaronder een toevoeging van degeneratiekosten (er zijn omvangrijke kabels & leidingwerkzaamheden), een ontvangen afkoopsom voor areaaluitbreiding en werkzaamheden die moesten worden doorgeschoven naar 2024 i.v.m. het extreem natte najaar. Het overschot is toegevoegd aan de reserve, waardoor het direct beschikbaar is voor uitvoering van onderhoud'.

De opgelopen achterstanden vereisen integrale afwegingen, nieuw beleid, prioriteiten stellen en efficiënt budgetteren. Er is de komende jaren nader onderzoek nodig naar de eventueel benodigde extra kapitaalinjectie die nodig is om te voldoen aan de wensen van inwoners voor een nette en veilige openbare ruimte.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Een minimaal verantwoord onderhoudsniveau.	<ul style="list-style-type: none"> • Het onderhoudsniveau van de Civiele constructies is stabiel. • Het onderhoudsniveau van de Verlichting is stabiel. Het percentage LED verlichting is gestegen naar ca. 42%. • De aanbesteding van een innovatief en integraal contract gestart om onderhoud zo efficiënt en effectief mogelijk uit te voeren.
»	Goed begaanbare wegen in de wintermaanden.	<ul style="list-style-type: none"> • Gladheid is efficiënt bestreden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Voor wat betreft de wegen zijn de Leensterweg te Ulrum, de Cleveringstraat, Klaarkampenweg, Borgweersterweg te Wehe-den Hoorn, de Burchtstraat in Bedum, 't Lage eind te Rottum, de Zijlsterweg te Warffum en de Schepperijlaan te Winsum aangepakt. Daarnaast zijn op diverse locaties reparaties uitgevoerd in klinker- en asfaltbestratingen. Veel bestratingen en wegen worden opgebroken voor aanleg van diverse (glasvezel)kabels. Waar dit kan stellen we onderhoud uit in verband met de aanleg van (glasvezel)kabels. Na aanleg herstellen we de verharding in een keer.

Ook voor de civiele constructie (waterbouwkundige werken) is noodzakelijk onderhoud uitgevoerd. Hierna een kleine opsomming. Bruggen: 5 kleine bruggen vervangen, 3 bruggen voegwerk hersteld, 12 bruggen voorzien van nieuwe slijtlaag, 19 bruggen geschilderd en 20 bruggen gereinigd. Steigers: 7 steigers vervangen en 9 gereinigd. Beschoeiingen/damwanden: 8 Beschoeiingen/damwanden vervangen.

Van de openbare verlichting is naast het regulier onderhoud ca. 1% van de lichtmasten vervangen. Het percentage LED verlichting stijgt gestaag. In 2023 was dit ca. 42 procent (2020; 37%). In verband met de kosteninflatie nemen de kosten voor onderhoud en vervangingen toe. Naast kosteninflatie heeft het extra tijd gekost om wensen van inwoners te kunnen inwilligen. Hierdoor hebben we minder armaturen en lichtmasten kunnen vervangen dan gepland.

Recreatieve havens

In onze gemeente zijn veel recreatieve havens te vinden. De verschillen in waterdiepte, de aanwezigheid van plantengroei en de passeerbaarheid van bruggen dragen bij aan de toegankelijkheid van ons vaargebied. Deze factoren spelen een rol bij de beleving van de kwaliteit voor de toegang tot de havens. Vooral plantengroei zal door klimaatverandering meer en meer toenemen en op sommige plaatsen de doorvaart bemoeilijken.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Een goede bereikbaarheid van de recreatieve havens.	<ul style="list-style-type: none"> • De waterpartijen uit het baggerplan zijn op diepte. • Plantengroei waar nodig weggehaald.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Voor de civiele constructies zie Beheer en Onderhoud. Voor het baggeren volgen we het baggerplan. In 2023 is o.a. in Winsum in De Brake gebaggerd. Daarnaast is de vaargeul naar Noordpolderzijl op diepte gehouden.

Economische havens

In de Eemshaven zijn Twentse Kabel Fabriek, Google, TenneT, Eemshaven Distributie Centrum en QTS aan het bouwen. Daarnaast is RWE gestart met de voorbereidingen voor hun verduurzamingen. Zo af en toe verdwijnen er ook bedrijven. Een voorbeeld daarvan is de Holland Norway Line. Het bleek financieel en organisatorisch niet mogelijk om deze veerverbinding in stand te houden.

Eemshaven Energy Terminal is nu de plek waar internationale schepen LNG komen leveren en dit vloeibare gas wordt omgezet naar aardgas. Een situatie die we de komende jaren nog zullen zien.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Een bloeiende haven	<ul style="list-style-type: none"> • Accommoderen van bedrijven en geven van ondersteuning vanuit de gemeente.

Lauwersoog

In Lauwersoog wordt druk gewerkt aan het WEC. Met de komst van het WEC gaat ook de inrichting van de kade veranderen. Ook wordt er in voorbereidende zin gewerkt aan het plan donkerte vanuit de Duurzame Haven Lauwersoog.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Inspiratiedocument Natuurlijk Lauwersoog.	<ul style="list-style-type: none"> • De Stuurgroep Lauwersmeer heeft het rapport 'Natuurlijk Lauwersoog' omarmd als inspiratiedocument en onderdelen kunnen worden uitgewerkt in plannen en projecten. De opgaven uit het document worden opgenomen in de Toekomstagenda Lauwersmeer.
»	Dijkverzwaring Lauwersoog- 2e ontsluiting - Lauwersoog bereikbaar houden.	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt gewerkt aan de 2e ontsluitingsweg naar de haven van Lauwersoog.
»	Duurzame haven - Masterplan Donkerte.	<ul style="list-style-type: none"> • In het kader van het programma 'Naar een duurzame haven Lauwersoog' heeft de Havencoalitie unaniem besloten om te gaan werken aan het maken en uitvoeren van een Masterplan Donkerte. Onze gemeente, de provincie Groningen en de Rijksuniversiteit Groningen werken samen met de ondernemers in de haven om tot een lichtreductie te komen. Dit levert, zeker in de huidige tijd van hoge energiekosten, ook nog een kostenbesparing op. Het project heeft als bijkomend voordeel dat het Dark Sky Park Lauwersmeer, dat direct naast de haven ligt, een stuk donkerder wordt.

Noordpolderzijk

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	Bereikbaar houden van de haven.	<ul style="list-style-type: none"> De haven en de geul worden jaarlijks gesleept om zodoende bij een gunstig getijde de hoeveelheid slib te verminderen.
»	Donkerte.	<ul style="list-style-type: none"> Samen met de Rijksuniversiteit Groningen is verder gewerkt aan de uitwerking van de donkerte beleefplek Noordpolderzijk. Er is een ontwerp en omgevingsvergunning voor een beleefbaar kunstwerk in het thema donkerte en er wordt gewerkt aan het ontwerp van de nachttuin. De realisatie is gepland in 2024. De donkerte beleefplek is onderdeel van het programma Donkerte van de Wadden.
»	Minicamping.	<ul style="list-style-type: none"> De mini camping in Noordpolderzijk bestaat uit 5 trekkershutten, 6 camperplaatsen (ook geschikt voor caravans) en 5 tentplekken. Er heeft een aanbesteding plaatsgevonden en sinds juni 2023 wordt de minicamping geëxploiteerd door Grounded.

Risico's per programma

Risico's beleid

Beheerplannen: Hoewel er in het kader van de beheerplannen extra middelen beschikbaar zijn gesteld, staan door alle huidige prijsstijgingen de beschikbare budgetten onder druk. Dat zou mogelijk gevolgen kunnen hebben voor het onderhoudsniveau van wegen, gemeentelijke gebouwen en civiele constructies. Lagere onderhoudsniveaus kunnen zich vertalen in veiligheidsrisico's, die schadelijk kunnen zijn voor het imago van onze gemeente, met ook mogelijke gevolgen voor bijvoorbeeld toerisme en recreatie.

Naast het genoemde veiligheidsrisico zal een lager onderhoudsniveau ook gevolgen kunnen hebben op het sociale vlak. Verpaupering van de leefomgeving leidt dikwijls tot een neerwaartse spiraal van de sociale structuur, normen en waarden en sociale controle. Tevens kan het gevolgen hebben voor de toegankelijkheid voor mindervaliden.

Op verkeersveiligheidsvlak hebben we te maken met het landelijke strategisch plan verkeersveiligheid 2030. We hebben voor verkeersveiligheid echter weinig middelen in de begroting opgenomen. We kunnen dus waarschijnlijk niet voldoen aan de kaders van het landelijke strategische plan.

Ten slotte is het ook mogelijk dat door een lager onderhoudsniveau kapitaalvernietiging ontstaat en activa eerder moeten worden vervangen of de onderhoudskosten verder oplopen.

Een gebrek aan middelen kan ook gevolgen hebben voor de uitvoering van de 'Mobiliteitsvisie' en onze ambities in Lauwersoog. Deze zullen slechts beperkt waargemaakt kunnen worden.

Openbaar vervoer: Wij zien een achteruitgang van de openbaar vervoersvoorzieningen. Dit zal betekenen dat er meer ingezet moet worden op doelgroepen vervoer.

Risico's bedrijfsvoering

De huidige prognose is dat de kwaliteit van ons te onderhouden areaal achteruit gaat in verband met uitstel van onderhoud. Als gevolg van de voortdurende forse prijsstijgingen lopen we het risico dat we het geplande onderhoud niet volledig kunnen wegzetten/inkopen binnen de huidige/toekomstige ramingen. De eigen personele capaciteit, maar ook een te geringe capaciteit in de markt (ingenieursbureaus) is op veel beleidsterreinen een probleem. Daarbij zien we ook dat het moeilijk is om goed gekwalificeerd personeel te vinden.

Ontwikkelingen

De problematiek binnen dit domein wordt steeds complexer en grootser. Dat vraagt een andere manier van samenwerken, waar we nog geen ervaring mee hebben. Denk daarbij aan andere gemeenten, waterschap en provincie.

Voor wat betreft de uitbreiding in de Eemshaven; het risico ligt hier op het terrein van voldoende bedrijven die zich willen vestigen en het beschikbaar hebben van voldoende personeel.

Ten slotte: Alleen focussen op de eigen ambitie leidt tot suboptimale oplossingen. Een integrale gebiedsgerichte benadering is daarom noodzakelijk.

Beheersmaatregelen

De onderhoudsbudgetten herijken en bij de uitvoering van het onderhoudsprogramma de focus leggen op de grootste knelpunten, waarbij de kans op kapitaalvernietiging zo klein mogelijk wordt gehouden. Gewerkt wordt met een geoptimaliseerde planning op basis van tweejaarlijkse gedetailleerdere inspecties van de wegen en civiele constructies en de tussentijdse globale inspecties. De capaciteit en het ambitieniveau moeten met elkaar in evenwicht worden gebracht. Daarbij opstellen van een risicoparagraaf ten aanzien van de kwaliteit van het areaal met de financiële gevolgen.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft een relatie met onderstaande Verbonden Partijen:

- GR Havenmaatschap Delfzijl/ Eemshaven (Groningen Seaports)
- Exploitatiemaatschappij Haven Lauwersoog B.V.

Wat heeft het gekost?

Lasten en baten programma Bereikbaarheid (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging	Begroting	Rekening	Verschil	V/N
	2023	2023	2023	V= voordeel N= Nadeel	
Lasten	9.985	9.794	12.635	-2.841	N
Baten	325	137	3.570	-3.433	V
Saldo programma	9.660	9.657	9.065	592	V

Reservemutaties behorende bij dit programma (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging	Begroting	Rekening	Verschil	V/N
	2023	2023	2023	V= voordeel N= Nadeel	

Reserve Onderhoud wegen	-249	-249	1.032	-1.281	N
Reserve Onderhoud bruggen	55	55	3	52	V
Reserve Baggerplan	9	9	-390	398	V
Totaal mutaties	14	-186	645	-830	

In bovenstaand overzicht is het totaal van baten en lasten van dit programma weergegeven. Hierin zijn onderstaande incidentele posten opgenomen. Voor een totaaloverzicht van incidentele posten verwijzen we naar het Overzicht van incidentele lasten en baten.

Incidentele lasten	2023
Bereikbaarheid	
Mobiliteitsvisie	70
Ontsluitingsweg Bedum	30
Implementatieplan harmonisatie gladheidsbestrijding	7
<i>Totaal</i>	<i>107</i>

Toelichting op afwijkingen

Hieronder staan de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Lasten (bedragen x 1.000)

*Voordeel/
Nadeel*

-	Salarissen, voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.	583	N
-	Kapitaallasten, in totaliteit leiden de kapitaallasten in de jaarrekening tot een voordeel van ruim € 282.000. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een afronding in de rente van de renteomslag en anderzijds doordat niet alle investeringen gerealiseerd zijn in het boekjaar 2022.	1.103	N
-	Budgetoverheveling, in de raadsvergadering van 3 april 2024 is besloten tot het overhevelen van een aantal budgetten. Dit betreft niet uitgegeven budgetten en leiden daarom tot een voordeel in 2023.	147	V
-	De budgetten voor de parkeerplaats bij het WEC maken onderdeel uit van het investeringskrediet van het WEC. Conform de BBV voorschriften worden de kosten en opbrengsten worden verantwoord in de exploitatie. Het hier gepresenteerde nadeel valt weg tegen het voordeel bij de baten. Per saldo dus geen effect op het rekeningresultaat.	1.200	N
-	In de periode van november tot december was er meer zout en meer externe inzet nodig voor de gladheidsbestrijding dan geraamd. De invloed van weersomstandigheden maakt het budget lastig te voorspellen.	45	N
-	Eind 2022 zijn de baggerwerkzaamheden uitbesteed. De uitvoering van 2022 was daardoor grotendeels verschoven naar 2023. De overschrijding wordt gedekt uit de reserve baggeren. Heeft per saldo dus geen effect op het rekeningresultaat.	399	N
-	In 2023 is meer dan gemiddeld onderhoud gepleegd aan bruggen. De overschrijding van de raming wordt gedekt uit de reserve Bruggen. Heeft dus ook geen invloed op het rekening resultaat.	76	N
-	Niet alle geplande onderhoudswerkzaamheden aan onze wegen konden in 2023 worden uitgevoerd. Ook zijn er degeneratievergoedingen ontvangen	480	V

	i.v.m. kabelleggingen in diverse plaatsen in onze gemeente. De over- en onderschrijdingen worden verrekend met de reserve wegen. Per saldo dus geen effect op het rekeningresultaat.		
-	Overige afwijkingen	62	N
	Totaal	2.841	N

Baten (bedragen x 1.000)

*Voordeel/
Nadeel*

-	Baten parkeren WEC, zie toelichting lasten.	1.200	V
-	Baten wegen, zie toelichting lasten.	789	V
-	Kapitaallasten, zie uitgaven.	1.376	V
-	Overige afwijkingen	68	V
	Totaal	3.433	V

3. Economie & Werkgelegenheid

Omschrijving

Dit programma richt zich op het stimuleren van economische ontwikkeling en de bevordering van werkgelegenheid. Het ondernemersklimaat moet goed zijn voor grote bedrijven, voor het MKB en voor ZZP'ers. We zetten in op het versterken van de lokale economie, met aandacht voor de agrarische sector en voor de activiteiten in de havens.

Taakvelden

Tot dit programma behoren de volgende taakvelden:

- 3.1 Economisch beleid
- 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
- 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
- 3.4 Economische promotie

Beleidskader

Voor dit programma zijn de volgende beleidsdocumenten/ visies vastgesteld:

- Detailhandelsvisie gemeente Het Hogeland
- Marktverordening
- Visie en uitvoeringsplan recreatie en toerisme.
- Bedrijventerreinenvisie

Stuurgegevens programma Economie en Werkgelegenheid

Kengetal		Het Hogeland	Provincie Groningen
Beleidsindicator	Eenheid		
Functiemenging	%	43,8	51,9
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	162,4	149,2

Stuurgegevens		Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
Eenheid				
Banen	Aantallen	17.386	17.936	nmb
Actieve bedrijven	Aantallen	4.450	4.700	5.305
Werkloosheid	%	3.4	3.2	3.1

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Visserij

De visserij verkeert in onzekere tijd door de stikstof wetgeving enerzijds en de hoge brandstofprijzen anderzijds en het mogelijk niet meer bodem beroerend mogen vissen in de Waddenzee. De prijzen voor vis zijn echter niet in dezelfde hoogte meegestegen en daarnaast zijn er heel weinig garnalen gevangen. Het ombouwen van schepen is duur en kent een lange terugverdientijd. Ook zijn er plannen gemaakt voor het Visserij Ontwikkel Plan. Een plan om de omgeving van visserijgemeenschappen te versterken. De definitieve versie hiervan komt in 2024.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Ruimte om te vissen in de Nederlandse wateren.	<ul style="list-style-type: none"> Gesprekken gevoerd en een lobby gedaan vanuit de Noordelijke Overheden om de visserij zo veel als mogelijk te ondersteunen.

Landbouw

De transitie landelijke gebied kent een gebiedsproces en is ontstaan vanuit de opdracht vanuit het Rijk naar de provincies. Het gebiedsproces is gestart in 2023 en kent een doorloop in 2024. In de provincie Groningen zijn er daarbij zeven deelgebieden aangewezen. Voor onze gemeente zijn er twee gebieden die daarbij van belang zijn, namelijk Waddenkust en Wierdenland (het grootste deel van Het Hogeland) en Centraal Woldgebied en Duurswold. Deze laatste behelst ook een grondgebied rondom Bedum. Als gemeente Het Hogeland participeren wij actief in dat gebiedsproces. Binnen deze twee deelgebieden wordt samen met de agrarische sector, de provincie, gemeenten, waterschappen en natuurbelangen organisaties gekeken naar de opgaven in het kader van water, ecologie en stikstof. Om deze opgaven samen met de omgeving tot stand te brengen zijn er ook inloopbijeenkomsten in de regio georganiseerd.

Ondergrondse infrastructuur

Er wordt al enige jaren gewerkt aan snel internet in onze gemeente, ook in 2023 zijn daar stappen gezet. Een complicerende factor in 2023 was het faillissement van Rodin/Fiberq en de verkoop van de betreffende netwerken door de curator. Op het moment van schrijven is dit nog niet afgerond. In 2023 zou Glaspoort ook starten met aanleg van glasvezelkabel in de gemeente ter vervanging van de koperkabels die nu nog in gebruik zijn bij KPN. Door capaciteit problemen is dit uitgesteld tot ca. 2026.

Op het gebied van ondergrondse infrastructuur is ook netverzwaring/netcongestie een belangrijk onderwerp geworden. Hier is natuurlijk een verband met het onderdeel Duurzaamheid binnen Programma 6.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Snel internet voor onze inwoners en bedrijven, aangelegd en onderhouden met minimale overlast en kwaliteitsverlies in de openbare ruimte.	<ul style="list-style-type: none"> De Algemene verordening Ondergrondse Infrastructuur (AVOI) met nadere regels is vastgesteld. Er zijn 203 vergunningen of instemmingen gevraagd. Er zijn daarvan 172 verleend en 31 afgekeurd of ingetrokken. Er zijn 948 werken aan ondergrondse infra begeleid, dit zijn werken waar een vergunning of instemmen voor gegeven is maar ook kleine werken waar geen vergunning/instemming voor verplicht is. 342 aan ondergrondse infra gerelateerde meldingen/klachten afgehandeld.
»	Een energienetwerk dat verduurzaming (van woningen en bedrijven) mogelijk maakt.	<ul style="list-style-type: none"> Onze kennis en scope van de problematiek vergroot, resulterend in een opdracht Beheersing transport schaarste. De samenwerking met Enexis verstevigd, resulterend in een gecoördineerde aanpak van netverzwaring.

NPG projecten

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	Starten met bouw Nieuwe Water Werken Zoutkamp en koppelkansen in 2023.	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet op verbetering fiets, voetpaden, bruggen en kades. • Versterken toerisme Zoutkamp. • Er is gestart met de werkzaamheden voor de sluis en het gemaal.

Bedrijventerreinen

Vanuit de Bedrijventerreinenvisie is in 2023 gewerkt aan de uitbreiding en het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen. De acties voor uitbreiding zijn vastgelegd in een Uitvoeringsagenda.

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	Start uitbreiding bedrijventerrein Bedum.	<ul style="list-style-type: none"> • Projectleider aangesteld. • Locatiekeuze studie in gang gezet.
»	Revitaliseren bedrijventerreinen.	<ul style="list-style-type: none"> • Start pilot op Edama Uithuizen. • Aanstellen aanjager Edama Uithuizen.
»	Opstart planvorming bedrijventerrein Panserweg Zoutkamp.	<ul style="list-style-type: none"> • Projectleider aangesteld.

Ondernemersfonds

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	Continueren subsidie ondernemersfonds.	<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemersfonds heeft tot 1 november al 27 projecten gesubsidieerd voor een totaalbedrag van € 430.000. • St. Promotie Winsum en St. Ondernemersfonds Uithuizen ontvingen samen € 90.000 subsidie.
»	Noordelijke Promotiedagen.	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente en Ondernemersplatform hebben samen plein Het Hogeland georganiseerd. Enorm succes met wederom meer deelnemers dan het jaar ervoor en steeds meer diverse deelnemers (o.a. uit toeristische sector en Heiploeg).
»	Ondernemers helpen duurzaam te ondernemen.	<ul style="list-style-type: none"> • Samen optrekken in het koploperproject. Bedrijven betalen zelf mee aan het project, de gemeente draagt € 8.000 bij aan het gezamenlijke deel.
»	Werkenindeemshaven.nl.	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met ondernemers dit platform opgezet. Actief in meegedacht en financieel mede mogelijk gemaakt.

Detailhandel

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	DNA vaststellen per kern in Uithuizen, Bedum, Winsum en Leens.	<ul style="list-style-type: none"> • Project begeleiders aangesteld. • Bijeenkomsten in Uithuizen, Bedum en Winsum gestart, Leens start in 2024.

»	Addendum op gemeentelijke detailhandelsvisie vastgesteld.	<ul style="list-style-type: none"> • Stakeholders betrokken. • Aanvullend beleid vastgesteld.
---	---	---

Recreatie en Toerisme

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Stimuleren, faciliteren en versterken van de vrijetijdssector.	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente faciliteert promotie en marketing door het subsidiëren van Waddenland voor de uitvoering van hun jaarplan. Daarnaast is samen met Waddenland gewerkt aan een meerjarenplan, voor een plus op de basistaken in het jaarplan, en is voor drie jaar (vanaf 2024) extra financiering in de begroting opgenomen. • Samen met Waddenland, de toeristische ondernemers, collega overheden en andere betrokken partijen is gewerkt aan het uitvoeringsplan Visie recreatie en toerisme. De actiepunten gaan o.a. over het stimuleren van het beleven van Het Hogeland te voet, per fiets of op het water en het versterken van het (verblijfs-)aanbod en het ontwikkelen van routes en arrangementen. Het uitvoeringsplan wordt tweejaarlijks gemonitord. In 2024 wordt u hierover geïnformeerd. • Opstellen van de Toekomstagenda Lauwersmeer. Doel van de Toekomstagenda Lauwersmeer, gericht op de komende 10-20 jaar, is om de opgaven en de ontwikkelingen in het Lauwersmeergebied in samenhang te beschrijven en verder uit te werken. De vrijetijdseconomie is hier een onderdeel van. • Het Hogeland heeft samen met alle Groninger gemeenten en de provincie een intentieverklaring Samenwerking waterrecreatie Provincie Groningen ondertekend. De partijen spreken hierin de intentie uit om integraal en in gezamenlijkheid te werken aan een gastvrije waterprovincie waar het op en langs het water goed recreëren is. We willen met waterrecreatie een impuls geven aan ons gebied. Daarom gaat de gemeente met NPG middelen investeren in waterrecreatie en is in 2023 een kansenskaart waterrecreatie ontwikkeld. • Bijdragen aan samenwerkingen en projecten, in tijd en geld. O.a. Routebureau Groningen, Programma Lauwersmeer. • Cofinanciering/subsidie van projecten en evenementen die het toerisme stimuleren. Bijv. bezinningstoerisme/project De Kop Leeg en

		<p>project Wad op je bord.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning van ondernemers en organisaties bij vragen en plannen. O.a. startende ondernemers of bij uitbreidingsplannen, werkgroep R&T Winsum, voorbereiding en uitvoering NPG-projecten (WEC, Kunstcentrum De Ploeg, Waterwerken Zoutkamp, Enne Jans Heerd, Waterrecreatie).
»	Inzicht krijgen in cijfers op het gebied van vrijetijdseconomie.	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met provincie en collega Groninger gemeenten is besloten een onderzoek uit te laten voeren om meer inzicht te krijgen in data van de vrijetijdseconomie. Hiervoor is een opdracht geformuleerd die in 2024 wordt uitgevoerd. <p>Het gaat onder andere om data over aantal en type bedrijven, werkgelegenheid, kenmerken van de recreant en waardering.</p>

Risico's per programma

Risico's beleid

In 2022 is de uitvoeringsagenda voor het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen vastgesteld. Uitwerking daarvan vond in 2023 en vindt in de komende jaren plaats door onder meer verduurzaming van gebouwen, aanleg van de juiste infra en dergelijke. Een risico is gelegen in de uitvoeringskracht en investeringsmogelijkheden van bedrijven. Ter (financiële) ondersteuning hierbij hebben we onder meer de verduurzamingslening voor MKB-bedrijven verruimd. Het risico voor ons als gemeente is dat we voor de daadwerkelijke uitvoering afhankelijk zijn van derden.

Ook ondernemers hebben het afgelopen jaar te maken gekregen met hoge energieprijzen en grondstoffentekorten. Het effect bleef zichtbaar in 2023, maar het aantal faillissementen is nog altijd historisch laag. De vraag naar producten en diensten blijft onverminderd hoog, waarbij schaarste en doorberekening van hogere kosten de prijzen opdrijven.

De arbeidsmarkt blijft, in nagenoeg alle sectoren, krap. Dit kan de (economische) groei belemmeren of zelfs doen afnemen. Ondernemers geven aan dat ze te maken hebben met personele krapte. Ondernemers geven aan dat zij minder kunnen bieden/producen dan dat zij hadden gekund met een betere personeelsbezetting. Sommige bedrijven (horeca) zijn minder open vanwege een uittreding van personeel (ook na de coronaperiode). Er is al jaren een trend van afnemende werkloosheid waar te nemen. Daarnaast stijgt het aantal banen al enkele achtereenvolgende jaren.

Werkloosheid (bron: www.waarstaatjegemeente.nl):

2020 4,4%
2021 3,4%
2022 3,2%
2023 3,1%

Aantal banen (bron LISA)

16.570
17.100
17.940
nnb

Risico's bedrijfsvoering

We willen meer mensen naar onze gemeente trekken en ze verleiden meer uit te geven. Stichting Promotie Waddenland werkt daaraan via een meerjarenplan. Dit plan is een plus op de basistaken van Waddenland. Samen met Stichting Promotie Waddenland is gezocht naar de financiering hiervan. In de begroting 2024 is voor een periode van drie jaren een bedrag van €100.000 per jaar opgenomen. Ook EBG/team vrijetijdseconomie wordt hierbij betrokken. Het risico van het niet kunnen uitvoeren van het meerjarenplan is dat, qua ambitie en doelen voor de toeristische marketing van onze

gemeente, minder ingezet kan worden op de kansen en ontwikkelingen die er liggen op het gebied van toerisme en recreatie in onze gemeente. Met het opnemen van de gevraagde bijdrage in de begroting wordt dit risico gemitigeerd.

Beheersmaatregelen

Ondersteuning van ondernemers waar nodig en samenwerking met partijen die begeleiding kunnen bieden, ter voorkoming van faillissementen en behoud van werkgelegenheid. Daarnaast zetten we in op samenwerking met partijen in het gebied om kennis te delen en samen op te trekken. Ten aanzien van de bedrijfsvoering en doelstellingen vindt monitoring op reguliere basis plaats.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft een relatie met onderstaande Verbonden Partijen:

- Enexis Holding N.V.
- CSV Amsterdam B.V.
- Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.
- Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders binnen Noord-Nederland (VEGANN)

Wat heeft het gekost?

Lasten en baten programma Economie & Werkgelegenheid (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	V/N V= voordeel N= Nadeel
Lasten	1.651	2.541	2.724	-183	N
Baten	833	1.017	2.224	-1.206	V
Saldo programma	818	1.523	500	1.023	V

Reservemutaties behorende bij dit programma (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	V/N V= voordeel N= Nadeel
Reserve ruimte voor ondernemers	-205	-205	-205	0	V
Totaal mutaties	-205	-205	-205	0	

In bovenstaand overzicht is het totaal van baten en lasten van dit programma weergegeven. Hierin zijn onderstaande incidentele posten opgenomen. Voor een totaaloverzicht van incidentele posten verwijzen we naar het Overzicht van incidentele lasten en baten.

Incidentele lasten	2023
<i>Economie en werkgelegenheid</i>	
Acquisitie van bedrijven	28
Inzet Economic Board Groningen t.b.v. project AgroFood	40
Detailhandelsvisie	527
Fonds Economische versterking	6

Toelichting op afwijkingen

Hieronder staan de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Lasten (bedragen x 1.000)

*Voordeel/
Nadeel*

-	Salarissen, voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.	189	V
-	Kapitaallasten, in totaliteit leiden de kapitaallasten in de jaarrekening tot een voordeel van ruim € 282.000. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een afronding in de rente van de renteomslag en anderzijds doordat niet alle investeringen gerealiseerd zijn in het boekjaar 2022.	37	V
-	Budgetoverheveling, in de raadsvergadering van 3 april 2024 is besloten tot het overhevelen van een aantal budgetten. Dit betreft niet uitgegeven budgetten en leiden daarom tot een voordeel in 2023.	423	V
-	Grondexploitaties bedrijventerreinen; mutaties op de grondexploitaties dienen op basis van het BBV via de exploitatie te lopen. De lasten worden doorgeboekt naar de voorraad op de balans. Bij de lasten leidt dit tot een nadeel, bij de baten tot een voordeel.	1.062	N
-	In de kadernota 2023 hebben we middelen geraamd om de EBG blijven vorm te kunnen geven. Dit budget is voor 2023 niet volledig ingezet omdat er minder vraag is geweest naar in te huren expertise.	66	V
-	Overige afwijkingen	164	V
	Totaal	183	N

Baten (bedragen x 1.000)

*Voordeel/
Nadeel*

-	Kapitaallasten, zie lasten.	15	V
-	In 2023 zijn er een behoorlijk aantal "overhoekjes" verkocht. Daarnaast is en een kavel aan de Grote Hadderstraat verkocht en hebben we een stuk grond verhuurd aan het COA. Hierdoor zijn de verkoop- en huuropbrengsten positief uitpakkt.	165	V
-	Grondexploitaties bedrijventerreinen; zie lasten	991	V
-	Overige afwijkingen	35	V
	Totaal	1.206	V

4. Leefbaarheid & Voorzieningen

Omschrijving

Wij vinden het belangrijk dat iedere inwoner van onze gemeente goed kan opgroeien, leven en wonen in de breedste zin van het woord. Bij dit programma zijn meerdere aspecten belangrijk.

Het gaat zowel om het voorzien in goed onderwijs (van peuterspeelzaalwerk tot middelbare school), leerlingenvervoer, adequate onderwijshuisvesting en scholenspreiding, als om een aantrekkelijk accommodatie- en activiteitsaanbod op het gebied van sport, kunst en cultuur. Daarnaast gaat het om passende huisvesting en een prettige leefomgeving met basisvoorzieningen in de buurt. Die leefomgeving heeft goed onderhoud en beheer nodig van het openbaar groen.

Inwoners werken ook zelf aan het verbeteren van de leefbaarheid. Daarom investeren we in krachtige, betrokken buurten en dorpen, die de ruimte krijgen om invloed te kunnen uitoefenen op hun eigen leefomgeving.

Taakvelden

Tot dit programma behoren de volgende taakvelden:

- 4.1 Openbaar basisonderwijs
- 4.2 Onderwijshuisvesting
- 4.3 Onderwijsbeleid en leerling zaken
- 5.1 Sportbeleid en activering
- 5.2 Sportaccommodaties
- 5.3 Cultuurpresent., -productie en -participatie
- 5.4 Musea
- 5.5 Cultureel erfgoed
- 5.6 Media
- 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Beleidskader

Het Koersdocument *Transformatie Sociaal Domein (2020-2030)* is uitgewerkt in een integraal beleidsplan Sociaal Domein en Samenleving “*Naar een nieuw sociaal domein*”: maatwerkgericht, nuchter en solide. Langs de vier strategische doelen van meer veerkracht, meer preventie, meer maatwerk en meer innovatie werken we aan een toekomstbestendig sociaal domein en een sterke samenleving. Aanvullend daarop zijn andere initiatieven van belang voor dit programma, zoals de Regiodeal of De sociale agenda van *Nij begun op weg naar erkenning, herstel en perspectief*.

We investeren in sterke gemeenschappen die zelfredzaamheid en samenredzaamheid voorop hebben staan, naar leefbare dorpen waar het goed wonen is, met elkaar en voor elkaar. Daarom werken we aan vitale dorpen en brede welvaart.

Binnen dit programma zijn de volgende verschillende beleidsdocumenten vastgesteld:

- Visie Inwonerkracht Het Hogeland;
- Cultuurvisie gemeente Het Hogeland 2020-2023 'Groots in kleinschaligheid';
- Erfgoedvisie Het Hogeland;
- Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob);
- Woonvisie Het Hogeland;
- Groenbeleid gemeente Het Hogeland 2021 - 2030;
- Prestatieafspraken volkshuisvesting Het Hogeland;
- Dorpshuizenbeleid Het Hogeland;

- Beleidsvisie Sport en Bewegen in Het Hogeland (2021 – 2030);
- Lokaal Sportakkoord 2
- Lokale Educatieve agenda 2023-2033
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs;
- Verordening leerlingenvervoer;
- Verordening Financiële en Materiële Gelijikstelling;
- Subsidieregeling peuteropvang;
- Beleidsplan Jeugdsozen "Ruimte voor Jongeren" (tot 2024)
- Beleidsplan Jeugdsozen "Samen kunnen we het maken" (vanaf 2024)
- Plan van Aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Stuurgegevens programma Leefbaarheid & Voorzieningen

Kengetal <i>Beleidsindicator</i>	<i>Eenheid</i>	Het Hogeland	Provincie Groningen
Absoluut verzuim	<i>Aantal per 1.000 leerlingen</i>	0,0	4,8
Relatief verzuim	<i>Aantal per 1.000 leerlingen</i>	6	21
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	<i>% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs</i>	2,6	2,9
Niet-sporters	<i>%</i>	57,7	49,7

<i>Stuurgegevens</i>	<i>Eenheid</i>	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
Openbare basisscholen	<i>Aantallen</i>	12	12	12
Openbare voortgezet onderwijsscholen	<i>Aantallen</i>	1	1	1
Openbare nevenvestigingen voortgezet onderwijsscholen	<i>Aantallen</i>	2	2	2
Geplande versterking en nieuwbouw van scholen i.h.k.v. scholenprogramma	<i>Aantallen</i>	3	7	1
Uitrollen de Bibliotheek op school (dBos)	<i>Aantallen</i>	61%	100%	100%
Uitrollen Platformfunctie Bibliotheek 4 kernen	<i>Percentage</i>	40%	60%	80%
Verstrekte subsidies dorpsbudgetten.	<i>Aantallen</i>	40	100	90
Strategische dorpsplannen ontwikkeld.	<i>Aantallen</i>	0	2	1
Dorpsprofielen aangevuld met sociaaleconomische status.	<i>Aantallen</i>	0	0	0
Overzichtskaart Woonzorginitiatieven	<i>Status</i>	Gereed	Gerealiseerd in Google maps	Niet behaald
Beschermde wonen cliënten geplaatst door woningcorporaties	<i>Aantallen</i>	5	4	Nog niet bekend
Geplaatste statushouders	<i>Aantallen</i>	75	77	92
Plaatsingen Oekraïense	<i>Aantallen</i>	n.v.t.	179	153 GOO

vluchtelingen in gemeentelijke en particuliere opvang				16 POO 43 zelfst.
Jongeren in het kader van project Wonen, leren en werken (voorheen kamertraining)	<i>Aantallen</i>		2	3
Nieuwe dorpsplannen geïnitieerd.	<i>Aantallen</i>		1	0
Ten minste X% van de dorpen heeft ten minste X% van hun dorpsbudget opgebruikt	<i>Percentage</i>		75	75
MJOP opgesteld voor dorpshuizen	<i>Aantallen</i>			0

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Openbaar Onderwijs

De gemeente heeft de wettelijke taak om te zorgen voor voldoende openbare scholen binnen haar gemeentegrenzen. Binnen 10 kilometer over de weg gemeten vanaf de woonplaats moet voldoende openbaar onderwijs aanwezig zijn, als daar behoefte aan is (artikel 75, lid 2 WPO). Met de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs is de gemeente niet meer het bevoegd gezag over de scholen. Het stichten van nieuwe scholen en de beslissing tot opheffing van een openbare school blijft wel voorbehouden aan de besluitvorming van de gemeente.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Het bereikbaar houden van openbaar basisonderwijs voor alle leerlingen in de gemeenten.	<ul style="list-style-type: none"> • We voldoen aan het criterium voor voldoende openbaar onderwijs in de gemeente.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Per 1 augustus 2023 zijn de schoolbesturen Lauwers en Eems en VCPO-NG samengegaan als stichting Goud Onderwijs. Met de schoolbesturen zijn hierover diverse gesprekken gevoerd. Vooraf aan de besluitvorming heeft er een informatieavond voor de gemeenteraad plaatsgevonden. Tijdens deze avond hebben beide schoolbesturen uitleg gegeven hoe de toekomstige statuten eruit komen te zien. De bevoegdheid ten aanzien van het goedkeuren van de begroting en het instemmen met de jaarrekening van de gemeenteraad is veranderd. De raad was intern toezichthouder en is nu extern toezichthouder.

Het voortgezet onderwijs wordt voortgezet in de stichting Het Hogeland college. Deze stichting komt dan samen met de Stichting VO Eemsdelta onder bestuurlijke aansturing en intern toezicht van stichting holding VO.

Onderwijshuisvesting

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de huisvesting van scholen in het basisonderwijs, voortgezet en speciaal onderwijs. De Verordening Voorzieningen Onderwijshuisvesting Gemeente Het Hogeland 2019 vormt het beleidskader voor onder andere de nieuwbouw, verbouw en eerste inrichting.

In onze gemeente hebben we, mede door de versterkingsopgave, de situatie dat er al meerdere scholen toekomstbestendig zijn gemaakt. Hiermee dragen we bij aan hoogwaardige en toekomstbestendige onderwijshuisvesting.

Het biedt tevens de mogelijkheid om te werken aan de (door)ontwikkeling van Integraal Kind Centra (IKC).

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Toekomstbestendige en hoogwaardige onderwijshuisvesting met een goed binnenklimaat voor het primair en voortgezet onderwijs.	<ul style="list-style-type: none"> • Het scholenprogramma en de verbouw voor het voortgezet onderwijs in Uithuizen en Warffum loopt nog. • In het complex van de Tirrel zijn de twee basisscholen gerealiseerd, namelijk de Piramide en de Tiggeldobbe. • Het Duurzaam Integraal Huisvestingsplan bevindt zich in de afrondende fase. Besluitvorming vindt medio 2024 plaats.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben het scholenprogramma uitgevoerd;
- RYSE (voorheen ABC Nova) heeft het DIHP begeleid en geschreven.
- Het dak van het Hogeland College in Warffum is vernieuwd. Deze werkzaamheden vonden plaats samen met de versterkingsopgave van het gebouw.

Onderwijs aan nieuwkomers

Voor basisschoolleerlingen van de noodopvang van het COA kregen onderwijs in de tijdelijke school in Uithuizermeeden. De Oekraïense basisschoolleerlingen kregen tot de zomervakantie onderwijs in een vergaderruimte van het gemeentehuis in Leens en in de Togtemaarschool in Bedum. Vanwege de uitbreiding van de reguliere taalklassen gingen de Oekraïense basisschoolleerlingen naar de reguliere taalklassen die gevestigd zijn in Winsum (2 klassen) en Uithuizermeeden (1 klas).

Nieuwkomersleerlingen voor het voortgezet onderwijs gingen naar de Internationale Schakelklas (ISK) in Groningen of Appingedam. Eind april 2023 is een eigen Internationale Schakelklas (ISK) door het Hogeland College in Warffum gestart. Deze klassen zijn gevestigd in voormalig basisschool de Rank.

<i>Hoe is dit gemeten?</i>			
Effect indicator(en)	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Concept IHP		X	
Uitvoering IHP		X	
Uitvoering maatregelen verbetering binnenklimaat met verstrekte SUVIS subsidie door de scholen		X	X

Onderwijsbeleid en leerling zaken

Onderwijs is cruciaal voor de ontwikkeling van onze jeugd. De eerste verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de ouders. Wij bieden ondersteuning waar dat nodig is en zorgen voor goede (voor)schoolse voorzieningen. De gemeente heeft een aantal wettelijke taken op het gebied van onderwijs:

- Leerlingenvervoer naar speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs;
- Het uitvoeren van de leerplichtwet;
- Het voorkomen van onderwijsachterstanden.
- Het voeren van jaarlijks overleg van gemeente met schoolbesturen en kinderopvangorganisaties

Wij zetten ons samen met de schoolbesturen en kinderopvangorganisaties in op de vier thema's uit de Lokaal Educatieve Agenda (LEA). De 4 thema's zijn voor 10 jaar vastgesteld met een korte en lange termijn agenda. In 2023 zijn we gestart met:

- Leven Lang ontwikkelen, met onder meer
  - Tijd voor Toekomst: het aanbieden van een verrijkte schooldag op zes basisscholen.
  - Kansrijke Groningers: een ICT programma op het basis- en voortgezet onderwijs en lessen in techniek en ondernemen.
  - Gemeentelijke initiatieven zoals gezondheid (GALA), energie, natuur & milieueducatie, burgerschap, digitale weerbaarheid en inclusie.
- Ieder Kind doet mee
  - Gelijke Kansen Alliantie: Kennisdeling, het verbeteren van gelijke kansen in het onderwijs en aansluiten onderwijs- en arbeidsmarkt.
  - Onder de aandacht brengen en houden van mogelijkheden voor kinderen die in armoede leven.
- Kind Centraal
  - Onderzoek (en pilot) naar de inzet van een jeugdondersteuner binnen het primair onderwijs.
  - Integraal Kind en Expertisecentrum (IKEC) in de Tirrel voor kinderen van 4 tot 7 jaar.
  - Inzet Preventie Interventie Team (PIT) op het VO.
- Taal
  - Inzet boekstartcoach.
  - Inhalen onderwijsvertraging door Corona met behulp van NPO middelen.
  - Bibliotheek op school en boekstart.

<i>Wat willen we bereiken?</i>	<i>Wat hebben we bereikt?</i>
» Een impuls geven aan digitale vaardigheden van leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs.	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten het ICT-programma van Kansrijke Groningers (KG) voort tot en met 2026. Binnen dit project krijgen leerlingen les in o.a. ICT-basisvaardigheden, informatievaardigheden, computational thinking en mediawijsheid. Hiermee krijgen zij een impuls op het gebied van digitale vaardigheden, waarvan zij ook in hun werkzame leven kunnen profiteren. In 2023 hebben de laatste 5 van de 104 scholen het traject digitale geletterdheid afgerond. De activiteiten van Kansrijke Groningers waren in 2023 waren vooral gericht op het borgen van het programma digitale geletterdheid in het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Daarnaast heeft Kansrijke Groningers het aanbod voor scholen uitgebreid naar de programma's Techniek en Ondernemen.

»	<p>We willen leesbevordering voor kinderen stimuleren. Leesbevordering op jonge leeftijd heeft een positief effect op taalontwikkeling en leesvaardigheden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Aan leerlingen is vroegtijdig een leesaanbod aangeboden door middel van de volgende programma's: <ol style="list-style-type: none"> 'De Bibliotheek op School'. Dit is een programma dat zich richt op het stimuleren van lezen en het vergroten van leesplezier. Alle 33 basisscholen namen deel aan dit programma. 'Boekstart in de Kinderopvang'. Dit richt zich zowel op het voorlezen op de kinderopvang als thuis door de ouders. Dit programma wordt op alle locaties van de peuteropvang aangeboden. Daarnaast is er in de periode 2022/2023 een extra impuls gegeven aan het programma o.a. door het geven van trainingen aan de pedagogisch medewerkers en de aanschaf van een nieuwe boekencollectie.
»	<p>Een passend voorschools aanbod voor ieder kind vanaf 2 jaar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Alle peuters kunnen gebruik maken van de peuteropvang. Het aanbod voor peuters van ouders die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag is gesubsidieerd door de gemeente. Daarnaast kunnen kinderen vanaf 2,5 jaar, die door de GGD zijn geïndiceerd met een taalachterstand aanvullend op de peuteropvang deelnemen aan een educatief programma, de voorschoolse educatie. Deze voorschoolse educatie is door de gemeente gesubsidieerd. De Voorschoolse Educatie voldeed aan de kwaliteitscriteria, die gesteld zijn in het kwaliteitskader. Aanbieders hebben hiervoor een jaarlijkse kwaliteitssubsidie ontvangen.
»	<p>We bereiken meer dan 90% van de kinderen met een risico op een taal- of ontwikkelingsachterstand met een VVE programma.</p>	<ul style="list-style-type: none"> In het VVE kwaliteitskader zijn afspraken vastgelegd met VVE aanbieders en de GGD over de doelgroep definitie, het bereik en het toeleiding proces naar VVE. De werkgroep VVE heeft het VVE kwaliteitskader 2019 geëvalueerd. Dit heeft geleid tot een geactualiseerd VVE kwaliteitskader 2023-2026 en een concept uitvoeringsplan. Besluitvorming hierover vindt plaats in 2024. De VVE- monitor geeft inzicht in het bereik en non-bereik. Het bereik in 2023 was 93%.
»	<p>De onderwijsvertragingen die kinderen als gevolg van de coronapandemie hebben opgelopen inhalen (Nationaal Programma Onderwijs).</p>	<ul style="list-style-type: none"> Vanaf schooljaar 2021/2022 zijn er 17 subsidies verstrekt voor activiteiten uit de NPO Menukaart voor in totaal € 642.262. De uitvoering van de activiteiten vindt plaats van schooljaar 2022/2023 tot 2024/2025. De eindverantwoording over de NPO-middelen vindt uiterlijk in 2025 plaats.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

HackShield

De bedoeling was om in 2023 een HackShield campagne op te zetten om kinderen weerbaarder maken tegen cybercriminaliteit. Omdat er interne technische ICT beperkingen waren die opgelost moesten worden gaat de campagne in het voor jaar van 2024 van start.

Nationaal programma onderwijs

Om onderwijsvertraging die kinderen als gevolg van de coronapandemie hebben opgelopen in te halen is in 2021 het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) gestart. Aanvankelijk liep dit programma tot schooljaar 2022/2023. De looptijd van het programma is verlengt tot en met schooljaar 2024/2025. De uitvoering van de activiteiten die onder het NPO worden uitgevoerd is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het onderwijs en gemeenten.

We hebben een NPO-menukaart opgesteld met activiteiten waarvoor scholen en kinderopvang een subsidieaanvraag konden doen. De activiteiten zijn gericht op sociaal-emotionele ontwikkeling en taal. Bijvoorbeeld de inzet van vakleerkrachten, professionals voor ondersteuning op sociaal-emotioneel vlak en een taal coördinator.

Peuteropvang op de COA locaties

Twee peuteropvangorganisaties hebben een peuteropvang- en VVE- aanbod op de COA-locaties verzorgd. Deze kosten zijn geheel betaald door de gemeente, omdat de ouders niet werken en dus geen eigen bijdrage kunnen betalen. Het is erg belangrijk dat de peuters al vroeg met de Nederlandse taal en gebruiken in aanraking komen.

Peuteropvang Oekraïense peuters

Oekraïense peuters zijn in reguliere peutergroepen opgevangen. Ook voor deze peuters zijn de kosten van het VVE aanbod geheel door de gemeente betaald.

Pilot Tijd voor Toekomst in Het Hogeland

In Het Hogeland zetten we een pilot Tijd voor Toekomst in om kinderen in het primair onderwijs dezelfde kansen te bieden door middel van het invoeren van een verrijkte schooldag. De pilot betekent dat er extra (les)tijd wordt geboden met inzet op talentontwikkeling, welzijn, fysieke en mentale gezondheid, het voorkomen van (taal)achterstanden en/of vergroten van de brede blik op de wereld. Dit doen we samen met mensen en organisaties in de omgeving van de school, met Vakland Het Hogeland en Kansrijke Groningers.

In 2023 zijn de scholen gestart met de voorbereidingen, het maken van plannen en een begroting. Na de zomervakantie zijn zij begonnen met de uitvoering. Elke school heeft een visie ontwikkeld die aansluit bij hun schoolvisie. Vervolgens hebben zij aanbieders gezocht.

Deelnemers delen ervaringen en resultaten. Op regionaal niveau worden de resultaten gemonitord. Op twee van de 6 scholen die zijn aangesloten heeft een nulmeting plaatsgevonden.

De pilot is gefinancierd met een NPG subsidie van in totaal € 1.726.800. Onder voorwaarden wordt per fase een subsidie verstrekt aan de schoolbesturen waar de deelnemende scholen onder vallen.

<i>Hoe is dit gemeten?</i>			
Effect indicator(en)	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
LEA overleggen	2	2	2
Bereik- en non-bereik van VVE doelgroepkinderen	-	> 90%	> 90%

Leerlingenvervoer

Onder bepaalde voorwaarden kunnen kinderen gebruik maken van het leerlingenvervoer. Dit kan bijvoorbeeld wanneer een kind een speciale school voor basisonderwijs, speciaal onderwijs of speciaal voortgezet onderwijs bezoekt. En niet zelfstandig naar de school kan reizen. Daarbij stimuleren we de betrokkenheid van ouders bij de schoolgang van de kinderen door eigen vervoer te vergoeden in plaats van taxivervoer. Verder stimuleren we het reizen met openbaar vervoer.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	We willen de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs vergroten.	<ul style="list-style-type: none"> • De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs is vergroot door meer kinderen te laten reizen met het eigen en openbaar vervoer door ondersteuning in te zetten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Het taxivervoer is in opdracht van gemeente uitgevoerd door taxi UVO in Uithuizermeeden. Daarnaast heeft de gemeente het eigen en openbaar vervoer aan ouders bekostigd.

Het reizen met openbaar vervoer, al dan niet met begeleiding, is gestimuleerd. Enkele stimuleringsmaatregelen waren:

- de Voor Elkaar Pas van Arriva, die de gemeente aan de leerling verstrekt, zodat hij/zij direct kan reizen met het openbaar vervoer. Ouders hoeven niet meer zelf maand- en jaarkaarten voor te financieren.
- (tijdelijke) begeleiderskaarten voor ouders/begeleiders, zodat leerlingen samen met hun ouders kennis konden maken en konden oefenen met het reizen met openbaar vervoer.

Naast de Voor Elkaar Pas is de Meedoen Pas van Arriva aan leerlingen in het voortgezet onderwijs verstrekt. De Meedoen Pas is een gebruiksklare persoonlijke OV-chipkaart voor reizen in de daluren (na negen uur 's ochtends). Deze pas wordt voornamelijk ingezet voor leerlingen die nog niet volledig kunnen overstappen op het reizen in het openbaar vervoer. Met deze pas reizen leerlingen voornamelijk de terugreis in het openbaar vervoer. Voordeel voor de leerling is verhoogde zelfstandigheid dankzij gebruikmaking van en kennismaking met het openbaar vervoer. Voordeel voor de gemeente is dat ze daarmee (dure) extra taxiritten uitspaart omdat leerlingen met het openbaar vervoer reizen.

Passend onderwijs

Op basis van de Wet Passend Onderwijs moeten alle leerlingen een plek krijgen op een school die past bij hun kwaliteiten en hun mogelijkheden. Om alle kinderen en jongeren optimale ontwikkelingskansen te bieden, is samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp nodig. De ondersteuningsroute is een tool om dit te bewerkstelligen.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Elk kind krijgt onderwijs op zijn/haar niveau. Dit is zowel het cognitief als emotioneel niveau.	<ul style="list-style-type: none"> • Gezamenlijke visie en inzet op prioriteiten (OOGO regio Noord). • Lokale invulling ondersteuning route PO. • (her)implementatie van de aanpak 10-14 voor risicovolle overstappers PO-VO op alle scholen.
»	Problemen van leerlingen tijdig signaleren en	<ul style="list-style-type: none"> • Door het financieren van

ondersteuning bieden vanuit een voorliggende voorziening. Hiermee willen we voorkomen dat leerlingen onnodig gebruik moeten maken van geïndiceerde jeugdhulp.	schoolmaatschappelijk werk (SMW) op het voortgezet onderwijs en School als wijk (SAW) op het MBO in de provincie zijn leerlingen bereikt die ondersteuning nodig hadden.
---	--

Wat hebben we daarvoor gedaan?

OOGO regio Noord

Het OOGO passend onderwijs en jeugdhulp geeft invulling aan de wettelijke verplichting om plannen vanuit samenwerkingsverbanden (PO en VO) en preventie jeugdhulp, de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering op elkaar af te stemmen. In OOGO Noord (Het Hogeland en Eemdelta) is een gezamenlijke visie geformuleerd. In focusgroepen met professionals uit onderwijs en jeugdhulp zijn knelpunten en potentiële oplossingen opgehaald. Daarna zijn in het OOGO een drietal prioriteiten geformuleerd die in 2024 verder worden uitgewerkt. Dit gaat om:

- de aanpak 10-14 voor de overgang van het PO naar VO.
- onderzoek naar de inzet van jeugdondersteuners op scholen
- het verbeteren van de onderlinge samenwerking tussen gemeenten, onderwijs, GGD en andere zorgverleners.

De ondersteuningsroute PO

De ondersteuningsroute is een integrale werkwijze om de leerling te ondersteunen bij de schoolgang. De provinciale ondersteuningsroute heeft een lokale invulling gekregen. Rollen, taken en verantwoordelijkheden vanuit gemeente, onderwijs en jeugdhulp zijn beschreven. De lokale invulling moet eraan bijdragen dat het de onderlinge samenwerking tussen gemeente, onderwijs, GGD en andere jeugdhulporganisaties verbeterd. En daarmee jeugdigen en hun ouders beter kunnen worden geholpen.

Jeugdondersteuning op en rond scholen

- Alle gemeenten in de provincie Groningen leveren een financiële bijdrage aan de voorziening School als Wijk. Hierdoor is bereikt dat de voorziening School als Wijk structureel is geborgd. Leerlingen op het MBO, die woonachtig zijn in Het Hogeland met vragen en problemen, kunnen bij SAW terecht. Het doel is om hiermee vroegtijdig problemen te behandelen en zo te voorkomen dat leerlingen verwezen moeten worden naar specialistische zorg.
- Met de inzet van Schoolmaatschappelijk werk (SMW) op het VO wordt ingezet op laagdrempelige hulpverlening op sociaal emotioneel gebied.
- Onderzoek en pilot naar de inzet van jeugdondersteuners in het primair onderwijs. We hebben onderzoek gedaan naar de inzet van jeugdondersteuners in het primair onderwijs. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen om voor het eerste halfjaar van 2024 een pilot te starten met de inzet van een jeugdondersteuner op de drie basisscholen in Uithuizen.

Sportbeleid en activering

De vastgestelde visie "Sport en Bewegen" (2021) vormt de basis van het sport- en beweegbeleid. Dit leidt jaarlijks tot uitvoeringsplannen, waarbij het (lokaal) Sportakkoord momenteel het meest actueel is. Daarnaast ligt het GALA-document, waarin het belang van sporten en bewegen (deelname en ontwikkeling) nadrukkelijk wordt onderstreept. Wij hebben regie op het Beweegteam en ondersteunen sportverenigingen.

<i>Wat willen we bereiken?</i>	<i>Wat hebben we bereikt?</i>
» Het is onze ambitie om 'gemeentebreed' zoveel mogelijk inwoners een leven lang plezier te laten beleven aan sporten en bewegen. De specifieke aandacht gaat hierbij	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben het aanbod kunnen vergroten, door extra bijdragen vanuit GALA; • We hebben sport en bewegen meer 'op de kaart' kunnen zetten d.m.v. extra regie op het

	uit naar kinderen, ouderen en inwoners met een beperking.	Beweegteam (Huis voor de Sport en Barkema & De Haan); • We hebben verenigingen extra ondersteuning kunnen bieden door betere communicatie.
--	---	---

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We hebben een nieuw Lokaal Sportakkoord geschreven waarin aandacht voor specifieke doelgroepen wordt benoemd: Kinderen, kwetsbare inwoners en ouderen (als gevolg van de vergrijzing).

We hebben het Beweegteam uitgebreid richting 2024, omdat we hebben gezien dat we meer ondersteuning nodig hebben richting de inwoners.

We hebben de regie op het Beweegteam vergroot, waardoor we zien wat er gebeurt. Door dit goed te communiceren en weg te zetten is Sport en Bewegen nadrukkelijker op de kaart gezet.

Sportaccommodaties

We willen dat onze sportaccommodaties kwalitatief verantwoord en veilig kunnen worden gebruikt. We gaan de harmonisatie in beleid verder vorm en inhoud geven, met als streven een vergelijkbaar gebruik door de bewegende en sportende inwoner te realiseren. Ook vestigen wij aandacht op het verantwoord en veilig gebruik van onze openbare ruimten voor sport en bewegen.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Buitensportaccommodaties verduurzamen.	• Initiatief genomen om op gebied van buitenverlichting alles op LED te gaan zetten.
»	Realiseren van een stevig sportfundament met vitale aanbieders.	• Meer regie gepakt op ontwikkelingen binnen het Beweegteam, om het sportfundament te vergroten.
»	Harmoniseren van sporthalbeheer.	• Een extern bureau is bezig met een voorstel voor het harmoniseren van sporthalbeheer.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We hebben met de verenigingen een 'onderhoudsovereenkomst' afgesloten. De keuze was of zelfwerkzaamheid of onderhoud door de gemeente. Door middel van een kruisjeslijst is nu inzichtelijk waar de verantwoordelijkheden liggen en hoe de kosten en onkosten worden berekend.

Door regie op de verenigingsondersteuner binnen de Beweeggroep hebben we meer contact met de sportaanbieders, waardoor het aanbod en het fundament is vergroot.

Cultuur

We staan voor een levendig en cultureel bruisend Hogeland waaraan iedereen in de gelegenheid is om actief en/of passief deel te nemen aan het culturele leven en waar de verbindende en verrijkende waarde van cultuur bijdraagt aan het welzijn van de inwoners en de aantrekkelijkheid van de gemeente voor bedrijven en bezoekers. Dit is de missie van de Cultuurvisie 2020-2023. In deze visie zijn vier speerpunten uitgewerkt met bijbehorende actiepunten. De hoofdpunten worden hieronder benoemd.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Overal cultuur van en voor iedereen.	• Initiatieven en projecten van het Jeugdcultuurfonds, het Taalhuis, maatjesprojecten en de Bibliotheek op School

		<p>en de inzet van de twee netwerken Cultuureducatie ondersteund, gestimuleerd en kenbaar gemaakt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cross-overs vanuit cultuur met onderwijs, welzijn, zorg, recreatie, innovatie en/of economie bevordert en gestimuleerd. • De culturele partijen aangemoedigd om vraaggericht te gaan werken en aan te sluiten bij de behoeften van hun doelgroepen. • Laagdrempelige culturele initiatieven ondersteund. • Meer zicht gekregen op de kunstcollectie.
»	Verbinden, het bevorderen van netwerkvorming en samenwerkingen.	<ul style="list-style-type: none"> • De musea ondersteund met hun gezamenlijke landelijke promotie van de Waddemusea. • Betere samenwerking tussen scholen en verschillende cultuureducatieaanbieders en de verbinding tussen aanbieders van kunst- en cultuur activiteiten, organisaties en inwoners bewerkstelligd. • Begeleiden en ondersteund van de cultuurdorpen 2023 (Adorp/Wetsinge/Sauwerd en Onderdendam) en het bijbehorende programma van gezamenlijke activiteiten.
»	Vernieuwing en innovatie in de cultuursector om de cultuursector te laten aansluiten bij en/of bij te laten dragen aan ontwikkelingen in de samenleving.	<ul style="list-style-type: none"> • Instellingen ruimte geboden om vanuit een sterke basis te vernieuwen met ruimte voor experiment. • Nieuwe initiatieven in de sector aangejaagd.
»	Cultureel ondernemerschap, culturele profilering en citymarketing.	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerkingen en netwerk van partijen zoals de provincie, de VGG, Platform Cultuur Hogeland (in oprichting), cultuurcafés en ondernemersverenigingen versterkt. • Het culturele profiel en verhaal van het Hogeland samen met erfgoed, recreatie en toerisme benoemd, versterkt en gepromoot.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Voor een betere samenwerking tussen scholen en verschillende cultuureducatieaanbieders en de verbinding tussen aanbieders van kunst- en cultuur activiteiten, organisaties en inwoners zijn twee cultuurcoaches ingezet. Een cultuurcoach Onderwijs en een cultuurcoach Amateurkunst en Participatie. In het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) zijn de twee cultuurcoaches extra ingezet om de verbinding te maken met het sociaal domein met cultuur als middel voor gezondheid en preventie.

Om nieuwe initiatieven in de sector aan te jagen hebben we o.a. de samenwerkingen met andere sectoren bevordert en cultuurcafés/bijeenkomsten georganiseerd, vernieuwende initiatieven en projecten omarmd en financieel ondersteund.

Samenwerkingen hebben we bevordert door naar zinvolle vormen van ontmoeting te zoeken tussen de sector en andere partijen ten behoeve van cross-overs en cultureel ondernemerschap. Er zijn

verbindingen gelegd met lokale culturele verenigingen en organisaties, bijvoorbeeld met het grootschalige kunstproject Soundings - sense of place en de Zummerbühne.

Er is meer zicht gekregen op de kunstcollectie, door de inventarisatie van zowel de binnen- en buitenkunst. De collectie buitenkunst is geïnventariseerd door Werk op Maat. De collectie binnenkunst is ook geïnventariseerd en een kerncollectie is samengesteld.

Muziek- en Cultuuronderwijs

Muziek- en cultuuronderwijs kan een belangrijke bijdrage leveren aan de vorming en ontwikkeling van het individu en onze samenleving. De resultaten op dit gebied worden hieronder benoemd.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Een evenredige verspreiding van het aanbod in de gemeente en het verhogen van de kwaliteit van het aanbod.	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben het Kunst- en Cultuurcentrum Het Hogeland waar nodig ondersteund, zowel financieel als verbindend.
»	Vernieuwing en versterking in muziek- en cultuuronderwijs.	<ul style="list-style-type: none"> • Voor de scholen zoveel mogelijk maatwerk geleverd. • De samenwerking zowel binnen als buiten het culturele veld opgezocht. • De versterking en thematische verdieping van het cultuureducatie-aanbod ondersteund. • Gezocht naar ingangen om cultuur meer en beter in te bedden in de buitenschoolse opvang en de school via de Lokaal Educatieve Agenda (LEA).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De door de gemeente ingestelde cultuurcoaches Onderwijs en Amateurkunst & Participatie hebben hier een verbindende rol in gehad in de ondersteuning van het Kunst- en Cultuurcentrum Het Hogeland. Een cultuurcoach Onderwijs is verder ingezet om het onderwijs en de muziek- en cultuuronderwijs sector meer met elkaar te verbinden en vernieuwende educatieve projecten aan te jagen. Verder is de aanbieder van muziek- en cultuuronderwijs aangemoedigd om vraaggericht te werken.

De bibliotheek van de toekomst

Met De bibliotheek op school (dBos) slaan onderwijs, bibliotheek en gemeente de handen ineen en komt er dagelijks aandacht voor taalontwikkeling, leesplezier en mediawijsheid op school en thuis. De bibliotheek van de toekomst moet het knooppunt voor ontmoeting, kennis en cultuur worden. Alle basisscholen in de gemeente nemen deel aan het dBos.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Vier bibliotheken (Leens, Uithuizen, Bedum, Winsum) van de toekomst, oftewel maatschappelijke educatieve bibliotheken in de gemeente Het Hogeland. Waarin de bibliotheken transformeren van een uitleenvoorziening naar een waardevolle openbare en laagdrempelige voorziening voor alle groepen in de maatschappij.	<ul style="list-style-type: none"> • Vergaande plannen om de bibliotheek Bedum te verhuizen naar het centrum van Bedum. Begint 2024 definitief besluit. • Verhuizing van de bibliotheek Winsum is meegenomen in Plan van aanpak Wierde van waarde.
»	Maatschappelijke educatieve bibliotheken die fungeren als netwerkpartner en platform voor	<ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiding van samenwerkingspartners en activiteiten in de centraal gelegen bibliotheken

	sociaal-maatschappelijke en culturele organisatie en verenigingen.	Leens en Uithuizen.
»	We willen bibliotheken, kunst en cultuur meer verbinden met het sociaal domein, omdat cultuur een positieve bijdrage kan leveren aan maatschappelijke problemen. Maatschappelijke educatieve bibliotheken die inwoners ondersteunen om op eigen kracht deel te kunnen nemen aan de samenleving.	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn extra middelen gereserveerd voor het ontwikkelen van 4 informatiepleinen en voor het inzetten van mobiele dienstverlening om de bibliotheken meer te verbinden met het sociaal domein.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Met centrumplannen Bedum en Biblionet zijn de mogelijkheden onderzocht om de bibliotheek centraler te positioneren in het dorp. Er ligt een concreet plan om de bibliotheek te verhuizen naar de Vliet in het centrum van Bedum. Definitief besluit volgt nog. Voor de eventuele verhuizing van de bibliotheek Bedum is een SPUK lokale bibliotheekvoorzieningen aangevraagd.

Met centrumplannen Winsum, Wierde van waarde en Biblionet zijn de mogelijkheden onderzocht om de bibliotheek te verhuizen naar omgeving Obergum. Dit wordt in 2024 vervolgd.

In de centraal gelegen bibliotheken Leens en Uithuizen zijn de activiteiten uitgebreid. Er zijn dagelijks activiteiten in samenwerking met o.a. Mensenwerk, Thuis kamers Leens/Uithuizen, IMG, Hogelandster Energie Coöperatie, Handwerk, - en Vilt café en Vluchtelingenwerk. Ook zijn er theatervoorstellingen verzorgd in het kader van de Nationale Voorleesdagen. In Winsum is wekelijks een IDO (Informatiepunt Digitale Overheid) spreekuur. In alle bibliotheken zijn Klik&Tik cursussen voor het verbeteren van digitale vaardigheden en spreekuren van het Taalhuis voor beter leren schrijven, lezen en rekenen.

Er is draagvlak gecreëerd voor het ontwikkelen van informatiepleinen en mobiele dienstverlening van Biblionet in het sociaal domein. De extra middelen hiervoor zijn vastgesteld. Er is geworven voor een projectleider en een projectmedewerker bij Biblionet. Zij starten in januari 2024. Streven is om in 2025 4 informatiepleinen te openen. In 2024 gaat 1 keer per week de bus van Biblionet rijden.

Openbaar groen

Groen wordt meer en meer gezien als factor die bijdraagt negatieve effecten van klimaatverandering positief te kunnen beïnvloeden. Klimaatverandering zal ook voor openbaar groen gevolgen hebben. Het kan in de toekomst mogelijk leiden tot voor ons nieuwe plantenziekten en -plagen. Ook zal door stijgende temperaturen en meer en langere periodes van droogte en neerslag de inrichting andere keuzes vragen. In het kader van integraal beheer houdt groenbeleid daar rekening mee. Het streven naar een afgesproken eindbeeld en ambitieniveau omvat ook invulling geven aan onze wettelijke zorgplicht.

Ook is er ruimte voor inwonersparticipatie binnen het openbaar groen. Afhankelijk van de schaal van de herinrichting denken inwoners mee in plannen van de gemeente. Vaak worden tijdens informatiebijeenkomsten keuzes voorgelegd waar men uit kan kiezen of vormt de inbreng van inwoners input voor planvorming.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Openbaar groen onderhouden conform het vastgestelde groenbeleidsplan.	<ul style="list-style-type: none"> • Het groenbeleid is geëvalueerd en het document 'Evaluatie Groenbeleidsplan' is vastgesteld. • Het handhaven van het afgesproken onderhoudsniveau.

		<ul style="list-style-type: none"> • Verouderde groenvakken zijn deels gerenoveerd, bijvoorbeeld aan de Leensterweg in Ulrum, de Julianastraat in Zoutkamp en de Ploeg in Winsum.
»	Voldoen aan de wettelijke zorgplicht.	<ul style="list-style-type: none"> • Door adequate afhandeling van meldingen en eigen initiatief zijn geconstateerde onveilige situaties verholpen. • Een gedeelte van het achterstallig boomonderhoud opgelost door inspecties, snoei- en kapwerkzaamheden.
»	Kostenbewust beheer volgens ons beleid.	<ul style="list-style-type: none"> • Werken via raamovereenkomsten.
»	Kansen voor biodiversiteit onderzoeken.	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben een opdracht voor een berminventarisatie uitgezet om de kansen in kaart te brengen voor ecologisch beheer. • 1e jaar pilot bermmaaisel tot compost jaar succesvol afgerond. Bijdrage aan betere bodem en bio diverse bermen. Vermindering van kunstmest en verlaging CO2 uitstoot.
»	Betrokken inwoners.	<ul style="list-style-type: none"> • Inwoners hebben op verschillende manieren invloed gehad.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De technische staat van het openbaar groen moet goed genoeg zijn om ongevallen, letsel en schade door groen te voorkomen. Momenteel is dit niet volledig ingevuld, dit geldt met name bij beheer van bomen. Afgelopen jaren is er inhaalslag gemaakt met het achterstallig boomonderhoud, hiervoor is een incidenteel budget vrijgemaakt. Het is gebleken dat met dit budget niet alle achterstanden zijn opgelost.

Voor het kostenbewust beheren hebben we conform ons beleid aanbesteed en ingekocht. In 2022 zijn raamovereenkomsten gesloten voor achterstallig boomonderhoud, incidentele opdrachten in het openbaar groen, en inspectie en advies ten behoeve van bomen.

Speelvoorzieningen

We stimuleren inwoners om initiatief te nemen. Op het gebied van speelvoorzieningen is te merken dat daar relatief veel gebruik van wordt gemaakt. Voor het zelfbeheer van speelplekken is het aspect van aansprakelijkheid voor alle partijen nogal eens een reden om terughoudend te zijn.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Veilige speelplekken.	<ul style="list-style-type: none"> • Inspecties en adequate afhandeling bij gebreken/onveilige situaties.
»	Aantrekkelijke speelplekken.	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben ruimte geboden voor initiatieven. • Onderhoud door vrijwilligers gestimuleerd. • De kwaliteit is gehandhaafd door afspraken met inwoners vast te leggen in overeenkomsten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We hebben inspecties en controles uitgevoerd aan speeltoestellen om te zorgen dat deze veilig en functioneel blijven. Hieruit volgden adequate ingrepen om geconstateerde gebreken te verhelpen. Om de speelplekken aantrekkelijk te houden is er overleg geweest met inwoners en ruimte geboden voor initiatieven, via dorpssubsidies.

Begraafplaatsen

De begraafplaatsen worden beheerd conform de vastgestelde ambitie, gekoppeld aan een actuele, bijgewerkte gravenadministratie. De beeldkwaliteit van begraafplaatsen betreft grotendeels beheer en onderhoud van groenvoorzieningen. Uitgangspunt is kwaliteitsniveau B, met dien verstande dat gestreefd wordt naar de bovenkant van de bijbehorende bandbreedte. Dit is een lagere ambitie dan gewenst. Het voldoen aan de ambitie blijkt regelmatig onder druk te staan.

Voor een adequaat beheer van graven wordt er gewerkt volgens de beheerverordening, uitvoeringsbesluit en legesverordening lijkbezorgingsrechten.

In onderstaande tabel staat de indicatie van het aantal begrafenissen en het aantal as bestemming over de laatste vijf jaar. Hierbij moet rekening worden gehouden met mensen die buiten de gemeente wonen, maar na overlijden hier begraven worden, en andersom. Er is te zien dat op de gemeentelijke begraafplaatsen jaarlijks het aantal begrafenissen afneemt. Wel is er een lichte stijging in het aantal as bestemmingen.

	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal overledenen	490	495	504	555	529
Aantal begrafenissen	244	218	207	208	176
Aantal as bestemmingen	25	22	27	30	37

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	Een waardige omgeving voor respectvol kunnen bijzetten van overledenen en herdenken.	<ul style="list-style-type: none"> • Kwaliteitsniveau voldoet aan de vastgestelde ambitie. • Vrijwilligers zijn ondersteund en gefaciliteerd. • Een aantal begraafplaatsen zijn opgeknapt. • Er zijn plannen gemaakt om nog meer begraafplaatsen op te knappen, dit zijn de begraafplaats in Zandeweer en Adorp.
»	Voorzien in voldoende capaciteit voor bijzettingen.	<ul style="list-style-type: none"> • Er was voldoende ruimte om aan de vraag te voldoen. • Inbreidingsplannen zijn opgesteld. • Op de begraafplaats Kantens zijn graven geruimd. Hierdoor is er weer beschikbare ruimte ontstaan voor begraven.
»	Uitbreiden dienstverlening.	<ul style="list-style-type: none"> • Extra opties as bestemmingen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Voor kostenbewust beheer hebben we conform ons beleid aanbesteed en ingekocht. In 2022 zijn raamovereenkomsten gesloten voor achterstallig boomonderhoud, incidentele opdrachten in het openbaar groen, en inspectie en advies t.b.v. bomen. Ook bij beheer en onderhoud van groen op begraafplaatsen wordt hier gebruik van gemaakt. Daarnaast zijn er efficiënte werkmethode toegepast en is de inrichting op basis van prioriteiten hier en daar geoptimaliseerd door omvorming of herinrichting.

Uw raad heeft besloten (2 maart 2022) € 430.000 van het begrotingsoverschot 2022 te bestemmen voor groenonderhoud. In 2023 is dit budget gebruikt om een aantal begraafplaatsen op te waarderen. Dit wordt voortgezet in 2024.

Wonen en Leefbaarheid

Door veranderingen in de samenstelling van de bevolking zien we een trend met minder jongeren en meer ouderen. Tegelijkertijd komen er steeds meer kleine huishoudens van één of twee personen. De woningdruk neemt ook in Het Hogeland toe. Die veranderingen vragen om verstandige keuzes in het aanbod van voorzieningen en in de samenhang tussen leefbaarheid, wonen, welzijn en zorg. We vinden het belangrijk om samen met inwoners te werken aan de leefbaarheid in de dorpen. Daarbij letten we op het eigen karakter van de dorpen.

Wonen en leefbaarheid is een integraal thema dat ook terugkomt in andere programma's en in het gaswinningsdossier.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Initiatieven van inwoners krijgen de ruimte.	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn in 2023 110 subsidies leefbaarheid (dorpsbudgetten) toegekend. • Er is een fondsenavond gehouden.
»	Behouden of waar nodig versterken van de leefbaarheid in dorpen.	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een strategische dorpsplan opgesteld voor Baflo/Rasquert. Uitvoering vindt komende tijd plaats. • Er zijn woonkoersen gemaakt voor Baflo/Rasquert, Eenrum, Roodeschool en Zuidwolde. • Er worden gesprekken gevoerd met meerdere dorpen in het kader van wonen; o.a. Zuidwolde, de Noordwestelijke dorpen, Roodeschool, Eenrum. • De dorpsbudgetten zijn geborgd tot 2027. • Er zijn geen dorpsbezoeken georganiseerd in 2023 omdat er eerst behoefte is aan evaluatie van dit instrument. • Er worden op verschillende niveaus koppelingen gemaakt met de versterkingsopgave van woningen om de (toekomstige) leefbaarheid in de dorpen te behouden en waar mogelijk te verbeteren.
»	In de dorpen is voor iedereen ruimte om elkaar te ontmoeten.	<ul style="list-style-type: none"> • De dorpshuizen zijn gesubsidieerd. • Er is een start gemaakt met het ontwikkelen van nieuwe dorpshuizenbeleid. • Het Jeugdsozenbeleid 2024-2028 'Samen kunnen we het maken!' is opgesteld en inmiddels vastgesteld. Hiermee is het jeugdsozenbeleid voor alle jeugdsozen geharmoniseerd en hebben ze recht op subsidies.
»	We hebben inzicht in de ontwikkelingen op het terrein van demografie, wonen en leefbaarheid en stellen beleid zo nodig bij.	<ul style="list-style-type: none"> • Voor enkele dorpen zijn de dorpsprofielen geactualiseerd. De voorgenomen toevoegingen in de dorpsprofielen met sociaal economische status is nog niet gerealiseerd vanwege personele krapte. • Er is een woningmarktbehoefte onderzoek opgestart in de Regio Groningen-Assen waarin wij participeren. • Er is aansluiting met landelijke en regionale

		ontwikkelingen die oorsprong hebben in het gaswinningsdossier die invloed hebben en kansen bieden voor leefbaarheid (beleid).
--	--	---

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Het instrument dorpsbudget is geëvalueerd op basis waarvan dit subsidie-instrument is doorgezet tot 2027.
- Monitoring: gegevensverzameling en analyse, ingezet voor woningbouwadvisering, overleg met de dorpen, onderbouwing beleid diverse teams.
- Strategisch dorpsplan en woonkoersen opgesteld, waarmee samen met het betreffende dorp verder gewerkt wordt aan de woonopgave en leefbaarheid van het dorp.
- Nieuw beleid opgesteld voor de jeugdsozen.
- Er is een startbijeenkomst voor alle dorpshuisbesturen georganiseerd om te kijken naar de gewenste richting voor het nieuwe beleid. Er is een werkgroep samengesteld die hierover meedenkt.
- Speeddate georganiseerd tussen medewerkers leefbaarheid gemeente en woningcorporatie om de samenwerking te versterken.

Effect indicator(en)	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Aantal verstrekte subsidies Dorpsbudgetten	100	ntb	110
Strategische dorpsplannen of woonkoersen ontwikkeld	2	6	4
Dorpsprofielen aangevuld met sociaaleconomische status	0	15 dorpen	0
Aantal uitgevoerde dorpsbezoeken	-	8	0

Wonen, zorg en welzijn

Door vergrijzing en de steeds verdergaande extramuralisering van de zorg is het van belang te zorgen voor een passende woningvoorraad en passende zorg en begeleiding voor het toenemend aantal ouderen en inwoners met zorg die zelfstandig in de wijken wonen.

Daarnaast is er landelijk een tekort aan sociale huurwoningen voor diverse aandachtsgroepen. We werken samen met de Groningse gemeenten en de Provincie Groningen aan het programma 'een thuis voor iedereen' met het doel voldoende betaalbare woningen voor alle aandachtsgroepen met een evenwichtige verdeling over gemeenten en met de juiste zorg, ondersteuning en begeleiding.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Inwoners ervaren hun woonomgeving als prettig en veilig.	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe afspraken gemaakt voor de komende jaren met de woningcorporaties en huurdersorganisaties met betrekking tot leefbaarheid gericht op onder andere; prettig samenleven in een schone, veilige en groene woonomgeving, aandacht voor kwetsbaren inwoners in de wijken, gezamenlijk ondersteunen van leefbaarheidsinitiatieven en versterken van de samenwerking.

»	Woonzorg initiatieven van bewoners worden ondersteund.	<ul style="list-style-type: none"> In het integraal team woonzorginitiatieven worden nieuwe woonzorginitiatieven besproken. De werkwijze is geëvalueerd en wordt doorgezet. Er zijn 10 woonzorginitiatieven besproken en 5 woonzorginitiatieven worden begeleid om tot vergunning te komen.
»	Inwoners kunnen zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen en weten wat ze zelf kunnen doen om dit mogelijk te maken.	<ul style="list-style-type: none"> We hebben de verzilverlening en de stimuleringslening ingezet en gepromoot. Er zijn in 2023 5 verzilverleningen en 24 stimuleringsleningen verstrekt.
»	Er is een sociale huurvoorraad die toekomstbestendig is (veilig, energiezuinig, levensloopbestendig) voor mensen die niet in staat zijn om zelf een woning te kopen.	<ul style="list-style-type: none"> Er is een meerjarig ambitiekader volkshuisvesting opgesteld samen met de woningcorporaties en huurdersorganisaties. Er zijn nieuwe prestatieafspraken voor het jaar 2024 gemaakt met betrekking tot beschikbaarheid, betaalbaarheid, leefbaarheid, wonen en zorg en duurzaamheid van de sociale huursector. Bij herstructurering en versterking is rekening gehouden met meer levensloopbestendige woningen en de woningen zijn energiezuinig.
»	Bepaalde (kwetsbare) groepen huurders vinden met voorrang een plek in de sociale huur.	<ul style="list-style-type: none"> Onder regie van de gemeente hebben woningcorporaties gezorgd voor de huisvesting van 92 statushouders. Verder hebben 2 mensen uit beschermd wonen en/ of de maatschappelijke opvang via het convenant uitstroom met voorrang een woning gekregen. Tevens zijn er 3 jongeren geplaatst in een woon, werk, leertraject.
»	Er is in de gemeente voldoende aanbod van voorzieningen op het gebied van wonen, zorg en welzijn, waar iedereen terecht kan. Inwoners en partners werken daarbij samen aan een gecombineerd aanbod van wonen/welzijn/zorg.	<ul style="list-style-type: none"> Het provinciale Koplopersprogramma 'een thuis voor iedereen' is gestart met data-onderzoek om inzicht te krijgen in de huidige en toekomstige vraag naar- en het aanbod van passende woningen, woonzorgconcepten en zorg en hulpvraag.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Overleg met woningcorporaties en huurdersorganisaties over de voortgang van de Prestatieafspraken Volkshuisvesting.

- In een gezamenlijk proces met de woningcorporaties en huurdersorganisaties een Ambitiekader voor de volkshuisvestingstaak voor de komende vier jaar opgesteld evenals nieuwe prestatieafspraken voor het jaar 2024.

- Deelgenomen aan de voorbereidingen en het data-onderzoek Koplopersprogramma 'Een thuis voor iedereen' als voorbereiding op het opstellen een woonzorgvisie.

Effect indicator(en)	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Overzichtskaart Woonzorginitiatieven	gereed	kaart intern raadpleegbaar in GIS	niet behaald
Aantal BW-cliënten geplaatst door woningcorporaties	4	9	nog niet

			bekend
Aantal geplaatste statushouders	77	43	92
Aantal jongeren in het kader van project Wonen, leren, werken (voorheen kamertraining).	3	6	3

Subsidies

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Het subsidieteam is laagdrempelig en makkelijk bereikbaar. Inwoners ervaren geen drempel om een subsidieaanvraag in te dienen.	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn vele activiteiten en evenementen in de gemeente georganiseerd. Alle inwoners kunnen mee doen aan de samenleving. We hebben oog voor inclusie. • De informatie op de website is juist en up-to-date. • We hebben actief contact met organisaties die een subsidie (willen) aanvragen. Dit is zowel telefonisch als een fysieke afspraak. • We adviseren organisaties bij het aanvragen van subsidies. • Bij een terugbelverzoek wordt er altijd binnen de norm teruggebeld.
»	Alle subsidieaanvragen worden behandeld door het Subsidieteam (Subsidieloket).	<ul style="list-style-type: none"> • Het subsidieteam werkt meer samen met andere teams. Er worden beschikkingen opgesteld, subsidieregelingen gemaakt en processen bewaakt. Dit is een doorlopend proces.
»	Maatschappelijke organisaties helpen met de hoge energierekening met behulp van de subsidieregeling energiekosten maatschappelijke organisaties.	<ul style="list-style-type: none"> • De subsidie kon in drie tijdvakken worden ingediend (1-10 t/m 31-10-2022 / 1-1 t/m 30-6-2023 / 1-7 t/m 31-12-2023). In het 1e tijdvak zijn 17 aanvragen toegekend voor in totaal € 21.098. In het 2e tijdvak zijn 29 subsidies verleend voor een bedrag van € 47.539. De aanvraagtermijn van het derde tijdvak loopt tot 12 februari 2024. Door het landelijk prijsplafond is er veel minder gebruik gemaakt van de subsidieregeling dan vooraf gedacht. • We gaan een voorstel doen om maatschappelijke organisaties verder te ondersteunen in de energiekosten (groot onderhoud en verduurzaming van de gebouwen).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We laten ons meer zien. Zo sluiten we aan bij bijeenkomsten voor bepaalde doelgroepen (bijvoorbeeld bijeenkomst voor jeugdsozen). Inwoners krijgen dan gelijk antwoord op hun subsidievragen.

We hebben deelgenomen aan de goed bezochte Fondsenavond in oktober 2023. Hier hebben we de subsidiemogelijkheden van de gemeente onder de aandacht gebracht en genetwerkt met andere fondsen.

We reageren vlot naar onze inwoners, zowel per email als telefonisch.

Musea

Als gemeente het Hogeland subsidiëren we 3 musea (Museum Borg Verhildersum, de Menkemaborg en Openluchtmuseum Het Hoogeland). De overige musea ondersteunen we waar mogelijk.

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	Organisatorisch en financieel gezonde musea.	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met de musea en de provincie onderzocht op welke wijze de exploitatie ervan geoptimaliseerd kan worden. • Via het initiatief Groninger Waddenmusea op samenwerking tussen de musea gestuurd, zowel op gemeentelijk als op provinciaal niveau. Vanuit de gemeente Het Hogeland doen hier de volgende vier musea aan mee; de Menkemaborg, Museum Borg Verhildersum, Openluchtmuseum Het Hoogeland en het Visserijmuseum.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Door middel van een kwartiermaker is de samenwerking tussen de vier grote musea van Het Hogeland gefaciliteerd aan de hand van het rapport 'Anders en toch één'.

Archeologie

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	Verantwoorde borging van de archeologie.	<ul style="list-style-type: none"> • Het borgen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen, door zowel vooronderzoek als archeologische begeleidingen en opgravingen • Verdere zelfstandigheid ontwikkeld in de toetsing en advisering rondom archeologie • Oplevering van de archeologische verwachtingskaart.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Archeologie is een wettelijke taak van de gemeente. Waar kleine en grote bodemingrepen plaatsvinden en mogelijk archeologie wordt verstoord, zien we erop toe dat de 'verstoorder' maatregelen neemt om archeologie veilig te stellen. Sinds we - na de herindeling - zelf de archeologie hebben opgepakt, zijn er weer vele vooronderzoeken en enkele opgravingen geweest. Zo is in 2023 de borg Takuma bij Uithuizen opgegraven. Ook zijn kleinere bodemingrepen, zoals kabels en leidingen, archeologisch begeleid.

Erfgoed

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	Instandhouding gemeentelijke monumenten en rijksmonumenten.	<ul style="list-style-type: none"> • In vergunning trajecten - in samenwerking met monumentencommissie en RCE - plannen getoetst op inpassing erfgoedwaarden. • 10 gemeentelijke monumenten aangewezen. • Personele uitbreiding gerealiseerd, meer inhoudelijke expertise aangetrokken.
»	Bescherming cultuurhistorische waarden landschap, gebouwen en unieke kenmerken	<ul style="list-style-type: none"> • Eigen stedenbouwkundige en ruimtelijke expertise uitgebreid en aangewend.

	van het landschap. Borgen van de ruimtelijke kwaliteit.	
»	Publieke aandacht geven aan erfgoed.	<ul style="list-style-type: none"> • Routekaart en communicatie Open Monumentendag. • Bijdrage geleverd aan informatiebord archeologie en borgterrein Onstaborg.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Voor de vergunningaanvragen, vooroverleggen en projecten rondom monumenten, landschap en ruimte hebben we voortdurend inhoudelijk advies gegeven. In het kader van instandhouding zijn 10 gemeentelijke monumenten aangewezen, alle op aanvraag van de eigenaren. Voor het eerst is een fraaie papieren routekaart ontwikkeld in het kader van de Open Monumentendag.

Media

Lokale Omroep Het Hogeland is het najaar 2020 van start gegaan. Aangezien hun licentie tot november 2024 loopt moet er in 2025 een nieuwe omroep worden aangewezen door het Commissariaat voor de Media op advies van de gemeente.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Goed functioneren van de lokale omroep.	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente heeft zorg gedragen voor de bekostiging van het functioneren van de lokale omroep onder de voorwaarde dat de gemeenteraad het Commissariaat voor de media positief heeft geadviseerd over de aanwijzingsaanvraag.
»	Een lokale omroep die haar programma richt op de bevrediging van de maatschappelijke behoeften die in de gemeente leven en die bestemd is voor de inwoners van de gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> • Toezicht gehouden opdat de inhoud van het programma van de lokale omroep voldoet aan de eisen van de Mediawet.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Voor het goed functioneren van de lokale omroep zijn regulier overleggen gehouden met het bestuur van de omroep. Verder is er naar aanleiding van de openstelling van de aanwijzingsprocedure voor de nieuwe lokale omroep door het Commissariaat voor de Media een start gemaakt met het opstellen van aanvullende criteria voor de aan te wijzen organisatie.

Risico's per programma

Risico's beleid

De demografische samenstelling van onze gemeente verandert. Over het algemeen hebben we te maken met vergrijzing en ontgroening. Deze veranderingen hebben ook invloed op de vraag en het aanbod van de voorzieningen binnen de gemeente en hebben daarmee direct invloed op de leefbaarheid. Het speelveld is continu in beweging.

Deze demografische ontwikkelingen hebben direct effect op thema's als passende huisvesting, onderwijs, zorg, sport en kunst & cultuur. De gemeente is mede afhankelijk van derden en burgerinitiatieven die (mede) verantwoordelijk zijn voor deze voorzieningen. De gemeente houdt de ontwikkeling in de gaten waarbij het zich inzet om de leefbaarheid van Het Hogeland op voldoende niveau te houden. Samenwerking met partners uit de samenleving is daarbij noodzakelijk.

Het risico dat voorzieningen verloren gaan heeft mogelijk tot gevolg dat in delen van de gemeente het minder aantrekkelijk is om te gaan wonen. Vanuit de verschillende visiedocumenten en vanuit het coalitieakkoord is hier aandacht voor. Tevens zijn deze thema's onderdeel van het gesprek en inspanning met betrekking tot de realisatie van de 'brede welvaart'.

Beheersmaatregelen

Om dit risico in te dammen hebben we gezocht naar alternatieve dekking. Hiervoor hebben we een aanvraag voor een Regio Deal in voorbereiding. Samen met andere partners wordt ingezet om de brede welvaart op Het Hogeland te verbeteren. Deze inspanningen op het thema brede welvaart zal er toe moeten leiden dat de leefbaarheid op Het Hogeland wordt verbeterd.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft een relatie met onderstaande Verbonden Partijen:

-Stichting de Beemden

Wat heeft het gekost?

Lasten en baten programma Leefbaarheid & Voorzieningen (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	
Lasten	16.907	22.797	19.213	3.583	V
Baten	1.780	4.873	3.699	1.175	N
Saldo programma	15.126	17.923	15.515	2.409	V

Reservemutaties behorende bij dit programma (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	
Reserve Scholenprogramma	288	0	0	0	V
Reserve Onderwijshuisvesting	30	30	30	0	V
Reserve Programma Krimp en Leefbaarheid	-175	-175	-5	-170	N
Reserve Waddenkustopgave	0	-500	-500	0	V
Totaal mutaties	143	-645	-475	-170	

In bovenstaand overzicht is het totaal van baten en lasten van dit programma weergegeven. Hierin zijn onderstaande incidentele posten opgenomen. Voor een totaaloverzicht van incidentele posten verwijzen we naar het Overzicht van incidentele lasten en baten.

Incidentele lasten	2023
Leefbaarheid & Voorzieningen	
Inhalen covid gerelateerde onderwijsvertraging	157
Cultuurcoaches	18

Onderhoud civiel technische werken	128
Nulmeting onderhoud sportvelden	13
Onderwijsachterstandenbeleid	703
<i>Totaal</i>	<i>1.019</i>
Incidentele baten	2023
<i>Leefbaarheid & Voorzieningen</i>	
Ontvangen rijksbijdrage inhalen covid gerelateerde onderwijsvertraging	157
Onderwijsachterstandenbeleid	703
<i>Totaal</i>	<i>861</i>

Toelichting op afwijkingen

Hieronder staan de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting.

<i>Lasten (bedragen x 1.000)</i>		<i>Voordeel/ Nadeel</i>	
-	Salarissen, voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.	221	N
-	Kapitaallasten, in totaliteit leiden de kapitaallasten in de jaarrekening tot een voordeel van ruim € 282.000. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een afronding in de rente van de renteomslag en anderzijds doordat niet alle investeringen gerealiseerd zijn in het boekjaar 2022.	73	V
-	Budgetoverheveling, in de raadsvergadering van 3 april 2024 is besloten tot het overhevelen van een aantal budgetten. Dit betreft niet uitgegeven budgetten en leiden daarom tot een voordeel in 2023.	3.584	V
-	De tarieven van de watersysteem heffingen zijn verhoogd. Door de grote oppervlakte aan ongebouwde binnendijkse terreinen in de gemeente, is het budget overschreden.	61	N
-	Het onderhoud van onze sport- en cultuuraccommodaties laat dit jaar een overschrijding van het budget zien. Dat komt onder andere doordat Sporthal Uithuizermeeden extra onderhoud heeft gevraagd. Dit jaar is het schilderwerk opnieuw uitgevoerd. Daarnaast zijn er in 2023 op de daken van vier zwembaden heatpipes geïnstalleerd en zijn er herstelwerkzaamheden aan de baden uitgevoerd (badranden en tegelwerk). Ook is er ander installatietechnisch onderhoud uitgevoerd. Bij de bibliotheek in Winsum is het buitenschilderwerk opnieuw uitgevoerd en is er bevingsschade hersteld. De overschrijdingen worden zoals gebruikelijk verrekend met de bestemmingsreserve groot onderhoud gebouwen. Daarmee heeft het geen invloed op het rekeningsaldo.	793	N
-	De door de scholen te betalen OZB wordt vergoed door de gemeente. Door nieuwbouw stijgt de WOZ waarde. Daarmee stijgt uit de betalen vergoeding. Valt weg tegen extra OZB inkomsten voor onze gemeente.	149	N
-	Leerlingenvervoer. In verband met wachtlijsten voor leerlingen voor het speciaal onderwijs in Groningen was rekening gehouden met plaatsingen verder weg. Hier is minder gebruik van gemaakt dan verwacht. Wat betreft het leerlingenvervoer voor Oekraïense kinderen zijn de werkelijke kosten lager dan de ontvangen rijksvergoeding hiervoor. Verder is de instroom van statushouders iets lager dan geraamd.	76	V
-	Het budget is nog gebaseerd op de 'oude' systematiek van het financieren van de peuteropvang. Dit was een exploitatiesubsidie voor een groep. Tegenwoordig is er een kind gebonden financiering d.w.z. een subsidie per kind per uur voor de kinderen van niet werkende ouders. Het budget is nog niet aan deze nieuw systematiek aangepast omdat voor de kleine locaties/kleine kernen nog aanvullend beleid wordt ontwikkeld. Groepen met weinig kinderen krijgen hun exploitatie niet rond. Hierdoor kan er op sommige locaties geen (volledig) aanbod peuteropvang worden gedaan. Daarnaast moeten we iets ruimte in het budget houden omdat de aantallen	129	V

	kinderen die we subsidiëren sterk kunnen verschillen per kwartaal/jaar.		
-	Medio 2023 is de Tirrel in gebruik genomen. In 2022 is er door een externe partij een begroting 2023 opgesteld met een inschatting van de exploitatielasten voor 2023. Op basis van die begroting is er extra incidenteel budget aangevraagd. Om onder andere de hoge energielasten door de vertraging van de zonnepanelen op te vangen en de eenmalige extra management en projectondersteuning kosten te kunnen dekken. Door de verlate opening en het meevallen van de energiekosten is er geen aanspraak gemaakt op het extra budget.	850	V
-	Er zijn inmiddels 11 kunstgrasvelden die jaarlijks structureel onderhoud nodig hebben. Sinds de aanstelling in 2023 van een adviseur sportvelden wordt er ten behoeve van de velden gestructureerder onderhoud gepleegd, dit komt de kwaliteit en de levensduur ten goede. Dit wordt bij de voorjaarsnota 2024 meegenomen.	47	N
-	Het Gezond en Actief Leven Akkoord is halverwege 2023 van start gegaan. Wel is het volledige jaarbedrag aan de gemeenten uitgekeerd waarvan 20% mag worden meegenomen naar het volgende jaar. Om deze 20% te halen zijn diverse structurele uitgaven op het gebied van preventie in 2023 eenmalig verantwoord onder het Gezond en Actief Leven Akkoord. Het hierdoor ontstane overschot op een aantal budgetten wordt gestort in de reserve sociaal domein om het beschikbaar te blijven houden voor het sociaal domein.	130	V
-	Overige afwijkingen	13	V
	Totaal	3.583	V

Baten (bedragen x 1.000)

Voordeel/
Nadeel

-	Kapitaallasten, zie lasten.	863	V
-	Budgetoverheveling, zie lasten.	2.529	N
-	De Tirrel is een multifunctioneel gebouw, daardoor zit het gebouw in meerdere programma's in de begroting. Omdat het gebouw medio 2023 opengegaan is, zijn er minder huuropbrengsten en vergoedingen binnen gekomen dan geraamd. Per saldo is er een nadeel, maar in dit programma resulteert dit in een voordeel. Zie ook de verklaring bij programma 5.	69	V
-	De verhuuropbrengsten voor sportaccommodaties zijn lager dan vooraf begroot. Dit heeft onder anderen te maken met te hoge ramingen bij de grotere sporthallen en zwembaden, compensatie van de tariefharmonisatie tot medio 2023 en sluiten van een sporthal en gymzaal door de opening van de Tirrel. Dit geeft elders een voordeel.	225	N
-	Omdat gemeenten BTW op sport niet meer kunnen declareren is een tijdelijke regeling SPUK sport in het leven geroepen. Daarmee kunnen we een vergoeding krijgen voor misgelopen BTW.	402	V
-	GALA, zie lasten.	144	V
-	Overige afwijkingen	102	V
	Totaal	1.175	N

5. Sociaal Domein & Volksgezondheid

Omschrijving

Wij willen ervoor zorgen dat iedereen mee kan doen in de samenleving. We stimuleren de zelfredzaamheid van de inwoners en zorgen voor de inwoners die ondersteuning nodig hebben. Daarbij voeren we activiteiten uit die zijn gericht op alle vormen van jeugdhulp, van bescherming tot reclassering en van opvoedingsondersteuning tot geestelijke gezondheidszorg. Ook begeleiden we werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden naar de arbeidsmarkt. Voor inwoners die dit niet kunnen, zorgen we voor een financieel vangnet en maatschappelijke ondersteuning. Verder richten we ons op ziektepreventie, gezondheidsbevordering en bescherming van onze inwoners.

Taakvelden

Tot dit programma behoren de volgende taakvelden:

- 6.1 Samenkracht en cultureel werk
- 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen
- 6.3 Inkomensregelingen
- 6.4 WSW en beschut werk
- 6.5 Arbeidsparticipatie
- 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)
- 6.71A Huishoudelijke hulp (WMO)
- 6.71B Begeleiding (WMO)
- 6.71C Dagbesteding (WMO)
- 6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)
- 6.72A Jeugdhulp begeleiding
- 6.72B Jeugdhulp behandeling
- 6.72C Jeugdhulp dagbesteding
- 6.72D Jeugdhulp zonder verblijf
- 6.73A Pleegzorg
- 6.73B Gezinsgericht
- 6.73C Jeugdhulp met verblijf overig
- 6.74A Jeugdhulp GGZ zonder verblijf
- 6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ verblijf
- 6.74C Gesloten plaatsing
- 6.81A Beschermd wonen (WMO)
- 6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)
- 6.82A Jeugdbescherming
- 6.82B Jeugdreclassering
- 7.1 Volksgezondheid

Beleidskader

Het integraal beleidsplan Sociaal Domein en Samenleving “Naar een nieuw sociaal domein” vormt het overkoepelend beleidskader voor het beleid, projecten en activiteiten in het sociaal domein en samenleving. Langs vier strategische doelen van meer veerkracht, meer preventie, meer maatwerk en meer innovatie werken we aan een toekomstbestendig sociaal domein. De ambitie is een maatwerkgericht, nuchter en solide sociaal domein, waarin de dienstverlening integraal en effectief is en het zorggebruik en het beschikbare budget meer in evenwicht met elkaar zijn.

Deze ambitie en de strategische doelen zijn het kader voor het beleid sociaal domein en samenleving en voor het programma Transformatie Sociaal Domein. Met het programma wordt de slagkracht van de ontwikkeling van het sociaal domein versterkt en versneld. De Regiodeal en de Sociale agenda *Nij begun op weg naar erkenning, herstel en perspectief* bieden daarbij koppelkansen met het programma Transformatie Sociaal Domein.

Andere ontwikkelingen die we wel signaleren maar waarvan we nog niet precies weten wat de impact is, zijn de hervormingsagenda Jeugd en het invoeren van de inkomensafhankelijke bijdrage in de Wmo.

De volgende beleidsdocumenten zijn op dit programma van toepassing

- Koersdocument Transformatie Sociaal Domein (2020-2030).
- Beleidsplan Sociaal Domein en Samenleving *Naar een nieuw Sociaal Domein*.
- Programmaplan Transformatie Sociaal Domein 2023 e.v.

Stuurgegevens programma Sociaal domein & Volksgezondheid

Kengetal <i>Beleidsindicator</i>	<i>Eenheid</i>	Het Hogeland	Provincie Groningen
Banen	<i>Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar</i>	501,8	679,6
Jongeren met een delict voor de rechter	<i>% 12 t/m 21-jarigen</i>	1	1
Kinderen in uitkeringsgezin	<i>% kinderen tot 18 jaar</i>	5	7
Netto arbeidsparticipatie	<i>% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking</i>	70,7	70,6
Werkloze jongeren	<i>% 16 t/m 22-jarigen</i>	2	2
Personen met bijstandsuitkering	<i>Aantal per 1.000 inwoners</i>	30	43
Lopende re-integratievoorzieningen	<i>Aantal per 10.000 inwoners van 15 - 64 jaar</i>	218,1	263,9
Jongeren met jeugdhulp	<i>% van alle jongeren tot 18 jaar</i>	13,1	12,8
Jongeren met jeugdbescherming	<i>% van alle jongeren tot 18 jaar</i>	1,1	1,3
Jongeren met jeugdreclassering	<i>% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar</i>	0,3	0,3
Cliënten met een maatwerkvoorziening Wmo	<i>Aantal per 10.000 inwoners</i>	840	798

<i>Stuurgegevens</i>	<i>Eenheid</i>	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
Trainingen en opleidingen om cultuuromslag te realiseren zijn georganiseerd.	<i>Percentage</i>		100	Start in 2024 i.v.m. programma Transformatie Sociaal Domein
De casemanagers jeugd zijn SKJ (Stichting Kwaliteitsregister Jeugd) geregistreerd.	<i>Percentage</i>	.	100	100
Preventief aanbod is ingekocht en wordt ingezet.	<i>Percentage</i>		100	80

Het ondersteuningsplan is samen met de inwoner (en zijn/ haar netwerk) opgesteld.	Percentage		100	100
Integraal overleg wordt 4-wekelijks georganiseerd.	Percentage		100	100
Aantal inburgeraars die worden begeleid binnen het team ontwikkelen en werkbegeleiding			198	168
Taakstelling huisvesting				102
Aantal gerealiseerde huisvesting				90
Deelnemers lezen, schrijven en rekenen	Aantallen	46	81	110
Deelnemers digitale vaardigheden	Aantallen	27	144	147
Vrijwilligers Taalhuis	Aantallen	75	75	71
Vrijwilligers Digitaalhuis	Aantallen		10	10
Trainingen	Aantallen	11	12	10
Nieuwe organisaties of partners	Aantallen	5	6	20
- Trajecten naar participatie, zorg en rust	Aantallen		459	451
Waarvan werknemers een diploma/certificering hebben behaald.	Aantallen	26	51	13
SW (dienstverbanden)	Aantallen		227,8	266
Nieuw beschut	Aantallen		21	29
Afspraakbanen	Aantallen		99	106
Prenatale huisbezoeken bij kwetsbare gezinnen door de jeugdgezondheidszorg/GGD	Aantallen		9	9
Stevig Ouderschap GGD trajecten			16	18
Wij streven ernaar dat alle sportaccommodaties rookvrij zijn in 2024			12	13

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Basisondersteuning

Basisondersteuning is zorg en dienstverlening die voorliggend is aan individuele voorzieningen waarvoor een indicatie nodig is. Iedere inwoner van onze gemeente kan daar gebruik van maken.

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	We willen dichtbij en vrij toegankelijke ondersteuning en begeleiding bieden voor onze inwoners.	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 is de aanbestedingsprocedure voor de inkoop van maatschappelijk werk/ welzijnswerk, het jongerenwerk en de onafhankelijke cliëntondersteuning succesvol afgerond. Per 1-1-24 is Mensenwerk Hogeland opnieuw gecontracteerd voor de basisondersteuning en MEE Noord zal uitvoering geven aan het contract m.b.t. de onafhankelijke cliëntondersteuning. Het primair onderwijs heeft aangegeven

		behoefte te hebben aan een Jeugdondersteuner binnen de school. Bestuurlijk is de opdracht gegeven om de inzet van deze functie te onderzoeken. <ul style="list-style-type: none"> • Voorbereiding en contractering voortzetting Humanitas HomeStart voor Het Hogeland voor 2024 en 2025.
»	We willen de samenwerking met de Ondersteuner Jeugd en Gezin (OJG) en huisartsen verder versterken en uitbreiden.	<ul style="list-style-type: none"> • Relationale versterking tussen OJG en Integrale Sociale teams. • Motiveren en enthousiasmeren van huisarts(en) die nog geen gebruik maken van een OJG. • Efficiënter gebruik van data om inzet OJG te monitoren.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Inkoop basisondersteuning

De aanbesteding voor de basisondersteuning en de onafhankelijke cliëntondersteuning is gepubliceerd. Voor beide opdrachten is via een Europese aanbesteding op basis van beste prijs/kwaliteit verhouding uitgevoerd. De uitvoering van de basisondersteuning is gegund aan Mensenwerk Hogeland en voor de onafhankelijke cliëntondersteuning aan MEE Noord.

Jeugdondersteuning op en rond scholen

We hebben kennis- en ervaringsonderzoek gedaan naar de inzet van jeugdondersteuners in het primair onderwijs. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen om voor het eerste halfjaar van 2024 een pilot te starten met de inzet van een jeugdondersteuner op de drie basisscholen in Uithuizen.

OJG

- Er zijn verschillende gesprekken geweest tussen gemeente (beleid en uitvoering) en Molendrift (OJG) om de samenwerking en afstemming tussen de OJG en de Integrale sociale teams te bevorderen.
- Er is een bijeenkomst georganiseerd om de webtool beter te leren kennen en te gebruiken.
- Er is contact onderhouden met een huisarts die nog geen gebruik maakt van de OJG. In 2024 wordt de OJG opnieuw aanbesteed en zal mogelijke deelname van deze huisarts hierin meegenomen worden.
- Laatste verlenging gerealiseerd van de OJG - huisartsen overeenkomst. Dit ter voorbereiding op de aanbesteding van de OJG in 2024.

Sociale Teams

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	In 2023 werken we in Integrale Sociale Teams waar de professionals van Jeugd, Wmo en Participatie en Werk en Inkomen integraal samenwerken. Zij pakken hulpvragen van inwoners op en gaan samen met de inwoner, het gezinssysteem en het netwerk in gesprek om een duurzame oplossing te vinden voor de hulpvraag. Het gaat om sociaal maatschappelijke	<ul style="list-style-type: none"> • Sinds maart 2023 zijn de 5 integrale Sociale Teams in de 5 verschillende gebieden decentraal gehuisvest. Zij werken integraal samen bij meervoudige casuïstiek en zijn dichtbij de inwoners in onze gemeente. De inwoner kan laagdrempelig in de eigen omgeving met een consulent om tafel en hoeft hiervoor niet ver te reizen (wat voor deze doelgroep problematisch is).

	vraagstukken zoals opgroeien en opvoeden, langer zelfstandig thuis wonen, meedoen in de maatschappij of werk en inkomen.	<ul style="list-style-type: none"> • De kennis van de sociale kaart en het voorliggend veld is optimaler doordat men meer op de hoogte is wat er speelt in de directe omgeving van de verschillende gebiedsteams. • De effecten van een inloopspreekuur en de mogelijkheid om een inwoner op locatie te spreken is nog niet op elke locatie gerealiseerd, waardoor een evaluatie hiervan nog niet heeft plaatsgevonden. • Er wordt wekelijks intervisie georganiseerd waarin veel ruimte is om het integraal samenwerken te verdiepen en van elkaar te leren. Hierdoor zien we meer casuïstiek die nu integraal bekeken wordt, waardoor er hulp wordt ingezet die voorheen onderbelicht was en voorkomen we dat er overlap plaatsvindt van zorgverleners. • Door integraal samen te werken wordt met een brede blik gekeken naar een duurzame oplossing voor de hulpvraag van onze inwoners.
»	Eigenaarschap/regie maximaal bij de inwoners/gezinssysteem	<ul style="list-style-type: none"> • In de werkwijze van de professionals geldt het principe "eigen kracht eerst" en daar waar nodig is er sprake van maatwerk.
»	De-medicaliseren en normaliseren door zoveel mogelijk hulpvragen op te lossen in het voorliggend veld en waar nodig het inzetten van geïndiceerde hulp.	<ul style="list-style-type: none"> • In het sociaal loket en in de Integrale Sociale Teams heeft het volgende principe centraal gestaan: <i>Niet elke hulpvraag hoeft opgelost te worden door de gemeente, maar daar waar mogelijk in het eigen netwerk en het voorliggend veld.</i>
»	Integraal en ontschot werken op basis van 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur.	<ul style="list-style-type: none"> • Bij integrale casuïstiek is er 1 aanspreekpunt voor de inwoner/ gezinssysteem. In het project integraal werken van het programma Transformatie Sociaal Domein is het invoeren van samen 1 plan ondergebracht.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Er heeft een scholing plaatsgevonden op gebied van verschillende wetgevingen om meer feeling te krijgen met elkaars specialisme. Dit heeft een enorme bijdrage geleverd aan de helicopterview die het integraal werken van de professionals vraagt.
- Er is intervisie georganiseerd in de verschillende IST-teams
- De werkwijzen en werkprocessen zijn daar waar nodig aangepast om een bijdrage te kunnen leveren aan de "juiste zorg op de juiste plaats". Dus licht waar het kan en zwaar waar het moet. Maar wel op een zodanige manier dat er ruimte is voor maatwerk.
- De technische systemen zijn zodanig ingericht een aangepast dat het eenvoudiger is om te kunnen zien welke professional al bij een casus betrokken is.
- De huisvesting in de verschillende gebieden is nog niet optimaal, maar hiervoor zijn wel plannen ingediend in het afgelopen jaar. Dit betreft mogelijkheid om een inloopspreekuur te organiseren en veilige spreekkamers waar de inwoners ontvangen kunnen worden.

Statushouders

Vanaf 1 januari 2022 is de Wet Inburgering 2021 van kracht. Onze beleidskader Statushouders 2022-2025 is vanaf 1 januari 2022 ingetreden en dit sluit aan op de wet.

Het nieuwe inburgeringsstelsel heeft als maatschappelijk doel dat alle inburgeringsplichtigen snel en volwaardig meedoen aan de Nederlandse maatschappij, het liefst via betaald werk. Gemeenten krijgen binnen het nieuwe stelsel de regierol over de uitvoering van de inburgering. Voor het uitvoeren van de nieuwe Wet Inburgering werken wij lokaal, regionaal en provinciaal samen met gemeenten en ketenpartners. Op deze wijze kunnen wij de beoogde doelen nastreven.

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	De basis op orde van inburgering.	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een project inburgering opgestart. • Beleidsregels en verordeningen zijn aangepast en aangenomen. • Het beschrijven van het werkproces is in de afrondende fase. • Het contractmanagement is verder opgepakt.
»	<p>Inburgeraars zijn zoveel mogelijk zelfredzaam, ook op financieel gebied. Zij kunnen zich praktisch gezien redden in de Nederlandse maatschappij en kunnen hun financiën beheren.</p> <p>Inburgeraars beheersen zoveel mogelijk de Nederlands taal en kennis over de Nederlandse maatschappij en behalen hierdoor hun inburgeringsdiploma.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Alle inburgeraars worden begeleid en ondersteund bij de uitkeringsaanvraag en de aanvraag van alle passende minimavoorzieningen en toeslagen waar ze recht op hebben. • Alle inburgeraars krijgen uiterlijk binnen 4 weken na inschrijving in de BRP een brede intake, indien mogelijk al op het AZC. • Alle inburgeraars krijgen ondersteuning bij het tekenen van de huurovereenkomst en het inrichten van de woning en maken kennis met de buurt. • Alle inburgeraars ontvangen binnen 10 weken na inschrijving in de BRP een PIP (Plan Inburgering en Participatie). • De inburgeraar krijgt maatschappelijke begeleiding en ze leren om te gaan met geld. Ze worden financieel redzaam gemaakt. • De inburgeraar ontvangt tijdig een passend inburgeringsaanbod (leerroute, KNM Kennis Nederlandse Maatschappij en MAP Module Arbeidsmarkt en Participatie). • De inburgeraar, gezins- en overige migranten ondertekenen de participatieverklaring (PVT) binnen de voor hen geldende termijn. • De inburgeraar wordt ondersteund bij het vinden van betaald werk, vrijwilligerswerk, stage, een werkervaringsplek, een leer/werktraject of een opleiding, zodat zij op hun eigen niveau actief mee kunnen doen in de maatschappij.
»	Voldoen aan de taakstelling huisvesting vergunninghouders.	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente spant zich maximaal in om te voldoen aan de taakstelling huisvesting vergunninghouders door actief te zoeken naar

	huisvesting voor gekoppelde inburgeraars.
--	---

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Door een project inburgering op te starten is er een start gemaakt om verdere uitvoering te geven aan de Nieuwe wet inburgering 2021. Er is een multidisciplinair projectteam samengesteld die gezamenlijk heeft gewerkt om de inburgeringswet goed uit te kunnen voeren. In 2024 gaan we hiermee verder.

Taalhuizen

In onze gemeente zijn vier taalhuizen, deze zijn gevestigd in de bibliotheken van Leens, Uithuizen, Winsum en Bedum. Het taalhuis is er voor al onze inwoners die willen werken aan hun basisvaardigheden. Zij kunnen hier beter leren lezen, schrijven of rekenen en leren omgaan met een telefoon, laptop of computer.

In de gemeente Het Hogeland is ongeveer 10% laaggeletterd. Dit zijn ongeveer 4.800 mensen.

<i>Wat willen we bereiken?</i>	<i>Wat hebben we bereikt?</i>
» In 2022 hebben wij na Corona het Taalhuis weer kunnen opstarten. In 2023 was de ambitie om minimaal 100 tot 200 deelnemers te bereiken en tussen de 50 en 100 vrijwilligers te werven.	<ul style="list-style-type: none"> • Wij zochten meer samenwerking met partners en andere lokale organisaties. • Er is meer bekendheid en er zijn ook meer vrijwilligers. In totaal zijn er 78 vrijwilligers waarvan 30 nieuwe vrijwilligers in 2023 de basistraining hebben gevolgd. • Wij hebben mooie activiteiten en bijeenkomsten georganiseerd waardoor onze Taalhuizen sterker op de kaart staan. • Wij hebben meer gebruik gemaakt van onze lokale communicatiekanalen en sociale media. Ook hebben wij een podcast.
» We willen meer mensen bereiken met lage basisvaardigheden (laaggeletterdheid) met een Nederlandse achtergrond (NT1).	<ul style="list-style-type: none"> • Sinds december 2022 is het aantal deelnemers gegroeid van 81 deelnemers naar 110. Waarvan NT1: 12 deelnemers en NT2: 98 deelnemers • Er zijn mooie cursussen herkennen en doorverwijzen gegeven aan medewerkers van onze maatschappelijke organisaties. • Werkgevers zijn geïnformeerd over het signaleren en verwijzen van mensen die moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen. Dit heeft geresulteerd naar meer aanmeldingen van deelnemers. • Wij hebben meerdere activiteiten georganiseerd waardoor er op een laagdrempelige manier kennis gemaakt kon worden met basisvaardigheden. • In totaal hebben wij 147 mensen digitale hulp kunnen bieden. Hulp bij belastingaangifte 50 bezoekers. Aanvragen energietoeslag 34 bezoekers. De Klik en Tik cursus 63 deelnemers.
» Professionele Taalhuizen.	<ul style="list-style-type: none"> • De taalhuizen kunnen de komende jaren gecertificeerd worden op basis van landelijke

		<p>kwaliteitskaders (bestuurlijk voorstel VNG-Rijk). Binnen de arbeidsmarktregio is afgesproken dat enkele taalhuizen hiermee starten en dat later wordt gekeken hoe hiermee verder te gaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • We doen mee met de regionale aanpak laaggeletterdheid en met het regionale bondgenootschap laaggeletterdheid om kennis en praktijk regionaal te delen en kunnen borgen.
--	--	--

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Wij zochten meer samenwerking met partners en andere lokale organisaties.
- De taalcoördinatoren hebben samen met Biblionet en de Stichting Lezen en Schrijven intern en extern doorlopend voorlichtingen en trainingen herkennen en doorverwijzen laaggeletterdheid bij diverse afdelingen en organisaties gegeven (o.a. sociale teams, politie, kerkgemeenschappen, scholen).
- Tijdens de week van Lezen en Schrijven zijn er allerlei activiteiten georganiseerd om laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen. Deze keer was er extra aandacht voor besparen en gezondheid. Naar aanleiding hiervan hebben we nieuwe ideeën ontwikkeld voor de invulling van het programma voor komend jaar. Daarnaast willen we meer gaan aansluiten bij initiatieven van anderen.
- Eind 2022 hebben we op verzoek van Humanitas het taalcafé in Bedum overgenomen. Dat betekent dat de vrijwilligers die voorheen werkten voor het taalcafé vanaf 2023 vallen onder Taalhuis Het Hogeland. Omdat we het belangrijk vinden dat alle vrijwilligers dezelfde basis hebben en dezelfde kwaliteit ondersteuning kunnen bieden, hebben de 28 vrijwilligers van Humanitas allemaal de basistraining laaggeletterdheid mogen doen. Daarnaast hebben alle vrijwilligers door het jaar heen mee kunnen doen met acht verschillende workshops met steeds een ander thema dat raakt aan laaggeletterdheid.

Minimabeleid

Met het uitvoeringsplan Minimabeleid 2022-2023 hebben wij aangegeven verder vorm te willen gaan geven aan de integrale, preventieve en maatwerkgerichte ondersteuning van de inwoner. De nadruk ligt op een structurele aanpak van de oorzaken van armoede en minder op de verlichting van de gevolgen van armoede.

Inwoners blijven in 2023 gebruik kunnen maken van een breed pakket aan minimaregelingen, zoals de MeedoenPas en de voorzieningen voor kinderen (o.a. sport- en cultuurabonnementen, laptops en fietsen) die via Stichting Leergeld en Stichting Sport- en cultuurfonds kunnen worden aangevraagd.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Inwoners doen mee.	<ul style="list-style-type: none"> • De communicatiemiddelen omtrent minimaregelingen zijn geactualiseerd. • De subsidieregeling armoedebestrijding is vastgesteld en gaat per 1 januari 2024 van kracht. • Inwoners maken gebruik van de Meedoen pas. • Kinderen ontvangen de Kledingpas.

»	Inwoners zijn passend verzekerd en mijden geen zorg vanwege financiële redenen.	<ul style="list-style-type: none"> • De inwoners met een minimum inkomen kunnen gebruik maken van alle zorg regelingen die de gemeente aanbiedt. • Invoering van De VoorzieningenWijzer is voorbereid.
»	Inwoners met een laag inkomen worden ondersteund in de energietransitie en in het verlagen van de vaste lasten.	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn energiecoaches ingezet. • Er zijn cadeaukaarten afgegeven.
»	Alle inwoners en maatschappelijke organisaties zijn op de hoogte van de beschikbare ondersteuning.	<ul style="list-style-type: none"> • De samenwerking binnen het ArmoedePlatform is verder doorontwikkeld. • De folders voor inwoners, professionals en de kaart 18-/18+ zijn geëvalueerd en/of klaargemaakt om te verspreiden. • Er zijn voorlichtingen gegeven richting de seniorenvoorlichters, energiecoaches en andere maatschappelijke partners.
»	Armoedebestrijding wordt integraal opgepakt.	<ul style="list-style-type: none"> • Beleidsplan 2024-2028 is vastgesteld • We hebben de verbinding kunnen leggen met de verschillende beleidsterreinen , dit om het voorkomen en bestrijden van armoede beter te borgen en duurzaam te maken.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben een felicitatiekaart ontwikkeld voor jongeren die 18 jaar worden met een QR-code die doorlinkt naar de website www.hethogeland.nl/18jaar met informatie over geld- en regelzaken. Ingaande januari 2024 ontvangt elke jongere deze felicitatiekaart.
- We hebben een folder inclusief checklist ontwikkeld voor professionals om met jongeren het gesprek te kunnen voeren over alle regelzaken die verband houden met het bereiken van de 18 jarige leeftijd.
- De gemeente heeft 4 keer deelgenomen aan het ArmoedePlatform overleg. Daarmee zijn de organisaties die armoede helpen voorkomen en bestrijden over ontwikkelingen geïnformeerd en kennis, hulp en signalen zijn uitgewisseld.
- We zijn gestart met de voorbereidingen om in 2024 de VoorzieningenWijzer te implementeren. Met dit programma kunnen we inwoners nog beter over aanwezige regelingen informeren, inclusief het meest passende zorgverzekering die bij hun behoeftes aansluit
- Energiearmoede hebben we aangepakt in samenwerking met de verschillende organisaties, onder andere Werk op Maat, Humanitas, Taalhuizen, Mensen Werk, ArmoedePlatform, Groninger Energiekoepel en het Regionaal Energieloket.
- Mensenwerk en de taalhuizen hebben inwoners ondersteund bij het aanvragen en activeren van de cadeaukaart en andere vragen over de cadeaukaart en brieven.
- Werk op Maat heeft met Klus & Dienst 35 huishoudens geholpen die niet zelf de gekochte energiebesparende producten konden installeren.
- De energiecoaches van de Groninger Energiekoepel waren beschikbaar voor alle huishoudens van de gemeente en hebben bij 134 mensen thuis advies gegeven over energiebesparing.
- Wij hebben de Adviesraad actief betrokken bij de verschillende vraagstukken en onderwerpen rondom het minimabeleid.

Inkomensregelingen

Met inkomensregelingen wordt hier bedoeld regelingen op grond van de Participatiewet (uitkeringen voor levensonderhoud en bijzondere bijstand), de IOAW (oudere uitkeringsgerechtigden), de IOAZ

(oudere zelfstandigen) en het Bbz (zelfstandigen). Daarnaast ook eventuele tijdelijke regelingen zoals bijvoorbeeld de Energietoeslag in 2022.

<i>Wat willen we bereiken?</i>	<i>Wat hebben we bereikt?</i>
<p>» De inkomenssituatie adequaat en efficiënt in beeld krijgen (rechtmatigheid), uitkeringen of vergoedingen snel en tijdig betalen om inwoners zo optimaal te ontzorgen bij de te zetten stappen naar werk of participatie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bij de aanvraag bijstand voor levensonderhoud is een screening ontwikkeld of er sprake is van een voorliggende voorziening voor de inwoner. • Heronderzoeken vinden tijdig plaats waardoor continue screening is op de rechtmatigheid. De inwoners die in 2022 recht hadden op de energietoeslag hebben die eind 2023 via een ambtshalve betaling ook ontvangen. 2750 inwoners hebben in 2023 energietoeslag gekregen. Daarnaast kan er ook een aanvraag ingediend worden voor de energietoeslag als de inwoner die nog niet eerder heeft gehad en denkt hiervoor in aanmerking te komen.

Begeleiding Participatie

Begeleiding Participatie gaat over inwoners met een bijstandsuitkering die geen direct aanbod voor de arbeidsmarkt vormen. Niet iedereen met een uitkering is in staat om te worden begeleidt naar werk. Bij begeleiding Participatie ligt de focus op het ondersteunen in de ontwikkeling naar meedoen in de samenleving. Het gaat niet alleen om ontwikkelen van mensen, maar ook om ondersteuning op andere leefgebieden, zoals gezondheid, opvang en schuldhulpverlening. Pas als het leven op orde is kan een volgende stap gezet worden.

<i>Wat willen we bereiken?</i>	<i>Wat hebben we bereikt?</i>
<p>» Zicht op welke uitkeringsgerechtigden zich bevinden in de groep met werkpotentieel verbeteren om zo door te kunnen leiden naar (vrijwilligers) werk, beschut werk of een afspraakbaan.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van de caseload, zodat er goed vanuit gebiedsteams gewerkt kan worden. • Er is een 1e screening geweest in de caseload om inzicht te krijgen in de groep met mogelijk werkpotentieel. Die 1e screening laat vooral zien dat er op dit moment een grote groep is die dit werkpotentieel (nog) niet heeft en waar er eerst op andere leefgebieden stappen gemaakt moeten worden. • Naar aanleiding van de 1e screening hebben we de indeling van de verschillende trajecten opnieuw onder de loep genomen. Welke trajecten dragen bij aan de participatie en horen bij de participatiecoaches. Hierbij gaat het om de trajecten; rusttraject, sociale activering, zorgtraject. • Er zal een verdere screening komen van de caseloads, waarbij ook extra inzet ingezet gaat worden. Volledige inzicht hebben we nog niet in de caseloads omdat er in samenwerking met het team Ontwikkelen en Begeleiden een

		verschuiving gaande is van caseloads.
»	Sociaal -maatschappelijke ondersteuning bieden aan de doelgroep met een intensieve ondersteuningsbehoefte. Doel is het maken van stappen richting participatie en/of vrijwilligers werk.	<ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de Integrale Sociale Teams wordt er breed gekeken naar de ondersteuning die nodig is en op welke leefgebieden dit is. Door hier breed naar te kijken kan er maatwerk geleverd worden en kunnen de juiste stappen op het juiste moment gemaakt worden. Met als doel stappen te maken richting participatie, dat is het uitgangspunt. • Daar waar iemand al (kleine) stappen kan maken richting werk is er nauw contact met de werkcoaches en is er zicht op de eventueel in te zetten begeleiding vanuit het Ontwikkelplein.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Doorontwikkelen van Integrale Sociale Teams
- Screening van de caseloads van de participatiecoaches om inzicht te krijgen op welke dienstverlening er ingezet moet worden voor deze doelgroep.
- Ingezet op brede kennis van het Sociaal Domein om breed te kunnen kijken voor ondersteuning.
- Aangesloten bij de ontwikkeling van Werkplein Ability naar Ontwikkelplein Het Hogeland.

Begeleiding doelgroepen Werkplein Ability

Met de Participatiewet als basis voeren we de dienstverlening uit op het gebied van werk en ontwikkeling. Daarnaast werken we actief samen in de arbeidsmarktregio op het gebied van werk en ontwikkeling. Dit doen we binnen Werk in Zicht.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Meer mensen uit de doelgroep actief maken.	<ul style="list-style-type: none"> • Het Implementatieplan Ontwikkelplein is aangeboden aan de Raad en goedgekeurd. De benodigde financiën voor het Ontwikkelplein zijn hierdoor beschikbaar gekomen. • Op 31-12-2023 ontvingen 593 inwoners begeleiding van een werkcoach vanuit Werkplein Ability. • Rond de 250 inwoners hadden op 31-12-2023 een dienstverband op grond van de Sociale Werkvoorziening. • 25 inwoners hadden op 31-12-2023 een dienstverband beschut werk. • 101 inwoners hadden op 31-12-2023 een afspraakbaan. • 90 inwoners zijn vanuit een uitkeringssituatie aan de slag gegaan in regulier werk.
»	We willen de taalvaardigheid van werkzoekenden verbeteren zodat zij zich beter kunnen redden op de werkvloer.	<ul style="list-style-type: none"> • Bij het leerwerk traject Noorderhuizen is taalonderwijs door het Noorderpoort College in 2023 gecontinueerd. Dit is bekostigd uit de middelen vanuit de volwassen educatie.

		<ul style="list-style-type: none"> • We hebben inwoners met een ontwikkelingsvraag op het gebied van taal actief verwezen naar de Taalhuizen in de gemeente.
»	Op de doelgroep gerichte dienstverlening en scholen en certificeren van de doelgroepen in relevante beroepsrichtingen.	<ul style="list-style-type: none"> • De beroepsopleidingen op locatie op niveau 1 en 2 (zoals: Bouw en Techniek, Zorg en Dienstverlening, Huishoudelijke Ondersteuning) zijn voortgezet. • 42 inwoners hebben deelgenomen aan het leerwerktraject Noorderhuizen, waarvan 33 het traject hebben afgerond. • Naast de beroepsopleidingen zijn inwoners en medewerkers van Werkplein Ability geschoold middels praktijkleren. 13 medewerkers hebben een certificaat praktijkleren behaald. • Het VCA examen is inmiddels in meerdere talen beschikbaar en daarom toegankelijker voor meer inwoners.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

2023 stond vooral in het teken van de implementatie van het plan Ontwikkelplein Het Hogeland. En hierin zijn in 2023 grote stappen vooruit genomen, zoals:

- Het implementatieplan Ontwikkelplein Het Hogeland is vastgesteld.
- Het implementatieplan Ontwikkelplein is doorontwikkeld naar programma Ontwikkelplein Het Hogeland. In dit programma zijn alle doelen en acties vanuit het Ontwikkelplein opgenomen. Het programma is de tweede helft van 2023 op gang gekomen onder leiding van een programmamanager.
- De ontwikkelcoaches (werkcoaches) hebben hun opleiding tot erkend jobcoach behaald en is er gestart met werken volgens deze methodiek. Een methodiek die gericht is op intensieve begeleiding uitgaande van de mogelijkheden van het individu. Een methodiek waarin we geloven dat het werkt. Dit vergt maatwerk en daarmee tijd en aandacht voor de klanten van Ontwikkelplein Het Hogeland. Er is daarom gestart met het werven van meer ontwikkelcoaches en jobcoaches om deze tijd en aandacht te kunnen geven.
- Er is gestart met het analyseren van alle activiteiten van Werkplein Ability. Aan de hand van deze analyse beslissen we wat we nodig hebben in de toekomst om onze doelgroep zo goed mogelijk te kunnen begeleiden.
- In 2023 heeft het team werkgeversdienstverlening een nieuwe start gemaakt met nieuwe collega's en de opdracht om (samen met de arbeidsregio) Ontwikkelplein Het Hogeland op de kaart te zetten bij werkgevers.
- We werken in de arbeidsmarktregio samen met andere gemeenten en UWV onder noemer Werk in Zicht. In 2023 waren we actieve partner voor de projecten van Werk in Zicht (o.a. Kansrijk Talent en StartFest). Inhoudelijk hebben onze kennis gedeeld in diverse werkgroepen binnen de arbeidsmarktregio. Ook is op beleidsniveau samengewerkt en is er een concept gemaakt voor de nieuwe re-integratieverordening.
- Ondertussen liepen de reguliere taken van Werkplein Ability door. Er waren ruim 250 SW-medewerkers aan het werk binnen de sectoren Industrie en Diensten en de sector Groen. Er werden diverse trainingen en opleidingen gegeven en werden er mensen begeleid naar werk vanuit een uitkeringssituatie.

Het mag duidelijk zijn het optuigen van het programma Ontwikkelplein Het Hogeland en alles wat daarmee samenhangt de grootste prioriteit heeft gekregen in 2023. Er is een solide basis gelegd om

verder te kunnen met Ontwikkelplein Het Hogeland 2024.

E-health

Iedereen doet mee. Koppelen van mensen, partijen, inzet en middelen, zodat het welzijn en welbevinden van onze inwoners centraal staat. E-health kan ondersteunen en bijdragen aan betere toegankelijke en kwalitatief goede zorg om de kosten in het sociaal te beperken door middel van technologische innovaties. Dit om het welzijn van onze inwoners te bevorderen. Wij hebben een stimulerende en actieve rol om e-toepassingen te bevorderen. Voor de uitrol en brede toepassing van E-health kijken we naar mogelijkheden voor samenwerking en cofinanciering. Bij voorkeur sluiten we daar aan waar al technologieën worden ingezet en breiden we dit verder uit. We willen daarvoor de middelen en mogelijkheden van het NPG benutten.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Bevorderen van leefbaarheid en vermindering zorgdruk.	<ul style="list-style-type: none"> • We werken samen met Vakland Het Hogeland om te komen tot een kansrijk E-health project in Het Hogeland. • Er zijn kansrijke (regionale) initiatieven en samenwerkingspartners in beeld gebracht. • Er is inzicht gekregen in de behoefte van verschillende inwoners(groepen) en er zijn verbindingen gemaakt tussen bestaande en nieuwe activiteiten en organisaties waar e-health als middel kan worden ingezet om doelen te bereiken. • We ontwikkelen met de verkregen informatie een gezondheidstechnologieplan waarin inzicht wordt gegeven in kansrijke projecten met samenwerkingspartners. • We werken aan digitale geletterdheid van onze inwoners. • In de aanbesteding binnen het sociaal domein is E-health als onderdeel van trajecten opgenomen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2023 is samen met Vakland Het Hogeland een brainstormbijeenkomst georganiseerd met gemeente en lokale en regionale samenwerkingspartners op het gebied van welzijn en zorg. Er is geïnventariseerd welke thema's voor onze inwoners belangrijk zijn en welke partners tijd en ruimte hebben om samen plannen (door) te ontwikkelen. Nieuwe plannen zoals vastgelegd in het Gezond en Actief Leven Akkoord (september 2023) en vanuit het Nationaal Programma Groningen zijn verwerkt en meegenomen. Er hebben vervolgesprekken met deze partners en met informele netwerken plaatsgevonden. Daarnaast zijn relevante regionale ontwikkelingen in beeld gebracht en is inzicht verkregen in welke financieringsbronnen er zijn.

Huishoudelijke ondersteuning

Huishoudelijke ondersteuning is voor mensen die het huishouden niet (helemaal) zelf meer kunnen doen. De afgelopen jaren is de continuïteit van de huishoudelijke ondersteuning steeds meer onder druk komen te staan.

<i>Wat willen we bereiken?</i>	<i>Wat hebben we bereikt?</i>

»	Continuïteit van de inzet van huishoudelijke ondersteuning.	<ul style="list-style-type: none"> • De uitvoering van de huidige convenanten. • We hebben met de aanbieders afspraken gemaakt over het tarief voor huishoudelijke ondersteuning in 2023 en 2024.
»	Kostenbeheersing van de huishoudelijke ondersteuning.	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben de interventie Herstelgerichte Hulp ingezet, maar zijn per 1 augustus 2023 gestopt met nieuwe instroom.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2023 hebben we, samen met de gemeente Eemsdelta, uitvoering gegeven aan de convenanten met de vier aanbieders van huishoudelijke ondersteuning. Tijdens contractmanagementgesprekken hebben we met de aanbieders onder andere gesproken over gemaakte afspraken en problemen. Eén van de problemen is het personeelstekort bij de aanbieders. Hierdoor kunnen niet alle inwoners direct huishoudelijke hulp ontvangen. Sinds januari 2023 werken we daarom met een wachtlijst. De bedoeling van deze wachtlijst is dat spoedsituaties altijd worden opgepakt. Op deze manier kunnen inwoners die dringend hulp nodig hebben, deze hulp ook krijgen. Vanwege de grootte van de gemeente kan het personeel niet door de hele gemeente worden ingezet. We werken daarom met gebieden. Of en hoelang een inwoner op de wachtlijst staat, is mede afhankelijk van de woonplaats en de beschikbaarheid van personeel in het betreffende gebied.

Verder hebben we met de aanbieders onderhandeld over het tarief voor huishoudelijke ondersteuning en afspraken gemaakt voor 2023 en 2024.

Om de kosten van de huishoudelijke ondersteuning te beheersen, zijn we per 1 augustus 2022 gestart met de interventie Herstelgerichte Hulp. Na een evaluatie hebben we in juli 2023 geconcludeerd dat deze interventie niet het gewenste resultaat had. Minder inwoners dan verwacht waren geschikt voor de training. Daarnaast kostte de interventie geld in plaats van dat het een besparing opleverde. We hebben daarom besloten om te stoppen met Herstelgerichte Hulp. We moeten daarom op zoek naar alternatieven om de kosten van de huishoudelijke ondersteuning te beheersen.

Mantelzorg

Mantelzorgers hebben een steeds belangrijkere rol in de zorg en ondersteuning aan onze inwoners. We zijn als gemeente verantwoordelijk voor de ondersteuning en waardering voor mantelzorgers. Dit doen we door zowel algemene voorzieningen, zoals het Steunpunt Mantelzorg Het Hogeland, als maatwerkvoorzieningen aan te bieden. Doel is dat mantelzorgers op hun eigen wijze en onverplicht zorg kunnen verlenen. Dat is een voorwaarde om overbelasting te voorkomen.

Mantelzorgondersteuning is onderdeel van de basisondersteuning die wordt uitgevoerd door Mensenwerk Hogeland.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	We willen (jonge) mantelzorgers zo goed mogelijk ondersteunen bij hun zorgtaken.	<ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben promotie gedaan van het mantelzorg steunpunt bij mantelzorgers. • We hebben (jonge) mantelzorgers zo goed mogelijk ondersteund bij hun zorgtaken. • Het jaarlijkse mantelzorgcompliment uitgereikt aan 1150 mantelzorgers. Er is een toename van 30 geregistreerde mantelzorgers bij het Steunpunt Mantelzorg in 2023.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Er zijn in 2023 weer een aantal activiteiten geweest vanuit het Steunpunt mantelzorg. Zo is er praktische en emotionele begeleiding van mantelzorgers, zijn er bijeenkomsten voor lotgenoten en jonge mantelzorgers. Ook is er dit jaar weer een mantelzorgwaardering gegeven aan de geregistreerde mantelzorgers. Ook is er geïnvesteerd het mantelzorgsteunpunt, door zowel in de thuishamer, bij de seniorenvoorlichters en wijkverpleegkundigen, de mantelzorgerondersteuning te promoten.

Publiek vervoer

Publiek vervoer staat voor een inclusieve samenleving, waaraan iedereen kan deelnemen voor wie dat wil, ongeacht of iemand woont op het platteland en ongeacht welke ondersteuning nodig is. De inzet is dat mensen veilig, flexibel en zelfstandig kunnen reizen. De organisatie Publiek Vervoer voert voor de gemeenten in Groningen en Drenthe het contractbeheer uit voor het publieke vervoer. Binnen onze gemeente is dat het Wmo vervoer, vervoer naar dagbesteding, leerlingenvervoer en participatiewetvervoer.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	De verbetering van vervoer door het "verslimmen" van vervoerstromen.	<ul style="list-style-type: none"> De pilot Anders reizen vanaf het Ommelander Ziekenhuis in Scheemda liep van 1 oktober 2022 tot 1 augustus 2023. De ervaringen waren positief en daarom wordt deze manier van reizen doorgezet.
»	Het bevorderen van de integratie van vervoerstromen.	<ul style="list-style-type: none"> We hebben kennisgemaakt met de OV-ambassadeurs. Met Werk op Maat zijn afspraken gemaakt over het vervolg van de inzet van OV-ambassadeurs.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2023 hebben we besloten om de huidige vervoersovereenkomst met UVO nogmaals met twee jaar te verlengen. De overeenkomst loopt nu t/m 31 juli 2026. Hierna kan de overeenkomst niet nog een keer verlengd worden en daarom komt er een nieuwe aanbesteding. In 2023 is Publiek Vervoer begonnen met de voorbereidingen voor deze aanbesteding waarin de gemeente betrokken is.

Verder hebben we kennisgemaakt met de OV-ambassadeurs en was een OV-ambassadeur te gast bij het Wmo ketenoverleg van medewerkers in de uitvoering om uitleg te geven over hun werkzaamheden. Met Werk op Maat hebben we afspraken gemaakt over het vervolg van de inzet van OV-ambassadeurs. Bij het Rijk hebben we hiervoor een subsidie aangevraagd. De inzet van OV-ambassadeurs moet ervoor zorgen dat meer geïndiceerde reizigers in de toekomst gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer.

Om consulenten kennis te laten maken met de verschillende voertuigen van UVO, is door hen een vlootshow georganiseerd. Hier konden de voertuigen worden bekeken en werd uitleg gegeven over de werkwijze van UVO en de verschillende indicaties.

Samen met UVO en de gemeenten Eemdelta en Groningen hebben we de pilot Anders reizen vanaf het OZG in Scheemda uitgevoerd. In deze pilot hoefden Wmo-pashouders hun terugreis vanaf het OZG niet meer te boeken. De terugreis werd op vaste tijden uitgevoerd. De ervaringen met deze manier van reizen waren positief. Daarom is besloten om dit structureel te regelen.

Publiek Vervoer is bezig met het doorontwikkelen van de integratie van vervoersstromen, met als ambitie dat zowel het reguliere vervoer en publiek vervoer zoveel mogelijk op elkaar aansluiten.

WMO

<i>Wat willen we bereiken?</i>	<i>Wat hebben we bereikt?</i>

»	In 2023 gaan we verder met de transformatie van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis.	<ul style="list-style-type: none"> • Met ingang van 2023 is de nieuwe inkoop van Beschermd wonen ingevoerd. De effecten hiervan worden gevolgd. • We hebben een algemene voorziening (herstelacademie) gerealiseerd waar ook inwoners die Beschermd wonen gebruik van kunnen maken. • Ook in 2023 konden inwoners die gebruik maakten van Beschermd Wonen en/ of Opvang uitstromen via een urgentieregeling (indien noodzakelijk).
»	Preventie en het verminderen van het gebruik van maatwerkvoorzieningen.	<ul style="list-style-type: none"> • De zorgaanbieders hebben de informatie over hun organisatie ingevuld in de sociale kaart.
»	Stimuleren van onderling contact.	<ul style="list-style-type: none"> • De thuishamers zijn op verschillende locaties gecontinueerd, waaronder Ulrum, Winsum, Bedum, Den Anel. • In 2023 zijn er thuishamers bijgekomen in o.a. Uithuizen, Winsum
»	Opstarten van twee gebied gebonden groepen van zorgaanbieders, op de transformatiethema's samenwerken en digitalisering.	<ul style="list-style-type: none"> • Er vinden transformatiebijeenkomsten plaats met gecontracteerde aanbieders van begeleiding en dagbesteding.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Er is een voorlichting georganiseerd voor consulenten over de sociale kaart. Deze sociale kaart is verder ontwikkeld voor de aanbieders van dagbesteding en begeleiding.
- De aanbesteding voor de herstelacademie is afgerond. De herstelacademie is eind 2023 gestart.
- Er zijn in 2023 verschillende transformatiesessies met gecontracteerde zorgaanbieders geweest over de thema's 1. digitalisering en innovatie, en 2. Samenwerken met elkaar en het welzijnswerk. Omdat deze transformatiesessie onvoldoende opbrengst hadden is in overleg met zorgaanbieders besloten om de bijeenkomsten per cliënt doelgroep te gaan organiseren. Dit is inmiddels opgestart en in 2024 wordt hiermee verder gegaan.

Begeleiding, dagbesteding en kortdurend verblijf

Wmo begeleiding, dagbesteding en kortdurend verblijf heeft als doel om mensen mee te laten doen in de maatschappij. Het is gericht op het stabiel houden of bevorderen van de zelfredzaamheid en gericht op regie houden op het eigen leven. Wanneer dit vanwege omstandigheden tijdelijk niet haalbaar is kan vanuit de Wmo ook een intensievere vorm van begeleiding worden ingezet. Deze maatwerkvoorziening kan ook worden ingezet om het sociaal netwerk te ontlasten.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Goede ondersteuning bieden aan onze inwoners in de vorm van individuele ondersteuning, dagbesteding en kortdurend verblijf.	<ul style="list-style-type: none"> • De contractmanager heeft met nieuwe aanbieders contractgesprekken gevoerd • De Toezichthouder (GGD Groningen) voert toezicht uit op de kwaliteit en rechtmatigheid van de begeleiding. • Er is gestart met de doorontwikkeling van toezicht en handhaving.

Vanwege de het grote aantal gecontracteerde zorgaanbieders werden in 2023 alleen de nieuwe zorgaanbieders bezocht. In 2024 worden de aanbieders bezocht die dit jaar niet zijn bezocht. De toezichthouder (GGD Groningen) heeft dit jaar bij diverse zorgaanbieders regulier kwaliteitsonderzoek uitgevoerd, met de nadruk op gecontracteerde aanbieders. Aanbieders die enkel pgb leveren zijn onderzocht op basis van signalen. Naar aanleiding van de onderzoeken van de toezichthouder zijn diverse verbetertrajecten bij zorgaanbieders gestart en doorlopen. In één geval heeft dit geleid tot ontbinding van het contract, nadat de vereiste verbetering uitbleef. Samen met de GGD en Eemsdelta zijn we bezig met het door ontwikkelen van toezicht en handhaving.

Hulpmiddelen en trapliften

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	Continuïteit in levering van trapliften en hulpmiddelen.	<ul style="list-style-type: none"> • Het passen, plaatsen en onderhouden van trapliften is opnieuw aanbesteed; De aanbesteding is afgerond. Per 1 januari 2024 is er een nieuwe leverancier. Speerpunt is 'hergebruik van teruggenomen trapliften'. • Er zijn afspraken gemaakt met de 'oude' trapliftenleverancier over het onderhoud van de uitstaande trapliften; Dit onderhoud blijft bij de 'oude' leverancier. • We zijn in samenwerking met de gemeente Eemsdelta gestart met de aanbesteding voor Hulpmiddelen Wmo.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De aanbestedingen voor trapliften en hulpmiddelen doen we samen met andere gemeenten. Voor trapliften is samenwerking gezocht met gemeente Groningen, Midden Groningen en Eemsdelta. Voor hulpmiddelen met Eemsdelta.

We sluiten langlopende contracten (minimaal vier jaar) met leveranciers van hulpmiddelen en trapliften.

We besteden in periodieke overleggen met contractmanager en leveranciers aandacht aan eventuele klachten van cliënten. We bespreken wat goed gaat en wat verbeterpunten zijn. In 2023 hebben we in samenwerking met de leveranciers een uitgebreide controle uitgevoerd op de gegevens van het uitstaande bestand. Onjuistheden zijn hersteld en financieel verrekend.

Schuldhelpverlening

Met ingang van 1 januari 2021 is de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening aangepast en is de vroegsignalering een taak van gemeenten geworden. In 2021 zijn de gemeentelijke beleidsplannen hierop aangepast. Door de coronamaatregelen hebben steeds minder mensen een beroep gedaan op de professionele schuldhelpverlening. De verwachting bestaat dat de financiële problemen wel bestaan en zullen leiden tot uitgestelde hulpvragen. Daarnaast zijn de toenemende inflatie, de oorlog in de Oekraïne en de stijgende energieprijzen van invloed op toenemende schuldenproblemen. We houden rekening met meer cliënten. In de begroting is rekening gehouden met een stijging van de kosten van de professionele schuldhelp-verlening bij de kredietbanken.

Wat willen we bereiken?	Wat hebben we bereikt?

»	Aanpak van schulden in een vroegtijdig stadium.	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een brede aanpak van vroegsignalering waarbij op basis van verschillende signalen een afweging wordt gemaakt of de inwoner per brief / mail, telefonisch of via een huisbezoek wordt benaderd. • Er is tijdens een onderzoeksperiode gemonitord hoeveel signalen binnen kwamen en hoeveel mensen hulp hebben aanvaard. Hierover wordt in 2024 een Raadsmemo aangeboden. • Tijdens de onderzoeksperiode van drie maanden hebben we zes inwoners direct bij een huisbezoek geholpen en twintig inwoners doorverwezen naar de betreffende kredietbank. • Inwoners die worden opgeroepen bij de rechtbank vanwege schulden kunnen als zij dit willen door een schuldenfunctionaris direct bij de zitting en rechtstreeks bij team vroegsignalering worden aangemeld.
»	Professionele schuldhulpverlening voor inwoners van de gemeente met problematische schulden.	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn 50 inwoners geholpen door beide kredietbanken.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Er is een werkproces vroegsignalering opgesteld om een brede aanpak mogelijk te maken.
- Het team vroegsignalering heeft regionale intervisie bijeenkomsten georganiseerd.
- Er is een nieuwe dienstverleningsovereenkomst afgesloten met de Groninger Kredietbank (GKB)
- Er is een traject opgestart onder externe begeleiding om de toekomst scenario's voor de Volkskredietbank te onderzoeken. De deelnemende gemeenten participeren in werkgroepen in dit traject.
- Er vindt regelmatig ketenpartneroverleg plaats om de integrale aanpak te bevorderen.
- Deelname project schuldenfunctionaris Rechtbank Noord Nederland.

Plan van aanpak Jeugd en Transformatieagenda jeugdhulp

In 2018 heeft het college het plan van aanpak jeugdhulp 2019 – 2022 vastgesteld. In dit plan waren beheersmaatregelen opgenomen om de tekorten in de jeugdzorg aan te pakken.

Er zijn nog een aantal maatregelen die in 2023 zijn gestart of nog doorliepen, deze zijn hieronder weergegeven.

De volgende beheersmaatregelen zijn geborgd binnen het reguliere werk:

- Uitrol Ondersteuner Jeugd en Gezin en Schoolmaatschappelijk werk;
- Onderzoek en ontwikkeling innovatieve vormen van ambulante jeugdhulp. In 2023 is gestart met de aanbesteding ambulante jeugdhulp. Ter vervanging van regionaal ingekochte geïndiceerde zorg.
- Maandelijkse analyse databestanden: we zijn gestart met de monitor Sociaal Domein breed.
- Bestuurlijke overleggen instellen met PO en VO.
- Het vergroten aanbod kleinschalige gezinsgetrouwe opvoedsituaties: een aantal pleeggezinnen zijn uitgebreid tot gezinshuis.
- Ketensamenwerking crisishulp optimaliseren: uitrol Spoed voor Jeugd.
- Actualiseren handreiking 18-/18+.

De volgende beheersmaatregelen zijn niet uitgerold:

- Versterken relatie met het voorliggend veld: inzet gezinsverzorging binnen de jeugdhulp. Door personele schaarste konden thuiszorgorganisaties dit niet bieden. Vanuit Wmo blijft de mogelijkheid gezinszorg in te zetten.
- Ontwikkelen onderwijszorg arrangementen: maatregelen alleen uitgerold binnen het VO. In 2024 starten met pilot Jeugdondersteuner binnen het PO.
- Optimaliseren registratieprocessen: het koppelen van twee backoffice systemen. In de uitvoering onderzocht maar was niet realiseerbaar.

Het college heeft in 2018 eveneens de kadernota Transformatieagenda Jeugdhulp vastgesteld. In deze agenda zijn vijf ontwikkelopgaven vastgesteld voor de jaren 2018 – 2022. Eind 2022 is het eindrapport gepresenteerd met daarin een aantal verbeterpunten waar wij in 2023 invulling aan hebben gegeven. De inzet in 2023 met betrekking tot de verbeterpunten vanuit de Transformatieagenda Jeugdhulp worden hieronder weergegeven en vallen gedeeltelijk samen met de maatregelen uit het plan van aanpak Jeugd.

Om te borgen dat gemeenten kennis en expertise uit wisselen en de samenwerking blijven zoeken is eind 2023 afgesproken dat regionale ondersteuning hiervoor gerealiseerd wordt.

Hervormingsagenda Jeugd

De hervormingsagenda bevat een groot pakket afspraken om de jeugdzorg te verbeteren en financieel houdbaar te krijgen. De Hervormingsagenda jeugd is in de Algemene ledenvergadering van de VNG van 14 juni 2023 vastgesteld en aangeboden aan de Tweede Kamer. Vervolgens is de VNG met inbreng van gemeenten eind 2023 gestart met een implementatieplan. Ook in de regio Groningen zijn wij gestart met de uitvoering van deze afspraken. De afspraken hebben betrekking op;

- De reikwijdte van de jeugdwet; Welke hulp en ondersteuning valt onder de jeugdwet.
- De lokale toegang en de lokale teams; verbeteren van de toegang en de lokale sociale teams.
- Het terugdringen van de residentiële jeugdzorg; verminderen van voorzieningen voor 24-uurs opvang van jeugdigen.
- Kwaliteitsverbetering/blijvend leren;
- Uniformering en regionalisering; Zijn de regio's waarin wordt samengewerkt tussen gemeenten stevig genoeg.
- Data en monitoring; goede kwaliteit en beschikbaarheid van data om goed zicht te hebben op inhoudelijke en financiële effecten en tijdig te kunnen sturen.

<i>Wat willen we bereiken?</i>	<i>Wat hebben we bereikt?</i>
» Ouders en kinderen meer ondersteunen in problematische opvoedsituaties door een laagdrempelige voorziening van te realiseren.	• Het aantal vrijwilligers (Steunouders) stond eind 2023 op 10 voor onze gemeente. Deze vrijwilligers zijn beschikbaar voor realisering en uitvoering van het programma Steunouder Nederland. In 2023 is daarmee in vergelijking met 2022 een aanzienlijke toename nl. 50 % van het aantal vrijwilligers gerealiseerd. Deze 10 vrijwilligers hebben de trainingen en de screening doorlopen. De inzet van vrijwilligers Steunouder levert een bijdrage aan Vitale Dorpen.
» Ontwikkelen preventieve activiteiten echtscheiding.	• In 2023 was de realisering van de landelijke website 'uit elkaar met kinderen'. Deze website is ontwikkeld in het kader van het programma van Scheiden zonder Schade en onderdeel van het te lanceren Digiplein in

		2024.
»	Onderwijszorg arrangementen ontwikkelen: Jongeren en ouders binnen schoolomgeving VO voorlichten en betrekken bij gezondheidsthema's	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 is het Preventie Interventie Team (PIT) binnen het voorgezet onderwijs na corona gestart. Daarnaast is in 2023 Halt aangehaakt als partner in de samenwerking met de overige PIT partners; Mensenwerk HHL, GGD, Huis van de Sport, VNN en de gemeente. In 2023 zijn er op alle 5 locaties Voortgezet Onderwijs minimaal 2 thema's in meerdere sessies aan de orde geweest. Voorbeelden van deze thema's zijn o.a. gebruik van alcohol en andere genotsmiddelen of mediagebruik. Door inzet van de PIT programmering hebben alle jongeren in 2023 op het voortgezet onderwijs 1 of 2 voorlichtingen gehad in zake gezondheid of welzijn.
»	Aanbieden van passende, duurzame ondersteuning van de jeugdige. Werken via de Omgekeerde Toets.	<ul style="list-style-type: none"> Komen met een advies hoe de Doorbraakmethode (inclusief de Omgekeerde Toets) te implementeren binnen de Integrale Sociale teams.
»	Er wordt gewerkt aan een soepele overgang 18-/ 18+.	<ul style="list-style-type: none"> Er is regionaal een werkwijze ontwikkeld om het toekomstgericht werken, aan de hand van de Menzis checklist 18-/18+, te kunnen monitoren. Ervaringen van de pilot rondom een soepele overgang 18-/18+ bij complexe problematiek zijn geborgd in een regionale experttafel Beschermd Wonen en dienen als input voor de Ontwikkelopgaven bij de inkoop van Beschermd Wonen. Besluitvorming over het vervolg van deze pilot volgt in 2024.
»	Pilot begeleidt kamerbewoning starten: Jongeren die begeleiding nodig hebben naar zelfredzaamheid een mogelijkheid bieden zich te vestigen in onze gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 zijn drie jongeren gestart met een Woon-, leer-, werktraject. Van twee jongeren is de trajectduur bereikt. Deze jongeren hebben de woning op eigen naam gekregen.
»	Onderzoek JIM.	<ul style="list-style-type: none"> Dit is opgepakt binnen het regionale project Pak je Toekomst.
»	Samenwerking en ondersteuning pleegouders.	<ul style="list-style-type: none"> Project ondersteuning pleegouders loopt in 2023 - 2024.
»	Verbeteren aanbod LVB/ psychische gedragsproblemen.	<ul style="list-style-type: none"> Landelijk en provinciaal bezig met afbouw residentiële jeugdvoorzieningen. Tevens onderdeel van de Hervormingsagenda jeugd en de uitvoeringsagenda 3Noord Dekkend zorglandschap.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doorbraakmethode

Binnen de Integrale Sociale Teams is het project Doorbraakmethode uitgevoerd. Het resultaat hiervan is een plan om deze maatwerkmethode binnen alle teams te implementeren. De uitvoering van de implementatie wordt meegenomen in het uitvoeringsprogramma Sociaal Domein.

Inkoop jeugdhulp

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei en opvoedproblemen, psychische problemen en stoornissen. De inkoop van een groot deel van de jeugdzorg hebben wij gemandateerd aan de RIGG. De RIGG sluit overeenkomsten met jeugdhulpaanbieders die voldoen aan en akkoord gaan met de door de RIGG gestelde eisen en voorwaarden.

In 2020 is gestart met het proces om te komen tot een nieuw inkoop- en bekostigingsmodel. De Groninger gemeenten delen dat de inkoop van lichte vormen van jeugdhulp door elke gemeente zelf georganiseerd wordt en dat hoog specialistische hulp gezamenlijk wordt ingekocht.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Een dekkend zorglandschap.	<ul style="list-style-type: none"> • Er is op 3Noordniveau een startdocument dekkend zorglandschap en bijbehorende uitvoeringsagenda vastgesteld.
»	Toekomstbestendige hoogspecialistische jeugdhulp, die aansluit bij de hulpvraag van jeugdigen en gezinnen als onderdeel van het dekkend en samenhangend jeugdhulplandschap in de jeugdregio Groningen.	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een Koersdocument vastgesteld voor de inkoop van Hoogspecialistische Jeugdhulp.
»	We willen onze jeugd en kinderen ondersteuning dichtbij aanbieden en doorverwijzing naar dure geïndiceerde zorg zo veel mogelijk voorkomen om kosten te besparen.	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 zijn we gestart met de aanbestedingsprocedure om ambulante begeleiding en dagbesteding als gemeente zelf in te kopen. Er waren negen zorgaanbieders geselecteerd, waarmee de dialoofase was opgestart. Tijdens deze dialoofase is er een aantal knelpunten naar voren gekomen. Begin 2024 is daarom besloten om de aanbesteding in te trekken.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- De aanbestedingsprocedure SAS zonder EMVI is gepubliceerd.
- De dialoofase met de 9 voorlopig geselecteerde zorgaanbieders waren opgestart. Tijdens deze dialoofase is er een aantal knelpunten naar voren gekomen.
- Daarom is er begin 2024 besloten om de aanbesteding in te trekken.

Volksgezondheid

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Gezonde inwoners in een gezonde leefomgeving, gezond opgroeien en gezond meedoen in de gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben ons lokaal preventieakkoord uitgevoerd met onze maatschappelijke partners. Er zijn activiteiten geweest voor roken, alcohol en overgewicht. Voorbeelden hiervan zijn een stoppen met roken cursus, sportactiviteiten voor jeugd, voorlichting over alcohol en Doortrappen voor ouderen. • We hebben, in samenwerking met verschillende disciplines, een integraal uitvoeringsplan Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 2023-2026 geschreven.

		Hiervoor hebben we meerjarige uitvoeringsmiddelen ontvangen. In 2023 zijn we begonnen met de uitvoering van het plan.
»	Een optimale start van de eerste 1.000 dagen van een kind.	<ul style="list-style-type: none"> • Het project Kansrijke start is uitgevoerd. Dit is een samenwerking tussen de jeugdgezondheidszorg, sociale teams en andere betrokken organisaties. • We zijn gestart met de uitbreiding van Kansrijke Start: we hebben het Nu niet zwanger programma voorbereid.

<i>Hoe is dit gemeten?</i>			
Effectindicator(en)	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Prenatale huisbezoeken bij kwetsbare gezinnen door de jeugdgezondheidszorg	9	15	5*
Wij streven ernaar dat alle sportaccommodaties rookvrij zijn in 2024	12	4	13
Aantal deelnemers dat de gecombineerde leefstijl interventie heeft voltooid	40	50	Nog niet bekend

* Dit is het aantal prenatale huisbezoeken in het eerste half jaar van 2023. Het aantal voor heel 2023 is in april 2024 bekend.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben afspraken gemaakt met onze maatschappelijke partners zoals GGD Groningen, Huis voor de Sport, Mensenwerk Hogeland en VNN. Aan de hand van het jaarplan hebben onze maatschappelijke partners hier uitvoering aan gegeven.
- Voor kansrijke start zijn er bijeenkomsten geweest waarin verloskundigen, kraamzorg, sociale teams, VNN en gemeente samenwerkingsafspraken hebben gemaakt. Ook hebben de partners voorlichting gehad over de minimaregelingen en is er contact gelegd met zwangere en ouders in de groep vluchtelingen en statushouders.
- We zijn begonnen met de uitvoering van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Binnen het GALA zijn meerjarige doelen opgesteld om te werken aan een gezond en actief leven. In 2023 is o.a. extra inzet gepleegd op het gebied van vitaal ouder worden (opstart van de Ketenaanpak Valpreventie, uitbreiding van Sociaal Vitaal en een nieuwe Breinbieb), de sociale basis (extra inzet op ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers, Thuis kamers en bij de Week tegen de Eenzaamheid) en gerichte inzet van cultuurcoaches als middel ter bevordering van gezondheid.

Risico's per programma

Risico's beleid

Als de basisondersteuning of algemene voorzieningen niet toereikend zijn kan de gemeente een individuele maatwerkvoorziening verstrekken. Deze maatwerkvoorzieningen vanuit de Participatiewet, WMO en Jeugdwet worden zogeheten open-einde-regelingen genoemd. De gemeente loopt bij deze open-einde-regelingen het risico dat de uitgaven, als gevolg van een toenemende vraag, hoger uitvallen dan waarin de begroting voorziet.

Onvoldoende beschikbaar personeel in de zorgsector maakt dat de continuïteit van de dienstverlening onder druk komt te staan. Ook de betaalbaarheid van de zorg is daarbij een risico. Door schaarste op de arbeidsmarkt zullen de tarieven mogelijk blijven stijgen.

Risico's bedrijfsvoering

Als gevolg van een toenemende vraag naar hulp en ondersteuning is een passende omvang van de organisatie nodig voor het verwerken van alle hulpvragen. Op deze manier kunnen we voorkomen dat wachtlijsten ontstaan en ondersteuningsvragen in de tussentijd in zwaarte toenemen.

Ten aanzien van de nieuwe taken die worden gedecentraliseerd (bijv. vroegsignalering schulden, inburgering) zien we dat we onvoldoende middelen krijgen voor het adequaat inrichten van de dienstverlening. Daarmee komt de uitvoering van deze taken onder druk te staan.

Ontwikkelingen

Doordat ouderen steeds langer thuis wonen en de vergrijzing toeneemt, neemt de vraag naar hulp en ondersteuning toe. Deze ontwikkeling wordt ook in onze gemeente gesignaleerd. De kosten voor hulpmiddelen, hulp bij het huishouden en woningaanpassingen zullen naar verwachting blijven toenemen, waarbij het risico is dat we daarvoor onvoldoende worden gecompenseerd in de algemene uitkering.

Om mede invulling te geven aan het beleidsplan Sociaal Domein is het programma Transformatie Sociaal Domein ingericht. Het programma heeft als doel om langs vier strategische lijnen (meer veerkracht, meer preventie, meer maatwerk en meer innovatie) de ondersteuning voor onze inwoners toekomstbestendig en financieel houdbaar te organiseren. We werken aan oplossingen om de ondersteuning op termijn betaalbaar en beschikbaar te houden voor wie dat nodig heeft.

In 2023 is ook het programma Ontwikkelplein Het Hogeland van start gegaan. Met dit programma willen we op termijn alle inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt in beeld hebben en een klantreis aanbieden die (als het kan) leidt naar werk. Het risico dat er inwoners in de uitkering zitten en niet in beeld zijn, wordt met dit programma verkleind.

Beheersmaatregelen

In het Sociaal Domein is monitoring belangrijk om zicht te hebben op de effecten van het gevoerde beleid en activiteiten, zodat we als dat nodig is kunnen bijsturen. Vanuit de beleidscyclus of de PDCA-cyclus monitoren we de resultaten en effecten om het beleid te kunnen evalueren. De monitoring en het data gedreven werken wordt in 2024 verder doorontwikkeld als onderdeel van het programma Transformatie Sociaal Domein.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft een relatie met onderstaande Verbonden Partijen:

- Publieke Gezondheid & zorg (PG&Z)
- GR Volkskredietbank voor Noordoost Groningen
- Publiek vervoer Groningen/Drenthe

Wat heeft het gekost?

Lasten en baten programma Sociaal domein & volksgezondheid (x € 1.000)

	Primaire Begroting Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	
Lasten	84.064	96.464	91.042	5.422	V
Baten	22.506	31.728	31.746	-18	V
Saldo programma	61.558	64.736	59.296	5.440	V

Reservemutaties behorende bij dit programma (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	
Reserve Sociaal Domein	1.167	1.167	1.167	0	V
Reserve Ruimte voor dorpen	-150	-150	-295	145	V
Reserve Opvang vluchtelingen	0	2.645	3.456	-811	N
Totaal mutaties	1.017	3.662	4.328	-666	

In bovenstaand overzicht is het totaal van baten en lasten van dit programma weergegeven. Hierin zijn onderstaande incidentele posten opgenomen. Voor een totaaloverzicht van incidentele posten verwijzen we naar het Overzicht van incidentele lasten en baten.

Incidentele lasten	2023
Sociaal domein & Volksgezondheid	
School als wijk	66
Pilot coördinator informele zorg	6
Subsidieverlening Thuis kamers	16
Toeslagenaffaire	10
Normenkader Wmo begeleiding	10
Taalhuizen	21
Lokaal preventieakkoord	21
Corona subsidie versterkingsregelingen kunst & cultuur	76
Kunstcentrum De Ploeg	91
Wet Inburgering	304
Traineeship case managers	122
<i>Totaal</i>	743
Incidentele baten	2023
Sociaal domein & Volksgezondheid	
Lokaal preventieakkoord	21
Kunstcentrum De Ploeg	91
Wet Inburgering	304
<i>Totaal</i>	417

Toelichting op afwijkingen

Hieronder staan de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Lasten (bedragen x 1.000)

Voordeel/
Nadeel

-	Salarissen, voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.	1.380	N
-	Kapitaallasten, in totaliteit leiden de kapitaallasten in de jaarrekening tot een voordeel van ruim € 282.000. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een afronding in de rente van de renteomslag en anderzijds doordat niet alle investeringen gerealiseerd zijn in het boekjaar 2022.	733	N
-	Budgetoverheveling, in de raadsvergadering van 3 april 2024 is besloten tot het overhevelen van een aantal budgetten. Dit betreft niet uitgegeven budgetten en leiden daarom tot een voordeel in 2023.	2.997	V

-	Het Gezond en Actief Leven Akkoord is halverwege 2023 van start gegaan. Wel is het volledige jaarbedrag aan de gemeenten uitgekeerd waarvan 20% mag worden meegenomen naar het volgende jaar. Om deze 20% te halen zijn diverse structurele uitgaven op het gebied van preventie in 2023 eenmalig verantwoord onder het Gezond en Actief Leven Akkoord.	279	V
-	De uitgaven voor de Dorpsbudgetten worden gedekt door een onttrekking aan de reserve dorpen. Doordat de dorpen kunnen sparen zijn de uitgaven niet ieder jaar gelijk aan de raming. Afgelopen jaar is er meer uitgegeven dan geraamd wat resulteert in een grotere onttrekking aan de reserve van € 145.000. De jaren daarvoor is er juist minder besteed waardoor de onttrekking lager was en er dus voldoende middelen in de reserve zitten om deze grotere onttrekking te kunnen doen.	145	N
-	Ten laste van reserve Knelpunten dorpen was een onttrekking geraamd van € 70.000. Doordat de uitvoering van de geplande acties meer tijd vraagt lopen de werkelijke uitgaven in 2023 wat achter. De werkelijke uitgaven bedragen 10.000.	61	V
-	De regeling vergoeding energiekosten maatschappelijke organisaties liep tot eind 2023. Hiervoor is 1 miljoen beschikbaar gesteld. Er is weinig gebruik gemaakt van de regeling.	887	V
-	De werkelijke kosten voor de opvang van Oekraïners zijn lager dan de normvergoeding die we hiervoor ontvangen. En ook lager dan de raming die we hiervoor opgenomen hadden, dit resulteert in een voordeel van bijna € 700.000. Het overschot (baten -/- lasten) bedraagt € 2,9 miljoen en is gestort in de reserve Opvang Vluchtelingen. Daarnaast wordt voor de opvang van asielzoekers in Winsum en Uithuizen een vergoeding ontvangen van het COA. Na aftrek van de gemaakte kosten (voordeel bijna € 126.000) wordt dit saldo eveneens gestort in de reserve opvang vluchtelingen.	823	V
-	In de Najaarsnota zijn een aantal incidentele budgetten toegevoegd aan schuldhelpverlening. Onder andere middelen voor flankerend beleid energiearmoede en intensivering aanpak armoede en schulden. Deze middelen zijn niet volledig uitgegeven.	138	V
-	Naast jeugdhulp via de RIGG ook overschot op budgetten andere maatregelen van jeugdhulp, inzet beheersmaatregelen bijv via huisartsen of schoolmaatschappelijk werk. We zien wel een lichte daling in het aantal jeugdigen, in detail moet dit nog verder geanalyseerd worden. Dit pakken we op in 2024.	1.026	V
-	Het voordelige saldo op de BUIG bedraagt € 416.000 (lasten en baten). De uitgaven van de BUIG-gerelateerde budgetten zijn afhankelijk van de aanvragen. Op basis van een budget van bijna 18 miljoen is de afwijking beperkt.	378	V
-	Bij Wmo begeleiding is een voordeel ontstaan doordat het volume iets achterbleef ten opzichte van de begroting.	148	V
-	Het budget voor Huishoudelijke hulp was bij de NJN met € 430.000 naar beneden bijgesteld. Dit is iets te veel gebleken. De afwijking bedraagt ruim € 80.000 op een budget van € 5,1 miljoen.	84	N
-	De uitgaven voor woningaanpassingen zijn vooraf moeilijk in te schatten. Het betreft hier een openeinderegeling.	215	V
-	Beschermd wonen, zie baten.	96	V
-	Centrum Jeugd en Gezin. Er is een raming opgenomen voor gezinsverzorgenden. Dit is op een andere manier ingevuld.	99	V
-	Het ontvangen ESF geld is ingezet voor de inhuur van een projectleider en werkcoach voor het Ontwikkelplein Het Hogeland. Omdat deze niet het hele jaar in dienst zijn geweest ontstaat hier een voordeel.	192	V
-	Overige afwijkingen	424	V
	Totaal	5.422	V

Baten (bedragen x 1.000)

Voordeel/

Nadeel

-	Salarissen, zie lasten.	42	V
-	Kapitaallasten, zie lasten.	865	V
-	Budgetoverheveling, zie lasten.	1.362	N
-	De Tirrel is een multifunctioneel gebouw, zowel onderwijs als sport als commerciële verhuur wordt er gehuisvest; daardoor zit het gebouw in meerdere programma's in de begroting. Zie toelichting programma 4.	203	N
-	GALA, zie lasten.	333	N
-	Opvang Oekraïners, zie lasten	312	V
-	Jeugd, zie lasten.	34	V
-	Buig, zie lasten.	38	V
-	Het verwachte saldo van het programma Beschermd Wonen wordt door de centrumgemeente Groningen op basis van inwoneraantal verdeeld over de gemeenten.	316	V
-	Centrumgemeente Groningen heeft rijksmiddelen ontvangen voor het Integraal Zorg Akkoord (SPUK IZA). Gemeenten kunnen de inzet op coördinatie en uitvoering van activiteiten op het snijvlak van het medisch-sociaal domein en preventie tot een bepaald bedrag in 2023 eenmalig vergoed krijgen uit deze middelen.	238	V
-	Zie lasten ESF Ontwikkelplein.	142	N
-	Overige afwijkingen	212	V
	Totaal	18	V

6. Ruimtelijke Ordening, Wonen & Duurzaamheid

Omschrijving

Wij willen de woon-, werk- en leefomgeving van onze inwoners op peil houden. Zo ondersteunen we nieuwe initiatieven en bestaande trajecten rond het opstellen en actualiseren van bestemmingsplannen. Ook willen we kwalitatief goede en kwantitatief voldoende woningen, die aansluiten bij de behoefte en groei van de gemeente. Daarbij bewaken we de bouwkundige, duurzame en esthetische kwaliteit van de te bouwen woningen.

Samen met anderen werken we aan een leefomgeving en een milieu waarin ook toekomstige generaties goed kunnen leven. Dat doen we door duurzaam te investeren in bodem, water, lucht en natuur, in duurzame energiebronnen en door minder energie te gebruiken. Daarnaast voeren we onze wettelijke milieutaken uit.

Taakvelden

Tot dit programma behoren de volgende taakvelden:

- 7.2 Riolering
- 7.3 Afval
- 7.4 Milieubeheer
- 7.5 Begraafplaatsen en crematoria
- 8.1 Ruimtelijke ordening
- 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)
- 8.3 Wonen en bouwen

Beleidskader

Voor dit programma zijn de volgende beleidsdocumenten vastgesteld:

- Gemeentelijk water- en rioleringsplan Het Hogeland 2021-2025
- Beleidsnotitie duurzame ontwikkeling
- Woonvisie Het Hogeland
- Begraafbeleid/beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen
- Grondstoffenbeleid 2020-2023
- Beleids- en beheerplannen voor afval
- Milieubeleidsplannen
- Beleid- en beheerplannen voor de begraafplaatsen
- Regiovisie Groningen- Assen
- Vigerende bestemmingsplannen
- Grondexploitaties en grondbeleid
- VTH-beleid
- Uitvoeringsbeleid Evenementen
- Kwaliteitsverordening VTH
- Diverse uitvoeringsregels bij de APV

Stuurgegevens programma Ruimtelijke ordening, Wonen & Duurzaamheid

De volgende beleidsindicatoren zijn van toepassing op dit programma:

Kengetal		Het Hogeland	Provincie Groningen
Beleidsindicator	Eenheid		
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	128	171
Hernieuwbare elektriciteit	%	59,5	48,5

Gemiddelde WOZ-waarde	<i>X €1.000</i>	251	268
Nieuw gebouwde woningen	<i>Aantal per 1.000 woningen</i>	8,7	11,1
Demografische druk	<i>%</i>	85,7	67,3
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	<i>In euro's</i>	911	958
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	<i>In euro's</i>	996	1.042

<i>Stuurgegevens</i>		Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
	<i>Eenheid</i>			
VANG doelstelling als richting 30 kg restafval per inwoner na nascheiding in 2025.	<i>Aantal kg</i>	119	107	93,5
Percentage van al het afval dat wordt gescheiden.	<i>Percentage</i>	79	79,6	84,5
Te verkopen bouwkavels woningbouw	<i>Aantallen</i>		40	60
Te verkopen bedrijfskavels	<i>m2</i>		475	8.515
verstrekte stimuleringsleningen	<i>Aantallen</i>			42
Aangepakte verpauperde panden (afgerond).	<i>Aantallen</i>			1
verbeterde woningen (i.h.k.v.) volkshuisvestingsfonds.	<i>Aantallen</i>			11

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Riolering en Watersysteem

In de waterketen is voor het afvalwater- en het oppervlaktewatersysteem beleid geformuleerd in het Gemeentelijk Water en Rioleringsplan (GWRP) 2021-2025. In het beleidsplan staan doelstellingen voor de volksgezondheid en de inrichting van een klimaatbestendige leefomgeving. De gemeente geeft daarmee invulling aan haar zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Het doel is een mooie, veilige en klimaatbestendige leefomgeving. Naast de beheertaken voor de riolering en het oppervlaktewater heeft hebben we vijf kernthema's benoemd waarmee wij onze doelstelling willen bereiken: Kwetsbaarheid en samenwerking;

- Klimaatadaptatie;
- Ketensturing;
- Waterkwaliteit;
- Duurzaamheid.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Minder kwetsbare waterketen	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking met het waterschap Noorderzijlvest; • Uitbesteden specialistische taken.
»	Een klimaatadaptatie leefomgeving	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken van de stresstest en risicodialogen in een maatregelplan; • Afkoppelen van verharding; • Klimaatbestendig inrichten van de openbare ruimte.

»	Sterke samenwerking met het waterschap	<ul style="list-style-type: none"> • Afstemmen riolering en zuivering op elkaar; • Opstellen van basisrioleringsplannen per zuiveringskring; • Monitoren van rioolstelsels; • Toegankelijk maken van regendata.
»	Goede waterkwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van eco-scans om de waterkwaliteit bij lozingen vanuit de riolering te monitoren; • Baggeren van de watergangen.
»	Duurzaam functioneren van het rioleringssysteem en waterbeheer.	<ul style="list-style-type: none"> • Scheiding aan de bron (wat schoon is schoon houden); • Gebruik van duurzame materialen; • Besparing op energie; • Terugwinning van warmte en grondstoffen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In diverse herinrichtingsprojecten worden riool- en klimaatmaatregelen meegenomen in het ontwerp van de nieuwe openbare ruimte.

Vanuit het GWRP zijn een aantal rioleringsprojecten gestart en in uitvoering. Zo worden o.a. in Zuidwolde, Bedum, Haven Lauwersoog en Winsum straten heringericht en vindt gelijktijdig een optimalisatie van de riolering plaats.

Vanuit de versterkingsopgave worden in Uithuizen, Kantens en Zandweer op diverse locaties op wijkniveau woningen gesloopt en nieuw gebouwd. Daarbij wordt de (nieuwe) openbare ruimte klimaat adaptief ingericht. Te denken valt aan meer ruimte voor groen in combinatie met bovengrondse afvoer van hemelwater. Aanleg van gescheiden riolering en wadi- en waterberging systemen.

Het Beheerplan Waterketen is opgesteld voor alle beheeronderdelen van het rioleringssysteem. Besluitvorming vindt plaats in 2024.

Het grondwatermeetnet is geëvalueerd en geoptimaliseerd.

Waterketen samenwerking Regio Groningen Noord Drenthe

Wij nemen deel aan de regionale waterketen samenwerking Groningen - Noord Drenthe. Deze samenwerking is vastgelegd in het Waterketenakkoord met een looptijd tot 2025. In de regionale samenwerking werken waterschappen, waterbedrijven en gemeenten in vijf clusters gezamenlijk aan regionale opgaven welke zijn vastgelegd in een uitvoeringsprogramma "Ons water centraal". Samen met de gemeente Westerkwartier en het waterschap Noorderzijlvest vormen we het cluster Groningen-West. Binnen de clustersamenwerking wordt gezocht naar gezamenlijke uitvoering van de rioleringstaken en klimaatoplossingen.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Minder kwetsbare waterketen	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerken en kennis delen; • Uitvoeren van gezamenlijke projecten.
»	Succesvolle uitvoering van projecten; <ul style="list-style-type: none"> • Meten en Monitoren • Gegevensbeheer • Waterketenkaart 	<ul style="list-style-type: none"> • Opbouwen van data voor meten, monitoren en analyseren van de riolering; • Maken koppeling met project "Ketensturing"; • Op orde brengen van beheergegevens voor de riolering en het oppervlaktewater systeem; • Actueel houden van de waterketenkaart

		(regionale waterkaart).
»	Goede samenwerking cluster Groningen West	<ul style="list-style-type: none"> • Opzetten van project “Ketensturing”; • Opstellen van basisrioleringsplannen op zuiveringskringniveau opstellen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In het cluster Groningen West zijn wij gestart met de Routekaart Zuiveringskringen. Met de routekaart gaan wij samen met het waterschap Noorderzijlvest de inrichting van de zuiveringskring (rioolstelsel, zuivering en oppervlaktewater systeem) analyseren om te komen tot optimalisatie. De routekaart wordt vanaf 2024 per zuiveringskring (5 stuks) nader uitgewerkt om te komen tot concrete verbetermaatregelen.

Samen met het projectteam Gegevensbeheer Noord werken wij aan de optimalisatie van de beheerdata. Hierbij gaat het om een volledig beeld te krijgen van de onderhoudsstatus van de rioolstelsels met als doel een maatregelprogramma op te stellen. In 2023 zijn wij gestart met de zuiveringskringen Winsum en Onderdendam. Medio 2026 kan een volledig gevuld maatregelprogramma worden gerealiseerd.

Afvalinzameling in Het Hogeland

We hebben gemiddeld 12,5 kg minder restafval per inwoner dan vorig jaar. Wij vinden dit een heel mooi resultaat! Gemiddeld zitten we nu onder de 100 kg per inwoner per jaar. Omrin heeft de nascheiding verbeterd waardoor er meer grondstoffen uit het restafval kunnen worden gehaald. Bijna de helft van alles wat er in de grijze container terecht komt wordt achteraf van het restafval gescheiden en gerecycled. Ook zien we het effect van extra toezicht op de milieustraat. Inwoners leveren meer spullen aan op de milieustraat maar er beland minder in de bak met ongesorteerd grofvuil.

In 2023 zijn alle huishoudens voorzien van een (ondergronds) Diftar systeem. Vanaf 1 januari 2024 betalen alle inwoners op basis van hoeveel afval ze aanleveren en heeft iedereen de mogelijkheid om gft-afval te scheiden.

Samen met uw raad zijn kaders vastgesteld voor een kostendekkende afvalbegroting vanaf 2024. Met ingang van 2024 zijn wij gestopt met de extra leegbeurt van de groene container in de zomer. Daarnaast kunnen inwoners nog slechts twee keer gratis grofvuil naar de milieustraat brengen. Verder betalen inwoners voor iedere keer dat ze een container laten legen. Zowel de groene als de grijze. Daarbij maakt het niet uit hoeveel er in de groene container zit.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Alle inwoners van Het Hogeland betalen afvalstoffenheffing afhankelijk van hoeveel afval ze aanbieden. En alle inwoners kunnen hun gft-afval scheiden.	<ul style="list-style-type: none"> • Alle inwoners die geen eigen grijze en groene container hebben zijn in 2023 aangesloten op een (ondergrondse) verzamelcontainer met toegangssysteem. • Bij elke (ondergrondse) verzamelcontainer is een zuil geplaatst waar inwoners GFT-afval gescheiden kunnen aanleveren
»	Terugbrengen van de hoeveelheid ongescheiden restafval.	<ul style="list-style-type: none"> • Het grofvuil op de milieustraten wordt beter gescheiden. Er is ingezet op extra toezicht en begeleiding op de milieustraat, om bezoekers te wijzen hoe ze hun grofvuil moeten scheiden. Ten opzichte van 2022 is er minder grofvuil afgevoerd: zo'n vier kilo per inwoner.

		Terwijl er in totaal wel meer kilo's afval en grondstoffen naar de milieustraten is gebracht.
»	Een kostendekkende afvalstoffenheffing	<ul style="list-style-type: none"> Uw raad heeft kaders vastgesteld voor een kostendekkende afvalbegroting vanaf 2024.

<i>Hoe is dit gemeten?</i>			
Effectindicator(en)	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Aantal kg restafval. Daarbij de VANG doelstelling als richting. 30 kg restafval per inwoner na nascheiding in 2025.	106kg	91kg	93,5kg
Percentage van al het afval dat wordt gescheiden.	79%	82%	84,5%

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Duurzaamheid

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Verbeteren klimaatadaptieve omgeving.	<ul style="list-style-type: none"> Gestart met klimaatadaptieve maatregelen in diverse kernen, met trekkingsrecht regio/ water.
»	Verbeteren biodiversiteit.	<ul style="list-style-type: none"> 1e jaar pilot bermmaaisel tot compost jaar succesvol afgerond. Bijdrage aan betere bodem en biodiverse bermen. Vermindering van kunstmest en verlaging CO2 uitstoot. onderzoek bermen gestart
»	Verminderen bedrijfsafval eigen organisatie. <ul style="list-style-type: none"> NB Geen volledige data beschikbaar/ vergelijking met vorige jaren mogelijk. Stand van zaken 2023 over alle stromen en alle locaties volgens TNO certificering: (bron: rapportage Renewi).	<ul style="list-style-type: none"> 54% afvalscheiding. 48% meer behoud van grondstoffen (t.o.v. beschikbare cijfers 2022). 11 ton vermeden CO2.

In 2023 is op meerdere fronten hard gewerkt ter voorbereiding op de Omgevingswet, die inmiddels op 1 januari 2024 in werking is getreden. Zo zijn er diverse bestemmingsplannen nog in 2023 ter inzage gelegd om te voorkomen dat deze als omgevingsplan in procedure zouden moeten worden gebracht.

Het gaat om de volgende bestemmingsplannen:

- Ds. Uilkenstraat, Eenrum
- Winsum Dorp, uitbreiding camping Marenland
- Zadelmakerij 6 Winsum
- Molenerf Uithuizen
- Menkema Uithuizen
- Schoolstraat/Hoofdstraat Oost Uithuizen
- Wilgenhof Uithuizen
- Herstructurering Zandeweer
- Kardingse groeit
- Havenstraat Wehe den Hoorn
- Eemshaven
- De Tille Uithuizen

- Dwarsweg 38 Uithuizermeeden
- Rensumalaan 1 Uithuizermeeden
- Winsumertreepad 1 Onderdendam
- Warffumerweg 5 Rasquert

Niet alle initiatieven/plannen waren qua uitwerking in een stadium dat deze nog middels een bestemmingsplan of uitgebreide procedure konden worden afgerond. In 2023 zijn reeds een negental initiatieven gestart die onder de werking van de Omgevingswet zullen vallen.

Tevens is veel tijd besteed aan de transitie van het Omgevingsplan van rechtswege naar een gemeente dekkend Omgevingsplan. In dit kader is in 2023 'De transitiestrategie omgevingsplan Het Hogeland' door de raad vastgesteld.

De pilot omgevingsplan Wehe Den Hoorn is afgerond waarna aansluitend is gestart met een Omgevingsplan voor de kleine kernen/woondorpen. Het gaat hier om veertig woondorpen waar momenteel beheersverordeningen/bestemmingsplannen van toepassing zijn. Deze regelingen worden omgezet in een omgevingsplan. Omdat een omgevingsplan een heel andere opbouw heeft dan een bestemmingsplan, is dit een project waarin veel tijd en energie moet worden gestoken. Ook hebben de medewerkers zich moeten voorbereiden op de nieuwe procedures rondom de Omgevingswet. Tenslotte zijn er nog verschillende raadsbesluiten voorbereid die noodzakelijk waren in het kader van de Omgevingswet zoals de regeling voor Nadeelcompensatie, erfgoedregeling en Commissie ruimtelijke kwaliteit.

Wat is een Grondexploitatie?

Dat is een begroting per plan of project om de kosten en opbrengsten van een ruimtelijke ontwikkeling in beeld te brengen. De grondexploitaties zijn een goed instrument dat ingezet wordt om te sturen op risico, kwaliteit, planning en resultaten bij grotere ontwikkelingsplannen. Wanneer de begroting negatief sluit wordt er een voorziening ten laste van de gemeentelijke begroting genomen. Niet voor elk plan of project wordt een grondexploitatie opgesteld. Bijvoorbeeld als er geen of weinig opbrengsten zijn.

<i>Wat willen we bereiken?</i>	<i>Wat hebben we bereikt?</i>
» Het stimuleren en tijdig mede mogelijk maken van het gewenst ruimtegebruik van de gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> • Projectleiding en financiële/juridische advisering op ruimtelijke plannen, zoals; toekomstige woningbouwplan Zoutkamp, Bedum. • We maken met afnemers afspraken over de ontwikkelingen en realisatie van voormalige schoollocaties. • Het verkopen van 60 woonkavels. • het verkopen van 4 bedrijfskavels. • Het realiseren van inkomsten uit incidentele verkoop van snippergroen (€ 80.000) verhuur en verpachting van gronden (€ 190.000).
» Bij ontwikkelingen zorgen dat de gevraagde ruimtelijke kwaliteit wordt geleverd en aansluit op de vraag van de markt.	<ul style="list-style-type: none"> • Verkennende grondexploitatie opgesteld voor woningen aan de Ds. Uilkensstraat Eenrum. De grondexploitatie van Het Aanleg vastgesteld. • We maken afspraken met partners, ontwikkelaars en interne projectgroepen voor ruimtelijke plannen dit op het gebied van projectleiding, financiële en juridische

		advisering. Zoals school locatie Knarren hof Winsum, zorginstelling de Tille te Uithuizen, Natuurbegraven nabij Zuidwolde, versterkingsopgave locaties.
»	Wij zorgen voor een rechtmatige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, exploitanten, eigenaren en gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn afspraken gemaakt met projectontwikkelaars of initiatiefnemers over gewenste kwaliteit en kostenverdeling van ontwikkeling. Deze afspraken zijn vastgelegd in Anterieure overeenkomsten. • 13 Grondexploitaties zijn herzien. Er is 1 nieuwe grondexploitaties vastgesteld.
»	De risico's van ruimtelijke plannen zowel financieel als juridisch beheersen.	<ul style="list-style-type: none"> • Alle grondexploitaties worden jaarlijks herzien. Hierin wordt per uitbreidingsplan een risicoanalyse gegeven. • We zijn overgaan tot een nieuw sturingsmodel voor grondexploitaties. • Afspraken met projectontwikkelaars en initiatiefnemers worden vastgelegd in diverse soorten overeenkomsten. voorbeelden koopovereenkomst met projectontwikkelaar Munster fase 2 en 3, anterieure overeenkomst met Knarrenhof, De Tille, Natuurbegraven, Bobenco locatie, Kleine Plantage, • Opstellen van diverse koopovereenkomsten voor kavels. • Huurovereenkomsten met COA en NCG.
»	De taken rond Grondzaken op een professionele en zorgvuldige manier uitvoeren met een marktconform resultaat.	<ul style="list-style-type: none"> • We leveren maatwerk, waarbij onze afspraken helder, eenvoudig, transparant en juridisch correct worden toegepast. • Werken volgens het Didam- arrest • De grondprijzen binnen de grondprijzennotitie zijn in 2023 herzien. • Uitgiftebeleid/voorschriften van bouwkavels wordt met regelmaat geanalyseerd en daar waar nodig gewijzigd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Actualisatie van de grondexploitaties over 2023. En het opstellen van nieuwe grondexploitaties.

Wonen en bouwen

Wij hebben een divers woningmarkt gebied. Nabij de stad is er veel vraag naar woningen. Deze vraag komt vanuit onze eigen inwoners, maar ook vanuit mensen die in de stad geen woning kunnen vinden. Richting het wad komt de vraag meer vanuit de eigen inwoners. Ook in ons gebied neemt de druk op de woningmarkt toe. In de hele gemeente moeten we zorgen dat de woningen ook passen bij de demografische ontwikkelingen. Dit betekent dat de woningen en de woonomgeving geschikt moeten zijn voor ouderen, maar dat ook gezinnen en jongeren in de dorpen kunnen (blijven) wonen. Naast het toevoegen van woningen gaat het ook nadrukkelijk om verbeteren van kwaliteit van de bestaande voorraad.

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Voldoende koopwoning met een goede kwaliteit die passen bij de bevolkingsopbouw.	<ul style="list-style-type: none"> • Bij 10 woningeigenaren met een verpauperd pand loopt een maatwerk-aanpak om het pand

		<p>te verbeteren. 1 Traject is afgerond.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het project Gebiedsaanpak woningverbetering, gefinancierd vanuit het Volkshuisvestingsfonds is gestart met een pilot. Plan van aanpak voor 11 panden is gereed. • De verschillende leningen zijn gepromoot en er zijn in totaal 42 leningen (stimuleringslening 24, starterslening 13 en verzilverlening 5) verstrekt waarmee particuliere eigenaren hun woning levensloopbestendig dan wel duurzaam konden maken.
»	Vernieuwing van de woningvoorraad, zodat er meer doorstroming ontstaat en er variatie in woningbouw is.	<ul style="list-style-type: none"> • Diverse inwonersinitiatieven worden ondersteund en gefaciliteerd (bijvoorbeeld Knarrenhof Winsum, wooninitiatief Zuidwolde, Eenrum). • In het kader van de sloop/nieuwbouw en versterkingstrajecten in diverse dorpen (Zandeweer, Kantens, Uithuizen, Bedum) worden door de woningcorporaties ook nieuwe woonproducten gebouwd waardoor meer variatie en beter passende woningen in deze dorpen komen. • Het in ontwikkeling nemen van grotere woningbouwlocaties zoals Folkerda Bedum, Munster Winsum.
»	Passend beleid op het gebied van wonen, in relatie tot demografie, leefbaarheid, zorg en welzijn.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeringsplan 2023-2025 Woonvisie is vastgesteld.
»	Een geschikte, betaalbare huurwoningvoorraad op de juiste locatie met de juiste kwaliteit.	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben samen met woningcorporaties en huurdersorganisaties uitvoering gegeven aan de prestatieafspraken Volkshuisvesting. • In samenwerking met de provincie en de Regio Groningen Assen is de Regionale Woondeal opgesteld. • De planontwikkeling voor uitbreiding in Bedum/ Folkerda is gestart.
»	Verbeteren van de kwaliteit van de huurwoningen.	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met corporaties is in verschillende dorpen uitvoering geven aan de sloop-nieuwbouw opgave in de huursector.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Voor kennisuitwisseling en afstemming van woningbouwaantallen en kwaliteit nemen we deel aan samenwerkingsverbanden, onder meer in de Regio Groningen Assen en met de provincie Groningen, ook in het kader van de Regionale Woondeal;
- Ten behoeve van vergunningverlening hebben we ongeveer 55 adviezen gegeven over woningtoevoeging in de dorpen;
- Gesprekken met dorpen, o.a. Zuidwolde, Eenrum, Baflo/Rasquert, Zoutkamp, Kloosterburen e.o. over uitbreiding van de woningvoorraad.
- Gesprekken met bewoners in Bedum over aanpak en wensen voor uitbreidingswijk Folkerda.

<i>Hoe is dit gemeten?</i>			
Effect indicator(en)	Behaald 2022	Beoogd 2023	Behaald 2023
Aantal verstrekte stimuleringsleningen.	-	30	42
Aantal aangepakte verpauperde panden (afgerond).		10	1
Aantal verbeterde woningen (i.h.k.v.) volkshuisvestingsfonds.		50	11

VTH

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Een veilige en gezonde fysieke leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> Het overgrote deel van de verleende toestemmingen is integraal afgewogen en binnen de termijnen afgerond. Algemene data over de effecten van ons beleid zijn raadpleegbaar op de provinciale website 'de Staat van Groningen'. De gegevens over 2023 zijn hierop pas later dit jaar te zien. Voor het overige rapporteren wij hierover later dit jaar in ons jaarverslag VTH.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Wij hebben aan de hand van het VTH-beleid risico- en prioriteit gestuurd vergunningen afgegeven, meldingen geaccepteerd, toezicht gehouden en zo nodig gehandhaafd. Meer informatie hierover is later dit jaar raadpleegbaar in ons VTH-jaarverslag.

Wij hebben de organisatie zoveel als mogelijk voorbereid op de komst van de omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen per 1-1-2024, alsmede om de ontwikkeling van de Eemshaven te kunnen blijven faciliteren.

We hebben gewerkt aan een aantal beleidsregels voor de uitvoering van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV).

Risico's per programma

Riolering en klimaatverandering

De afgelopen tien jaar zijn kennis en bewustzijn over klimaatverandering sterk toegenomen. Het inzicht in de ontwikkeling van temperatuur en neerslagpatronen is sterk toegenomen. Door middel van een risicodialoog en -analyse worden er maatregelen ontwikkeld die het water- en rioleringssysteem voldoende robuust moeten maken in de komende decennia. Daarvoor is samenwerking in de waterketen noodzakelijk. Dat betekent verder kijken dan alleen de eigen gemeentelijke organisatie. Het risico van kwetsbaarheid, kennisverlies en kosten kan daarmee worden verkleind.

Afval

Om de doelstelling van het verminderen van de hoeveelheid restafval te bereiken is het afgelopen jaar verder geïnvesteerd in uitbreiding van het diftar systeem. Tevens heeft een heroriëntatie plaatsgevonden op de haalbaarheid van de doelstelling van 30 KG per inwoner en of deze (binnen de gestelde periode) realistisch is. Het risico dat de hoeveelheid zwerfafval toeneemt is aanwezig wanneer de tarieven te hoog worden. Ten gevolge van de diftar paradox is het echter onvermijdelijk dat de tarieven (per kilo) steeds hoger worden om te kunnen komen tot een kostendekkende afvalbegroting.

Duurzaamheid

Het risico is dat we onvoldoende maatregelen nemen die ons, op lange termijn, een gezonde en welvarende leefomgeving garanderen. Dit zal ten koste gaan van de brede welvaart van volgende generaties. Vanuit het Rijk hebben we financiële middelen ontvangen om extra personele inzet in te zetten om de klimaatambities te verwezenlijken. Risico hiervan is dat we ons teveel enkel op de besteding van deze middelen richten, zonder het uiteindelijke doel te bereiken. De CDOKE gelden richten zich namelijk op de reductie van CO₂ en de eveneens noodzakelijke grondstoffentransitie lijkt hierbij wat onderbelicht. Inmiddels komen hierover ook rapporten uit van de SER waarin dit onder de aandacht gebracht wordt. Tevens is er een kwartiermaker aan de slag geweest om de organisatorische lijnen uit te zetten, dit wordt vanaf nu verder vanuit de lijn organisatie opgepakt.

Omgevingswet

De uitvoering van de Omgevingswet vraagt ook na de invoering nog veel personele inzet. Het is moeilijk in te schatten hoe de legesinkomsten zich na de komst van de omgevingswet zullen ontwikkelen. Er vervalt als gevolg van de invoering van de Wet Kwaliteitsborging een deel van de vergunningplichten en de bijbehorende leges. Getracht is dit op te vangen binnen de nieuwe legesverordening '24. Of dit lukt zal later dit jaar duidelijk worden. We zullen hier periodiek goed op monitoren om indien nodig tijdig bij te kunnen sturen. Tot slot heeft ook onze verbonden partij voor de milieuregelgeving de nieuwe wetgeving te implementeren. Zij kampen net als wij met problemen aangaande de personele capaciteit en kwaliteit als gevolg van de krappe arbeidsmarkt.

Ruimtelijke ontwikkelingen

Er ontstaat druk op de beschikbare ruimte. Niet alles is tezamen of in combinatie mogelijk. Planontwikkeling en regie houden in de Oostpolder is een uitdaging, hiervoor is inmiddels het programma Eemshaven+ van start gegaan. Doel is om op een integrale wijze de groei van de Eemshaven/Oostpolder te faciliteren en hierbij gebieds-/dorpsgericht te werk te gaan.

Risico's bedrijfsvoering

De eigen personele capaciteit, maar ook een te geringe capaciteit in de markt (ingenieursbureaus) op veel beleidsterreinen is een probleem. Het is erg moeilijk om alles wat wordt gevraagd te leveren. Daarbij zien we ook dat het moeilijk is om goed gekwalificeerd personeel te vinden.

Ontwikkelingen

Beheersmaatregelen

Op basis van een capaciteitsbehoefte inschatting in de jaarplannen hebben we een prioritering van activiteiten gemaakt, waarbij tevens inzichtelijk wordt welke activiteiten niet uitgevoerd kunnen worden. Dit houdt in dat er taken blijven liggen. Waar mogelijk wordt ingezet op het combineren van taken om doelstellingen te bereiken. De personele capaciteit en het ambitieniveau moeten met elkaar in evenwicht worden gebracht. Daarnaast het opstellen van een risicoparagraaf ten aanzien van de kwaliteit van het areaal met de financiële gevolgen en hierop volgend het benodigde budget voor het gekozen kwaliteitsniveau.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft een relatie met onderstaande Verbonden Partijen:

- Omgevingsdienst Groningen (ODG)
- Afvalbeheer Regio Centraal Groningen (ARCG)
- Groningen Milieu
- Veiligheidsregio Groningen (VRG)

Wat heeft het gekost?

Lasten en baten programma RO, Wonen & Duurzaamheid (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	
Lasten	18.450	31.724	27.439	4.285	V
Baten	16.976	29.719	24.293	5.426	N
Saldo programma	1.474	2.005	3.146	-1.141	N

Reservemutaties behorende bij dit programma (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	
Reserve Grondexploitatie	0	-335	-161	-173	N
Reserve Herstructurering	0	-421	-421	0	V
Reserve Onderhoud begraafplaatsen	-25	-70	-23	-47	N
Reserve woonplan en haven Zoutkamp	0	2.320	2.320	0	V
Reserve Bovenwijkse kosten Vogelzangloca	0	-15	0	-15	N
Totaal mutaties	-25	1.479	1.714	-235	

In bovenstaand overzicht is het totaal van baten en lasten van dit programma weergegeven. Hierin zijn onderstaande incidentele posten opgenomen. Voor een totaaloverzicht van incidentele posten verwijzen we naar het Overzicht van incidentele lasten en baten.

Incidentele lasten	2023
RO, Wonen & Duurzaamheid	
Omgevingswet	143
Volkshuisvestingsfonds	148
Rondje om de Noord	13
Bodemsaneringen	7
Dorpen aan warmte transportleiding	16
Klimaatakkoord	99
Energiearmoede	827
Duurzaamheid	73
Uitvoering woonvisie	17
Gaswinning/Aardbevingsproblematiek	1.872
Subsidieregeling Blok B	260
NPG Proces Opstellen Programmaplan	36
Subsidie Energiekosten Maatschappelijke Org.	98
Totaal	3.610

Incidentele baten	2023
RO, Wonen & Duurzaamheid	
Volkshuisvestingsfonds	108
Energiearmoede	827
Uitvoering woonvisie	17
Gaswinning/Aardbevingsproblematiek	1.870
Subsidieregeling Blok B	260
NPG Proces Opstellen Programmaplan	36
<i>Totaal</i>	3.119

Toelichting op afwijkingen

Hieronder staan de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Lasten (bedragen x 1.000)

*Voordeel/
Nadeel*

-	Salarissen, voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.	461	N
-	Kapitaallasten, in totaliteit leiden de kapitaallasten in de jaarrekening tot een voordeel van ruim € 282.000. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een afronding in de rente van de renteomslag en anderzijds doordat niet alle investeringen gerealiseerd zijn in het boekjaar 2022.	461	V
-	Budgetoverheveling, in de raadsvergadering van 3 april 2024 is besloten tot het overhevelen van een aantal budgetten. Dit betreft niet uitgegeven budgetten en leiden daarom tot een voordeel in 2023.	11.454	V
-	Vanwege onderbezetting in personeel konden een aantal zaken in de doorontwikkeling van gegevensmanagemant niet uitgevoerd worden.	70	V
-	In de begroting is voor afval gerekend met een tekort. Deze zou gedekt worden door enerzijds een onttrekking aan de voorziening en anderzijds door een onttrekking aan de Algemene reserve. Doordat de kosten lager uitpakken, onder andere door minder ingezamelde kilo's en een bijdrage van Nedvang die niet voorzien was is de onttrekking aan de voorziening ook niet nodig. Doordat de kosten lager uitpakken, rekenen we ook minder BTW toe aan het product afval, dit heeft een nadelig effect. Per saldo resulteert dit in een voordeel in de jaarrekening	685	V
-	Grondexploitaties; dit verschil kent een administratieve technische achtergrond. De mutaties van de grexen dienen op basis van het BBV via de exploitatie gemuteerd te worden op de voorraden op de balans. Deze lasten en baten zijn niet in de exploitatie geraamd omdat de budgetten onder de investeringen zijn opgenomen. Dit nadeel valt weg tegen het voordeel bij de baten.	6.168	N
-	In 2023 is het onderhoudsprogramma voor regulier beheer van stedelijk water, vrijverval- en mechanische riolering uitgevoerd. Daarnaast zijn er op basis van calamiteiten en behoeften werkzaamheden uitgevoerd. De kosten hiervoor vallen iets lager uit dan geraamd waardoor er ook minder geld uit de voorziening is gehaald.	77	V
-	De invoering van de omgevingswet is per 1-1-2024 een feit. Een aantal kosten lopen nog door in 2024, derhalve is een bedrag van € 222.000 overgeheveld. Het restant is voordeel in de jaarrekening.	209	V
-	Voor de SPUK Volkshuisvestingsfonds zijn minder aanvragen binnen gekomen dan verwacht, dit leidt tot een voordeel in de jaarrekening.	90	V
-	De gronden Almersma en De Tille zullen niet op korte termijn in ontwikkeling worden genomen. Het BBV schrijft dan voor dat de waarde afgeboekt dient te worden naar agrarische waarde. De gronden staan nu voor € 8/m2 in de boeken.	1.467	N
-	Voor de bestrijding van energiearmoede hebben we tegoedkaarten	636	N

	uitgeven. De verzilvering van deze kaarten is geboekt naar het bepalen van de budgetoverheveling. Dit betreft dus een correctie daarop. Is budget neutraal, zie ook baten.		
-	Overige afwijkingen	28	N
	Totaal	4.285	V

Baten (bedragen x 1.000)

*Voordeel/
Nadeel*

-	Budgetoverheveling, zie lasten.	10.242	N
-	In 2023 zijn er minder uitvaarten geweest ten opzichte van andere jaren. Daarnaast zijn er minder grafrechten gekocht, dan wel verlengd dan vooraf ingeschat is.	180	N
-	Afvalstoffenheffing, zie lasten	177	N
-	Grondexploitaties; zie lasten	5.128	V
-	Door lagere kosten en hogere baten inzake de rioolheffing is de onttrekking 2023 uit de voorziening lager dan was geraamd voor 2023.	598	N
-	Energiearmoede, zie lasten.	636	V
-	Overige afwijkingen	7	V
	Totaal	5.426	N

7. Burger & Bestuur

Omschrijving

Dit programma betreft de relatie tussen de bestuursorganen van onze gemeente en de mensen die er wonen. We verlenen (steeds meer digitaal) diensten aan inwoners, bedrijven en instellingen. De bestuurders en ambtenaren zoeken oplossingen, beantwoorden vragen, leveren producten en geven informatie. De bestuursorganen (de gemeenteraad, het college) geven invulling aan het democratisch besluitvormingsproces.

Taakvelden

Tot dit programma behoren de volgende taakvelden:

- 0.01 Bestuur
- 0.02 Burgerzaken

Beleidskader

Voor dit programma zijn voor de gemeente Het Hogeland de volgende beleidsdocumenten vastgesteld:

- Het Hogeland Legesverordening tarieventabel 2023, 1e wijziging 2023
- Het Hogeland Verordening gegevensverstrekking basisregistratie personen

Stuurgegevens programma Burger & Bestuur

Kengetal		Het Hogeland	Provincie Groningen
Beleidsindicator	Eenheid		
N.v.t.			

Stuurgegevens		Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
	Eenheid			
Verhuizing-Digitaal	Aantallen	2.431	2.043	2.086
Verhuizing-Balie	Aantallen	667	664	730
Reisdocument-Digitaal	Aantallen	0	1.386	1.146
Reisdocument-Balie	Aantallen	3.376	3.219	2.677
Rijbewijs-Digitaal	Aantallen	228	698	685
Rijbewijs-Balie	Aantallen	5.967	3.586	3.208
Uittreksel BRP-Digitaal	Aantallen	533	573	567
Uittreksel BRP-Balie	Aantallen	315	343	387
Overlijden-Digitaal	Aantallen	324	406	370
Overlijden-Balie	Aantallen	98	51	33

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Burgerzaken

Een belangrijk onderdeel van onze dienstverlening wordt verzorgd door het team Burgerzaken. De belangrijkste taken betreffen het registreren van geboorten, huwelijken, echtscheidingen of

overlijdens, het uitreiken van documenten zoals een paspoort, ID-kaart of rijbewijs en het verwerken van verzoeken en aanvragen, zoals het wijzigen van persoonlijke gegevens.

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	Onze dienstverlening is professioneel.	<ul style="list-style-type: none"> • Periodiek worden de klantcontacten via de verschillende kanalen (telefoon, balie, website, ed.) gemonitord. • Aan de hand van data-analyse wordt onze dienstverlening verbeterd. Een voorbeeld hiervan is de zoekfunctie op de website. • De website wordt dagelijks actueel gehouden in samenwerking met de verschillende teams.
»	Leveren van kwaliteit.	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een inwonersonderzoek gehouden om zicht te krijgen op de kwaliteit van onze service. • Er vond kennisoverdracht plaats tussen front en backoffice via interne stage.
»	Leveren van maatwerk.	<ul style="list-style-type: none"> • Er vinden huisbezoeken plaats voor inwoners die zelf niet op het gemeentehuis kunnen komen.
»	Digitale dienstverlening.	<ul style="list-style-type: none"> • Veel producten worden inmiddels digitaal aangeboden. Vanaf oktober 2023 is ook geboorte aangifte hieraan toegevoegd. Gemiddeld wordt 39,8 procent van alle producten van Burgerzaken digitaal aangevraagd. • Een aantal producten worden inmiddels automatisch verwerkt. Bijvoorbeeld: verhuizingen en vermissing reisdocument.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In onderstaand overzicht wordt de top 5 producten weergegeven, welke door de inwoner worden aangevraagd:

Top 5 aanvragen Burgerzaken 2023:

	Digitaal	Balie	Totaal	Digitaal%
Verhuizing	2.086	730	2.816	74,1%
Reisdocument	1.146	2.677	3.823	30,0%
Rijbewijs	685	3.208	3.893	17,6%
Uittreksel BRP	567	387	954	59,4%
Overlijden	370	33	403	91,8%
Totaal	5.910	8.934	14.844	39,8%

Aantal aanvragen rijbewijzen en reisdocumenten t.o.v. aantal verwachte aanvragen 2023:

Rijbewijs aanvragen (incl. bijzondere aanvraag rijbewijs) iBurgerzaken 2023 <i>Waarvan 1.094 niet-reguliere verlengingen (DAR= aanvraag rijbewijs via RDW, uitreiking via gemeente)</i>	3.224 + 685 (DAR) = 3.909
Verwachte verlengingen rijbewijzen 2023	3.947

% aanvragen t.o.v. verwachte aanvragen	99%
Verwachte verlengingen rijbewijzen 2024	4.391

Reisdocument aanvragen iBurgerzaken 2023 <i>Waarvan 738 eerste aanvragen</i>	3.823
Verwachte verlengingen reisdocumenten 2023	3.338
% aanvragen t.o.v. verwachte aanvragen	115%
Verwachte verlengingen reisdocumenten 2024	6.547

In maart 2023 werd een dubbele verkiezing georganiseerd (Provinciale Staten en Waterschappen). Door de val van het kabinet werd in november nog een tussentijdse Tweede Kamerverkiezing georganiseerd. Alle drie de verkiezingen zijn goed verlopen.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft een relatie met onderstaande Verbonden Partijen:
 -GR voor het grensoverschrijdend Openbaar Lichaam Eems-Dollard Regio
 -Vereniging van Waddenzee gemeenten

Wat heeft het gekost?

Lasten en baten programma Burger & Bestuur (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	
Lasten	4.314	4.643	4.894	-251	N
Baten	591	620	1.025	-405	V
Saldo programma	3.723	4.023	3.869	154	V

Reservemutaties behorende bij dit programma (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	
Reserve dekking VTH aardbevingen	200	200	200		V
Totaal mutaties	200	200	200	0	

In bovenstaand overzicht is het totaal van baten en lasten van dit programma weergegeven. Hierin zijn onderstaande incidentele posten opgenomen. Voor een totaaloverzicht van incidentele posten verwijzen we naar het Overzicht van incidentele lasten en baten.

Toelichting op afwijkingen

Hieronder staan de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Lasten (bedragen x 1.000)

Voordeel/
Nadeel

-	Salarissen, voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.	51	V
-	Budgetoverheveling, in de raadsvergadering van 3 april 2024 is besloten tot het overhevelen van een aantal budgetten. Dit betreft niet uitgegeven budgetten en leiden daarom tot een voordeel in 2023.	88	V
-	De prognose van uit te geven reisdocumenten voor 2023 is te laag geweest. Door meer uit te geven zijn de leges opbrengsten hoger maar ook de afdrachten aan het Rijk. In de lasten zit nog een afrekening december 2022.	39	N
-	De voorziening wachtgeldverplichting voormalig bestuurders is geactualiseerd.	384	N
-	Overige afwijkingen	33	V
	Totaal	251	N

Baten (bedragen x 1.000)

Voordeel/
Nadeel

-	Reisdocumenten, zie lasten.	41	V
-	Er zijn minder rijdocumenten uitgegeven dat was geraamd bij de opstelling begroting 2023.	79	N
-	De voorziening pensioenverplichting (voormalig) bestuurders is geactualiseerd op basis van actuariële berekeningen.	451	V
-	Overige afwijkingen	8	N
	Totaal	405	V

8. Bedrijfsvoering

Omschrijving

De bedrijfsvoering is de motor van de gemeentelijke organisatie en omvat alles wat we doen om ervoor te zorgen dat iedereen zijn werk zo goed mogelijk kan uitvoeren om daarmee de burger maximaal van dienst te kunnen zijn. Processen en projecten moeten worden georganiseerd, aangestuurd en beheerst.

De kosten voor de bedrijfsvoering voor het concern zijn zichtbaar binnen dit programma. Dit programma betreft dan ook alle kosten die gemaakt worden ter ondersteuning van de hele organisatie, inclusief de kosten van gemeentelijke gebouwen waarin de gemeentelijke organisatie is gehuisvest.

In de overige programma's weergegeven lasten en baten zijn direct aan de activiteiten binnen het betreffende programma toe te rekenen. Hierdoor is het makkelijker een beeld te vormen van de directe financiële gevolgen van een gemeentelijke activiteit.

De inhoud van dit programma heeft een duidelijke relatie met de paragraaf Bedrijfsvoering. Beide onderdelen kunnen in samenhang worden gelezen. Het programma gaat in op de extern gerichte doelstellingen. De paragraaf gaat in op de wijze waarop Het Hogeland dit heeft georganiseerd.

Taakvelden

Tot dit programma behoren de volgende taakvelden:

- 0.03 Beheer overige gebouwen en gronden
- 0.04 Overhead

Beleidskader

Voor dit programma is een groot aantal beleidsdocumenten vastgesteld. Voor het totaaloverzicht verwijzen we naar het Normenkader, dat is vastgesteld ten behoeve van de accountantscontrole.

Stuurgegevens programma Bedrijfsvoering

De volgende beleidsindicatoren zijn van toepassing op dit programma:

Kengetal		Het Hogeland	Prov. Gron.
<i>Beleidsindicator</i>	<i>Eenheid</i>		
Formatie	<i>Fte per 1.000 inwoners</i>	11,10	NB
Bezetting	<i>Fte per 1.000 inwoners</i>	11,28	NB
Apparaatskosten	<i>Kosten per inwoner</i>	€ 1.246	NB
Externe inhuur	<i>Kosten als % van totale loonsom+ totale kosten inhuur externen</i>	17,10	NB
Overhead	<i>% van de totale lasten</i>	14,77	NB

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Beheer overige gronden

Het Grondbeleid gaat ook over het beheren en beschikbaar stellen van gronden voor (maatschappelijke) ontwikkelingen. Uitgangspunt is dienstverlenend zijn wanneer het kan, zakelijk zijn wanneer het moet, maar in alle gevallen juridisch correct geregeld. Transparant, marktconform en formeel vastgelegd.

Wat willen we bereiken?		Wat hebben we bereikt?
»	Het stimuleren en tijdig mogelijk maken van gewenst ruimtegebruik.	<ul style="list-style-type: none"> Actualisatie van ons overzicht van gronden die wij verhuren, verpachten of in erfpacht hebben uitgegeven. Diverse nieuwe huur- en pachtcontracten afgesloten.
»	optimaliseren en efficiënt gebruik van grond door de inzet van instrumenten (koop, huur, erfpacht, ingebruikname etc.)	<ul style="list-style-type: none"> Verhuren van diverse gronden voor tijdelijke huisvesting (versterkingsopgave) Herzien van de Grondprijzennotitie Diverse gebruikersovereenkomsten voor dorpsinitiatieven Overeenkomsten voor diverse kasten voor het aanleggen van glasvezel
»	De informatie over verkoop van bouwkavels, snippergroen, maar ook huur van gronden moet goed te vinden zijn, duidelijk en compleet voor iedereen.	<ul style="list-style-type: none"> De verkoop van bouwkavels wordt op de website per plan eenduidig gepresenteerd. Informatie wordt met regelmaat en bij verandering in het aanbod tijdig gewijzigd of aangevuld.
»	Het privatiseren van volkstuinencomplexen	<ul style="list-style-type: none"> Het (natuurlijk) moment heeft zich in 2023 niet voorgedaan om losse volkstuinen gelegen in een complex in zijn geheel onder te brengen bij een stichting of vereniging.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Om bovenstaande goed te kunnen faciliteren, hebben we structureel overleg met collega's van andere gemeenten omtrent grondzaken gerelateerde onderwerpen.

Beheer gebouwen

Wij bezitten veel vastgoed. Het vastgoed wordt daarom doorlopend gemonitord en getoetst op nut en noodzaak van het in bezit hebben. Wanneer er noodzaak is een pand langer in bezit te houden, dan zal deze na interne afstemming op transparante wijze worden afgestoten.

Stuurgegevens		Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
Eenheid				
Afstoten gemeentelijk vastgoed	Aantallen	4	2	2
Verlaging gasverbruik zwembaden per seizoen	Percentage (%)	N.v.t.	0	Zwembad De Dingen ca. 40% besparing gasverbruik

<i>Wat willen we bereiken?</i>		<i>Wat hebben we bereikt?</i>
»	Zicht en grip op ons vastgoed.	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een meerjarenplanning opgesteld voor potentieel af te stoten vastgoed. • Twee panden zijn afgestoten en andere verkooptrajecten lopen nog. • Een selectie gemeentelijke panden zijn conform MJOP – NEN 2767 onderhouden.
»	Voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot contractbeheer.	<ul style="list-style-type: none"> • Lopende contracten in kaart gebracht en gedigitaliseerd. Contracten die op een natuurlijke manier naar voren komen, worden waar nodig geactualiseerd conform het ROZ-model. • Voor gemeentelijke panden die door nieuwe huurders in gebruik genomen worden, wordt kostprijs dekkende- of marktconforme huur berekend.
»	Passende huisvesting gemeentelijke medewerkers.	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is een start gemaakt met het in kaart brengen van de processen voor de nieuwbouw van een gemeentehuis. • Ook is in 2023 een start gemaakt met het realiseren van tijdelijke huisvesting voor IBOR in Winsum. Dit is inmiddels gerealiseerd.
»	Bezuinigingen op de uitgaven.	<ul style="list-style-type: none"> • De afronding van de verkoop van enkele gemeentelijke panden, levert dit op het gebied van onderhoud een verlaging van de kosten op. • De temperaturen in de kantoren zijn naar beneden gebracht en de verwarmingsinstallaties worden middels slimme meters bestuurd.
»	Verduurzaming gemeentelijk maatschappelijk vastgoed.	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is er een start gemaakt met het in kaart brengen van ons vastgoed op het gebied van verduurzaming.
»	Passende onderwijshuisvesting.	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben in totaal vijf nieuwe scholen opgeleverd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Meer inzicht en grip gekregen in onze vastgoedportefeuille. Op basis van de monitoring van onze vastgoedportefeuille is besloten om diverse energiebesparende maatregelen door te voeren. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld overwerk timers en het terugbrengen van ruimte temperaturen. Daarnaast is opdracht gegeven voor het plaatsen van heatpipes bij onze vier openluchtwembaden. Dit levert een forse besparing op het gasverbruik op. Zodoende kunnen de stijgende energieprijzen gedeeltelijk worden opgevangen.

Voor het kalenderjaar 2023 stonden er in totaal 10 panden op de lijst om af te stoten. Echter is het door diverse redenen niet gelukt om dit te realiseren. We hebben twee panden afgestoten. Wel zijn de verkooptrajecten van een aantal panden opgestart. Ook zijn diverse slooptrajecten in werking gezet. De verwachting is dat we in 2024 een slag slaan met het definitief afstoten en slopen van geselecteerd overtollig vastgoed.

Risico's per programma

Risico's beleid

In zijn algemeenheid kunnen we stellen dat de structureel beschikbare financiële middelen te krap zijn om al onze ambities waar te maken. Daar staat tegenover dat er veel incidenteel geld beschikbaar is. Dat vraagt gedegen keuzes om onze begroting op de lange termijn materieel in evenwicht te houden.

In de begroting hebben we de financiële onzekere toekomst benoemd. De herijking van het gemeentefonds valt voor onze gemeente, ondanks de aangepaste ingroeivariant, fors negatief uit. Mede door de opschalingskorting en het vastklikken van de accressen ontstaat naar de huidige inzichten in 2026 een financieel ravijn. Om onze begroting materieel sluitend te houden, zullen we de komende jaren ons financiële beleid hierop af moeten stemmen. In termen van bezuiniging is ons laaghangende fruit inmiddels geplukt. Dat biedt in deze opgave geen soelaas meer. Maar als het Rijk in 2026 niet met meer geld over de brug komt ontkomen we niet aan versoering van ons voorzieningenniveau ofwel zullen we gerichtere keuzes moeten maken.

Risico's bedrijfsvoering

Omslag in de rol van onze gemeente en/of het snijden in het voorzieningenniveau zal ook het nodige van de organisatie vragen. Dat vraagt veel sturing en monitoring. Voorwaarde is dat wij onze processen op orde moeten hebben om zo deze aanpassingen goed te kunnen stroomlijnen. Uiteraard hebben beperkte structurele financiële middelen invloed op onze bedrijfsvoering. Mogelijk komen nieuwe ontwikkelingen op dit terrein onder druk te staan, terwijl juist in deze moeilijke tijd veel gevraagd wordt van de organisatie

Ontwikkelingen

We zien een groot aantal maatschappelijke opgaven die in samenwerking met maatschappelijke partners moeten worden vormgegeven, maar waarvan we op dit moment niet kunnen overzien of we hiervoor voldoende financiële middelen hebben. Hierdoor kan de uiteindelijke realisatie onder druk komen te staan. Een ander risico vormt op dit moment het grote aantal vacatures, die we soms maar moeilijk vervuld krijgen. Schaarste op de arbeidsmarkt en een grote vraag onder gemeenten is hier debet aan. Dat betekent doorgaans inhuur tegen hogere kosten om onze bedrijfsvoering niet in gevaar te brengen.

Beheersmaatregelen

Naast het flexibel kunnen inspelen op knelpunten trachten we een aantrekkelijke werkgever te zijn met ruimte voor persoonlijke ontwikkeling. Waar nodig bezoeken we tijdig onderwijsinstellingen om kandidaten te verleiden tot een contract bij onze gemeente. Verder hebben we een budget om de arbeidsparticipatie van jongeren te bevorderen, bijvoorbeeld via een traineeship.

Risico's Informatievoorziening en ICT

Risico's beleid

- Complexe en versnipperde wet- en regelgeving leiden tot knelpunten in de uitvoering en publieke dienstverlening.
- Gebruik van verouderde of onvolledige gegevens kan leiden tot verkeerde beleidsbeslissingen.
- Onbedoeld gebruik van data kan discriminatie, uitsluiting en kansenongelijkheid veroorzaken.
- Gebrek aan draagvlak, eigenaarschap en digitaal leiderschap leidt tot achterblijvende dienstverlening, ineffectieve bedrijfsvoering en belemmert bestuurlijke besluitvorming.
- Onvoldoende samenwerking en afstemming bij grote maatschappelijke opgaven kan resulteren in het niet behalen van doelen of gebrekkige uitvoering.

Risico's bedrijfsvoering

- Het behouden van een goede basis voor informatiebeheer is een uitdaging. Als beheerprocessen niet goed worden verankerd en beheerd, ontstaan er risico's voor de continuïteit en verdere ontwikkeling van gemeentelijke taken.
- Werkprocessen zijn afhankelijk van systemen. Als systemen niet functioneren, komt de bedrijfscontinuïteit in gevaar en kan de dienstverlening aan burgers tijdelijk niet beschikbaar zijn.
- Onjuist gebruik van gegevens kan leiden tot datalekken of onrechtmatig gebruik.
- Gebruik van verouderde of onvolledige gegevens kan leiden tot verkeerde beslissingen of het verstrekken van onjuiste diensten en producten.
- Regie, eigenaarschap en governance van de informatievoorziening vereisen voldoende aandacht, tijd, kennis en vaardigheden. Een tekort aan middelen of expertise kan deze aspecten belemmeren.
- Soms is er onvoldoende tijd/fte beschikbaar of moeilijk te vinden bij het invullen van vacatures.
- Incidenten veroorzaakt door ongecontroleerde veranderingen of het negeren van beveiligingsmaatregelen kunnen leiden tot uitval van dienstverlening en financiële gevolgen.

Ontwikkelingen

- Kosten voor informatievoorziening stijgen door digitalisering, inflatie en nieuwe wetgeving. Onzekerheid over kostencompensatie kan de continuïteit na implementatie beïnvloeden.
- Complexiteit van wetgeving vormt knelpunten voor burgers, ondernemers en uitvoeringsorganisaties. Wetgeving sluit vaak niet aan bij de leefwereld van burgers en gegevensuitwisseling en IT-systemen verlopen moeizaam.
- De Network and Information Security Directive (NIS2) vereist strengere beveiligingsnormen en meldingsvereisten voor incidenten. Vertaling van deze richtlijn naar Nederlandse wetgeving zal ook gevolgen hebben voor de gemeente.
- Het gebruik van Artificial Intelligence (AI) neemt toe, maar misbruik ervan roept ethische vragen op.

Beheersmaatregelen

- Uitvoering van strategisch informatiebeveiligingsbeleid.
- Ontwikkeling van proces-, systeem- en gegevenseigenaarschap.
- Verbetering van functioneel beheer.
- Impactanalyse en maatregelen met betrekking tot de NIS2-richtlijn.
- Opstellen van beleid en kaders voor het gebruik van AI.
- Inzicht en sturing op de complexiteit van de informatie-infrastructuur.
- Borging van digitaal leiderschap op management- en bestuursniveau.
- Toereikende middelen en tijd voor preventieve en curatieve maatregelen om de continuïteit van de informatievoorziening te waarborgen.

Verbonden Partijen

Dit programma heeft een relatie met onderstaande Verbonden Partijen:

- Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
- N.V. Waterbedrijf Groningen

Wat heeft het gekost?

Lasten en baten programma Bedrijfsvoering (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	
Lasten	29.879	37.494	32.765	4.729	V
Baten	577	1.544	2.066	-522	V
Saldo programma	29.302	35.950	30.699	5.251	V

Reservemutaties behorende bij dit programma (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Vershil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	
Reserve Groot onderhoud gebouwen	-16	-16	-851	835	V
Reserve Bevingschadeherstel gemeentelijk		-126	-112	-13	N
Reserve Frictie personeelskosten		-39	1.055	-1.094	N
Totaal mutaties	-16	-181	92	-272	0

In bovenstaand overzicht is het totaal van baten en lasten van dit programma weergegeven. Hierin zijn onderstaande incidentele posten opgenomen. Voor een totaaloverzicht van incidentele posten verwijzen we naar het Overzicht van incidentele lasten en baten.

Incidentele lasten	2023
Bedrijfsvoering	
Taxatie verzekerde objecten	25
Tijdelijke huisvesting IBOR	46
Herinrichting Topdesk	5
Inhuur informatiemanagement	128
Verjonging personeelsbestand	51
Trainee adviseur verkeer en vervoer	70
Raadzaal locatie Uithuizen	62
Arbo aanpassingen	8
Inhuur projectleider nieuwbouw gemeentehuis	66
<i>Totaal</i>	461

Toelichting op afwijkingen

Hieronder staan de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Lasten (bedragen x 1.000)

Voordeel/
Nadeel

-	Salarissen, voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.	3.673	V
---	---	-------	---

-	Kapitaallasten, in totaliteit leiden de kapitaallasten in de jaarrekening tot een voordeel van ruim € 282.000. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een afronding in de rente van de renteomslag en anderzijds doordat niet alle investeringen gerealiseerd zijn in het boekjaar 2022.	51	V
-	Budgetoverheveling, in de raadsvergadering van 3 april 2024 is besloten tot het overhevelen van een aantal budgetten. Dit betreft niet uitgegeven budgetten en leiden daarom tot een voordeel in 2023.	1.520	V
-	De post facilitaire kosten laat een voordeel zien. Door toenemende digitalisering zien we de portokosten en de uitgaves voor vakliteratuur afnemen. Ook voor kantoorbenodigdheden vallen de kosten lager uit.	64	V
-	In 2023 zijn de forse prijsstijgingen voortgezet op brandstoffen, hierdoor is het budget van tractie overschreden.	92	N
-	In 2023 zijn er diverse huurvoertuigen vervangen door zelf bussen aan te kopen. Dit heeft voor een besparing van het huurbudget gezorgd.	46	V
-	Het onderhoud van onze gemeentelijke accommodaties laat dit jaar een overschrijding van het budget zien. Dat komt onder andere doordat er in het gemeentehuis Uithuizen een NEN3140 keuring is uitgevoerd en de dakbedekking deels is vervangen. De overschrijding wordt zoals gebruikelijk verrekend met de bestemmingsreserve groot onderhoud gebouwen. Daarmee heeft het geen invloed op het rekeningsaldo.	127	N
-	De energietarieven voor 2023 zijn op basis van inschattingen, midden in de tijd dat de energieprijzen erg hoog lagen, bij de begroting verhoogd. De zachte weersomstandigheden, het naar beneden brengen van de temperatuur in de kantoren en het nemen van energiebesparende maatregelen zoals slimme sturing van verwarmingsinstallaties hebben (gunstige) invloed op het verbruik. Hierdoor zijn de kosten voor elektriciteit en gas lager dan vooraf was ingeschat.	140	V
-	Nieuwe jurisprudentie (o.a. het Didam-arrest over verkoop onroerend goed) heeft veel extern juridisch advies gevraagd in 2023 zowel v.w.b. de uitleg als procedures die zijn gevoerd. Ook juridisch advies rondom arbeidsrecht vroeg in 2023 om extern advies. Verwacht wordt dat dit in de komende jaren beperkter zal zijn doordat er meer interne expertise op het gebied van arbeidsrecht is opgebouwd.	68	N
-	De post automatisering geeft een onderschrijding van € 41.000. In deze post zitten budgetten die jaarlijks behoorlijk kunnen fluctueren. Voor 2023 zien we dat de post datacom, mobiele telecomdiensten en onderhoudskosten telefonie lager zijn dan geraamd in de begroting.	41	V
-	De onderschrijding komt door uitstel digitalisering van de bouwdoossiers in Leens. In de toegang tot de dossiers zaten nog veel fouten die eerst moesten worden opgelost. Het project staat nu voor 2024 in de planning.	81	V
-	De kosten van oud werknemers die recht hebben op een WW, WIA of WGA uitkering komen ten laste van de gemeente. De meerjarige verplichtingen dienen te worden voorzien. Deze voorziening is geactualiseerd.	331	N
-	Overige afwijkingen	269	N
	Totaal	4.729	V

Baten (bedragen x 1.000)

*Voordeel/
Nadeel*

-	Salarissen, zie lasten.	429	V
-	Budgetoverheveling, zie lasten.	515	N
-	Voor het jaar 2023 stonden er 10 panden op planning om af te stoten. Deze doelstelling is, door onder andere verschillende dorpsinitiatieven niet volledig gehaald. Voor een aantal van deze panden is het verkooptraject eind 2023 wel reeds in gang gezet.	64	N
-	Werk op Maat huurt een deel van het pand van WPA. Deze inkomsten waren niet opgenomen in de begroting en leiden dus tot een voordeel in de jaarrekening.	102	V
-	Voorziening spaarverlof en stuwmeerverlof is geactualiseerd op basis van	423	V

	de nieuwe standen verlof per 31-12-2023.		
-	Overige afwijkingen	148	V
	Totaal	522	V

Algemene Dekkingsmiddelen

Omschrijving

Dit programma heeft, anders dan de vorige programma's, vooral een financieel technisch karakter. De algemene dekkingsmiddelen betreffen de lasten en baten die over de programma's heengaan. De baten dienen als dekkingsmiddel voor alle programma's. Hierbij valt te denken aan inkomsten uit het gemeentefonds, uit gemeentelijke belastingen, dividendopbrengsten en aan uitgaven vanuit de financieringsfunctie en onvoorziene uitgaven. In dit programma laten we zien welke lasten en baten er zijn geweest in 2023 en lichten wij toe waar de afwijkingen zitten ten opzichte van de ramingen 2023.

Taakvelden

Tot dit programma behoren de volgende taakvelden:

- 0.05 Treasury
- 0.061 OZB woningen
- 0.062 OZB niet-woningen
- 0.064 Belastingen overig
- 0.070 AU en overige uitkering gemeentefonds
- 0.080 Overige baten en lasten
- 0.090 Vennootschapsbelasting (Vpb)

Beleidskader

Voor dit programma zijn voor de gemeente de volgende beleidsdocumenten vastgesteld. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld verordeningen, visies, beleidsnota's en uitvoeringsplannen:

- Nota reserves en voorzieningen (raadsvergadering 14 maart 2019)
- Belastingverordeningen (worden jaarlijks in nov./dec. vastgesteld)

Wat heeft het gekost?

Lasten en baten programma Algemene dekkingsmiddelen (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	
Lasten	6.133	1.915	2.707	-792	N
Baten	134.168	146.955	149.932	-2.977	V
Saldo programma	-128.035	-145.040	-147.225	2.185	V

Reservemutaties behorende bij de algemene dekkingsmiddelen (x € 1.000)

	Primaire Begroting na wijziging 2023	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil	V/N
				V= voordeel N= Nadeel	
Algemene Reserve	-684	-5.390	-2.802	-2.588	N
Reserve Claims	33	33	33	0	V

RES Corona	-12	-431	-128	-303	N
Reserve Jaarovergang	0	-3.943	-3.943	0	V
RES knelpunten leefbaarheid dorpen	0	255	316	-61	N
RES Opgaven 2022-2026	0	-1.359	-465	-894	N
Totaal mutaties	-664	-10.836	-6.989	-3.847	

In bovenstaand overzicht is het totaal van baten en lasten van dit programma weergegeven. Hierin zijn onderstaande incidentele posten opgenomen. Voor een totaaloverzicht van incidentele posten verwijzen we naar het Overzicht van incidentele lasten en baten.

Incidentele lasten		2023
Algemene dekkingsmiddelen		
Donatie aardbeving Turkije-Syrië		50
	<i>Totaal</i>	50
Reservemutaties		
Reserve woonplan en haven Zoutkamp		2.320
Reserve Opvang vluchtelingen		3.456
Reserve Sociaal Domein		1.167
	<i>Totaal</i>	6.943
Incidentele baten		2023
Algemene dekkingsmiddelen		
Te betalen rente in rekening courant		86
	<i>Totaal</i>	86
Reservemutaties		
Reserve Bevingschadeherstel - Bibliotheek Winsum		50
Reserve Bevingschadeherstel - Raadzaal Uithuizen		62
Reserve Corona		128
Reserve Opgaven		465
Reserve Waddenkustopgave		500
	<i>Totaal</i>	1.205

Vennootschapsbelasting

De aangifte vennootschapsbelasting 2023 is nog niet ingediend. Deze zit in de uitstelregeling. Er is echter wel een voorlopige aanslag 2023 ingediend. In 2024 zal de aangifte vennootschapsbelasting 2023 ingediend worden.

Onvoorzien

Voorgeschreven is dat gemeenten een post onvoorzien in de begroting moeten opnemen. In onze financiële verordening is hiervoor een bedrag genoemd van € 100.000. In de primitieve begroting 2023 bedroeg de raming € 100.000. In 2023 hebben we hieruit € 50.000 gedoneerd aan de Samenwerkende Hulp Organisaties voor de aardbeving in Turkije-Syrië.

Treasury

Onder treasury verstaan we alle lasten en baten die samengaan met het aangaan en verstrekken van geldleningen. Daarnaast worden ook de dividendopbrengsten van deelnemingen verantwoord onder treasury.

In 2023 hebben we € 292.000 meer rente ontvangen dan begroot, dit komt door een hogere rente opbrengst op onze rekening Schatkistbankieren.

In 2023 hebben we € 964.000 aan dividend ontvangen. Hiervan is € 807.000 afkomstig van Enexis Holding N.V.

Algemene uitkering

Voor de berekening van de algemene uitkering 2023, zoals opgenomen in de jaarrekening 2023, is de laatste specificatie van het Ministerie van BZK gebruikt (20 december 2023).

De uitkering over 2023 is € 1,4 mln. hoger dan begroot. Dit bedrag is in de decembercirculaire 2023 bekend gemaakt. Gezien het tijdstip waarop de decembercirculaire verschijnt, was het niet meer mogelijk om dit voordeel in 2023 bij te ramen.

De toename van € 1,4 mln. wordt o.a. veroorzaakt door hoeveelheidsverschillen in verband met een toename van het aantal inwoners met een migratieachtergrond en van onderwijsachterstanden. Daarnaast is er een bedrag voor de invoeringskosten omgevingswet, de uitvoeringskosten gebiedsgerichte aanpak en voor faciliteitenbesluit opvangcentra en begeleiding statushouders ontvangen in de decembercirculaire.

Daarnaast waren er een aantal verrekeningen over voorgaande boekjaren. In totaal voor een positief bedrag van € 382 duizend. Het betreft verrekeningen uit 2021 en 2022. Het voordeel wordt met name veroorzaakt door het vaststellen van de waarden niet woningen voor 2021.

Lokale heffingen

Het gaat hier om heffingen waarvan de besteding niet gebonden is. Voor onze gemeente betreft het de onroerendezaakbelastingen, de roerende zaakbelasting en de forensen- en toeristenbelastingen.

Belasting	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 na wijziging	Werkelijk 2023	Verschil
Onroerendezaakbelastingen	23.995.348	26.457.264	26.230.961	-226.303
Roerende zaakbelasting	5.317	5.413	6.034	621
Forensenbelasting	220.317	224.283	256.552	32.269
Toeristenbelasting	338.000	361.112	380.104	18.992

In de paragraaf Lokale heffingen is aangegeven wat de oorzaken van de afwijkingen zijn.

Naast de opbrengsten zijn er ook lasten geraamd voor de uitvoering van de diverse taken gemeentelijke belastingen. De uitvoeringskosten zijn in 2023 € 60.000 lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door lagere WOZ-taxatiekosten op de gebruikersoppervlakte en lagere kosten voor juridische advisering.

Verder houden we in de begroting rekening met de kosten van invordering gemeentelijke belastingen. Deze laten in 2023 een onderschrijding zien van € 73.000. Het voordeel is ontstaan door een hogere opbrengst invordering.

Overige middelen

De overige algemene middelen bestaan uit stelposten en taakstellingen. Stelposten worden geraamd voor zaken waar wel ruimte voor in de begroting moet worden opgenomen, maar die nog niet aan een programma zijn toe te wijzen. Een voorbeeld hiervan is loon- en prijsstijging. In de algemene uitkering ontvangen we hiervoor een vergoeding. Deze vergoeding wordt als last begroot en is daarmee dekking voor de stijgingen die zich in het jaar voordoen. Voorstellen voor bijvoorbeeld tariefsverhogingen van lokale lasten worden ook als stelpost opgenomen. Deze verhogingen worden functioneel geraamd, zodra besluitvorming van de raad heeft plaatsgevonden.

Toelichting op afwijkingen

Hieronder staan de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Lasten (bedragen x 1.000)

Voordeel/
Nadeel

-	Salarissen, voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.	186	V
-	Kapitaallasten, in totaliteit leiden de kapitaallasten in de jaarrekening tot een voordeel van ruim € 282.000. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een afronding in de rente van de renteomslag en anderzijds doordat niet alle investeringen gerealiseerd zijn in het boekjaar 2022.	1.682	N
-	Budgetoverheveling, in de raadsvergadering van 3 april 2024 is besloten tot het overhevelen van een aantal budgetten. Dit betreft niet uitgegeven budgetten en leiden daarom tot een voordeel in 2023.	705	V
-	We zien de afgelopen jaren dat de invordering belastingen via dwangbevelen toeneemt. Dit betekent een stijging van de inkomsten invordering en stijging incassokosten. Per saldo een voordeel van € 76.000	23	N
-	We hebben minder hoeven uitkeren aan No-cure-no-pay bureaus. Dit resulteert in een voordeel in de jaarrekening.	96	V
-	Doordat wij in 2023 een overschot aan financieringsmiddelen hebben gehad is de post te betalen rente in rekening courant nauwelijks gebruikt.	86	V
-	Bij de jaarrekening is een analyse gemaakt van de openstaande debiteuren. Op basis van ouderdom wordt een voorziening getroffen om eventuele afboekingen van openstaande posten te kunnen dekken.	402	N
-	Jaarlijks ramen we een bedrag voor onvoorzien van € 100.000. In 2023 hebben we een donatie gedaan voor de aardbevingsslachtoffers in Turkije en Syrië, deze is ten laste van onvoorzien geboekt. Per saldo blijft er € 50.000 over.	50	V
-	Overige afwijkingen	192	V
	Totaal	792	N

Baten (bedragen x 1.000)

Voordeel/
Nadeel

-	De Algemene uitkering laat een voordeel zien die met name veroorzaakt wordt door de Decembecirculaire. Daarnaast laten de afrekening van eerdere jaren een positief effect zien.	1.403	V
-	Invordering belastingen, zie lasten.	98	V
-	Meeropbrengst OZB. Zie toelichting in de paragraaf Lokale heffingen.	715	V
-	Voor BTW-verrekeningen stonden nog balansbedragen open omdat niet zeker was of we deze bedragen zouden ontvangen. Inmiddels zijn zowel de beschikkingen als de bedragen ontvangen en kan de balanspost worden afgeboekt.	623	V
-	Er is meer geld geparkeerd bij de Schatkist dan geraamd en dat geeft een hogere renteopbrengst doordat er weer rente wordt vergoed op de belegde gelden bij de Schatkist.	292	V
-	Overige afwijkingen	156	N
	Totaal	2.976	V

Paragrafen

Lokale heffingen

Inleiding

De paragraaf Lokale heffingen geeft inzicht in de gemeentelijke heffingen. In deze paragraaf staat informatie over de gemeentelijke belastingen en rechten (gebonden heffingen), het beleid rondom de lokale heffingen, de gerealiseerde opbrengsten in 2023, de kostendekkendheid, lokale belastingdruk en een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Algemene uitgangspunten

Belastingen, zoals de Onroerendezaakbelasting is een algemeen dekkingsmiddel. De opbrengst is vrij besteedbaar. Dit in tegenstelling tot de bestemmingsheffingen zoals Riool- en Afvalstoffenheffing. Deze middelen moeten verplicht besteed worden aan het doel waarvoor zij geïnd zijn.

De gemeente Het Hogeland heft de onderstaande belastingen en rechten:

- leges (artikel 229 Gemeentewet);
- marktgelden (artikel 229 Gemeentewet);
- onroerendezaakbelastingen (artikel 220 tot en met artikel 220i Gemeentewet);
- roerende-zaakbelastingen (artikel 221 Gemeentewet);
- forensenbelasting (artikel 223 Gemeentewet)
- toeristenbelasting (artikel 224 Gemeentewet);
- rioolheffing (artikel 228a Gemeentewet);
- afvalstoffenheffing (artikel 229 Gemeentewet en artikel 15:33 Wet milieubeheer)

Gerealiseerd beleid

In de Begroting 2023 zijn de volgende uitgangspunten opgenomen:

- Voor alle belastingen, rechten en leges (met uitzondering van de Rijksleges) is een extra opbrengst geraamd op basis van een tariefstijging van 4,9%. Uitgezonderd hierop zijn de afvalstoffenheffing, rioolheffing en de toeristenbelasting;
- Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt uitgegaan van 100% en 86% kostendekkendheid;

De tarieven 2023 zijn vastgesteld in de raadsvergadering van 14 december 2022. De geraamde tariefstijging van 4,9% is daarbij toegepast.

Bij de vaststelling van de tarieven afvalstoffenheffing en rioolheffing was het dekkingspercentage respectievelijk 91% en 86%.

Woonlasten

De gemeentelijke woonlasten bestaan uit de onroerendezaakbelasting (OZB), de afvalstoffen- en de rioolheffing.

Ontwikkelingen lokale lastendruk

In onderstaand overzicht wordt op basis van de cijfers van 2023 een vergelijking van de lokale lastendruk per gezin gegeven van de gemeenten uit de regio (gegevens zijn gebaseerd op de databestanden van het Coelo):

Gemeente	Woning		Afvalstoffen- heffing **	Riool- heffing	Belasting druk
	OZB-eigendom %	Bedrag *			
Groningen	0,1471	€ 587,69	€ 374,52	€ 155,24	€ 1.117,45
Westerwolde	0,1342	€ 429,85	€ 351,95	€ 293,00	€ 1.074,80
Westerkwartier	0,1178	€ 416,31	€ 387,96	€ 223,00	€ 1.027,27
Het Hogeland	0,1513	€ 442,77	€ 342,75	€ 216,93	€ 1.002,45
Midden Groningen	0,1891	€ 543,21	€ 264,26	€ 190,00	€ 997,47
Pekela	0,2034	€ 458,09	€ 335,30	€ 184,70	€ 978,09
Oldambt	0,1641	€ 486,72	€ 246,07	€ 237,70	€ 970,49
Veendam	0,1865	€ 472,48	€ 333,60	€ 157,40	€ 963,48
Eemsdelta	0,1523	€ 393,10	€ 266,90	€ 248,50	€ 908,50
Stadskanaal	0,1463	€ 424,68	€ 254,81	€ 172,00	€ 851,49

* bedrag bepaald op basis van de gemiddelde WOZ-waarde van de betreffende gemeente.

** w aar de afvalstoffenheffing afhankelijk is van de hoeveelheid afval en het aantal ledigingen is een gemiddeld bedrag berekend voor meerpersoonshuishoudens.

Toelichting op hoofdlijnen op de opbrengsten

Onroerendezaakbelastingen

De OZB-opbrengst voor woningen en niet-woningen is per saldo ca. € 715.000 hoger dan geraamd. Dit wordt o.a. veroorzaakt door hogere WOZ-waarden van de grotere objecten in de Eemshaven.

In 2023 zijn WOZ-beschikkingen verzonden met als prijspeil 1 januari 2022. Deze beschikkingen, gecombineerd met de aanslagen 2023, zijn verzonden met dagtekening 23 februari 2023.

Hieronder staat een overzicht van de ingediende bezwaarschriften tegen de WOZ-waarde. NCNP staat voor No Cure No Pay.

Bezwaren	woning	niet-woning	totaal
regulier	691	47	738
NCNP	480	18	498
Totaal	1171	65	1236

Aantal objecten waartegen bezwaar is ingediend. Deze zijn verdeeld in woningen en niet-woningen.

woningen	gegrond	ongegrond	niet- ontvankelijke	ingetrokken	Totaal
regulier	291	401	33	2	727
ncnp	94	370	16	71	551
Totaal woningen	385	771	49	73	1278

niet-woningen	gegrond	ongegrond	niet- ontvankelijke	ingetrokken	Totaal
regulier	10	76	4	1	91
ncnp	2	14	1	3	20
Totaal niet-woningen	12	90	5	4	111

No Cure No Pay

Over het jaar 2023 is voor € 38.000 aan proceskosten uitbetaald.

Dit is behoorlijk lager dan begroot (€ 148.000).

Forensenbelasting

Het bedrag van de aanslag forensenbelasting is een vast tarief. De opbrengst 2023 bedraagt € 281.000. Dit is € 2.000 meer dan begroot. In onze gemeente heffen wij een forensenbelasting op basis van artikel 223 van de GW van natuurlijke personen, die, zonder in de gemeente hoofdverblijf te hebben, meer dan 90 dagen van het belastingjaar voor zich of hun gezin een gemeubileerde woning beschikbaar houden.

Toeristenbelasting

Sinds 2020 geldt voor de gemeente Het Hogeland toeristenbelasting. Er wordt een gedifferentieerd tarief gehanteerd. De tarieven zijn € 1,00 voor een overnachting op een camping en € 1,50 voor een overnachting in andere gelegenheden (hotels, pensions, B&B, etc.). Deze zijn voor 5 jaar vastgesteld. De toeristenbelasting wordt geheven naar een tarief per persoon per overnachting. De opbrengst 2023 bedraagt € 396.500. Dit is € 35.400 meer dan is begroot in 2023. Dit komt door de toename van de overnachtingen en aangiften van het voorgaande jaar. Daarnaast zijn er ondernemers bijgekomen die een gelegenheid tot overnachten aanbieden.

Afvalstoffenheffing

Sinds 2021 zijn de tarieven voor de afvalstoffenheffing geharmoniseerd en wordt het afval op een nieuwe manier ingezameld. De inwoners betalen voor het aantal keren dat de grijze container wordt geleegd en de aangeboden kilo's. Dat gebeurt met een frequentie van één keer in de twee weken. Die frequentie geldt ook voor de groene container. Het doel van deze methodiek is dat de afvalstromen beter worden gescheiden en het restafval hierdoor wordt verminderd. De opbrengst afvalstoffenheffing is € 275.000 hoger dan geraamd in de primitieve begroting 2023.

Tabel kostendekkendheid product Afval

Omschrijving	primitieve begroting 2023 (incl. mutaties dec '22)	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Lasten afval	5.469.224	5.469.224	5.297.705
Baten afval	573.000	573.000	558.041
Saldo doorberekende lasten afval	4.896.224	4.896.224	4.739.664
Kwijtschelding	236.500	236.500	242.135
BTW	1.075.728	1.075.728	929.416
Overhead	236.324	236.324	236.324
Totaal lasten	6.444.776	6.444.776	6.147.540
Afvalstoffenheffing	5.883.803	6.154.803	6.158.844
Totaal baten	5.883.803	6.154.803	6.158.844
Saldo	-560.973	-289.973	11.304
Mutatie voorziening afval (positief = onttrekking uit vz)	300.000	300.000	-
Saldo inclusief mutatie voorziening	-260.973	10.027	11.304
dekkingspercentage	91%	100%	100%

De primaire begroting 2023 voor afval kent een tekort van € 560K waarvan € 300K wordt gedekt door een onttrekking uit de voorziening afval. Het restant komt ten laste van de Algemene reserve.

Het verschil tussen de primaire en actuele begroting wordt veroorzaakt doordat in de Najaarsnota de begrote opbrengst van de afvalstoffenheffing is verhoogd met €271K. Dit is veroorzaakt doordat er meer afvalkilo's zijn aangeboden dan vooraf werd verwacht.

Het rekeningresultaat van afval is ongeveer € 300K positiever dan verwacht en begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door de afrekening bijdrage van Nedvang over 2021. In de bovenstaande tabel komt dat tot uiting door lagere directe lasten dan begroot. Door deze lagere lasten was het niet nodig

om € 300K te onttrekken aan de voorziening afval. Per saldo is een bedrag van € 11.304 toegevoegd aan de voorziening.

Rioolheffing

De opbrengst over het afgelopen jaar is € 10.500 lager dan begroot. Dit komt door een lager aantal nieuwe woningen, door woningen die zijn gesloopt en door nieuwe woningen die na 1-1-2023 gereed zijn gemeld.

Tabel kostendekkendheid product riolering			
Omschrijving:	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Doorberekende lasten riolering	€ 4.360.661	€ 4.130.440	€ 4.306.945
BTW	€ 768.493	€ 528.779	€ 553.196
Overhead	€ 563.225	€ 612.962	€ 612.962
Totaal lasten	€ 5.692.379	€ 5.272.182	€ 5.473.103
Rioolheffing woningen	€ 4.755.870	€ 4.755.870	€ 4.745.055
Rioolheffing niet-woningen	€ 91.140	€ 91.140	€ 90.950
Rioolheffing hemelwateraansluiting	€ 42.630	€ 42.630	€ 43.120
Totaal baten	€ 4.889.640	€ 4.889.640	€ 4.879.125
Saldo	€ 802.739	€ 382.542	€ 593.978
Onttrekking voorziening riolering	€ 802.739	€ 382.542	€ 593.978
Dekkingspercentage (exclusief onttrekking voorziening)	85,90%	92,74%	89,15%

Lijkbezorgingsrechten

Vanuit de verordening worden rechten geheven voor het gebruik van de begraafplaats of voor de diensten die de gemeente heeft verleend en die samenhangen met de begraafplaats. De opbrengst over het jaar 2023 is € 179.000 lager dan begroot. Een groot deel van de lagere opbrengst wordt verklaard door aanzienlijk minder begrafenissen en bijzettingen. Daarnaast zijn er minder nieuwe graven aangekocht. In 2022 waren dit er 141 en in 2023 128.

In 2022 is aangekondigd dat gedeelten van twee begraafplaatsen zouden worden geruimd. Toen zijn er veel grafrechten opnieuw gevestigd. Dit is in 2023 niet van toepassing.

Marktgelden

De opbrengst marktgelden 2023 is bijna € 21.500 hoger dan de raming van 28.500.

Leges

Onder de naam 'leges' wordt een aantal verschillende rechten geheven zoals leges voor evenementen en verstrekte diensten zoals het verstrekken van rijbewijzen en paspoorten. De opbrengst over het jaar 2023 is € 161.000 hoger dan geraamd. Er is een overschrijding op de paspoorten en een onderschrijding op de rijbewijzen.

Leges Omgevingsvergunning

In 2023 is voor leges Omgevingsvergunning een raming opgenomen van € 2.900.000. In werkelijkheid is er € 2.927.000 aan bouwleges ontvangen. Een positief saldo van € 27.000. De inkomsten uit deze leges zijn afhankelijk van de aanvragen en laten daarmee jaarlijks fluctuaties zien.

Kwijtschelding

Er wordt kwijtscheldingsbeleid gehanteerd voor bewoners met een laag inkomen die bovendien geen vermogen hebben. De kwijtscheldingsregeling is gebonden aan landelijke normen. Op basis van de betalingscapaciteit van inwoners (de betalingscapaciteit wordt bepaald aan de hand van onder andere het vermogen en het inkomen) wordt berekend of bewoners in aanmerking komen voor de kwijtscheldingsregeling. Op basis van de (technische) berekening wordt wel of geen kwijtschelding verleend.

Voor 2023 is er € 239.000 begroot. Er is voor ruim € 246.000 kwijtschelding verleend. Dat is € 7.000 meer dan begroot. Er zijn meer aanvragen ingediend.

Er wordt gebruik gemaakt van een geautomatiseerde kwijtscheldingstoets via het Inlichtingenbureau. Het bureau heeft toegang tot gegevens van de Rijksbelastingdienst, de Rijks Dienst Wegverkeer, uitkeringsinstanties, etc. Dit betekent dat iemand die recht heeft op kwijtschelding, dat mogelijk ook heeft in een volgend belastingjaar. Niet ieder jaar hoeft dan opnieuw een aanvraagformulier te worden ingevuld. Natuurlijk kan er als er geen geautomatiseerd kwijtscheldingsverzoek is verleend altijd een kwijtscheldingsverzoek worden ingediend.

Door het Noordelijk Belastingkantoor zijn in 2023 de verzoeken getoetst. De burger hoeft dus maar één formulier in te vullen dat geldt voor twee instanties.

In 2023 is in 651 gevallen automatische kwijtschelding verleend. Daarnaast zijn er 559 verzoeken ingediend en zijn 553 beslissingen hierop genomen. Van 6 verzoeken moet nog een uitspraak worden gedaan.

Weerstandsvermogen & Risicomanagement

Inleiding

Deze paragraaf geeft aan op welke wijze het risicomanagement wordt uitgevoerd, welke risico's er zijn en of het weerstandsvermogen voldoende is. Weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Het kader voor de uitvoering van het risicomanagement en de bepaling van het weerstandsvermogen is vastgelegd in de 'Nota Risicomanagement gemeente het Hogeland' en Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Wij voeren twee keer per jaar (voor de begroting en de Jaarstukken) een risico-inventarisatie uit om de belangrijkste risico's in beeld te brengen en de benodigde weerstandscapaciteit te berekenen. Deze risico's dienen we op te vangen met de beschikbare weerstandscapaciteit: de beschikbare middelen van de gemeente om de financiële gevolgen van de risico's op te vangen.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is bepaald op basis van een inschatting van de risico's. Het startpunt voor de inschatting van de risico's is de risicoparagraaf uit de begroting 2024. De hierin opgenomen risico's zijn geactualiseerd en aangevuld met een aantal nieuwe risico's. De risico's zijn beoordeeld op het financiële effect (impact) en de kans dat ze zich daadwerkelijk voordoen. Op basis van de vastgestelde risico's wordt een risicosimulatie uitgevoerd, hierbij wordt gebruik gemaakt van de Monte Carlo simulatie. Deze methodiek is een algemeen geaccepteerde wijze om te rekenen met onzekerheden. Op basis van de onderliggende risico's met bijbehorende inschatting is een analyse gemaakt van de benodigde weerstandscapaciteit.

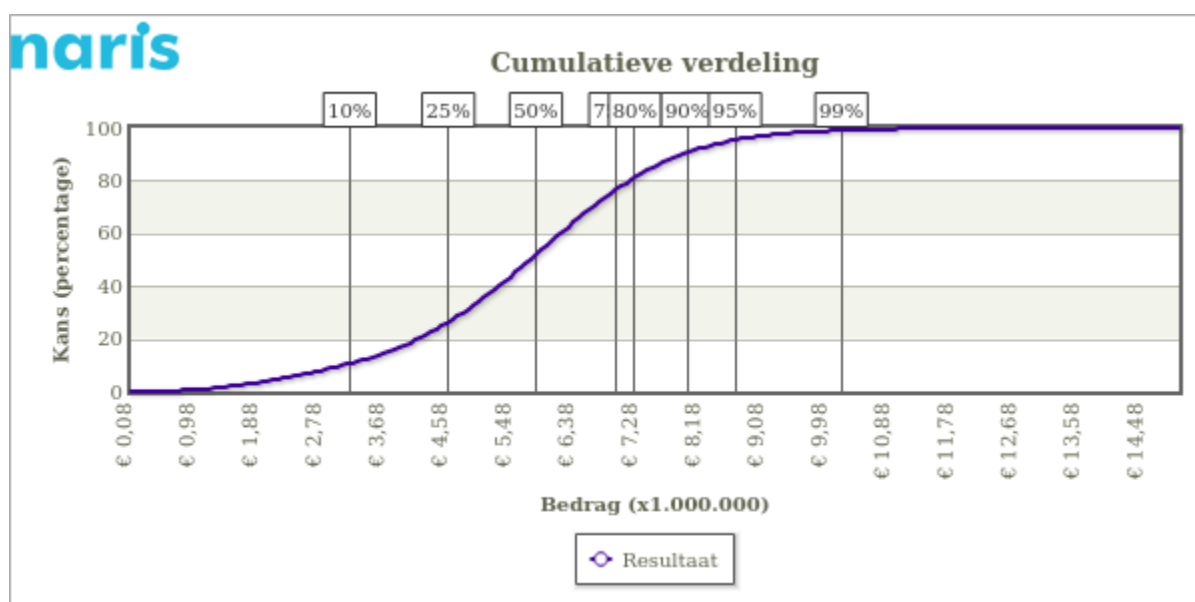
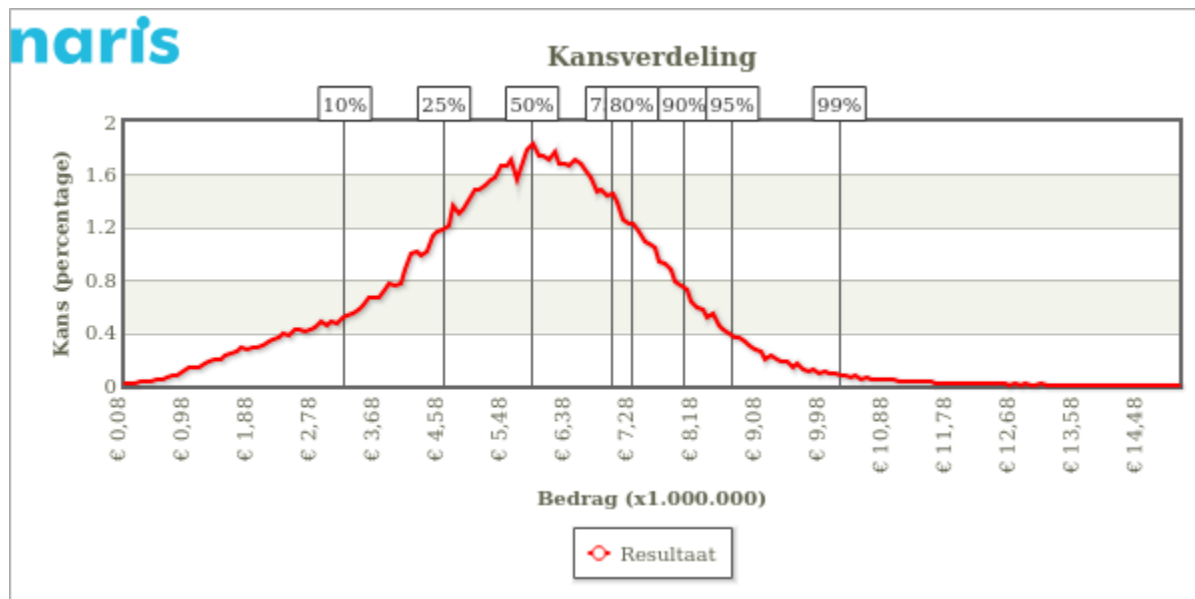
Bij het beoordelen van het benodigd weerstandsvermogen gaan we uit van een zekerheidspercentage van 90%, ofwel een overschrijdingskans van 10%. Dit percentage is bij Nederlandse decentrale overheden een algemeen geaccepteerd uitgangspunt.

Onderstaande tabel bevat de resultaten van deze Monte Carlo simulatie voor wat betreft overschrijdingskansen. Daarbij is de overschrijdingskans + zekerheidspercentage altijd 100% (75% zekerheid dat het bijbehorende bedrag voldoende is om de risico's op te vangen, betekent automatisch een kans van 25% dat dit bedrag niet voldoende is). De uitkomsten tonen aan dat we bij een zekerheidspercentage van 90% een weerstandscapaciteit van € 7,93 miljoen nodig hebben.

Tabel 1: Weerstandscapaciteit versus overschrijdingskansen

Zekerheidspercentage	Overschrijdingskans	Bedrag in € mln.
10%	90%	3,12
25%	75%	4,52
50%	50%	5,77
75%	25%	6,90
80%	20%	7,18
90%	10%	7,93
95%	5%	8,61
99%	1%	10,12

Onderstaande twee figuren geven een grafische weergave van de uitkomsten van de Monte Carlo simulatie.

Op basis van de Monte Carlo simulatie geven we in deze paragraaf inzicht in de tien grootste risico's die ten laste komen van het weerstandsvermogen. In de onderstaande tabel zijn deze risico's opgenomen met daarbij de kans van optreden, het maximale financiële gevolg en de invloed.

Tabel 2: Relatieve impact individuele risico's

Risicogebeurtenis	Kans op optreden	Maximaal financieel gevolg	Invloed (%)
Negatief effect wijziging verdeelmaatstaven die de basis vormen voor de algemene uitkering van het gemeentefonds, die niet direct in de begroting kan worden opgevangen.	80%	€ 3.500.000	42,38%
Stijgende kostprijzen i.r.t. accres GF	50%	€ 2.500.000	12,51%

Tekort toereikend budget ziektevervang	70%	€ 750.000	8,21%
(Hogere) tekorten grondexploitaties	39%	€ 2.245.704	7,13%
Leges omgevingswet	70%	€ 800.000	5,37%
Niet realiseren taakstelling jeugdzorg	25%	€ 1.500.000	4,99%
OZB-opbrengsten grote objecten Eemshaven wijken af van raming	50%	€ 1.000.000	4,41%
Verplichting tot het uitvoeren van projecten in het kader van het IBP die meer kosten dan het bedrag dat we daarvoor van het rijk hebben ontvangen of waarvoor de door het rijk ontvangen bedragen niet gereserveerd zijn.	25%	€ 1.000.000	3,29%
Hoge planschade claims	60%	€ 400.000	2,33%
Cyber risico's (ransomware, DDOS aanval, misbruik machine-identiteiten)	5%	€ 5.000.000	2,32%

Toelichting wijzigingen

De risico's zijn zoals gebruikelijk geactualiseerd. Ten opzichte van de begroting 2024 zijn er beperkte wijzigingen in de top 10 van risico's. De top 4 is ongewijzigd gebleven. Van de overige zes risico's is er één risico weggevallen uit de top 10. De overige risico's zijn slechts van positie verwisseld. Dit komt doordat deze risico's qua score dicht op elkaar zitten. Een kleine wijziging in de uitgangspunten zorgt direct voor een andere plek in de top 10. Hieronder geven we een korte toelichting op de in de top 10 opgenomen risico's.

Negatief effect herverdeling gemeentefonds

Op basis van de huidige begrotingen zijn er geen wijzigingen in het ingeschatte risico. Op landelijk niveau zijn de onderzoeken op een aantal thema's nog gaande. In afwachting van de uitkomsten van deze onderzoeken, hebben we het risico niet aangepast.

Stijgende kostprijzen accres

Wij zien dat de enorme kostprijsstijgingen van het afgelopen jaar zijn genormaliseerd, waarmee het risico dat de compensatie in het gemeentefonds onvoldoende is om de kostprijsstijgingen te dekken is afgenomen. Dit is een wezenlijk andere situatie dan een jaar geleden. Risico-inschatting is daarom neerwaarts bijgesteld.

Tekort toereikend budget ziektevervang

Dit risico is ongewijzigd gebleven. Het ziekteverzuim blijft aan de hoge kant, maar wordt mede beïnvloed door medisch – niet werk gerelateerd verzuim. Om de taken zoveel als mogelijk uit te kunnen voeren, is er veel externe ondersteuning nodig voor het opvangen van ziekteverzuim.

Tekorten grondexploitaties

De risico's ten aanzien van de grondexploitaties zijn gestegen. Dit komt onder andere doordat er een uitbreiding van het aantal grondexploitaties heeft plaatsgevonden. Ook zijn de kosten van het bouwen en de kans op het risico van kavelprijsdalingen toegenomen in de afgelopen periode. Ter mitigatie van de risico's monitoren we de grexten gedurende het jaar frequent aan de hand van een door de vakafdeling opgezet overzicht.

Leges omgevingswet

De kans op een lager dan geraamde opbrengst hebben we iets hoger ingeschat. Vanaf 1 januari 2024 is de omgevingswet van kracht.. Wanneer we uitgaan van de huidige structurele raming, dan

verwachten we tussen de € 500.000 en € 800.000 minder leges te kunnen heffen. We zien echter in recente jaren dat de legesinkomsten op realisatiebasis hoger uitvallen dan op voorhand begroot. Er is daarom gekozen voor het niet verlagen van de raming. Dat betekent uiteraard een bewust genomen risico. In 2024 worden ervaringen opgedaan met de uitvoering van de omgevingswet en wordt bekeken of en hoe de legesstructuur en hoogte moet worden aangepast om het risico te beperken.

Niet realiseren taakstelling jeugdzorg

Geen wijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

Lagere OZB inkomsten Eemshaven

Door de vele ontwikkelingen in en rond de Eemshaven, hebben we het risico op het niet halen van de geraamde OZB inkomsten uit de Eemshaven in de afgelopen jaren iets naar beneden bijgesteld. Daar komt bij dat de opbrengsten de laatste jaren vaak positief uitvallen. Voor dit jaar is het zowel het kans percentage als het risicobedrag gelijk gebleven.

IBP verplichtingen

Het Interbestuurlijk Programma betreft een reeks van maatschappelijke opgaven waarvoor wij in 2019 extra middelen hebben ontvangen in het gemeentefonds. Deze middelen zijn inmiddels grotendeels ingezet, maar de maatschappelijke opgaven blijven om inzet van middelen vragen. Voor diverse maatschappelijke opgaven uit het IBP krijgen we echter specifieke middelen, zoals de CDOK middelen en de gelden vanuit het Rijk inzake "Nij Begun". Dat maakt dat het risico op te weinig middelen wat afneemt. Nog niet alle projecten en programma's in dit kader zijn bekend, dus de kosten daarvan ook niet.

Hoge planschade claims

We hebben het risicobedrag iets hoger ingeschat in verband met een concrete casus die ons in een worst case scenario een bepaald maximaal bedrag kan kosten. Voor vrijwel alle nieuwe plannen hebben we dit risico overgedragen aan ontwikkelaars, daarmee wordt dit risico gemitigeerd.

Cyber risico's

Wij hebben de kans op het optreden van dit risico van 10% naar 5% verlaagd. Dit naar aanleiding van interne gesprekken over de inschatting van het risico. Een kwantitatieve risico inschatting is echter lastig en in hoge mate arbitrair van aard. Dit geldt met name voor de inschatting op het daadwerkelijk optreden van een cyberdreiging. We winnen advies in van externe partijen omtrent digitale dreigingen en zijn ons bewust van de noodzaak om beveiligingsmaatregelen te treffen tegen het onverwachte.

Toelichting governance Groningen Seaports

Hoewel de mogelijke risico's met betrekking tot de governance van Groningen Seaports niet zijn meegenomen in onze berekening van het benodigde weerstandscapaciteit, vinden wij het gezien ons financieel belang in GSP wel van belang om u kort de ontwikkelingen te schetsen.

In de vergadering van het AB GR GSP op 17 juni 2022 zijn twee rapporten behandeld. Het onderzoeksrapport van Necker van Naem met als hoofdvraag: "Hebben het Havenschap GSP en de hierbij betrokken overheden correct gehandeld bij de grondaankopen ten behoeve van de uitbreiding van de Eemshaven Zuidoost?" en een rapport van Deloitte met een advies over de governancestructuur van GSP. Naar aanleiding van deze vergadering heeft het AB van de GR GSP aan de directies van de drie deelnemers in de GR GSP verzocht, om gezamenlijk het AB van de GR GSP te adviseren over de wijze waarop een vervolgtraject ingevuld kan worden. Samenvattend heeft het AB van de GR GSP gevraagd om een niet bindende schets op te stellen voor een mogelijk vervolgtraject, waarbij alle relevante actoren op de juiste wijze worden betrokken.

Voor de opstelling van deze – niet bindende – schets hebben de drie deelnemers zich laten bijstaan door Lysias advies. Dit bureau heeft begin 2023 zijn bevindingen aangeboden aan de drie moeders

van de GR GSP. Aansluitend is aan Lysias verzocht om de vier, in de "Routekaart" opgenomen beslispunten nader uit te werken in een voorstel voor een toekomstbestendige governance. Dit betreft: het strategisch kader, grondzaken, publieke taken en zeggenschap. Volgens planning zou dit voorstel in december ter besluitvorming worden aangeboden, maar besloten is om meer tijd te nemen voor de voorbereiding en de afstemming met de NV. Volgens planning is de besluitvorming nu voorzien voor de zomer van 2024. Wel is de voorbereiding voor de aanpassing van de gemeenschappelijke regeling en de aandeelhouderstrategie inmiddels ter hand genomen om de implementatie in de tijd niet te vertragen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken, vormen samen de beschikbare weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve en de onbenutte belastingcapaciteit. Op basis van bovenstaande is de beschikbare weerstandscapaciteit bij het opstellen van de jaarrekening 2023 als volgt:

Onderdeel	Bedrag (x € 1.000)
Algemene reserve	26.854
Onbenutte belastingcapaciteit	0
TOTAAL	26.854

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een 'ratio weerstandsvermogen' en afgezet tegen de algemeen geldende weerstandsnorm. De ratio geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is om tegenvallers op te vangen.

Ratio weerstandsvermogen:

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{ratio weerstandsvermogen}$$

Op basis van de voorliggende gegevens leidt dit voor onze gemeente tot de onderstaande berekening van de ratio weerstandsvermogen:

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{26,85 \text{ mln.}}{7,93 \text{ mln.}} = 3,39$$

De berekende ratio is een indicator voor het weerstandsvermogen van de gemeente. Als de berekende ratio 1 of meer is, dan kunnen volgens de geldende weerstandsnormen de incidentele gevolgen van risico's worden opgevangen.

In onderstaande tabel zijn de weerstandsnormen nader toegelicht.

Ratio Weerstandsvermogen	Betekenis
Groter dan 2,0	Uitstekend
Tussen 1,4 en 2,0	Ruim voldoende
Tussen 1,0 en 1,4	Voldoende
Tussen 0,8 en 1,0	Matig
Tussen 0,6 en 0,8	Onvoldoende

Kleiner dan 0,6	Ruim onvoldoende
-----------------	------------------

Continuïteit

Op basis van de door ons uitgevoerde risico-inventarisatie, de weerstandratio van 3,39 en het beeld van onze meerjarenbegroting is het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Het Hogeland van mening dat de normale bedrijfsvoering financieel kan worden voortgezet.

Financiële kengetallen

Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat in deze paragraaf vijf financiële kengetallen opgenomen dienen te worden. Deze kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente.

	Financiële Kengetallen					
	Begroting Jaarrekening		Begroting			
	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Netto Schuldquote	57%	34%	48%	48%	48%	44%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	51%	28%	43%	43%	43%	40%
Solvabiliteitsratio	25%	35%	30%	29%	30%	32%
Kengetal grondexploitatie	3%	-1%	2%	2%	2%	2%
Kengetal structurele exploitatieruimte	1%	11%	2%	1%	-2%	0%
Kengetal belastingcapaciteit	99%	102%	108%	107%	109%	112%

De provincie Groningen heeft onderstaande normering opgesteld waarmee de kengetallen op waarden kunnen worden ingeschat.

	Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
Netto Schuldquote	<90%	90-130%	>130%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
Kengetal grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
Kengetal structurele exploitatieruimte	>0%	0%	<0%
Kengetal belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Onze gemeente heeft een oppervlakte van ongeveer 930 vierkante kilometer, waarvan zo'n 500 vierkante kilometer land is. Een groot deel hiervan wordt gebruikt als openbare ruimte voor verschillende activiteiten, zoals wonen, werken, reizen en ontspannen. Om deze activiteiten mogelijk te maken, beheert de gemeente wegen, riolering, openbaar groen, speelplekken, bouwwerken zoals bruggen en steigers, openbare verlichting en gebouwen. Het goed onderhouden en beheren van deze dingen wordt samengevat als Beheer Openbare Ruimte (BOR).

In de komende jaren moet de gemeente beleid- en beheerplannen actualiseren en uiteindelijk samenvoegen tot een programma Duurzaam Integraal Beheer voor de Openbare Ruimte (DIBOR). Hierbij moeten weloverwogen keuzes worden gemaakt over wat we willen bereiken. De keuzes leggen we vast in het programma en de beleids- beheer/ uitvoeringsplannen. Het benodigde geld voor uitvoering staat in de gemeentelijke begroting. De begroting wordt door de gemeenteraad vastgesteld.

Ons vastgoed is divers en kan worden onderverdeeld in vier categorieën. Vastgoed dat ons beleid volgt, strategisch vastgoed, vastgoed voor eigen huisvesting en ander vastgoed. We onderhouden elk van deze objecten volgens een plan, zoals vastgelegd in een meerjarenonderhoudsprogramma. Daarnaast hebben we een Vastgoedkader opgesteld en goedgekeurd, waarin staat hoe we professioneel beheer en onderhoud uitvoeren.

Wegen

Areaal

Het Hogeland heeft ongeveer 4,3 miljoen m² wegen in beheer. We beheren het areaal op basis van de systematiek wegenbeheer van het CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek). Het CROW is een Nederlandse stichting die zich opstelt als kennisinstituut voor infrastructuur, openbare ruimte, verkeer en vervoer en werk en veiligheid. In het beheersysteem Obsurv zijn de areaalgegevens inzichtelijk.

Actuele kaders

- Beleidsplan Duurzaam & Doelmatig Beheer Wegen; vastgesteld d.d. 07 juli 2021.

Vastgestelde ambitie

- Er is gekozen voor kwaliteitsniveau C (minimaal verantwoord beheer). We onderscheiden in ons areaal de volgende gebieden en ambitieniveaus:

Gebied	Centrum	Woonwijken	Buitengebied	(Hoofdfietspaden)
Ambitie	A	B	C	A
Vastgesteld Kwaliteitsniveau			C	
Actueel Kwaliteitsniveau			C*	

*Uit analyses van de wegeninspectie 2022 blijkt dat de 90% lijn van het areaal in de het niveau D komt te liggen.

Met deze keuze (kwaliteitsniveau C) zijn oneffenheden tot 3,5 cm toegestaan en loopt het kwaliteitsniveau terug naar C-niveau. De kans op klein onderhoud neemt daardoor toe. Achterstand op asfaltwegen wordt niet ingelopen, waardoor de kans bestaat dat er kapitaalvernietiging ontstaat (zwaardere en dus duurdere maatregelen).

Aandachtspunt zijn de wegen en bermen in het buitengebied waar, door smalle wegen en bermen, gevaarlijke situaties kunnen ontstaan door uitwijken. We merken meer en meer dat door ouderdom

van de wegen de maatregelen omvangrijker worden en meer wegvakken een lager kwaliteitsniveau krijgen.

Inspecties:

Om de twee jaar worden er inspecties uitgevoerd. Als hiervoor aanleiding is wordt elk jaar geïnspecteerd.

Resultaat 2023

In de reeks beleidsplan, beheerplan en meerjarenuitvoeringsplan is in 2022 het beheerplan wegen opgesteld. Dit beheerplan zal samen met het beleidsplan in 2024 het fundament vormen voor het meerjarenuitvoeringsplan 2025-2029. Het meerjarenuitvoeringsplan is de basis voor de integrale afweging van werken in de openbare ruimte. Met name in relatie tot de herstructurering, versterkingsopgave en in- en uitbreidingsplannen.

In 2023 is er aanzienlijk onderhoud uitgevoerd aan de wegen. Te zien is dat na vervanging een hogere kwaliteit wordt bereikt, maar ook dat de aansluitende wegvakken op korte termijn onderhoud nodig hebben en/of langzaam maar zeker achteruitgaan in kwaliteit. Factoren als het beschikbaar budget, inflatie, onderbezetting in fte's, onvoorziene werkzaamheden, calamiteiten en piekmomenten in de werkzaamheden zorgen ervoor dat de ambitie met regelmaat onder druk staat. Met name waar i.v.m. herstructureringen en uitbreidingsplannen urgente ondersteuning benodigd is, is dit het geval.

Uit de eerste analyses van de wegeninspectie 2022 blijkt dat de 90% lijn van het areaal in de het niveau D komt te liggen. Er zijn dus meer wegvakken met kwaliteitsniveau D. Dit is een zorgelijke ontwikkeling. In 2024 worden de wegen geïnspecteerd en waar nodig op een minimaal verantwoord onderhoudsniveau worden gebracht om de veiligheid te kunnen waarborgen.

De data van wegen en het beheer van de data is nog niet optimaal maar goed op orde.

Databaseer blijft onze aandacht vragen. Vanaf de herindeling is aandacht besteed aan het inrichten van een professioneler inkoop- en aanbestedingsbeleid. In 2022 is voor de inkoop van het onderhoud en vervangingen een plan van aanpak gemaakt. In 2023 is een aanbesteding gehouden voor het onderhoud van de wegen, civiele constructies en de waterketen. Er waren 23 belangstellenden in de markt en uiteindelijk hebben er 9 partijen mee geloot en zijn er 5 bedrijven geselecteerd voor het maken van een aanbieding. We verwachten dat in april 2024 de opdracht kan worden verstrekt.

Hoewel er meer onderhoudsbudget beschikbaar is gesteld in 2023 en een belangrijke hoeveelheid onderhoud is uitgevoerd hebben we de achterstanden nog niet kunnen inlopen. Achterstallig onderhoud zal, door de gemaakte keuze voor minimaal verantwoord beheer, langzaam toenemen, zo is de verwachting. In 2023 zijn de inspectieresultaten beoordeeld van 2022. Het niveau van de kwaliteit daalt. Er komen meer en meer wegvakken die een laag kwaliteitsniveau hebben.

Dit komt simpelweg doordat we te weinig onderhoud kunnen uitvoeren door kosteninflatie, beperkt budget. Het achterstallig onderhoud wat was begroot op 4,6 miljoen in 2020 is nog niet beschikbaar gesteld. In 2024 wordt opnieuw geïnspecteerd. De financiële paragraaf wordt op basis van de dan bekende data geëvalueerd. Het overschot op onderhoud is toegevoegd aan de reserve wegen.

Overzicht lasten kapitaalgoed wegen 2023

(x € 1.000)	Begroot	Realisatie
Budget onderhoud wegen	2.025	1.571
Investeringen 2023	2.458	1.719

Civiele constructies

Areaal

Het Hogeland heeft ongeveer 670 civiele constructies. Door uitbreidingen neemt dit aantal toe. Net als bij onze wegen, beheren we het areaal op basis van onderhoudsniveaus genoemd de in de CROW-beeldsystematiek.

Actuele kaders

□ Beleidsplan Duurzaam & Doelmatig Beheer Civiele Constructies; vastgesteld d.d. 07 juli 2021.

Vastgestelde ambitie

□ Er is gekozen voor een kwaliteitsniveau matig, niveau C (de onderkant van verantwoord beheer). We onderscheiden in ons areaal de volgende gebieden en ambitieniveaus:

Gebied	Centrum	Woonwijken	Buitengebied
Ambitie	C	C	C
Vastgesteld Kwaliteitsniveau	C		
Actueel Kwaliteitsniveau	C		

Met deze keuze (kwaliteitsniveau C) zijn kleine schades op de civiele constructies toegestaan en cosmetische ingrepen worden niet meer uitgevoerd. De kwaliteit loopt in de komende jaren terug naar niveau C en klein onderhoud neemt toe. De kans dat een constructie onder de norm C scoort wordt naar mate de tijd verstrijkt steeds groter. De kans op aansprakelijkheid bij ongevallen door een slechte onderhoudsstaat wordt steeds groter. Aandachtspunt zijn de civiele constructies van hout. Bij deze constructies is detaillering belangrijk en nauwgezet en regelmatig onderhoud nodig.

Inspecties:

Om de twee jaar worden er inspecties uitgevoerd. Als hiervoor aanleiding is wordt elk jaar geïnspecteerd.

Resultaat 2023

In de reeks beleidsplan, beheerplan en meerjarenuitvoeringsplan is in 2022 het beheerplan civiele constructies opgesteld. Dit beheerplan zal samen met het beleidsplan in 2024 het fundament vormen voor het meerjarenuitvoeringsplan 2025-2028. Het meerjarenuitvoeringsplan is de basis voor de integrale afweging van werken in de openbare ruimte. Met name in relatie tot de herstructurering, versterkingsopgave en in- en uitbreidingsplannen.

In 2023 is er onderhoud uitgevoerd aan de civiele constructies. Ook hier stond de ambitie in verband met de kosteninflatie met regelmaat onder druk.

Uit de eerste evaluatie van de inspectieresultaten blijkt dat het kwaliteitsniveau stabiliseert. In 2024 inspecteren we opnieuw om te kunnen sturen op kwaliteit. Ook de financiële paragraaf wordt op basis van de dan bekende data geëvalueerd.

Overzicht lasten kapitaalgoed civiele constructies 2023

(x € 1.000)	Begroot	Realisatie
Budget onderhoud civiele constructies	581	598
Investeringen 2023	1.524	568

Openbare verlichting

Areaal

Het Hogeland heeft ongeveer 11.900 lantaarnpalen in beheer. We beheren het areaal op basis van de richtlijnen NPR13201/lichthinder en de in het beleidsplan vastgestelde kaders. In het beheersysteem Moon zijn de areaalgegevens inzichtelijk.

Actuele kaders

- ☐ Duurzaam en doelmatig verlicht; vastgesteld d.d. 07 juli 2021.

Vastgestelde ambitie

- ☐ Er is gekozen voor een ambitieniveau Duurzaam & Duister.

Gebied	Gemeente Het Hogeland
Ambitie vervangen aantal lichtmasten	70
Resultaat vervangen aantal lichtmasten	113
Ambitie vervangen aantal armaturen	350
Resultaat vervangen aantal armaturen	166

Resultaat 2023

In de reeks beleidsplan, beheerplan en meerjarenuitvoeringsplan is in 2022 het beheerplan openbare verlichting opgesteld. Dit beheerplan zal samen met het beleidsplan in 2024 het fundament vormen voor het meerjarenuitvoeringsplan 2025-2029. Het meerjarenuitvoeringsplan is de basis voor een goede integrale afweging van werken in de openbare ruimte. Met name in relatie tot de herstructurering, versterkingsopgave en in- en uitbreidingsplannen.

In 2023 is er onderhoud uitgevoerd aan de openbare verlichting. Factoren als inflatie, onvoorziene werkzaamheden, calamiteiten en piekmomenten in de werkzaamheden zorgen ervoor dat de ambitie onder druk staat. Met name waar i.v.m. herstructureringen en uitbreidingsplannen urgente ondersteuning behoeven is dit het geval.

Door wensen vanuit de dorpen en het zoeken naar koppelkansen zijn geplande werkzaamheden voor vervangingen soms vertraagd of moesten juist worden versneld. Hierdoor hebben we minder armaturen kunnen vervangen. Deze werkzaamheden schuiven op.

De data van de openbare verlichting is op orde en blijft in verband met aanpassingen onze aandacht vragen. Vanaf de herindeling is aandacht besteed aan het inrichten van een professioneler inkoop- en aanbestedingsbeleid. In 2022 hebben we het onderhoud opnieuw aanbesteed en een goede opdrachtnemer gevonden. Met onze beheerpartner Montad uit Assen beheren we de openbare verlichting

Het tarief voor elektra is het afgelopen jaren fors gestegen. Globaal verdubbeld t.a.v. 2022. Hier bovenop komt nog de tariefstijging van de netwerkkosten. Het kan zijn dat het sneller vervangen van conventionele verlichting naar ledverlichting binnen 10 jaar kan worden terugverdiend. Dit schept een kans om het areaal sneller te moderniseren, lichthinder te beperken, ca. 40-45% energie en CO2 te besparen. In het eerste kwartaal 2023 is begonnen met een pilot in Den Andel. Deze pilot loopt nog steeds. De ervaringen uit deze pilot gebruiken we om een voorstel te maken voor het sneller vervangen/moderniseren van de openbare verlichting. Dit verwachten we te doen in 2024.

Overzicht lasten kapitaalgoed openbare verlichting 2023

(x € 1.000)	Begroot	Realisatie
Budget onderhoud openbare verlichting (excl. uren)	305	312
Investerings 2023	88	101

Openbaar groen

Areaal

Het Hogeland heeft ongeveer 4,7 miljoen m2 openbaar groen in beheer. We beheren het areaal op basis van de systematiek van beeldkwaliteit. We hanteren hiervoor de systematiek van beeldkwaliteitsmeetlatten (CROW). In het beheersysteem Obsurv zijn de areaalgegevens inzichtelijk.

Actuele kaders

- Groenbeleidsplan: vastgesteld d.d. 30 juni 2021.

Vastgestelde ambitie

- Er is gekozen voor differentiatie in kwaliteitsniveaus per type gebied. We onderscheiden structuurgebieden en ambitieniveaus:

Structuurgebied	Woonwijk	Bedrijven terrein	Groengebied en dorpsranden	Bijzondere locaties ¹	Buitengebied
Vastgesteld kwaliteitsniveau	B	B	C	B	C
cijfermatige bandbreedte	5,5-7,5	5,5-7,5	3,5-5,5	5,5-7,5	3,5-5,5
Actueel kwaliteitsniveau	B	B	C	B	C
Rapportcijfer	5,7	5,7	5,0	6,2	5,0

Met deze keuze ontstaat relatief weinig kapitaalsvernietiging, is het onderhoud voor inwoners acceptabel, nemen klachten en meldingen niet toe en ontstaan er geen onacceptabele risico's.

Resultaat 2023

Jaarlijks worden groenvakken gerenoveerd of omgevormd zodat deze in overeenstemming komen met het beoogde beheerbeeld en het vastgestelde kwaliteitsniveau. Hiervoor worden jaarlijks groenobjecten geselecteerd die daar niet aan voldoen. De uitvoering vindt plaats op basis van prioriteit en beschikbare middelen.

Factoren als afname van (uitvoerende) fte's, onvoorziene werkzaamheden, calamiteiten en piekmomenten in de werkzaamheden zorgen ervoor dat de ambitie met enige regelmaat onder druk staat. Met name waar het verwachtingspatroon iets hoger is, zoals op begraafplaatsen, is dit het geval. Het afgelopen jaar is er extra onderhoud uitgevoerd op een aantal begraafplaatsen om het beeld op te waarderen. Dit wordt voortgezet in 2024.

Hoewel er tot 2023 incidenteel budget beschikbaar is gesteld voor achterstallig boomonderhoud, is het niet gelukt om alle achterstanden op te lossen. Onveilige situaties, ontevredenheid van inwoners en

kapitaalvernietiging nemen daarmee toe. Daarom wordt er in 2024 een structureel budget aangevraagd voor boominspecties en aanvullend onderzoek. Structureel budget maakt het mogelijk om invulling te geven aan onze zorgplicht op dit onderdeel.

Verspreid in de gemeente zijn een aantal bermen die ecologisch worden beheerd. Gezien de ambitie voor meer biodiversiteit en natuurwaarden streven we naar uitbreiding. Er is een uitvraag gedaan naar een berminventarisatie, om te onderzoeken waar de kansrijke bermen liggen binnen de gemeente. Vervolgens kan daar ecologisch maaibeheer worden toegepast.

Overzicht lasten kapitaalgoed openbaar groen 2023

(x € 1.000)	Begroot	Realisatie
Budget onderhoud groen (excl. uren)	334	358

Speelvoorzieningen

Waar we spreken van speelvoorzieningen dan bestaat dit uit zowel traditionele speeltoestellen, beweeg- en fitnessstoestellen als recreatieve sportvoorzieningen. Het beheer wordt deels uitgevoerd door speeltuin- buurt- en dorpsverenigingen en schoolbesturen.

Arealen

Het Hogeland telt 207 speelvoorzieningen en circa 1.500 toestellen.

Actuele kaders en ambitie

Het beleid voor speelvoorzieningen van de voormalige gemeenten was ook in 2022 nog leidend. Overeenkomstig het groenbeleid hanteren we vooralsnog stilzwijgend kwaliteitsniveau B voor speelvoorzieningen. Dit is een gemiddelde kwaliteit en berust niet op vastgesteld speelvoorzieningen beleid.

Het ontbreken van nieuw beleid leidt voorlopig nog tot verschillende werkwijzen. Het streven het beleid en beheer medio 2022 te hebben geharmoniseerd is niet behaald. Nieuw beleid is wel in ontwikkeling. We streven ernaar dat dit in 2024 wordt afgerond. Daarmee ontstaat ook beter inzicht in de benodigde middelen.

Resultaten 2023

De prioriteit in het beheer ligt bij het, aantoonbaar, voldoen aan de wettelijke zorgplicht. Speeltoestellen en speelplekken moeten voldoen aan het Attractiebesluit Speeltoestellen. Dit betreft vooral veiligheidsaspecten. Om de veiligheid te waarborgen worden speeltoestellen en speelplekken regelmatig (2x per jaar) geïnspecteerd en geconstateerde tekortkomingen verholpen. Op sommige locaties hebben inwoners een deel van het beheer op zich genomen. Onderhoud van toestellen op schoolpleinen is de verantwoordelijkheid van de scholen.

Overzicht lasten kapitaalgoed speelvoorzieningen 2023

(x € 1.000)	Begroot	Realisatie
Budget speelvoorzieningen	116	110

Riolering en Water

In het Gemeentelijk Water en Rioleringsplan (GWRP) zijn doelstellingen geformuleerd voor de volksgezondheid en een klimaatbestendige leefomgeving. In het GWRP is voor het transport van

afvalwater en het oppervlaktewater systeem beleid geformuleerd en wordt een toelichting gegeven op de invulling van de gemeentelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater.

In het GWRP is een uitvoeringsprogramma voor de duur van 5 jaar (planperiode 2021-2025) uitgewerkt. Jaarlijks vindt een evaluatie plaats op het uitvoeringsprogramma en wordt op basis van een herberekening de rioolheffing herijkt. In deze rioolheffingsberekening is de heffingswijze, de beheer- en onderhoudskosten en zijn de investeringen, alsmede de toerekeningen berekend voor de planperiode van het GWRP. In de toerekening zijn veegkosten, slootonderhoud en baggerkosten voor 50% toegerekend aan de rioolheffing. Het tarief voor 2023 was vastgesteld op € 210,00 en voor garageboxen is het tarief vastgesteld op € 70,00 (alleen hemelwater lozing). De gemeente heeft 22.840 aansluitingen en daarnaast nog 610 aansluitingen van hemelwater (garageboxen).

Naast het gemeentelijke uitvoeringsprogramma van het GWRP wordt ook aan een uitvoeringsprogramma voor de regionale waterketensamenwerking gewerkt. De samenwerking in de waterketen is regio breed (Groningen en Noord Drenthe) georganiseerd. In deze regionale samenwerking werken waterschappen, waterbedrijven en gemeenten in 5 clusters gezamenlijk aan regionale opgaven. De waterketen samenwerking is vastgelegd in het Waterketenakkoord en heeft een looptijd tot 2025. Gemeente Het Hogeland en Westerkwartier vormen samen met waterschap Noorderzijlvest het cluster Groningen-West.

Naast de doelstellingen voor het inrichten van het stedelijk watersysteem worden ook klimaatdoelstellingen vanuit het thema water meegenomen met de inrichting van een klimaatbestendige leefomgeving. Vanuit de beleidskaders worden deze doelstellingen vertaald naar concrete maatregelen bij het inrichten van de openbare ruimte. Beheer- en onderhoudsprogramma's worden uitgewerkt in meerjaren maatregelprogramma's voor baggeren, grondwater, vrijverval en mechanische riolering.

Momenteel wordt veel aandacht besteed aan het op orde brengen van de beheerdata van vrijverval en mechanische riolering. De komende jaren tot medio 2026 krijgen de beheerprogramma's vorm in meerjaren maatregelprogramma's.

De beheerprogramma's voor grondwater en baggeren zijn in 2023 geëvalueerd en worden in 2024 nader uitgewerkt in meerjaren onderhoudsprogramma's.

Overzicht lasten kapitaalgoed riolen 2023

(x € 1.000)	Begroot	Realisatie
Budget onderhoud riolen, IBA's en pompgemalen (excl. uren)	635	714
Investeringen 2023	3.062	1.704

Gebouwen

In 2020 is het MJOP voor vier jaar vastgesteld. Het MJOP wordt periodiek geüpdatet en wordt opnieuw door de raad vastgesteld. De onderhoudswerkzaamheden worden volgens een planning uitgevoerd en bijgehouden in Planon. Dit programma dient als leidraad voor het gestructureerd onderhouden van vastgoed, objecten en contracten. Bij de uit te voeren werkzaamheden staan relevante gegevens en begrote kosten. Door inflatie en schaarste van personeel, blijven deze kosten onder druk staan en wordt er voortdurend gekeken naar begrote en werkelijke kosten en moeten er soms keuzes gemaakt worden in het wel of niet uitvoeren van werkzaamheden.

Het is gangbaar het gemeentelijk vastgoed op natuurlijke wijze te verduurzamen. Bij het plannen van onderhoud wordt gekeken naar mogelijkheden om met het beschikbare budget de meest duurzame oplossing toe te passen. Er wordt gewerkt aan een verduurzamingsadvies. Uit dit advies is uiteindelijk op te maken wat er per gebouw aan verduurzamingsmaatregelen dient plaats te vinden en wat het gaat kosten. Dan kan ook de afweging worden gemaakt of de investering gedaan moet worden of dat er beter sloop/nieuwbouw kan worden gepleegd.

Het onderhoudsbudget is tot 2028 toereikend om het vastgoed op onderhoudsniveau 3 te houden. Na 2028 is de verwachting dat de vastgoedportefeuille verkleind is waardoor er ruimte ontstaat in het budget. Er is afgesproken periodiek verslag uit te brengen over de uitgaven en de verkoop van vastgoed.

De vastgoedportefeuille is ingedeeld in categorieën;

- Vastgoed voor eigen organisatie,
- Beleidsvolgend-,
- Strategisch-,
- Overig vastgoed.

Objecten niet vallend in één van bovenstaande categorieën vallen onder overig vastgoed en hiervoor kan besloten worden deze af te stoten. Hiermee wordt getracht een portefeuille te creëren die zoveel als mogelijk aansluit bij de kerntaken van onze gemeente. Er is een dynamische lijst opgesteld waarin af te stoten vastgoed is opgenomen. Hierop zal jaarlijks nauwkeurig op gestuurd worden. In 2023 hebben we het verenigingsgebouwtje in Ulrum verkocht en hebben we de huurovereenkomst, ten behoeve van huisvesting NCG, van het voormalige notariskantoor in Uithuizen overgedragen aan het Rijks Vastgoed Bedrijf. Daarnaast hebben we twee leegstaande scholen in de verkoop gezet via. De in 2021 geplande verkoop van het gemeentehuis in Bedum loopt nog.

In 2022 is een begin gemaakt met het uitrollen van contractbeheer. Alle lopende (ver)huurcontracten zijn in kaart gebracht en gedigitaliseerd. Contracten die op natuurlijke manier naar voren komen worden waar nodig volgens ROZ-model geactualiseerd (Standaardmodel huurovereenkomst). Nieuwe huurders van gemeentelijke panden wordt kostprijs dekkende- of marktconforme huur aangerekend. De meeste contracten worden jaarlijks geïndexeerd op basis van CBS (Centraal Bureau voor Statistiek). In 2023 is begonnen met het harmoniseren van het beheer van sporthallen, verwachting is dit in 2024 af te ronden.

Vanuit het scholenprogramma zijn scholen in Kantens, Roodeschool, Warffum, Usquert en Uithuizermeeden opgeleverd. Leeggekomen scholen staan op de dynamische lijst met af te stoten vastgoed. Ook kan worden overwogen panden te slopen en de grond aan te bieden voor het realiseren van onder andere woningbouw.

Overzicht lasten kapitaalgoed gebouwen 2023

<i>(x € 1.000)</i>	Begroot	Realisatie
Budget rationeel gebouwenbeheer (<i>excl. uren</i>)	1.650	2.593

Financiering

Inleiding

In de paragraaf Financiering wordt beschreven op welke manier er uitvoering wordt gegeven aan de financieringsfunctie. De gevolgen hiervan voor de jaarrekening en de eventuele risico's worden beschreven in deze paragraaf.

De beleidsdoelstelling van het Financieringsbeleid van onze gemeente kan als volgt worden omschreven:

De gemeente voert, gelet op haar publiekrechtelijke taak om maatschappelijk kapitaal te beheren, een risicomijdend financieringsbeleid. Binnen dit risicomijdende beleid stelt de gemeente zich ten doel zo laag mogelijke kosten over leningen en/of een zo hoog mogelijk rendement over het belegd vermogen te realiseren, voor zover nog mogelijk binnen de opgelegde regeling voor schatkistbankieren. Dit binnen de daarvoor geldende randvoorwaarden en ter beperking van risico's.

Beperken financiële risico's

Met betrekking tot het beperken van financiële risico's gelden de volgende uitgangspunten:

- De Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido)
- Treasurystatuut (regelgeving op lokaal niveau)
- Beleidsregels Publieke Taak Leningen en Garanties (regelgeving op lokaal niveau)
- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

De gemeente kan leningen of garanties geven aan andere partijen. Dat mag alleen als de Gemeenteraad die partijen goedkeurt. De gemeente onderzoekt vooraf wat de risico's zijn:

- Wat is de kans dat we het geleende geld terugkrijgen?
- Welk risico lopen we bij een garantie?
- In de nota beleidsregels publieke taak leningen en garanties is de regelgeving hier omtrent nader beschreven.

In deze paragraaf beantwoorden we de volgende vragen.

- Welke renterisico's zijn er?
- Wat betalen wij jaarlijks aan rente en aflossing?
- Welke leningen hebben we?
- Wat is de renteontwikkeling geweest?
- Hoeveel geld staat ultimo 2023 op de gemeentelijke rekening bij de schatkist?
- Wat is het renteresultaat?

Renterisico's

Een hoofddoel van financiering is het beperken van de gevolgen van een stijgende rente. Aan de andere kant dient er optimaal geprofiteerd te worden van lage rentestanden. Met behulp van het bijhouden van de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt wordt geprobeerd om een zo optimaal mogelijk resultaat te behalen tegen een verantwoord risico.

Het door het de Wet verplicht gestelde schatkistbankieren heeft deze mogelijkheden echter ingeperkt. De Wet verplicht alle decentrale overheden om hun overtollige (liquide) middelen aan te houden in de schatkist. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die de gemeente niet onmiddellijk nodig heeft voor de publieke taak.

Renterisicobeheer

De wetgever heeft in de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) eisen gesteld aan het maximum aan renterisico, dat een gemeente in 1 jaar mag lopen. Deze eisen komen tot uitdrukking in de kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). Deze normen bepalen de speelruimte voor de gemeente om verantwoord en goedkoop te financieren. Beide normen zijn gerelateerd aan de begrotingsomvang.

De Kasgeldlimiet

Om een grens te stellen aan het gebruik van korte termijnfinanciering is de kasgeldlimiet opgenomen. De kasgeldlimiet is gericht op het voorkomen van ongewenste renterisico's die ontstaan door het aangaan van overmatige korte termijn financieringen en stelt een grens aan de omvang van de korte schuld waarover de gemeente renterisico mag lopen. De kasgeldlimiet (8,5% van het begrotingstotaal) is op basis van de jaarrekening 2023 € 13,8 miljoen. Dit betekent dat we maximaal voor 13,8 miljoen met kortlopende leningen kunnen financieren. Per 31-12-2023 is de ruimte om te financieren met kort geld < 1 jaar 55,8 miljoen. Dit is voor het grootste deel te verklaren door het saldo in de Schatkist (skb) per 31-12-2023.

Omvang kasgeldlimiet

	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Begroot	Werkelijk
1.	Toegestane kasgeldlimiet		
	- in procenten van de grondslag	8,50%	8,50%
	- in een bedrag	14.875	13.878
2.	Omvang vlottende schuld		
	- opgenomen gelden < 1 jaar	0	0
	- schuld in rekening courant	0	0
	- gestorte gelden door derden < 1 jaar	0	0
	- overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld	0	0
3.	Vlottende middelen		
	- contanten in kas	0	6
	- tegoeden in rekening courant	0	-269
	- overige uitstaande gelden < 1 jaar skb	0	42.233
4.	Totaal netto vlottende middelen (2-3)	0	-41.970
	Toegestane kasgeldlimiet	14.875	13.878
	Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	14.875	55.848

In 2023 is de kasgeldlimiet niet overschreden

De Renterisiconorm

Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. De norm (20% van het begrotingstotaal) voor de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen is in de begroting 2023 € 35 miljoen. Op basis van de lening portefeuille blijven we met € 31 miljoen ruim onder die norm. In de tabel hieronder staat de stand van de renterisiconorm per 31-12-2023.

<i>Renterisiconorm (bedragen x € 1.000,-)</i>	Begroot	Werkelijk
	2023	2023
1. Renteherziening		
2. Aflossingen	8.292	8.206
3. <i>Renterisico (1 + 2)</i>	8.292	8.206
4. Totale lasten begroting	175.000	196.168
5. Vastgesteld percentage	20%	20%
6. <i>Renterisiconorm (4 x 5)</i>	35.000	39.234
7. Ruimte (6 -/- 3)	26.708	31.028

Aangezien het bedrag aan aflossingen, incl. renteherzieningen, lager is dan de renterisiconorm kan gesteld worden dat er voldaan wordt aan de eisen in de Wet Fido.

Lening portefeuille

In 2023 zijn geen nieuwe vaste geldleningen afgesloten.

<i>Mutaties in leningenportefeuille (bedragen x € 1.000,-)</i>	
Stand per 1 januari 2023	79.889
Nieuwe leningen	-
Reguliere aflossingen	8.206
Vervroegde aflossingen	-
Stand per 31 december 2023	71.683

Kerngetallen:

- Aflossingen 2023 € 8,2 miljoen.
- Saldo lening portefeuille ultimo 2023 € 72 miljoen.
- Rentelasten 2023 € 1,3 miljoen.
- Gemiddeld rentepercentage 3,79%
- Aantal leningen 43
- In 2023 2 leningen einde looptijd.

Renteontwikkeling

De rente op de geld- en kapitaalmarkt wordt voornamelijk bepaald door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). In 2023 is de rente op de kapitaalmarkt gedaald van 2,76% op 1 januari naar 2,43% op 31 december. Banken beschouwen de kapitaalmarktrente als belangrijk referentiekader bij het bepalen van rentes op renteproducten met een langere looptijd.

Historische data kapitaalmarktrente rente 2023

Schatkistbankieren

Voor de dagelijkse inkomende en uitgaande geldstromen hebben wij bankrekeningen bij de Bank Nederlandse Gemeente (BNG) en de Rabobank. Ook worden er contante gelden in een kas bijgehouden. De contante geldstroom wordt tot een minimum beperkt en regelmatig afgestort naar de rekening bij de Rabobank.

Vanaf 2013 is de Regeling Schatkistbankieren Decentrale Overheden van kracht. Dit houdt in dat de gemeente al haar overtollige middelen moet aanhouden bij het Ministerie van Financiën. Overtollige middelen boven het drempelbedrag van 2% van het begrotingstotaal moeten dagelijks worden overgeboekt naar de schatkist van het Ministerie van Financiën. De gemeente heeft ervoor gekozen om een drempelbedrag van € 0,00 te hanteren. Dagelijks wordt het positieve saldo van de BNG-bankrekeningen overgeboekt naar de gemeentelijke rekening bij de schatkist van het Ministerie.

Over het saldo op de rekening bij het Ministerie van Financiën ontvangt de gemeente sinds oktober 2022 weer een rentevergoeding.

In onderstaand overzicht wordt het verloop van het saldo in 2023 weergegeven:

Omschrijving (Bedragen x € 1.000,-)	2023
Stand 1 januari	9.708
Stand per 31 december	42.233

Rentetoerekening

In het wijzigingsbesluit Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is opgenomen dat de rentekosten aan de desbetreffende taakvelden moet worden toegerekend met behulp van een (rente)omslag. Met andere woorden, rente die direct verband houdt met een taakveld moet ook worden toegerekend aan investeringen binnen dat taakveld.

In onderstaand renteschema is inzichtelijk gemaakt hoe omgegaan wordt met de rentekosten.

<i>Bedragen in €</i>	Rekening 2023
Externe rentelasten over korte en lange financiering	
1. Rente langlopende leningen	1.315.647
2. Rente kortlopende geldleningen (<i>rente over financieringstekort of -overschot</i>)	13.536
Externe rentebaten	942.399
Saldo rentelasten en rentebaten	386.784
1. Doorbelaste rente aan grondexploitatie	-229.531
2. Doorbelaste rente aan projectfinanciering	-
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	- 229.531
1. Rente aan eigen vermogen	-
2. Rente aan eigen voorzieningen	-
Subtotaal	-
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	157.253
Werkelijk aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)	
- vast percentage	153.146
- renteomslag	2.480.263
Saldo werkelijk toe te rekenen rente	2.633.409
Renteresultaat op Treasury	2.476.156

In bovenstaand overzicht is weergegeven welke rente we betaald en ontvangen hebben en welk bedrag aan rente we toegerekend hebben aan de taakvelden. Dit resulteert in een resultaat op rente van bijna € 2.5 miljoen. De rentebaten van Schatkistbankieren van ca. € 950.000 zijn verwerkt in dit resultaat.

In de begroting 2023 is rekening gehouden met een financieringstekort van € 52 miljoen. Daarover is een te betalen rente gecalculeerd van 1,5%. In werkelijkheid is dit tekort er niet geweest. Er was gedurende het jaar 2023 sprake van een financieringsoverschot.

Bedrijfsvoering

Concern

Zoals gememoreerd bij de begroting is met de verkiezingen op 16 maart 2022 voor de gemeenteraad, in formele zin de eerste bestuursperiode afgesloten. Een periode die vooral in het teken heeft gestaan van harmoniseren van beleid en het inregelen van nieuwe processen. Daarnaast is volop doorgezet op de versterking van woningen in het bevingengebied en hebben we, met u, de andere opgaven niet uit het oog verloren.

Op 11 mei 2022 is ons college geïnstalleerd, en met het coalitieakkoord Samen Bouwen als leidraad beogen we samen met u *en* onze ondernemers *en* onze inwoners verder te bouwen aan een toekomstbestendige gemeente. Vanuit onze kernwaarden hebben we de ambities vertaald in vier pijlers:

- a. verrijken van het dorpse leven;
- b. verbinden in het landelijk gebied;
- c. duurzaam ondernemerschap;
- d. iedereen doet mee.

Pijlers die we moeten bouwen op een fundament van kwalitatief goede dienstverlening en op orde zijnde financiën.

Vanuit het perspectief van verdere verbetering van de kwaliteit heeft u bij de voorjaarsnota 2023 besloten om de taakstelling op het personeel grotendeels te schrappen en zo extra ruimte te creëren voor versterking van diverse onderdelen van de organisatie. Deze grotendeels structurele investering onze organisatie was nodig om de opgaven nu en in de toekomst aan te kunnen. Daartoe is een bestuursopdracht geformuleerd 'Toekomstbestendige organisatie'. Een investering in kwantiteit (meer geld en fte's) moet daarbij gepaard gaan met een investering in kwaliteit. Daarbij zij opgemerkt dat we niet alleen kijken naar meer en beter, maar ook naar slimmer en anders en naar effectiviteit en efficiëntie. Daarnaast verwachten we de komende jaren dat we over relatief veel incidenteel geld beschikken om een aantal grote opgaven te kunnen oppakken en afhandelen. We willen daarom wendbaar genoeg zijn om te kunnen opschakelen, maar ook om te kunnen afschakelen. Het resultaat van deze bestuursopdracht moet zijn: een gedragen, geactualiseerde visie op de organisatie van Het Hogeland, heldere afspraken over de sturing en daaraan verbonden rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, en de beschikking over een beproefd instrumentarium waarmee we het strategische personeelsbeleid kunnen invullen om een toekomstbestendige organisatie te zijn die de bestuurlijke en maatschappelijke ambities kan waarmaken, de best mogelijke dienstverlening kan waarborgen en een aantrekkelijke werkgever kan zijn en blijven.

Naast de versterking van de organisatie monitoren we ook of onze inwoners verbetering van kwaliteit ervaren. Daarom hebben we in 2023 opnieuw onderzoek gedaan onder inwoners. Ten opzichte van het in 2021 uitgevoerde onderzoek is op een schaal van 1 tot 5 de waardering gemiddeld genomen licht gedaald; 2,86 om 2,96. Kort samengevat is twee derde van de ondervraagden tevreden over de vriendelijkheid en de wijze waarop onze medewerkers zich voor hen hebben ingezet. Maar onze inzet is natuurlijk blijvend gericht op het wegnemen van de ontevredenheid bij de overige ondervraagden. En dat is een uitdaging omdat we in een periode van aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt in combinatie met noodzakelijke inhuur vanwege medisch – niet werk gerelateerd verzuim in de uitvoering van onze taken geregeld spreekwoordelijke handen aan de ploeg tekort kwamen, getuige de 40 vacatures die op enige moment open stonden. Wij hebben daarom actief is ingezet om onszelf als werkgever beter in de markt te profileren en het lukt ons steeds beter om goede medewerkers voor ons te winnen. Deze inzet wordt daarom voortgezet.

Overigens kan het effect van het versterken van de kwaliteit nog niet zichtbaar zijn in de uitkomsten van het in 2023 gehouden onderzoek. Dat onderzoek zal daarom in de toekomst worden herhaald. En verder zetten we nadrukkelijk in op het voorkomen van ontevredenheid onder onze inwoners door bereikbaar te zijn en tijdig te reageren op vragen. Verleende service wordt permanent gemonitord en waar nodig sturen we tijdig bij op de uitkomsten. In het programma Burger en Bestuur doen we u hiervan verslag.

Een andere belangrijke pijler onder ons coalitieakkoord betreft de op orde zijnde financiën. Met uw raad steken we in op een solide financieel beleid hetgeen ten opzichte van de start van onze gemeente in 2019 heeft geresulteerd in een fors verbeterd weerstandsvermogen, waarmee we in staat zijn om de incidentele gevolgen van risico's goed op te kunnen vangen. Vanuit deze basis blijven we werken aan onze opgaven maar realiseren we ons ook dat het gezond houden van onze financiën een opgave op zich is in het perspectief van het "ravijnjaar" 2026.

Ontwikkeling formatie

Zoals onze financiële verordening voorschrijft, lichten we in deze paragraaf ook de ontwikkeling van de formatieomvang toe. In de inleiding en bij de toelichting op de baten en lasten gaven wij u reeds enig inzicht in de financiële consequentie van de ontwikkeling in onze formatie. In deze paragraaf lichten wij dat nog iets uitgebreider toe.

In onderstaand overzicht ziet u de ambtelijke formatie, zoals die zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Structurele uitzetting van formatie op basis van taakmutaties in de algemene uitkering heeft vooralsnog niet plaats gevonden. Wel heeft u bij de begroting 2024 voor het komende jaar extra formatie beschikbaar gesteld, in verband met de vele opgaven en een toekomstbestendige organisatie die daar op voorbereid is.

	Formatie 2019	Formatie 2020	Formatie 2021	Formatie 2022	Formatie 2023
Omschrijving					
<i>(bedragen zijn fte)</i>					
Formatie structureel	504,63	504,00	512,90	528,92	542,46
Formatie incidenteel				7,73	8,62
(Externe) dekking			-3,76	-10,85	-26,45
	504,63	504	509,14	525,8	524,63

Wanneer we kijken naar de financiële uitkomsten van onze personele kosten, dan zien wij alle onderdelen beschouwend een overschot van bijna € 2,5 miljoen. In onderstaand overzicht ziet u hoe dit overschot is opgebouwd.

Omschrijving	Begroot	Realisatie	Vershil
<i>Bedragen x € 1.000,-</i>			
Personele taakstelling bij VJN vervallen			-
Personele taakstelling (aanvullend)(Bij VJN vervallen)			-
Structurele vacatureruimte*	-1.257		-1.257
Salarissen	47.450	42.885	4.566
Inhuur ziekte	1.250	1.991	-741
Inhuur regulier	925	3.191	-2.266
Doorbelasting projecten**	-	-1.739	1.739
Toegerekende overhead***		-177	177
Reiskosten	660	842	-182
Overig****	50	-372	422
Totaal	49.078	46.622	2.457
* De onderuitputting op de vacatureruimte komt tot uiting in de lager dan geraamde salarislasten			
**Op realisatiebasis wordt er jaarlijks incidenteel doorbelast aan een aantal projecten			
*** Dit betreft de overheadtoerekening aan de opvang van Oekraïners			
**** Dit betreft bijdragen UWV, korting bij langdurige ziekte, uitleen personeel, etc.			

In bovenstaande tabel ziet u dat er met name een forse onderschijding heeft plaatsgevonden op de salarissen. Dit heeft te maken met het relatief grote aantal vacatures dat we gedurende het afgelopen jaar hebben gehad. Uiteraard leidt dit grote aantal vacatures tegelijkertijd tot hogere inhuurkosten om de bedrijfsvoering zoveel mogelijk overeind te houden. Zoals gebruikelijk kijken we op rekeningbasis ook welke personele inzet er aanvullend toegerekend kan worden aan diverse projecten en programma's. Per saldo leiden de verschillende onderdelen binnen de personeelsbegroting tot een overschot van ca. € 2,5 miljoen. Zoals u reeds eerder in deze rekening heeft kunnen lezen wordt er van dit saldo ca. € 1,1 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'Frictie Personeelskosten'. Deze bestemmingsreserve zit zodoende op de door u vastgestelde maximale omvang van € 2,5 miljoen.

Hieronder lichten we diverse teamprocessen uit de bedrijfsvoering kort toe, met de belangrijkste ontwikkelingen en gerealiseerde doelen.

HRM

In 2021 is de huidige HRM-visie 2022-2025 vastgesteld. Deze visie is geënt op onze besturingsvisie. De HRM-visie geeft richting en kaders. In de HRM-visie staan drie thema's centraal:

- De lerende organisatie
- Eigenaarschap
- Organisatie-breed samenwerken

Daarnaast besteden we aandacht aan de krapte op de arbeidsmarkt.

Voor 2023 zijn voor HRM de volgende strategische doelen vastgesteld.

	<i>Wat willen we bereiken?</i>	<i>Wat hebben we daarvoor in 2023 gedaan?</i>	<i>Evaluatie</i>
»	Een lerende organisatie worden	<ul style="list-style-type: none"> • Werken aan een online leeromgeving voor alle medewerkers (de Hogeland Academie). 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitgesteld

		<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen en inzetten van team- en talentescans. • Het nieuwe online HRM-systeem verder vormgeven en door ontwikkelen. • Het inzetten van Strategische Personeelsplanning (SPP). Op deze manier kunnen we beter in kaart brengen of ons personeelsbestand past bij het werk dat op ons af gaat komen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitgesteld • Aantal workflows zijn ingericht • Is gestart, wordt in 2024 verder vormgegeven
»	Vergroten eigenaarschap medewerkers	<ul style="list-style-type: none"> • Een persoonlijke ontwikkelbon voor iedere medewerker zodat deze zelf kan bepalen wat hij/zij wil ontwikkelen. • Ontwikkelen teamleiders, zodat zij leren hoe ze het eigenaarschap van medewerkers kunnen ontwikkelen en stimuleren. 	<ul style="list-style-type: none"> • Afgerond • Leiderschapstraject 1.0 afgerond, begonnen met 2.0 traject. 1.0 was gericht op identiteit van leiderschap, 2.0 is gericht op herijkte sturingsvisie. Die is gericht op eigenaarschap, kwaliteit en resultaatgerichtheid
»	Meer organisatie-breed samenwerken	<ul style="list-style-type: none"> • Professionaliseringsprogramma's die integraal werken stimuleren verder inrichten (bijvoorbeeld het opgabegericht werken en de kanteling in het sociaal domein). • Medewerkers een online profiel laten opstellen over hun kennis, talenten en ambities. 	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking tussen HRM en OGW is versterkt. Nauwe samenwerking op diverse niveaus. • Online profiel: uitgesteld
»	Goed inspelen op de steeds knapper wordende arbeidsmarkt.	<ul style="list-style-type: none"> • Een arbeidsmarktspecialist inzetten. Deze specialist focust op ontwikkelen op het gebied van werven, medewerkers behouden, verjonging en communicatie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkgeversmerk is in kaart gebracht. Plan voor interne en externe marketing daarvan is opgesteld. Daarnaast is nauwe relatie gelegd met OGW en SPP

Communicatie

We hebben werk gemaakt van duidelijk taalgebruik vanuit de gemeente. We noemen dat 'Helder Hogelands'. Steeds meer medewerkers doen mee aan de training 'Helder Hogelands'. De training maakt duidelijk waarom helder taalgebruik belangrijk is. Daarnaast helpt de training ook om zelf heldere taal te gebruiken.

In 2023 is een inwonersonderzoek gehouden. De waardering van de gemeentelijke dienstverlening is iets lager dan bij het onderzoek van 2021. Deze uitkomsten worden meegenomen bij het verbeteren van de dienstverlening.

Met de komst van de Omgevingswet en met de transformatie in het sociaal domein wordt de aandacht voor burgerparticipatie steeds groter. Wij hebben een werkwijze ontwikkeld waarmee inwoners op een passende manier worden betrokken bij plannen.

Informatisering en automatisering

Het Strategisch Informatiebeleid 2021-2025 (SIB) dient als het richtinggevende kader voor de organisatie, waarbinnen een voortdurende dialoog plaatsvindt over de optimalisatie van de informatievoorziening in lijn met de doelstellingen en uitdagingen van de organisatie. Deze richtlijnen faciliteren tevens de evaluatie en beoordeling van initiatieven, behoeften, ideeën, en de impact van veranderingen binnen het informatielandschap en gegevensbeheer. Ze fungeren als instrumenten om te verzekeren dat de gestelde koers en richting worden nageleefd en uitgevoerd.

In 2023 hebben we verdere stappen gezet in de uitvoering van ons Strategisch Informatiebeleid. Een cruciaal aspect is de ontwikkeling van een werkomgeving die onze medewerkers veilig en flexibel laat werken. Dit verbetert digitale samenwerking en verhoogt de kwaliteit van onze informatiehuishouding, waardoor we kunnen voldoen aan (nieuwe) wettelijke eisen en richtlijnen.

We hebben besloten om via de VNG een nieuw contract met Microsoft aan te gaan. Hiermee zetten we bewust de stap richting de Cloud, waarmee we de functionaliteit van Microsoft kunnen benutten om onze digitale samenwerking te verbeteren en onze informatiehuishouding te optimaliseren en te handhaven. De technische implementatie van deze veranderingen is gestart, waarbij we hebben gezorgd voor voldoende capaciteit voor beheer en het opstellen van regels en richtlijnen voor informatieopslag. De volgende stap omvat het trainen van onze medewerkers in het gebruik van deze nieuwe functionaliteiten, zodat ze deze kunnen integreren in hun dagelijkse werkzaamheden. Dit adoptieprogramma zal in 2024 worden uitgevoerd.

Wat betreft de technische beveiliging hebben we geïnvesteerd in de kennis en vaardigheden van onze medewerkers en extra personeel beschikbaar gesteld om de toenemende dreiging van buitenaf het hoofd te bieden.

Op het gebied van gegevensbeheer en data-gedreven werken hebben we in 2023, vanwege personele wisselingen, een pas op de plaats moeten maken. De basistaken met betrekking tot het beheer en gebruik van basisregistraties en gegevensdistributie zijn op orde. Voor de verdere ambities met betrekking tot data-gedreven werken zoeken we voornamelijk aansluiting bij grote programma's zoals de transformatie van het Sociaal Domein, waarbij we door middel van pilots ervaring opdoen.

Op het gebied van informatiebeheer hebben we onze informatiehuishouding in kaart gebracht en gecentraliseerd in één systeem waarin alle voor de gemeente geldende processen zijn vastgelegd. Dit biedt ons een beter overzicht van waar, hoe en door wie informatie wordt verwerkt. We hebben nu een stevig fundament om het informatiebeleid beter te beheren en uitvoering te geven aan bijvoorbeeld zaakgericht werken en de wet open overheid (WOO), evenals andere wetgeving gericht op het verbeteren van de informatiehuishouding van de overheid.

Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet ingevoerd en is de bijbehorende software in gebruik genomen. De verdere optimalisatie zal plaatsvinden in 2024 en daarna. Gemeenten hebben tot 1 januari 2032 de tijd om volledig via Omgevingswet te gaan werken.

Tot slot hebben we in 2023 gezien dat Artificial Intelligence (AI) oftewel kunstmatige intelligentie ons als gemeente kan helpen om slimmer en efficiënter te werken. We experimenteren met ChatGPT als slimme tekstgenerator en met behulp van Microsoft365 Co-pilot is het mogelijk om repeterende administratieve handelingen slim af te handelen. Onze softwareleveranciers zijn ook bezig de mogelijkheden van AI te onderzoeken, zodat wij onze dienstverlening en bedrijfsvoering efficiënter kunnen uitvoeren. We zijn ons echter ook bewust van de risico's die deze ontwikkelingen met zich meebrengen. Daarom volgen we de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving nauwlettend en zijn we terughoudend in het gebruik van AI. We zullen in 2024 nader bekijken hoe we op verantwoorde wijze met AI kunnen omgaan.

Juridische zaken

Het team Juridische zaken speelt een centrale rol bij de afhandeling van bezwaarschriften. Daarbij werken we zo laagdrempelig mogelijk. In afstemming met de bezwaarmaker wordt bekeken welke vorm van hoor en wederhoor wordt gebruikt. Ook biedt deze werkwijze veel mogelijkheden om te bekijken of er wellicht andere oplossingen mogelijk zijn.

Verder adviseert en ondersteunt het team de vakteams, de directie en het gemeentebestuur bij beleidsvorming en besluitvorming. Daarbij is het belangrijk dat we bij die advisering de laatste ontwikkelingen op het gebied van wetgeving en rechtspraak goed meenemen. Op die manier dragen we eraan bij dat de gemeentelijke organisatie rechtmatig werkt.

Inkoop

Het jaar 2023 heeft in het teken gestaan van de professionalisering van contractmanagement. Daarvoor zijn trainingen gegeven aan medewerkers. Aan het einde van het jaar 2023 is beleid voor contractmanagement vastgesteld. Het beleid maakt duidelijk hoe de organisatie steeds beter werk kan maken van contractmanagement. Daarmee zorgen we ervoor dat de afspraken in de contracten goed worden nagekomen en de middelen zo goed mogelijk worden ingezet.

Planning en Control

P&C is gericht op het 'in control' zijn en komen van de organisatie. Door te plannen, uit te voeren en te monitoren, kan er op de diverse niveaus worden gestuurd op het bereiken van de doelen, het voldoen aan de regelgeving en blijven we zoveel mogelijk binnen de financiële kaders die uw raad heeft vastgesteld.

Om dit te realiseren werken we met het model waarin zogenaamde defensielijnen (lines of defense) worden onderscheiden. In de eerste lijn onderscheiden we de interne controles in de verschillende processen binnen de teams. Daaromheen adviseert business control en het cluster AO/IC over risico's en door te voeren verbeteringen. In de tweede lijn onderscheiden we de interne controle dat onder andere uitvoering geeft aan ons eigen controleplan. De laatste lijn wordt gevormd door de auditfunctie waarin ook het werk van de accountant valt.

Om het bovenstaande mogelijk te maken en in goede banen te leiden zijn er verschillende maatregelen en processen opgezet en zijn richtlijnen vastgelegd in door u vastgestelde notities en verordeningen. Deze stukken blijven uiteraard in ontwikkeling en vormen geen statisch geheel. Onderstaand een overzicht van vastgestelde stukken en ontwikkelingen:

- Notitie planning en control;
- P&C-cyclus producten (begroting, voorjaarsnota, najaarsnota, jaarstukken);
- Budgethoudersregeling;
- Financiële verordening en regelingen;

- Controleverordening;
- Uitvoeringsplan AO/IC;
- Notitie inrichting AO/IC t.b.v. rechtmatigheidsverantwoording;
- Treasurystatuut;
- Jaarplannen per team en programma;
- Doorontwikkeling P&C en PDCA.

Er zijn in het afgelopen jaar verschillende stappen gezet en er zullen nog veel volgen, aangezien Planning & Control een cyclisch proces is, dat steeds wordt bijgesteld naar aanleiding van veranderende omstandigheden. Zo zijn in het afgelopen jaar de financiële verordeningen en regelingen geactualiseerd en aangepast naar de laatste ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld de in te voeren rechtmatigheidsverantwoording. Deze verklaring is in deze jaarrekening opgenomen, alhoewel het wetgevingstraject nog niet geheel is afgerond.

Daarnaast wordt er gewerkt aan een systeem met jaarplannen en portfoliomanagement, waarmee we intern onze opgaven meer integraal kunnen benaderen en daarbij de meest passende werkvorm kunnen toepassen.

Een andere belangrijke ontwikkeling, waaraan ook in 2023 is gewerkt, is de doorontwikkeling van onze P&C-producten en de PDCA in zijn algemeenheid. Hierin hebben we ook in het afgelopen jaar diverse stappen gezet. Dit is uiteraard een langdurig proces, waarin we de interne ontwikkelingen en acties niet los kunnen zien van de ontwikkelingen die landen in onze P&C documenten. Stapsgewijs voeren we wijzigingen door. Belangrijk onderdeel van deze ontwikkeling is de verantwoording aan de hand van stuurgegevens.

Financiële administratie

De inspanningen in het verslagjaar kunnen kort samengevat worden geschaard onder de noemer “procesoptimalisatie”. Dit betreft onder andere de administratie van (voorheen) Ability, de verplichtingenadministratie en het proces onroerendezaakbelastingen. De voorgenomen Impactanalyse van de toekomstige ontwikkelingen in de Eemshaven is niet uitgevoerd en nu voorzien in 2024.

Informatiebeveiliging en privacy

In 2023 hebben wij het strategisch informatiebeveiligingsbeleid vastgesteld en als doel gesteld te willen groeien naar volwassenheidsniveau 3. Dit betekent dat de beheersmaatregelen uit de verschillende normenkaders zijn gedocumenteerd, op een gestructureerde en geformaliseerde wijze worden uitgevoerd, de uitvoering aantoonbaar is en wordt getoetst. Op basis van de gestelde doelen in het beleid is een roadmap opgemaakt en vastgesteld voor de aankomende drie jaar.

Verder heeft Het Hogeland:

- Ingezet op het verhogen van de bewustwording met betrekking tot security en privacy. Denk hier aan activiteiten als online leermodules, het simuleren van email phishing telefonische phishing én een escaperoom CyberSecurity.
- Geïnvesteed in personeel om de cyberweerbaarheid te verhogen met als doel de continuïteit van de dienstverlening te garanderen.
- Autorisatiemanagement verder ontwikkeld.

In verband met de implementatie van Microsoft 365 is de keuze gemaakt om het telefoniebeleid in 2024 om te zetten naar beleid mobiele apparatuur. Verder is de informatiehuishouding in kaart heeft

gebracht maar is nagelaten configuratiemanagement te implementeren. Is het authenticatiebeleid opgesteld maar niet vastgesteld en geïmplementeerd. En is besloten om in 2024 een nieuw Governance, Risk en Compliance (GRC) applicatie aan te besteden die moet zorgen voor een uniforme werkwijze voor onder andere voor informatiebeveiliging en privacy. Gevolg is dat de teams nu niet werken met een GRC applicatie.

Privacy

In 2023 is de applicatie I-Navigator aangeschaft en geïmplementeerd. Dit is een procesregister waarbij alle gemeentelijke processen geïnventariseerd zijn. Alle processen waar persoonsgegevens worden verwerkt dienen in een apart register te komen en die is met de oplevering van de I-Navigator dan ook tot stand gekomen. Nu wordt verder gewerkt om dit register op een juiste wijze actueel te houden.

Daarnaast is er in 2023 flink ingezet op het verhogen van de bewustwording onder de collega's in samenwerking tussen CISO en FG en de acties staan hierboven al genoemd onder de paragraaf Informatiebeveiliging.

Ook is er een training privacy in het Sociaal domein georganiseerd voor alle medewerkers van de nieuw ingerichte Integrale Sociale Teams.

Toelichting rechtmatigheidsverantwoording

In deze toelichting zijn de individuele overschrijdingen toegelicht die hoger zijn dan de rapporteringsgrens van € 105.400.

Begrotingsrechtmatigheid

Het uitgangspunt is dat iedere overschrijding van de lasten en de overschrijdingen van de investeringsbudgetten als onrechtmatig worden beschouwd. Overschrijdingen worden als acceptabel aangemerkt in de volgende situaties:

- a. Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren.
- b. Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling
- c. De gemeenteraad is wel geïnformeerd is, maar er is geen begrotingswijziging vastgesteld.
- d. Een overschrijding van het jaarbudget passend binnen het totaal bedrag van het krediet.

Overschrijdingen van baten en of onderschrijdingen van lasten en baten zijn alleen onrechtmatig als die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de gemeenteraad zijn gemeld. Voor betreffende overschrijdingen en of onderschrijdingen ontstaan in het begrotingsjaar geldt dat het melden en toelichten bij de jaarrekening als tijdig wordt gezien.

Bij de uitgevoerde verbijzonderde interne controles op de begrotingsrechtmatigheid is vastgesteld dat de overschrijdingen van de lasten binnen de programma's als acceptabel zijn te beschouwen. De vastgestelde overschrijdingen van baten en of de onderschrijdingen van lasten en baten zijn toegelicht in de jaarrekening. Voor een nadere onderbouwing verwijzen we naar de toelichting op afwijkingen, zoals per programma opgenomen in de jaarrekening.

De overschrijdingen van de investeringskredieten zijn voor € 214.047 als acceptabel te beschouwen. Voor 3 kredieten geldt dat de overschrijding onrechtmatig is, voor een totaalbedrag van € 390.375. Deze overschrijdingen zijn ontstaan als gevolg van calamiteiten tijdens de uitvoering van het project en door explosieve prijsstijgingen. Een van de overschrijdingen wordt meegenomen in de voorjaarsnota 2024. Daarnaast zijn er een zestal kredieten met een overschrijding onder de rapportagegrens. Voor een nadere onderbouwing verwijzen we naar de toelichting Lasten en Baten in de jaarrekening.

Voorwaardencriterium

In de uitgevoerde verbijzonderde interne controles zijn onrechtmatigheden vastgesteld in het inkoop- en aanbestedingsproces voor een totaalbedrag van € 439.836. Deze onrechtmatigheden zijn ontstaan doordat inkopen ten onrechte niet Europees zijn aanbesteed. Acties om de onrechtmatigheden te verminderen zijn in 2023 verder opgepakt en hebben geleid tot een vermindering van € 388.164 ten opzichte van 2022. In 2024 worden de laatste acties opgepakt. Daarnaast worden de bestedingen 2023 geanalyseerd om in beeld te brengen waar mogelijk Europees aanbesteden vereist is.

M & O (misbruik & oneigenlijk gebruik) criterium

In de uitgevoerde verbijzonderde interne controles zijn geen onrechtmatigheden vastgesteld met betrekking tot dit criterium.

Voorkomen van fraude en onregelmatigheden

Het college van burgemeester en wethouders is zich bewust van inherente risico's van fraude die, zowel intern als extern, worden gelopen bij het uitvoeren van de gemeentelijke taken. Het college heeft een frauderisicoanalyse onderhanden en concludeert dat er vanuit de bedrijfsvoering verhoogde aandacht is voor de inrichting van onze administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) ten aanzien van de geïdentificeerde risicogebieden. Tevens worden de relevante geldstromen/processen betrokken in de (verbijzonderde) interne controles die gedurende het jaar worden uitgevoerd.

Stakeholders van de gemeente moeten erop kunnen vertrouwen dat wij op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zakendoen. De gemeente beschikt over een uitgebreid scala aan zogenaamde soft controls. Iedere medewerker van de gemeente legt bij indiensttreding een ambtseed of ambtsbelofte af en overlegt een verklaring omtrent gedrag. Daarnaast beschikt de gemeente over vastgestelde regelingen en gedragscodes, onder andere op het gebied van nevenwerkzaamheden en financiële belangen, welke openbaar beschikbaar zijn. De gemeente beschikt daarnaast over een regeling melden vermoeden misstanden en in de organisatie is een vertrouwenspersoon en meldpunt ingesteld waarbij eventuele misstanden vertrouwelijk kunnen worden gemeld.

Onze (financiële) processen en systemen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheidingen, zogenaamd hard controls. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwickelen en/of zelfstandig toegang heeft tot activa.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat management of directie maatregelen doorbreekt en het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet-integer handelen (anoniem) te melden, periodieke interne en externe controles op de naleving van beheersingsmaatregelen dragen ertoe bij dat onregelmatigheden worden gesignaleerd.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Informatiebeveiliging vanuit de perspectieven continuïteit, fraude en privacy heeft een hoge prioriteit.

Tijdens de dagelijkse bedrijfsvoering vinden controles plaats om vast te stellen of gewerkt wordt volgens de daarover gemaakte afspraken, waaronder de diverse protocollen voor informatiebeveiliging. Daarnaast beoordelen de security en privacyfunctionaris de kwaliteit en naleving van de getroffen beheersingsmaatregelen. Periodiek wordt de beheersing van informatiebeveiliging getoetst, zowel intern, maar ook extern vanuit de sector. Eventuele verbeterpunten vormen de input voor verdere aanscherping en/of naleving van het informatiebeveiligingsproces.

Conclusie

Het college is van mening dat, met alle analyses en getroffen beheersingsmaatregelen, de risico's met betrekking tot een beheerste en integere bedrijfsvoering inzichtelijk zijn en op een adequate wijze aandacht krijgen.

Wet open overheid (Woo)

De Woo regelt het recht van burgers op informatie van de overheid. De wet zorgt er voor dat informatie van de overheid beter vindbaar en toegankelijk is voor iedereen die dat wil. Op die manier wil de overheid het vertrouwen van inwoners in de overheid vergroten. In artikel 3.5 van de Woo (Openbaarheidsparagraaf) staat dat de gemeente in de jaarlijkse begroting aandacht moet besteden aan de plannen en acties rond de uitvoering van deze wet. In de jaarlijkse verantwoording (zoals nu) moet de gemeente verslag doen van de uitvoering ervan. Omdat de wet in termijnen wordt uitgerold, gaat de verantwoording vooral over de invoering van de wet.

In 2022 is voor het invoeren van de Woo het project i-Wetgeving gestart. In dit project zijn alle acties uitgevoerd om de zogenaamde passieve openbaarmaking mogelijk te maken. Dit betekent dat er een Woo-contactpersoon is aangesteld, dat inwoners en derden via de website een Woo-verzoek kunnen doen en dat betrokken teams weten hoe ze een Woo-verzoek moeten afhandelen. In 2023 heeft de Woo-contactpersoon twee verzoeken tot informatie gehad.

De Woo zegt verder dat de gemeente bepaalde soorten documenten actief openbaar moet gaan maken. De landelijke infrastructuur hiervoor is voorlopig nog niet geregeld. Wel is er een zogenaamde *Woo-index* ingericht. Op deze site kunnen inwoners verwijzingen vinden naar openbaar gemaakte informatie. De Woo-verzoeken die de gemeente heeft ontvangen worden sinds 2023 openbaar gemaakt via *Woogie* een landelijke website waar iedereen toegang kan krijgen tot ingediende en afgehandelde Woo-verzoeken. De gemeente zal hier de komende tijd met terugwerkende kracht haar Woo-verzoeken publiceren.

Ondertussen kijkt de gemeente goed wat er moet gebeuren om de verplichte documenten openbaar te kunnen maken. Om dit goed te doen moet de manier waarop de gemeente informatie gebruikt, maakt en opslaat verbeteren. Om te helpen waar en hoe het beter kan, gebruikt de gemeente vanaf 2023 het instrument i-Navigator. Met de i-Navigator hebben we een 'kaart' van de informatiehuishouding van de gemeente. Hiermee beschrijven we waar welke informatie staat. We maken duidelijk wie er verantwoordelijk voor is en in welke vorm de informatie is opgeslagen. In het in 2023 opgesteld plan van aanpak i-Wetgeving beschrijft de gemeente hoe ze dit verder gaat aanpakken. Er is hiervoor een algemene werkwijze ontwikkeld. Zodra er weer een categorie documenten actief openbaar moet worden gemaakt, volgen we deze werkwijze.

In 2023 zijn er ook Woo-verzoeken geweest. Hieronder staat hoeveel verzoeken de gemeente in 2023 heeft gekregen en behandeld. Ter vergelijking staan de cijfers van 2022 in de tabel.

	Cijfers 2022	Cijfers 2023
Totaal aantal verzoeken	44	91
Waarvan ingewilligd	37	58
Waarvan afgewezen	3	6
Waarvan nog lopend*	3	0
Waarvan afgebroken	1	27
Binnen termijn/verdaagd	39	51
Buiten termijn	2	13
Onbekend of lopend	2	0

*Per peildatum 1 januari lopende jaar

Verbonden partijen

Algemeen

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de samenwerkingsverbanden, waarin onze gemeente participeert en tevens een bepaalde bestuurlijke invloed kan uitoefenen. In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt hiervoor het begrip 'verbonden partijen' gebruikt. Het gaat dan om derde partijen waarin de gemeente een aanmerkelijk financieel en bestuurlijk belang heeft. Hieronder worden de deelnemingen verstaan van onze gemeente in gemeenschappelijke regelingen, samenwerkingsverbanden, vennootschappen, stichtingen en verenigingen.

Financieel belang

Er is sprake van een financieel belang als een aan een verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag bij faillissement niet verhaald kan worden of als de gemeente aansprakelijk is wanneer de gemeente haar verplichtingen niet nakomt.

Bestuurlijk belang

Van een bestuurlijk belang is sprake wanneer de gemeente zeggenschap heeft in de rechtspersoon via het aandeelhouderschap en/of via het recht tot voordracht of benoeming van personen in de bestuursorganen van een rechtspersoon.

Overzicht Verbonden Partijen

De gemeente Het Hogeland heeft bestuurlijke en financiële belangen in onderstaande verbonden partijen. De lijst bestaat uit gemeenschappelijke regelingen die voldoen aan de definitie van verbonden partij, namelijk dat er sprake moet zijn van een bestuurlijk en financieel belang.

Naam	Veiligheidsregio Groningen (VRG)
Vestigingsplaats	Groningen
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	De regeling stel zich ten doel om door regeling en bestuur en door een doelmatige organisatie en coördinatie via intergemeentelijke samenwerking uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: <ul style="list-style-type: none"> - brandweezorg; - geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen; - rampenbestrijding en crisisbeheersing; - bevolkingszorg; - melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer.
Programma	1. Veiligheid
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Groningen.
Bestuurlijk belang	Gemeente Het Hogeland is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door de burgemeester.
Financieel belang	De kosten voor de Veiligheidsregio Groningen worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage voor 2023 voor Het Hogeland bedroeg € 4.591 (is incl. aanvullende bijdrage FLO van € 240).
Eigen vermogen *	31-12-2023: € 3.333 31-12-2022: € 1.740 31-12-2021: € -3.361
Vreemd vermogen *	31-12-2023: € 36.161 31-12-2022: € 33.732

	31-12-2021: € 34.748
Financieel resultaat *	2023: € 1.788 (V) 2022: € 1.110 (V) 2021: € 1.758 (V)
Risico's	De algemene reserve van de VRG wordt tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend. Door de getroffen voorziening bij de jaarrekening 2019 is de algemene reserve ultimo 2023 minimaal en onvoldoende om tegenvallers op te vangen. De diverse landelijke ontwikkelingen en de krappe financiële positie van de VRG brengen wel risico's met zich mee. De herhuisvesting van de kazerne aan de Sontweg in Groningen en het huisvestingsplan voor de rest van de regio zal in de toekomst tot een forse financiële opgave leiden.
Ontwikkelingen	In 2024 wordt een nieuwe visie op Crisisbeheersing aangeboden aan het bestuur, waarmee zowel Brandweezorg als Crisisbeheersing duidelijke ambities binnen de financiële kaders hebben. Veiligheidsregio Groningen zette verder grote stappen op het gebied van communicatie, zoals een nieuwe website met crisisweblog en bedrijfsfilms ten behoeve van arbeidsmarktcommunicatie en zet dit in 2024 voort. Er loopt een bezwaarprocedure tegen de verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen aan de VRG. Wij zijn van mening dat de gevolgen van de herijking van het gemeentefonds op een verkeerde wijze is vertaald in nu berekende gemeentelijke bijdragen aan de VRG. In juni 2024 buigt de Commissie Rechtsbescherming van de provincie Groningen zich over het ingediende bezwaar. In de huidige gepresenteerde financiële overzichten is uitgegaan van de huidige bijdrage. Wanneer het bezwaar volledig gegrond wordt verklaard, levert dit een structureel financieel voordeel op van circa € 700.000. Daarmee is er niet direct een financieel risico voor onze gemeente.

* Bedragen x € 1.000

Naam	Publieke Gezondheid & Zorg (PG&Z)
Vestigingsplaats	Groningen
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	De regeling stelt zich ten doel om door regeling en bestuur en door een doelmatige organisatie en coördinatie via intergemeentelijke samenwerking uitvoering te geven aan de volgende belangen; - bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking; - bevolkingszorg.
Programma	5. Sociaal domein & Volksgezondheid
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Groningen.
Bestuurlijk belang	Gemeente Het Hogeland is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door een wethouder.
Financieel belang	De kosten voor PG&Z worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De inwonersbijdrage voor 2023 voor Het Hogeland bedroeg € 1.418 voor de GGD en € 265 voor de uitvoeringskosten voor de RIGG. Daarnaast is € 939 betaald aan vergoedingen voor afgenomen diensten.
Eigen vermogen *	31-12-2023: € 2.034 31-12-2022: € 2.908 31-12-2021: € 3.289
Vreemd vermogen *	31-12-2023: € 35.096 31-12-2022: € 48.546

	31-12-2021: € 37.975
Financieel resultaat *	2023: € 601 (N)
	2022: € 8 (V)
	2021 € 150 (V)
Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en lasten. Daarnaast blijft de gemeente verantwoordelijk voor de taken op het gebied van publieke gezondheid en de jeugdzorg. De beschikbare weerstandscapaciteit is gelijk aan de algemene reserve per 31-12-2023 van € 2.106.
Ontwikkelingen	De Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg (GR PG&Z) bestaat uit de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) en de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG). Sinds 2020 is de GGD een zelfstandige organisatie die uitvoering geeft aan de publieke gezondheidszorg voor de Groninger gemeenten. Jaarlijks wordt een Dienstverleningsovereenkomst (DVO) vastgesteld tussen de gemeente Het Hogeland en de GGD. In de DVO zijn de taken en diensten beschreven die worden uitgevoerd binnen het programma Gezondheid, die worden uitgevoerd binnen de GRPG&Z.

* Bedragen x € 1.000

Naam	Omgevingsdienst Groningen (ODG)
Vestigingsplaats	Veendam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	De ODG verzorgt de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu, bouwen en wonen in opdracht van Groninger gemeenten en de provincie Groningen.
Programma	6. Ruimtelijke ordening, Wonen en Duurzaamheid
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Groningen en de provincie Groningen.
Bestuurlijk belang	Gemeente Het Hogeland is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door een wethouder.
Financieel belang*	De kosten voor de ODG worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De bijdrage voor 2022 voor Het Hogeland bedraagt € 787. De bijdrage voor 2023 voor Het Hogeland bedraagt € 866.
Eigen vermogen *	31-12-2023: € 335 31-12-2022: € 219 31-12-2021: € 702
Vreemd vermogen *	31-12-2023: € 5.379 31-12-2022: € 3.667 31-12-2021: € 3.892
Financieel resultaat *	2023: € 16 2022: € 37 2021: € -274
Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en lasten. Daarnaast blijft de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de VTH-taken.
Ontwikkelingen	

* Bedragen x € 1.000

Naam	Afvalbeheer Regio Centraal Groningen (ARCG)
Vestigingsplaats	Groningen
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	Het samenwerkingsverband heeft tot doel de behartiging van de belangen van preventie en het op milieu hygiënisch verantwoorde wijze beheren van (afval)stoffen afkomstig van de gemeenten uit de regio, het

	bevorderen van overheidsinvloed op de sturing van afvalstoffen en het ketenbeheer, en mogelijk andere milieu- en reinigingstaken.
Programma	6. Ruimtelijke ordening, Wonen en Duurzaamheid
Deelnemende partijen	De gemeenten Het Hogeland, Groningen en het Westerkwartier
Bestuurlijk belang	Wij zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door een wethouder.
Financieel belang	Onze bijdrage voor 2023 bedroeg: € 82.
Eigen vermogen *	31-12-2023: € 1.019 31-12-2022: € 1.019 31-12-2021: € 1.019
Vreemd vermogen *	31-12-2023: € 1.732 31-12-2022: € 972 31-12-2021: € 2.872
Financieel resultaat *	2023: € 0 2022: € 0 2021: € 0
Risico's	In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten.
Ontwikkelingen	<p>De gemeenschappelijke regeling ARCG wordt in de loop van 2024 opgeheven. Inwoners van Het Hogeland kunnen wel gebruik blijven maken van de milieustraat aan de Duinkerkenstraat 99 in Groningen.</p> <p>Het afval uit de voormalige gemeente Bedum werd vroeger ingezameld en verwerkt door de ARCG. Inmiddels wordt het afval opgehaald en verwerkt door Omrin. De gemeenten die deelnemen aan de GR ARCG zijn: Het Hogeland, Westerkwartier en Groningen. Alle drie hebben inmiddels contracten afgesloten met Omrin voor de verwerking van hun afval. De gemeenschappelijke regeling is daarom niet meer nodig.</p> <p>De milieustraat aan de Duinkerkenstraat 99 in Groningen gaat verder onder het beheer van de gemeente Groningen. De afwikkeling van de ARCG zal naar verwachting kostenneutraal zijn. Het scheelt bestuurders en ambtenaren jaarlijks meerdere overleggen omdat er geen begroting en jaarstukken hoeven worden gemaakt.</p>

* Bedragen x € 1.000

Naam	GR voor het grensoverschrijdend Openbaar Lichaam Eems-Dollard Regio
Vestigingsplaats	Leer (Duitsland)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	De GR heeft tot doel het bevorderen en realiseren van grensoverschrijdende samenwerking op regionaal en plaatselijk niveau. In het bijzonder alle maatregelen ter versterking en ontwikkeling van de betrekking tussen de gebieden aan beide zijden van de grens af te stemmen en passende oplossingen voor de op dit terrein optredende problemen te treffen.
Programma	7. Burger en Bestuur
Deelnemende partijen	Duitse en Nederlandse gemeenten, alsmede andere regionale overheden, Kamers van Koophandel in de Eems Dollard Regio.
Bestuurlijk belang	De gemeente is vertegenwoordigd door de burgemeester en een raadslid.
Financieel belang	De bijdrage voor 2023 voor Het Hogeland bedroeg € 5.742.
Eigen vermogen *	31-12-2023: € NB

	31-12-2022:	€	689
	31-12-2021:	€	713
Vreemd vermogen *	31-12-2023:	€	NB
	31-12-2022:	€	3.429
	31-12-2021:	€	3.660
Financieel resultaat *	2023:	€	NB
	2022:	€	23
	2021:	€	16 (N)
Risico's	Geen		
Ontwikkelingen			

* Bedragen x € 1.000

Naam	GR Havenschap Delfzijl/Eemshaven (Groningen Seaports)		
Vestigingsplaats	Delfzijl		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling en openbaar belang	Verantwoord, integer en duurzaam de economische activiteiten - en dus de werkgelegenheid - te stimuleren in de havens, industrieterreinen en andere logistieke knooppunten die Groningen Seaports beheert of waar het de regie voert.		
Programma	2. Bereikbaarheid		
Deelnemende partijen	Raden, staten en colleges van de provincie Groningen, de gemeente Eemsdelta en de gemeente Het Hogeland.		
Bestuurlijk belang	Wij zijn vertegenwoordigd in het Bestuur door twee wethouders en twee raadsleden.		
Financieel belang	De ontvangen bijdrage in 2023 bedroeg € 23. De betaalde door te schuiven btw uit de dienstenvergoeding voor 2022 bedroeg € 76.		
Eigen vermogen *	31-12-2023:	€	219.876
	31-12-2022:	€	219.876
	31-12-2021:	€	219.876
Vreemd vermogen *	31-12-2023:	€	2.175
	31-12-2022:	€	2.023
	31-12-2021:	€	2.434
Financieel resultaat *	2023:	€	0
	2022:	€	0
	2021:	€	0
Risico's	De GR staat borg voor de financiering van GSP NV. Behoudens publieke taken (havenmeester) vinden alle (financiële) activiteiten plaats in de NV.		
Ontwikkelingen			

* Bedragen x € 1.000

Naam	GR Volkskredietbank voor Noordoost Groningen		
Vestigingsplaats	Appingedam		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling en openbaar belang	De bank is een kredietbank als bedoeld in de Wet op het Consumentenkrediet en heeft geen winstoogmerk. De regeling wordt getroffen ten bate van een zo doelmatig mogelijke uitvoering van de volgende belangen: a. het verlenen van hulp om te komen tot een financieel stabiele situatie bij burgers die in financiële moeilijkheden verkeren of dreigen te raken; b. het op zakelijk en sociaal verantwoorde wijze voorzien in de behoefte aan sociale kredieten; c. het voorkomen van maatschappelijke minder gewenste vormen van		

	financiële dienstverlening.
Programma	5. Sociaal Domein en volksgezondheid
Deelnemende partijen	Gemeente Eemsdelta, Het Hogeland, Oldambt, Pekela en Veendam.
Bestuurlijk belang	Wij zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door een wethouder.
Financieel belang	Onze bijdrage voor 2023 bedroeg: € 388.
Eigen vermogen *	31-12-2023: € 0 31-12-2022: € 0 31-12-2021: € 0
Vreemd vermogen *	31-12-2023: € 8.169 31-12-2022: € 9.223 31-12-2021: € 8.399
Financieel resultaat *	2023: € 0 2022: € 0 2021: € 0
Risico's	De aanwezige (structurele en incidentele) weerstandscapaciteit moet voldoende zijn om de financiële gevolgen van optredende risico's op te kunnen vangen.
Ontwikkelingen	

* Bedragen x € 1.000

Naam	Publiek vervoer Groningen/ Drenthe
Vestigingsplaats	Assen
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	Groningen en Drenthe willen een optimaal vervoersnetwerk creëren, dat betaalbaar en toekomstbestendig is; waarin duurzaam gebruik wordt gemaakt van alle vervoersmiddelen. Zodat alle inwoners naar hun werk of school gaan en/of deel willen nemen aan het sociale leven en voor bezoekers aan onze provincies.
Programma	5. Sociaal domein & Volksgezondheid
Deelnemende partijen	De gemeente Eemsdelta, Het Hogeland, Westerkwartier, Midden-Groningen, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam, AA en Hunze, Assen, Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Emmen, Hoogeveen, Meppel, Midden-Drenthe, Noordenveld, Tynaarlo, Westerveld, OV-bureau Groningen Drenthe.
Bestuurlijk belang	Bestaat uit een afvaardiging van de colleges van de deelnemers (1 bestuurder per regio). Regio Noord- Groningen waar de Gemeente Het Hogeland onder valt is vertegenwoordigd door een wethouder uit de gemeente Eemsdelta.
Financieel belang	De bijdrage in 2023 van de gemeente het Hogeland bedroeg: € 35.
Eigen vermogen *	31-12-2023: € 353 31-12-2022: € 430 31-12-2021: € 165
Vreemd vermogen *	31-12-2023: € 82 31-12-2022: € 228 31-12-2021: € 191
Financieel resultaat *	2023: € 53 (V) 2022: € 265 (V) 2021: € 124 (V)
Risico's	
Ontwikkelingen	

* Bedragen x € 1.000

Naam	Enexis Holding N.V.
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Enexis beheert het energienetwerk voor elektriciteit en aardgas in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,3 miljoen klanten (huishoudens, bedrijven en overheden) voor gas en 2,9 miljoen klanten voor elektriciteit. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.
Programma	3. Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De aandelen zijn in handen van Nederlandse gemeenten en provincies.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA). De AVA is het hoogste besluitvormingsorgaan binnen Enexis.
Financieel belang	624.792 aandelen
Eigen vermogen *	31-12-2023: € 5.320.000 31-12-2022: € 5.441.000 31-12-2021: € 4.241.000
Vreemd vermogen *	31-12-2023: € 5.140.000 31-12-2022: € 4.907.000 31-12-2021: € 5.154.000
Financieel resultaat *	2023: € 72.000 (V) 2022: € 1.300.000 (V) 2021: € 199.000 (V)
Risico's	Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven aandelenkapitaal.
Ontwikkelingen	Enexis zal in het voorjaar van 2024 een voorstel voorleggen aan de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA) tot aanpassing van het strategisch plan (2022) in verband met de nieuwe wet collectieve warmtevoorziening. Vastgestelde dividenduitkering over 2023 € 0,2418044 per aandeel (EUR 151.077).

* Bedragen x € 1.000

Naam	CSV Amsterdam B.V.
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Er loopt nog een procedure tussen Essent en de Staat der Nederlanden. Deze BV draagt zorg voor de afwikkeling van deze procedure.
Programma	3. Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De aandelen zijn in handen van Nederlandse gemeenten en provincies.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).
Financieel belang	
Eigen vermogen *	31-12-2023: € 84 31-12-2022: € 210 31-12-2021: € 312
Vreemd vermogen *	31-12-2023: € 64 31-12-2022: € 13 31-12-2021: € 23
Financieel resultaat *	2023: € 126 (V) 2022: € 102 (V) 2021: € 43 (V)
Risico's	Het financiële risico is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het

	nominale aandelenkapitaal (totaalbedrag € 20.000) en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap art 2.:81 BW.
Ontwikkelingen	De vennootschap zal na afwikkeling van juridische procedures worden ontbonden.

* Bedragen x € 1.000

Naam	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.		
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch		
Rechtsvorm	Besloten vennootschap		
Doelstelling en openbaar belang	Afwikkelen van de verkoop van Essent aan RWE		
Programma	3. Economie en Werkgelegenheid		
Deelnemende partijen	De aandelen zijn in handen van Nederlandse gemeenten en provincies.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).		
Financieel belang			
Eigen vermogen *	31-12-2023:	€	1.444
	31-12-2022:	€	1.480
	31-12-2021:	€	1.535
Vreemd vermogen *	31-12-2023:	€	32
	31-12-2022:	€	10
	31-12-2021:	€	7
Financieel resultaat *	2023:	€	36 (N)
	2022:	€	52 (N)
	2021:	€	37 (N)
Risico's	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal (totaalbedrag € 1.496.822) en het resterende werkkapitaal van deze vennootschap (art. 2.:81 BW).		
Ontwikkelingen	In april 2024 zal het bestuur van de vennootschap een aanvullende kapitaalstorting (naar verwachting € 250.000) vragen aan de aandeelhouders van CSV Amsterdam BV. Deze aanvullende kapitaalstorting zal op voorstel van het bestuur van de vennootschap worden verrekend met de vrijval (agio uitkering in 2024) als gevolg van de opheffing van Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV.		

* Bedragen x € 1.000

Naam	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Doelstelling en openbaar belang	BNG Bank is de bank voor onder meer gemeenten, provincies, woningcorporaties en zorg- en onderwijsinstellingen. De bank stelt de publieke sector in staat maatschappelijke doelstellingen te realiseren.		
Programma	8. Bedrijfsvoering		
Deelnemende partijen	De aandelen zijn in handen van het Rijk, provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).		
Financieel belang	46.995 aandelen		
Eigen vermogen *	31-12-2023:	€	4.700.000
	31-12-2022:	€	4.615.000
	31-12-2021:	€	5.062.000
Vreemd vermogen *	31-12-2023:	€	107.459.000
	31-12-2022:	€	107.459.000
	31-12-2021:	€	143.995.000
Financieel resultaat *	2023:	€	254.000 (V)
	2022:	€	300.000 (V)
	2021:	€	236.000 (V)
Risico's	Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven aandelenkapitaal.		
Ontwikkelingen	Vastgestelde dividenduitkering over 2023 € 2,16 per aandeel (€ 101.509)		

* Bedragen x € 1.000

Naam	N.V. Waterbedrijf Groningen		
Vestigingsplaats	Groningen		
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Doelstelling en openbaar belang	Leveren van drinkwater.		
Programma	8. Bedrijfsvoering		
Deelnemende partijen	De aandelen zijn in handen van Groninger gemeenten en de provincie Groningen.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).		
Financieel belang			
Eigen vermogen *	31-12-2023:	€	NB
	31-12-2022:	€	87.667
	31-12-2021:	€	88.874
Vreemd vermogen *	31-12-2023:	€	NB
	31-12-2022:	€	197.195
	31-12-2021:	€	177.007
Financieel resultaat *	2023:	€	NB
	2022:	€	1.207 (N)
	2021:	€	3.203 (V)
Risico's	Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven aandelenkapitaal.		
Ontwikkelingen			

* Bedragen x € 1.000

Naam	Exploitiemaatschappij Haven Lauwersoog B.V.		
Vestigingsplaats	Lauwersoog		
Rechtsvorm	Besloten vennootschap		
Doelstelling en openbaar belang	Verantwoordelijk voor het exploiteren, beheer en onderhoud van de haven Lauwersoog.		
Programma	2. Bereikbaarheid		
Deelnemende partijen	Gemeente Het Hogeland, Noardeast-Fryslân en de visafslag.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).		
Financieel belang	180 aandelen (nominale waarde/aandeel € 45,45)(45%).		
Eigen vermogen *	31-12-2023:	€	NB
	31-12-2022:	€	406
	31-12-2021:	€	497
Vreemd vermogen *	31-12-2023:	€	NB
	31-12-2022:	€	1.212
	31-12-2021:	€	1.052
Financieel resultaat *	2023:	€	NB
	2022:	€	-91
	2021:	€	7
Risico's	Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven aandelenkapitaal.		
Ontwikkelingen			

* Bedragen x € 1.000

Naam	Groningen Milieu (Omrin)		
Vestigingsplaats	Leeuwarden		
Rechtsvorm	Besloten vennootschap		
Doelstelling en openbaar belang	Het ophalen van huisvuil.		
Programma	6. Ruimtelijke ordening, Wonen en Duurzaamheid		
Deelnemende partijen	BV Groningen Milieu is 100% dochter van NV Fryslân Milieu.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).		
Financieel belang	De bijdrage voor 2023 voor Het Hogeland bedroeg € 2.667		
Eigen vermogen *	31-12-2023:	€	78.528
	31-12-2022:	€	70.303
	31-12-2021:	€	64.747
Vreemd vermogen *	31-12-2023:	€	106.366
	31-12-2022:	€	119.141
	31-12-2021:	€	48.028
Financieel resultaat *	2023:	€	10.322
	2022:	€	7.870
	2021:	€	2.834
Risico's			
Ontwikkelingen			

* Bedragen x € 1.000

Naam	Stichting De Beemden		
Vestigingsplaats	Bedum		
Rechtsvorm	Stichting		
Doelstelling en openbaar belang	De stichting stelt zich ten doel de exploitatie van: - zwembad De Beemden; - andere sportaccommodaties in de voormalige gemeente Bedum.		
Programma	4. Leefbaarheid en Voorzieningen		

Deelnemende partijen	Gemeente Het Hogeland en minimaal twee natuurlijke personen.		
Bestuurlijk belang	De bestuurlijke vertegenwoordiging wordt op dit moment niet ingevuld.		
Financieel belang	De bijdrage voor 2023 bedraagt € 116.		
Eigen vermogen *	31-12-2023:	€	NB
	31-12-2022:	€	195
	31-12-2021:	€	246
Vreemd vermogen *	31-12-2023:	€	NB
	31-12-2022:	€	202
	31-12-2021:	€	324
Financieel resultaat *	2023:	€	NB
	2022:	€	50 (N)
	2021:	€	57 (V)
Risico's			
Ontwikkelingen			

* Bedragen x € 1.000

Naam	Stichting Beheer Oikocredit Nederland Fonds		
Vestigingsplaats	Utrecht		
Rechtsvorm	Stichting		
Doelstelling en openbaar belang	Verstrekken van microkrediet in ontwikkelingslanden.		
Programma			
Deelnemende partijen	Particulieren en bedrijven.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).		
Financieel belang	245,9368 aandelen (€ 49.187) per 1-1-2023		
Eigen vermogen *	31-12-2023:	€	NB
	31-12-2022:	€	1.238.200
	31-12-2021:	€	1.201.800
Vreemd vermogen *	31-12-2023:	€	NB
	31-12-2022:	€	271.527
	31-12-2021:	€	72.526
Financieel resultaat *	2023:	€	NB
	2022:	€	8.500 (V)
	2021:	€	15.300 (V)
Risico's	Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven aandelenkapitaal.		
Ontwikkelingen	Vastgesteld dividendrendement over 2022 € 205. Beheervergoeding in 2022 € 197. De cijfers van 2023 zijn nog niet bekend.		

* Bedragen x € 1.000

Naam	Vereniging van Waddenzeegemeenten		
Vestigingsplaats	Harlingen (statutair), Delfzijl (secretariaat)		
Rechtsvorm	Vereniging		
Doelstelling en openbaar belang	Het tot stand brengen en in stand houden van een overlegstructuur voor het Waddenzeegebied om te komen tot een samenhangend beleid voor dit gebied.		
Programma	7. Burger en Bestuur		
Deelnemende partijen	Gemeente Schiermonnikoog, Ameland, Terschelling, Texel, Vlieland, Harlingen, Het Hogeland, Eemsdelta, Noardeast-Fryslân, Waadhoeke, Súdwest-Fryslân, Hollands Kroon, Den Helder en Oldambt.		
Bestuurlijk belang	In 2022 is namens het college de heer van Keijzerswaard afgevaardigde in het DB van de van de vereniging van Waddenzee gemeenten vanuit		

	de raad is dit de heer Penninga.
Financieel belang	Onze bijdrage voor 2023 bedroeg: € 73.556 (€ 66.736 contributie 2023 en € 6.820 btw in rekening gebracht over 2022).
Eigen vermogen *	31-12-2023: € 135.633 31-12-2022: € -/6.277 31-12-2021: € 51.043
Vreemd vermogen *	31-12-2023: € 50.125 31-12-2022: € 262.924 31-12-2021: € 136.361
Financieel resultaat *	2023: € 141.910 2022: € 57.320 (N) 2021: € 4.036 (V)
Risico's	
Ontwikkelingen	

* Bedragen x € 1.000

Naam	Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders binnen Noord-Nederland (VEGANN)
Vestigingsplaats	Leeuwarden (kantooradres gemeente Hardenberg)
Rechtsvorm	Vereniging
Doelstelling en openbaar belang	De vereniging behartigt de belangen van de 44 (kleine) gemeentelijke Enexis-aandeelhouders in Noord-Nederland
Programma	3. Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	44 gemeenten (kleine Enexis aandeelhouders)
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) van Enexis. Wethouder A. Nolles vertegenwoordigt de gemeente in de algemene ledenvergadering.
Financieel belang	De contributie bedraagt € 730 per jaar.
Eigen vermogen *	31-12-2023: € 49 31-12-2022: € 42 31-12-2021: € 29
Vreemd vermogen *	31-12-2023: € 0 31-12-2022: € 0 31-12-2021: € 0
Financieel resultaat *	2023: € 7 2022: € 13 2021: € -9 (N)
Risico's	
Ontwikkelingen	

* Bedragen x € 1.000

Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid bij de begroting en jaarstukken wordt ingegaan op de uitvoering van de belangrijkste financiële ontwikkelingen zoals verlies/winstverwachtingen, de verwerving van gronden en de relaties van het grondbeleid met programma's.

Het grondbeleid van de gemeente heeft een grote invloed op, en samenhang met, de realisatie van diverse programma's. Het grondbeleid dient dienstbaar te zijn aan de gemeentelijke doelstellingen, dat wil zeggen dat het grondbeleid dient te worden ingezet om doelstellingen van de diverse beleidssectoren van de gemeente mogelijk te maken. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, verkeer en vervoer, sport en recreatie. Daarnaast kan het gevoerde grondbeleid een grote financiële impact hebben op de gemeentelijke begroting.

Belangrijkste uitgangspunten ons Grondbeleid

Er is nog geen vastgesteld Grondbeleid, deze zal in 2024 worden opgesteld. Totdat het nieuw beleid er is hanteren we de volgende hoofduitgangspunten die de basis zijn van zowel beleid als de werkprocessen.

- Het stimuleren en tijdig mede mogelijk maken van het gewenst ruimtegebruik van de gemeente;
- Bij ontwikkelingen zorgen dat de gevraagde ruimtelijk kwaliteit wordt geleverd en aansluit op de vraag van de markt.
- Zorgen voor een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, exploitanten, eigenaren en gemeente
- De risico's, zowel financieel als juridisch, van ruimtelijke plannen beheersen
- De taken rond Grondzaken op een professionele en zorgvuldige manier uitvoeren met een marktconform resultaat.

Nota Grondprijzen

In 2023 is de notitie Grondprijzen vastgesteld. Hierin worden de uitgangspunten vastgelegd voor hoe een grondprijs tot stand komt en wat de daadwerkelijke prijs wordt van bijvoorbeeld; bouwkwavels, bedrijfskwavels, overhoekjes, percelen aan nutsbedrijven, huurgrond, pacht en dergelijke.

Financieel beleid

Het grondbedrijf is een integraal onderdeel van de gemeentelijke organisatie. Winsten en verliezen van grondexploitaties worden verrekend met de algemene reserve en deels uit de bestaande bestemmingsreserve 'grondexploitatie'. De systematiek van het nemen van winsten en verliezen houdt in dat deze moeten worden genomen op het moment dat deze gerealiseerd zijn, dan wel bekend zijn.

Vennootschapsbelasting

De gemeente is niet vrijgesteld van de betaling van vennootschapsbelasting. Ook het grondbedrijf heeft hier mee te maken. Eventuele winsten uit grondexploitaties worden belast met 20 tot 25% vennootschapsbelasting.

Prognoses financiële resultaten

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de geactualiseerde eindwaarden van alle grondexploitaties. De ramingen zijn gebaseerd op de berekening uit de Herziening Grondexploitaties 2024 en sluiten aan bij de jaarrekening 2023.

Waar de verkopen boven verwachting verlopen, zijn er een aantal projecten die kampen met extra kosten. Bij Munster fase 1 loopt het project tegen onvoorziene kosten aan voor sanering. Voor Munster fase 2 & 3 zijn aanpassingen aan de fietsbruggen en een autobrug nodig, omdat de

overspanning ten opzichte van de kade constructies niet sterk genoeg bleek. Voor Het Aanleg wordt een persleiding verlegt, omdat deze midden door het plangebied loopt. De aanbesteding valt echter hoger uit en de kosten hiervan moeten opgevangen worden in de grondexploitatie. Bij Centrumplan Uithuizen hebben diverse werkzaamheden geleid tot hogere kosten of lagere opbrengsten. Zo is bij Molenerf (onderdeel van Centrumplan Uithuizen) de fasering met een jaar verlengd tot en met 2026, omdat het langer heeft geduurd om afspraken te maken met de bestaande winkeliers. Daarnaast zullen er tien appartementen niet gerealiseerd worden in het plangebied. Bij Schoolstraat (onderdeel van Centrumplan Uithuizen) vielen de sloopwerkzaamheden hoger uit, waardoor meerwerk is geboekt.

Grondexploitatie	Resultaat EW totaal 2023	Resultaat EW totaal 2024	Verschil EW	Voorziening 1-1-2023	Voorziening 1-1-2024	verschil voorziening	Winstneming 2023
Almersma, Uithuizen	€ -1.310.927	€ -1.367.627	€ -56.700	€ 1.310.927	€ 1.367.627	€ -56.700	€ -
Bedrijvenpark Ulrum	€ 219.731	€ 209.828	€ -9.903	€ -	€ -	€ -	€ -
De Laan Zuid Fase 2	€ 11.188	€ 16.041	€ 4.853	€ -	€ -	€ -	€ -
Het Aanleg	€ -245.327	€ -322.426	€ -77.099	€ 245.327	€ 322.426	€ -77.099	€ -
LTS Locatie Uithuizen	€ -469.748	€ -432.857	€ 36.891	€ 469.748	€ 432.857	€ 36.891	€ -
Molenerf	€ -1.100.273	€ -1.616.208	€ -515.936	€ 1.100.273	€ 1.616.208	€ -515.936	€ -
Munster Fase 1	€ -561.974	€ -915.536	€ -353.562	€ 561.974	€ 915.536	€ -353.562	€ -
Munster Fase 2&3	€ 1.171.225	€ 728.745	€ -442.480	€ -	€ -	€ -	€ 96.000
Nijverheidsweg bedrijventerrein	€ 125.878	€ 141.787	€ 15.910	€ -	€ -	€ -	€ 500
Op Stee Adorp	€ 289.810	€ 314.247	€ 24.437	€ -	€ -	€ -	€ -
Schoolstraat	€ -1.278.937	€ -1.423.876	€ -144.939	€ 1.278.937	€ 1.423.876	€ -144.939	€ -
Ter Laan 4, Bedum	€ 173.598	€ 235.194	€ 61.596	€ -	€ -	€ -	€ -
Trekweg	€ -340.493	€ -320.622	€ 19.871	€ 340.493	€ 320.622	€ 19.871	€ -
Kruisweg	€ -22.485	€ -28.079	€ -5.594	€ 22.485	€ 28.079	€ -5.594	€ -
Uilkenstraat Eenrum	€ -	€ 2.055	€ 2.055	€ -	€ -	€ -	€ -
WA School	€ -	€ 6.377	€ 6.377	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal	€ -3.338.735	€ -4.772.958	€ -1.434.223	€ 5.330.164	€ 6.427.231	€ -1.097.067	€ 96.500

Winstneming

Bij winstgevende plannen dient conform het BBV berekend te worden of winstneming van toepassing is. De basis voor de berekening is de PoC-methode, waarbij rekening wordt gehouden met de mate van gereedheid van het plan. Aan de hand van het percentage nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten wordt de bruto winstneming bepaald. Door dit resultaat te verrekenen met de risico's, is de werkelijk te nemen winst te berekenen. Voor 2023 wordt er winst genomen op plannen, Munster fase 2 en 3 en een hele kleine winst op Nijverheidsweg Uithuizen totaal € 96.500. Deze winstneming wordt toegevoegd aan de Bestemmingsreserve "Grondexploitaties".

(verlies) voorziening

Ten opzichte van vorig jaar zal de totale voorziening van de grondexploitaties verhoogd worden. Zoals bij de prognose financiële resultaten beschreven zijn er een aantal plannen die extra investeringen nodig hebben. Geconcludeerd kan worden dat de voorzieningen ten opzichte van vorig jaar in zijn totaal toeneemt met € 1.097.067. De voorziening voor 1-1-2024 wordt € 6.427.231.

Afwaarderen gronden niet in exploitatie

Gemeentelijke Gronden waar nog niet concreet plannen voor zijn, dienen op de materiële vaste activa lijst te staan. De boekwaarde van deze gronden mag niet hoger zijn dan de economische waarde.

Omdat de gemeente voor de percelen die in 2022 zijn aangekocht nabij De Tille te Uithuizen en Almersma te Uithuizen nog geen concrete plannen heeft, dienen deze boekwaardes afgewaardeerd te worden naar de economische waarde, in dit geval agrarische waarde van €8/m².

Het perceel naast De Tille wordt daarom afgewaardeerd met € 664.208.

Het perceel nabij Almersma zuid wordt afgewaardeerd met € 821.788.

Beide bedragen komen ten laste van het rekeningresultaat.

Bestemmingsreserves

Per 1-1-2024 bestaan voor het grondbedrijf 4 reserves.

Voor 2023 zijn de volgende mutaties:

- Onttrekking: de Blink € 11.534,49
- Onttrekking Start GREX Het Aanleg in 2023 € 245.952.

- Toevoeging winstneming van 2 plannen € 96.500.

Reserves:	Per 1-1-2023	onttrekking	toevoeging	Per 31-12-2023
Grondexploitatie	740.145	257.487	96.500	579.158
Bovenwijkse kosten Ter Laan 4	118.000	-	-	118.000
Bovenwijkse kosten Vogelzanglocatie	15.121	-	-	15.121
Woonplan haven Zoutkamp	-		2.300.000	2.320.000

Risico/ weerstandvermogen

Risico's binnen het grondbedrijf worden vooral beïnvloed door de hoogte van de rente, de hoogte van de kosteninflatie, de hoogte van de kavelprijzen de stijging van de bouw/woonrijp kosten. In de risicoanalyse behorende bij Grondexploitatie overzicht 2024 zijn deze parameters aan de hand van de aantal scenario's doorgerekend. Het risico is vervolgens bepaald aan de hand van het effect van dit scenario maal de kans dat dit scenario werkelijkheid wordt.

Het totale risico- en weerstandsvermogen van de woon- en bedrijfsplannen is berekend op € 870.882.

risico Woonplannen	-465.882
risico Bedrijventerreinen, incl. CU Uithuizen	-405000
Totale risico	-870.882

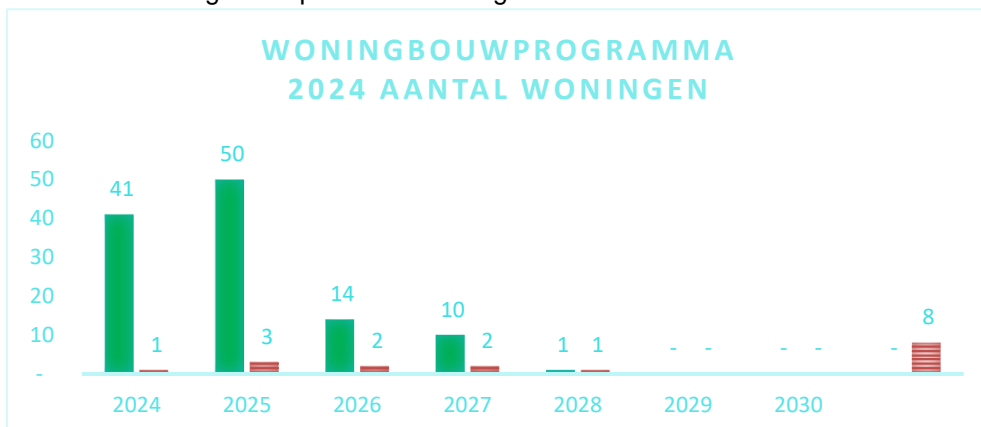
Prognose Bouwkavels:

In 2023 zijn er 60 kavels verkocht en 10 kavels uit exploitatie genomen.

Programma Woningbouw	Totaal	Nog te realiseren	
	1-1-2023	1-1-2024	
Rijwoningen sociaal	32 st	15 st	47%
Rijwoningen	20 st	11 st	55%
Twee-onder-een-kap	54 st	42 st	78%
Vrijstaand (incl. dienstwoningen)	79 st	59 st	75%
Appartementen	6 st	6 st	100%
	0 st	0 st	
Totaal	191 st	133 st	70%

Uit het overzicht blijkt dat nog 133 woning kavels beschikbaar zijn in de gemeente welke vallen onder de grondexploitaties. Een groot deel van deze woningbouwproductie vloeit voort uit Munster fase 2&3 en in Bedum nog 2^1 kap woningen. Daarnaast levert de WA School (Wilgenhof) Uithuizen nog een aantal nieuwe kavels, die komende jaren in de markt worden gezet.

De verwachte uitgiftetempo ziet er als volgt uit:

De groene balken geeft aan hoeveel woningen er nog in de planning staan en de blauwe balken geven aan hoeveel bedrijfswoningen de komende jaren worden uitgegeven. Hieruit blijkt dat over vier jaar de totale voorraad zo goed als verkocht is. Voor de jaren er na zijn nieuwe plannen in de maak, zoals Folkerda locatie Bedum en voormalig Heiploegterrein in Zoutkamp. Daarnaast zijn er nog behoorlijk wat woningbouw ontwikkelingen in de gemeente die door projectontwikkelaars worden opgepakt.

Aardbevingen

Inleiding

De gevolgen van de gaswinning en de daardoor ontstane aardbevingen hebben grote invloed op gemeente Het Hogeland. De gevolgen van de gaswinning leveren een complex veiligheidsvraagstuk op. In een deel van onze gemeente is sprake van een ingrijpende versterkingsopgave, terwijl schades aan gebouwen door ons hele gebied zichtbaar zijn. De procedures rondom de versterking van veelal woningen en de afhandeling van de schades hebben daarbij effect op de gezondheid en veerkracht van onze inwoners.

In navolging op de inzet in voorgaande jaren is ook in 2023 veel bestuurlijke en ambtelijke inzet gevraagd op het niveau van de regio, tussen en met gemeenten, provincie en Rijk en in verbinding met onze inwoners. Het dossier kent immers een brede reikwijdte, zoals de versterkingsopgave, het uitvoering geven aan het lokaal programmaplan voor Nationaal Programma Groningen en de actualisatie ervan, het blijvend aandacht vragen voor op een snelle, rechtvaardige schadeafhandeling en de besluitvorming rond de gaswinning in het Groningerveld en de kleine gasvelden op zich. De uitvoering van de Bestuurlijke afspraken 2020 (zoals de subsidie Verbetering en Verduurzaming Groningen) lopen als een rode draad door alle werkzaamheden heen. In april 2023 heeft het kabinet in reactie op de uitkomst van de parlementaire enquête gaswinning Groningen, kamerbrief Nij Begun aangeboden aan de Tweede kamer. In deze nota zijn 50 maatregelen opgenomen die als nieuwe start aangeduid worden op weg naar erkenning, herstel en perspectief. Belangrijk in de aanbiedingsbrief is dat het kabinet excuses aanbiedt aan alle gedupeerden. Hierbij ook als boodschap dat ze niet alleen wil leren van de fouten die gemaakt zijn, maar deze ook wil rechtzetten. En daarbij de ereschuld aan de regio en de bewoners die door 60 jaar gaswinning is ontstaan, in te lossen. Deze 50 maatregelen zijn gelinkt aan versterking, schade, gaswinning, herstel van Groningen en het bieden van langjarig perspectief op sociaal en economisch vlak. De uitvoering ervan ligt gedeeltelijk binnen de verantwoordelijkheid van de gemeente en wordt deels door andere partijen uitgevoerd. Dit heeft afgelopen jaar veel aandacht en tijd gevraagd, en zal ook de komende jaren nog veel aandacht en tijd vragen. Hier betrekken wij vanzelfsprekend uw raad zeer nauw bij.

Nog steeds vormt het bieden van sociaal-emotionele ondersteuning van onze inwoners ook een belangrijk onderdeel binnen ons programma.

Met 2030 als tijdshorizon, streven we in de gemeente Het Hogeland naar een veilige, duurzame en leefbare toekomst, waar een ieder met vertrouwen zijn ontwikkeling in eigen hand neemt.

Daarbij hanteren we de volgende doelen:

1. Veiligheid voor alle inwoners;
2. Een toekomstperspectief voor inwoners en bedrijven;
3. Als overheid in continue verbinding met onze omgeving.

1. Veiligheid voor alle inwoners.

De gemeente Het Hogeland streeft naar een veilige leef- en werkomgeving, het behoud van de leefbaarheid in de dorpen en daar waar mogelijk te versterken. Goede bereikbare voorzieningen maar ook veilige schoolgebouwen, zorginstellingen en woningen zijn daarbij belangrijk. Perspectief bieden betekent ook oog hebben voor economische kansen en daarnaast bijvoorbeeld behoud van erfgoed. Kortom, een Veilig en Vitaal Het Hogeland waarin we naast onze inwoners staan.

Om op een uitlegbare manier richting te geven aan de versterkingsopgave is op 13 december 2023 het lokaal plan van aanpak voor 2024 vastgesteld. Dit plan heeft een positief advies ontvangen van

Staatstoezicht op de Mijnen en Nationaal coördinator Groningen – aan wie de opdracht voor uitvoering is gegeven- beoordeeld het plan als uitvoerbaar. De lijn van het plan volgt op de plannen van voorgaande jaren. Het aantal adressen dat onderdeel uitmaakt van het lokaal plan van aanpak is met 108 toegenomen ten opzichte van vorig jaar. In het nieuwste plan gaat het om 2640 adressen. We geven NCG opdracht om beschikbare capaciteit in te zetten op een volgorde die we kunnen uitleggen. Het gaat daarbij om afmaken waar je aan begint, veiligheid voorop, gebiedsgericht waar het past en kansen benutten waar mogelijk. Gedurende een jaar sturen we op de voortgang en vragen we rapportages. Op basis van deze input stellen we komend jaar weer een nieuw lokaal plan van aanpak op.

De (voorbereidingen voor de) uitvoering van de versterkingsopgave wordt zichtbaar.

- In de gebiedsgerichte aanpak is verder gewerkt:
  - Het kunstgrasveld in Kantens is opgeleverd.
  - De sloop van woningen in Kantens en Zandweer is gestart.
  - In Uithuizen/Wilgenbos is na de sloop de bouw van de eerste woningen gestart.
  - De stedenbouwkundige en inrichtingsplannen voor Zandweer, Uithuizen Menkema en Uithuizen-Noord zijn grotendeels afgerond.
  - De ontwerpbestemmingsplannen voor Zandweer en in Uithuizen voor Menkema en de WA-school in procedure gebracht.
  - Het zoeken naar nieuwe (vervangende) woningbouwlocaties in Kantens, Zandweer en Uithuizen omdat in de projectgebieden minder woningen terug kunnen worden gebouwd op grond van bouweisen en omdat er meer ruimte komt voor groen etc.
  - In Uithuizen/Ambachtsschoolstraat is de bouw van 17 vervangende sociale huurwoningen gestart.
  - In schematische weergave is de stand van zaken in de gebiedsgerichte aanpak (totaal 411 woningen sloop/nieuwbouw)

- De particuliere versterkingen die door NCG worden uitgevoerd zijn gestart. Van de genoemde 2640 adressen in het Lokaal Plan van Aanpak is de bouw van 39 adressen gereed gemaakt en is de versterking van 57 adressen afgerond. Daarnaast zijn er 360 woningen in 2023 direct op norm verklaard (Op basis van concept jaarrapportages van NCG. Een definitief beeld moet nog ontvangen worden.).
- In 2023 zijn tijdelijke woningen in Zandweer gerealiseerd en in Uithuizen is de bouw van het complex tijdelijke woningen, na afronding van de beroepsprocedure, aan Treubweg gestart.

Bij de uitwerking van de stedenbouwkundige en inrichtingsplannen zijn vanzelfsprekend de inwoners betrokken. Met de woningcorporatie Goud Wonen zijn op basis van de eerder aangegane samenwerkingsovereenkomst zijn projectovereenkomsten getekend. De corporatie heeft in dit proces al belangrijke sloopbesluiten genomen en is overeenkomsten met de Nationaal Coördinator Groningen (NCG)aangegaan.

We proberen de versterkingsopgave zoveel mogelijk te koppelen aan andere doelstellingen, zoals verduurzaming, een mooie en toekomstig bestendige openbare ruimte met aandacht voor klimaat

adaptieve maatregelen en versterken van groen en biodiversiteit, en het toevoegen van stedenbouwkundige kwaliteit. We noemen dit een gebiedsgerichte aanpak. Dit doen we door zoveel mogelijk met de inwoners, ondernemers en de woningcorporaties in gesprek te gaan en met elkaar te bekijken hoe we de versterking van de panden willen oppakken, wat de inwoners daarin willen en hoe de corporaties dit willen combineren met hun eigen doelstellingen ten aanzien van de strategische woningvoorraad.

Aan de voorbereiding van het project Beschermd wonen in Uithuizen, een initiatief van de zorgpartijen Cosis en Lentis. Is verder gewerkt: het bestemmingsplan is opgesteld en in procedure gebracht, start bouw is voorzien in 2025. Aan de voorbereiding van de versterking van zorgpanden in Uithuizen en Uithuizerveen is verder gewerkt en de gestarte uitvoering in Bedum met gebruikmaking van de in het gebruik genomen tijdelijke huisvesting, is voortgezet.

We zijn betrokken bij regionale (beleids)ontwikkelingen rondom schadetrajecten van Instituut mijnbouwschade Groningen (IMG). We beïnvloeden waar mogelijk ook de activiteiten van IMG om voortgang te stimuleren. We koppelen actief NCG en IMG aan dossiers waar nodig en schakelen met verschillende vangnetconstructies als de situatie er om vraagt. We doet dit allemaal vanuit het perspectief van inwoners. Daarnaast zijn we in goed overleg met de uitvoeringsorganisaties om ook invloed uit te kunnen oefenen en om goed geïnformeerd te zijn over de regelingen zoals. De waardedalingenregeling, vaste vergoedingen, duurzaam herstel en immateriële schadevergoeding. Daarnaast spelen we een actieve rol wanneer er acuut onveilige situaties worden gemeld. We dragen vanuit onze integrale gemeentelijke verantwoordelijkheid bij aan een voortvarende aanpak van acuut onveilige situaties.

De gevolgen van de gaswinning hebben een grote impact op het welzijn en welbevinden van onze inwoners. We hebben ook in 2023 ingezet het ondersteunen en informeren van onze inwoners. Voor de regio zien we hier een belangrijke rol voor de Tafel Sociaal en Gezondheid. Ook zal vanuit specifieke deskundigheid, via aardbevingscoaches (verbonden aan sociale teams), het luisterend oor aan onze inwoners in 2023 worden geboden. We monitoren de inzet, het verloop en de resultaten van de aardbevingscoaches. Aanvullend is een aardbevingsconsulent aangesteld die, namens bewoners, richting betrokken partijen als IMG en NCG soms net een extra duwtje kan geven om te voorkomen dat dossiers vastlopen en/of ervoor kan zorgen dat vastgelopen dossiers weer worden vlot getrokken.

We volgen nauwlettend alle ontwikkelingen en activiteiten rondom de gaswinning uit het Groningenveld en het beëindigen ervan. We zijn betrokken bij regionale adviesgremia, waar vanuit we adviseren, zienswijzen opstellen en zelfs beroepsprocedures in gang zetten. Dit is ook in 2023 het geval is geweest. Daarnaast hebben we als gemeente Het Hogeland te maken met gaswinning uit kleine gasvelden. Daar is in 2023 iets minder aandacht voor geweest omdat er minder ontwikkelingen waren rondom de kleine gasvelden. Er is wel gewerkt aan verbetering van het totaaloverzicht. In 2024 kunnen we hier meer beleidsmatige aandacht aan besteden en kan worden voortgebouwd op de goede basis.

2. Kop op 't Hogeland: Een toekomstperspectief voor inwoners en bedrijven

In 2023 hebben we gewerkt aan twee ontwikkelingen. De eerste ontwikkeling gaat over projecten die zijn voorbereid, ingediend bij programmabureau NPG en goedgekeurd. Dit zijn de projecten Tocamaheerd, Nieuw Roakeldais, Tijd voor Toekomst en WEC (Wereld Erfgoed Centrum Waddenzee). Van belang is om deze projecten, na goedkeuring, goed te begeleiden richting uitvoering. Daarnaast wordt ook de voortgang in deze projecten gemonitord. Ook is ingezet op het maken van verbinding met het programma Toekomst van Nationaal Programma Groningen en de projecten die vanuit die beweging in Het Hogeland landen, bijvoorbeeld de Landschapswerkplaats en Roemte. Daarnaast is het NPG-project Enne Jans Heerd in 2023 afgerond evenals NPG Vakland Het Hogeland.

Een tweede ontwikkeling gaat over de actualisatie van het Lokaal Programmaplan Kop op 't Hogeland. Aanleiding hiervoor zijn onder meer de regionale ontwikkelingen (Baanbrekers) die zich in onze omgeving voordoen en die impact hebben op ons Lokaal Programmaplan. In de wetenschap dat er in elk geval 18 miljoen voor de derde tranche zeker naar ons gemeente komt, brengen we meer focus aan in het Lokaal Programmaplan voor inzet op 2 programmalijnen: duurzame bedrijvigheid en vrijetijdseconomie. Het geactualiseerde programmaplan is in januari 2024 door de raad definitief vastgesteld.

3. Als overheid in continue verbinding met onze omgeving

De ontwikkelingen in het aardbevingsdossier zijn in volle gang in de veelheid van vragen en opgaven die dit dossier met zich meebrengt. We trekken nauw samen op met de regio en brengen dit in balans met onze eigen gemeentelijke koers en vraagstukken. We staan in alles zo veel mogelijk naast onze inwoners.

We zijn voor het gehele programma aardbevingen gestart met het opstellen van een communicatiestrategie die ook zijn vertaalslag moet krijgen in de programma's versterking en NPG. Voor elk traject bijvoorbeeld dat we starten binnen de versterkingsopgave maken we een stakeholdersanalyse en op basis daarvan bepalen we welke vormen van participatie en communicatie worden toegepast. We hebben ook praatplaten ontwikkeld over onze rol binnen de versterking. Dergelijke acties zijn ook in gang gezet voor NPG.

Wat willen we bereiken?	Wat hebben we daarvoor gedaan?
<i>1. Veiligheid voor alle inwoners</i>	
Een uitgevoerde versterkingsopgave voor woningen voor het jaar 2030, via een gebiedsgerichte aanpak.	<ul style="list-style-type: none"> • Invloed uitgeoefend op keuzes versterkingsaanpak, inzet in regionale samenwerking op uitvoering afspraken met het Rijk. • Uitvoering gegeven aan lokaal plan van aanpak versterking woningen 2023. • Opstellen en vaststellen lokaal plan van aanpak 2024. • Scenario's ontwikkeld met betrekking tot benodigd aantal tijdelijke woningen (THV) en afstemmen met de planning van versterking. • Opgeleverd tijdelijke woningen in Zandeweer en start bouw tijdelijke woningen in Uithuizen. • Noodzakelijke planprocedures uitgewerkt, voorbereid en ter inzage gelegd (bestemmingsplannen Zandeweer, Menkema, WAschool en ontheffing THV Treubweg en Dingeweg). • Processen stedenbouwkundige opzet en herinrichtingsplannen voor delen van dorpen met versterkingsopgave gestart en afgerond. • Uitvoeren van al opgestelde stedenbouwkundige en herinrichtingsplannen. • Meegepraat en acties opgepakt met betrekking tot "specials": erfgoed, agroprogramma etc. • Inzet aardbevingscoaches voor effecten van de versterking voor welzijn en welbevinden bewoners in aardbevingsgebied en rond versterking. Inzet aardbevingsconsulent voor lostrekken "vastgelopen dossiers".

Een uitgevoerde versterkingsopgave voor scholen in 2023.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren scholenprogramma, versterking schoolgebouwen en vervangende nieuwbouw (zie onderdeel grote projecten - scholenprogramma).
Een uitgevoerde versterkingsopgave voor zorginstellingen in het jaar 2024, in samenhang met visie zorglandschap Het Hogeland.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering geven aan zorgakkoord 2019. • Meedenken met NCG, vastgoedeigenaren en zorginstellingen over vervolgaanpak en uitwerking plannen inclusief eventueel benodigde THV en zoveel mogelijk faciliteren bij de realisering van de plannen. • Noodzakelijke planprocedures uitgewerkt, voorbereid en vertaald in draaiboeken en concrete acties. • Verbinding gelegd met zorgvisie Het Hogeland en ingezet op no-regret maatregelen.
Handelingsperspectief op (complexe) schadegevallen en bij acuut onveilige situaties.	<ul style="list-style-type: none"> • Aandacht en aanpak georganiseerd voor effecten van de versterking voor welzijn en welbevinden bewoners. • Inzet gepleegd op een zorgvuldige en ruimhartige schadeafhandeling conform gemaakte afspraken met het Rijk. • Nauwgezet implementatie waardedalingregeling en smartengeldregeling gevolgd en waar mogelijk gevraagd om verbeteringen. • Afspraken gemaakt over gegevensdeling met IMG om inzicht in schadegevallen en looptijd te krijgen. • (Na)zorg gepleegd bij bewoners rond gemelde AOS. • Nadrukkelijk verbinding gezocht met IMG en NCG bij AOS. • Invulling gegeven aan gemeentelijke bevoegdheden bij AOS. • Via gemeentelijk adviesrecht, in regionale afstemming, invloed uitgeoefend op besluiten Rijk voor Groninger Gasveld en kleine gasvelden.
Gaswinning terug naar 0 in 2024, minimale negatieve gevolgen gaswinning kleine gasvelden.	
<i>2. Kop op 't Hogeland: Een toekomstperspectief voor inwoners en bedrijven</i>	
De laatste projecten die betaald zouden moeten worden uit de huidige financiële middelen indienen ter goedkeuring.	<ul style="list-style-type: none"> • Condities gecreëerd om projecten verder aan te jagen en in te dienen. Goedgekeurde projecten helpen tot uitvoering te brengen.
Optimaal samenwerken met andere gemeenten, de provincie, het Rijk en het programmabureau Nationaal Programma Groningen.	<ul style="list-style-type: none"> • Kansen benut die komen uit programma's en projecten van Toekomst.
Het Lokaal Programmaplan Kop op 't Hogeland aanpassen in samenwerking met mensen binnen en buiten de gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> • Actief deelgenomen aan samenwerkingsverbanden van Nationaal Programma Groningen. • Actualisatie Lokaal Programmaplan Kop op 't Hogeland 2024-2030.
<i>3. Als overheid in continue verbinding met onze omgeving</i>	
Heldere communicatiestrategie richting/voor bestuur, organisatie en samenleving en visie op samenwerking met regio en Rijk.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering gegeven aan communicatiestrategie/position paper. • Inzet gepleegd en maximale invloed uitgeoefend op inhoud en proces in aardbevingsdossier, gebaseerd op eigen doelstellingen en communicatiestrategie.

	<ul style="list-style-type: none"> Nieuwsbrieven versterking uitgebracht, in samenwerking met bewoners. Website / onderdeel aardbevingen actueel gehouden. Nieuwe mogelijkheden voor communiceren en participeren verder onderzocht en waar mogelijk, ingezet. Stakeholdersanalyses uitgevoerd en communicatiemiddelen uitgewerkt.
--	---

Financiën

In onderstaande tabel wordt de omvang en het meerjarig perspectief van de op grond van de met het Rijk overeengekomen bestuurlijke afspraken verkregen en nog te ontvangen lumpsum vergoeding.

Meerjarenraming programma aardbevingen (LUMPSSUM Gaswinning)	2023	2024	2025	2026	2027
BATEN					
Lumpsumvergoeding	1.942.070	2.049.443	1.996.665	1.940.957	1.882.222
NTB lumpsum voorgaande jaren	1.730.876	1.802.967	2.046.330	2.188.283	2.224.437
Reserve koppelkansen aardbevingssschade (max. 500.000)					
Reserve dekking VTH aardbevingen (jaarlijks res. € 200.000 van 2021-2024 / max. € 800.000)					
	3.672.946	3.852.410	4.042.995	4.129.240	4.106.659
LASTEN					
Salariskosten kernteam/1e schil (incl. inhuur)	1.246.859	929.597	957.485	986.210	1.015.796
Inzet tbv versterkingsopgave (overige teams)	578.342	691.482	712.227	733.594	755.601
Overige kosten	44.778	135.000	135.000	135.000	135.000
Budgetoverheveling lumpsum naar T+1	1.802.967	2.046.330	2.188.283	2.224.437	2.150.261
Onvoorziene uitgaven	-	50.000	50.000	50.000	50.000
	3.672.946	3.852.410	4.042.995	4.129.240	4.106.659
SALDO	0	0	0	0	0

De overheveling uit voorgaande jaren is ontstaan omdat het programma langer zou doorlopen dan de met het Rijk overeengekomen lumpsumvergoeding, waarbij deze ook nog in de loop van de jaren in omvang zou worden afgebouwd. Het bedrag uit voorgaande jaren is ontstaan omdat de lumpsum vergoeding vanaf het begin is ontvangen en we toen nog in de startfase zaten. In 2023 is de afspraak met het Rijk herzien: de lumpsumvergoeding loopt qua bedragen niet meer af en loopt door tot en met 2028. In 2027 is nu een overheveling naar 2028 voorzien om ook in dat jaar en de daarop volgende jaren voldoende middelen te hebben om het programma af te ronden. Ook zal de komende tijd extra inzet in het aardbevingsdossier worden gevraagd, waarvan de dekking uit deze lumpsumvergoeding voldaan moet worden. Uiteindelijk zal het saldo aan het eind van het programma naar nul gaan.

Bijdrage Knelpuntenpot

Met het Rijk is overeengekomen dat de aardbevingsgemeenten een extra bijdrage ontvangen om knelpunten te kunnen oplossen die niet elders of door anderen zoals NCG of IMG worden opgelost. Voor deze situaties is het van belang dat op lokaal niveau snelle en adequate oplossingen worden gevonden. Oplossingen vanuit de gemeenten kunnen ook voor de bebouwde leefomgeving zijn. Onze gemeente ontvangt € 2.880.000 (excl. btw) voor overige uitgaven die gerelateerd en/of ondersteunend zijn aan de versterkingsopgave. Wij zetten dit bedrag in bij de verschillende projecten om zaken die niet thuis horen bij de inpassingskosten en/of te maken hebben met het oplossen van knelpunten die randvoorwaardelijk zijn voor de voortgang van de versterking, te dekken. Voorbeelden hiervan zijn de aanleg van de bouwweg over het voetbaloefenveld in Kantens en de aanleg van het kunstgrasveld als vervanging van het oefenveld, realisatie van een extra ontsluiting van het projectgebied Menkema in Uithuizen en vergoeding van kosten om de gevolgen van de nieuwe stedenbouwkundige en beeldkwaliteitsplannen te vergoeden. De hiervoor benodigde kredietwijziging zullen we opnemen in de voorjaarsnota 2024.

Blok B

Voor 326 woningen in onze gemeente gelden bijzondere omstandigheden. Zij zijn qua type woning en geografische ligging vergelijkbaar met de groep van woningen (blok A) waarvoor een versterkingsadvies is opgesteld. De woningen die in het cluster blok B opgenomen zijn betreffen veelal woningen die in de directe omgeving van deze te versterken woningen staan. Het doel van deze “clustering” is te voorkomen dat in buurten, straten of wijken grote verschillen ontstaan in de versterkingsaanpak van vergelijkbare woningen, met sociale ontwrichting als gevolg. Voor alle maatregelen die te maken hebben met deze clustering heeft het Rijk € 300 miljoen voor de gehele regio beschikbaar gesteld.

Post	Budgetverdeling
Sloop / Nieuwbouw	€ 50.000.000
Subsidies blok B	€ 100.000.000
Aanvullende versterkingsmaatregelen	€ 75.000.000
Risicoreservering	€ 75.000.000
Totaal	€ 300.000.000

Als uitvloeisel van bovenstaande bestuurlijke afspraken hebben wij een algemene regeling Blok B vastgesteld voor eigenaren die op basis van criteria in aanmerking komen voor deze regeling en zo snel mogelijk gebruik kunnen maken van deze subsidie als ze dit willen. Om het praktisch uitvoerbaar te houden is de uitvoering belegd bij SNN.

Aangaande deze maatregel hebben we een budget € 13.483.328 waarvan we € 9.952.399 ontvangen hebben van het Rijk en beschikbaar hebben laten stellen door uw Raad. De regeling bestaat uit een vrij besteedbaar bedrag van € 13.000 per woonadres en een bedrag van € 17.000 te besteden aan woningverbetering en/of verduurzamingsmaatregelen. Inmiddels heeft ruim 80% van de huishoudens de vrij besteedbare € 13.000 toegekend gekregen en ruim 60% heeft ook de € 17.000 toegekend gekregen. Uit onderstaande tabel blijkt dat de woningcorporaties nog geen aanvragen ingediend hebben; hierover zijn we in gesprek.

Type	Aantal	Toekenningen	Toekenningen
		€13.000	€17.000
Particulier + zakelijk	199	168	123
Woningcorporaties	127	0	0
Totaal	326	168	123

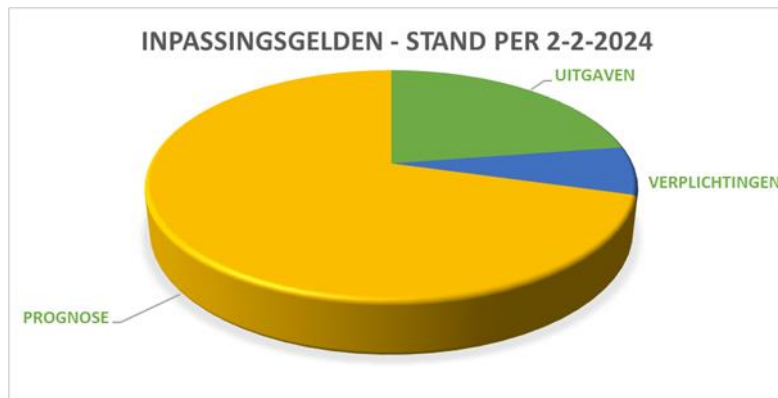
Huishoudens hebben overigens ook nog de mogelijkheid af te zien van de standaardcompensatie van € 30.000 en te kiezen voor een maatwerkoplossing. Ze zullen dan een maatwerktraject ingaan waarin de werkelijke situatie beoordeeld wordt. Voorlopig zijn er geen inwoners die van deze mogelijkheid gebruik hebben gemaakt. Er is ruim € 3 miljoen budget om binnen blok B een aantal maatwerktrajecten te kunnen bekostigen indien hiertoe besloten wordt.

Al geruime tijd speelt de mogelijke toevoeging aan het sloop/nieuwbouwprogramma van woningen aan Aak in Uithuizen. November 2023 hebben wij besloten om financieel bij te dragen. De eigenaren van Aak 15 t/m 23 en 14 t/m 22 krijgen de mogelijkheid om te kunnen kiezen voor een sloop/nieuwbouwtraject met NCG. Ons aandeel van € 3 miljoen wordt betaald uit de regionale sloop-nieuwbouw middelen behorende bij Blok B van de bestuurlijke afspraken van 6 november 2020 (beschikbaar € 50.000.000). In 2024 wordt het beschikbaar stellen van dit bedrag in gang gezet.

Blok D – inpassingskosten

Op grond van de bestuurlijke afspraken uit 2020 krijgen we € 18,7 miljoen (excl. btw). De uitbetaling door het Rijk gebeurt in jaarlijkse bedragen waarvan de omvang afhankelijk is van de uitgaven.

Schematische weergaven van de inpassingskosten.

In onderstaande tabel is weergegeven het financieel overzicht van de verschillende kredieten. Dit betreft een momentopname. Indien nodig worden kredieten bijgesteld via de reguliere P&C cyclus (voor- en najaarsnota). De omvang van de middelen is vastgelegd in de bestuurlijke afspraken. Jaarlijks worden tranches uitgekeerd. Het Rijk houdt daarbij ook rekening met prijsindexering.

721060078 Herinrichting Zorg met Wonen Uithuizen	Raming	Beste ed t/m 2022	Besteed 2023 t/m 31-12-2023	Totaal besteed	Verplichtingen	Prognose	Restant raming
Marla Benthem/Wubbo Haaljer							
42300000 Investerings algemeen	1.625.350	22.720	-13.985	8.735	0	413.600	1.208.014
Totaal uitgaven	1.625.350	22.720	-13.985	8.735	0	413.600	1.208.014
84411000 Kapitaaloverdrachten van het Rijk	0	0	0	0	0	0	0
84411100 Vergoeding Rijk voor Inpassingskosten	-1.625.350	-22.720	0	-22.720	0	0	-1.602.630
Totaal ontvangsten	-1.625.350	-22.720	0	-22.720	0	0	-1.602.630
721060079 Herinrichting Uithuizen - Wilgenhof c.a.	Raming	Beste ed t/m 2022	Besteed 2023 t/m 31-12-2023	Totaal besteed	Verplichtingen	Prognose	Restant raming
Marla Benthem/Wubbo Haaljer							
42300000 Investerings algemeen	556.000	40.899	233.994	274.493	470.000	247.344	435.837
Totaal uitgaven	556.000	40.899	233.994	274.493	470.000	247.344	435.837
84411000 Kapitaaloverdrachten van het Rijk	-556.000	-40.899	0	-40.899	0	717.734	-120.835
Totaal ontvangsten	-556.000	-40.899	0	-40.899	0	717.734	-120.835
721060080 Herinrichting Uithuizen - Menkema buurt	Raming	Beste ed t/m 2022	Besteed 2023 t/m 31-12-2023	Totaal besteed	Verplichtingen	Prognose	Restant raming
Marla Benthem/Wubbo Haaljer							
42300000 Investerings algemeen	752.000	19.180	47.428	66.608	100.000	1.669.000	1.083.608
Totaal uitgaven	752.000	19.180	47.428	66.608	100.000	1.669.000	1.083.608
84411000 Kapitaaloverdrachten van het Rijk	0	0	0	0	0	0	0
84411100 Vergoeding Rijk voor Inpassingskosten	-752.000	-19.180	0	-19.180	0	1.769.000	-2.501.820
Totaal ontvangsten	-752.000	-19.180	0	-19.180	0	1.769.000	-2.501.820
721060081 Herinrichting Uithuizen - Kennedylaan c.a.	Raming	Beste ed t/m 2022	Besteed 2023 t/m 31-12-2023	Totaal besteed	Verplichtingen	Prognose	Restant raming
Marla Benthem/Wubbo Haaljer							
42300000 Investerings algemeen	90.000	0	5.279	5.279	0	29.500	55.221
Totaal uitgaven	90.000	0	5.279	5.279	0	29.500	55.221
84411100 Vergoeding Rijk voor Inpassingskosten	-90.000	0	0	0	0	29.500	-119.500
Totaal ontvangsten	-90.000	0	0	0	0	29.500	-119.500
721060082 Herinrichting Uithuizen - Noord c.a.	Raming	Beste ed t/m 2022	Besteed 2023 t/m 31-12-2023	Totaal besteed	Verplichtingen	Prognose	Restant raming
Wubbo Haaljer							
42300000 Investerings algemeen	276.000	34.129	5.022	29.107	100.000	1.292.040	1.145.147
Totaal uitgaven	276.000	34.129	5.022	29.107	100.000	1.292.040	1.145.147
84411100 Vergoeding Rijk voor Inpassingskosten	-276.000	-34.129	0	-34.129	0	1.392.040	-1.633.911
Totaal ontvangsten	-276.000	-34.129	0	-34.129	0	1.392.040	-1.633.911
721060083 Herinrichting Uithuizen - Reepenbuurt c.a.	Raming	Beste ed t/m 2022	Besteed 2023 t/m 31-12-2023	Totaal besteed	Verplichtingen	Prognose	Restant raming
Marla Benthem/Wubbo Haaljer							
42300000 Investerings algemeen	127.000	0	609	609	0	7.000	119.391
Totaal uitgaven	127.000	0	609	609	0	7.000	119.391
84411100 Vergoeding Rijk voor Inpassingskosten	-127.000	0	0	0	0	7.000	-134.000
Totaal ontvangsten	-127.000	0	0	0	0	7.000	-134.000
721060084 Herinrichting Zandweer	Raming	Beste ed t/m 2022	Besteed 2023 t/m 31-12-2023	Totaal besteed	Verplichtingen	Prognose	Restant raming
Jaap Hut/Wubbo Haaljer							
42300000 Investerings algemeen	737.000	300.994	190.976	292.971	48.415	560.007	165.399
Totaal uitgaven	737.000	300.994	190.976	292.971	48.415	560.007	165.399
84411000 Kapitaaloverdrachten van het Rijk	0	0	0	0	0	0	0
84411100 Vergoeding Rijk voor Inpassingskosten	-737.000	-300.994	0	-300.994	0	609.422	-1.245.428
Totaal ontvangsten	-737.000	-300.994	0	-300.994	0	609.422	-1.245.428
721060085 Herinrichting Kantens	Raming	Beste ed t/m 2022	Besteed 2023 t/m 31-12-2023	Totaal besteed	Verplichtingen	Prognose	Restant raming
Jaap Hut/Wubbo Haaljer							
42300000 Investerings algemeen	1.678.600	619.918	99.256	713.173	530.000	1.428.191	1.012.764
48801451 Aankoop Grond			51.319	51.319			51.319
48802150 Overige kosten	28.692		0	0			28.692
Totaal uitgaven	1.707.292	619.918	144.575	764.492	530.000	1.428.191	1.035.390
84341000 Ontvangen bijdragen provincies	28.692	0	0	0			28.692
84411000 Kapitaaloverdrachten van het Rijk	0	0	0	0	0	0	0
84411100 Vergoeding Rijk voor Inpassingskosten	-1.678.600	-619.918	-619.918	-619.918	0	1.978.191	-3.036.873
Totaal ontvangsten	-1.707.292	-619.918	-619.918	-619.918	0	1.978.191	-3.065.565
721060086 Herinrichting Overige woonplaatsen	Raming	Beste ed t/m 2022	Besteed 2023 t/m 31-12-2023	Totaal besteed	Verplichtingen	Prognose	Restant raming
/Wubbo Haaljer							
42300000 Investerings algemeen	282.000	0	140	140	0	50.000	231.860
Totaal uitgaven	282.000	0	140	140	0	50.000	231.860
84411100 Vergoeding Rijk voor Inpassingskosten	-282.000	0	0	0	0	50.000	-332.000
Totaal ontvangsten	-282.000	0	0	0	0	50.000	-332.000
721060087 Herstructurering - proceskosten	Raming	Beste ed t/m 2022	Besteed 2023 t/m 31-12-2023	Totaal besteed	Verplichtingen	Prognose	Restant raming
/Wubbo Haaljer							
41301199 Doorbelaste Salariskosten	0			0	0	0	0
42300000 Investerings algemeen	984.000	302.030	99.895	201.905	0	95.000	687.095
Totaal uitgaven	984.000	302.030	99.895	201.905	0	95.000	687.095
84411000 Kapitaaloverdrachten van het Rijk	0	0	0	0	0	0	0
84411100 Vergoeding Rijk voor Inpassingskosten	-984.000	-302.030	-302.030	-302.030	0	95.000	-975.990
Totaal ontvangsten	-984.000	-302.030	-302.030	-302.030	0	95.000	-975.990
721060088 Herstructurering - onvoorziën	Raming	Beste ed t/m 2022	Besteed 2023 t/m 31-12-2023	Totaal besteed	Verplichtingen	Prognose	Restant raming
/Wubbo Haaljer							
42300000 Investerings algemeen	871.000	0	0	0	0	380.000	691.000
Totaal uitgaven	871.000	0	0	0	0	380.000	691.000
84411100 Vergoeding Rijk voor Inpassingskosten	-871.000	0	0	0	0	380.000	-1.051.000
Totaal ontvangsten	-871.000	0	0	0	0	380.000	-1.051.000
782060009 Kavel Broedweg 16 Kantens	Raming	Beste ed t/m 2022	Besteed 2023 t/m 31-12-2023	Totaal besteed	Verplichtingen	Prognose	Restant raming
Peter Dijkens/ Wubbo Haaljer ?							
42300000 Investerings algemeen	92.000	90.681	0	90.681	0	0	1.319
Totaal uitgaven	92.000	90.681	0	90.681	0	0	1.319
83301000 Verkoopgrond exploitatieopzet	0	0	0	0	0	0	0
84411100 Vergoeding Rijk voor Inpassingskosten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0

Grote Projecten en opgaven

Zoals met uw raad is afgesproken geven wij in onze P&C documenten ook een stand van zaken met betrekking tot grote projecten en grote opgaven of programma's. Financieel gezien vallen deze projecten en opgaven onder de diverse programma's is de begroting. Wij denken echter dat het goed is om ze afzonderlijk te belichten, vanwege de noodzaak voor uw raad om deze onderwerpen goed te kunnen volgen. In deze paragraaf geven we per project of opgave een inhoudelijke stand van zaken en presenteren we een financieel overzicht met de stand op 31 december 2023.

Centrumplannen

In onze gemeente wordt al vanaf voor de herindeling gewerkt aan het versterken van de centra in de plaatsen Winsum, Uithuizen, Bedum en Uithuizermeeden. Bij de herindeling is mede vanwege de samenhang en gelijke doelen, gestart met het Programma Centrumplannen. Overall doel is om door een goed voorzieningenniveau een aantrekkelijk en vitaal centrumgebied te bieden en hierdoor bij te dragen aan de algemene leefbaarheid.

Uit het Nationaal Programma Groningen (hierna te noemen: NPG) is in 2019 een bedrag van 11,6 miljoen beschikbaar gekomen om een "plus" te zetten op de realisatie van de bestaande centrumplannen in Bedum, Winsum, Uithuizen en Uithuizermeeden. Deze extra middelen worden besteed aan aanvullende projectonderdelen in deze centra, waarvoor in de binnen de vroegere gemeenten nog gemaakte plannen geen financiële ruimte aanwezig was.

In 2021 is besloten om ook voor Leens te komen tot uitvoering van een centrumplan, waarvoor het initiatief vanuit de plaatselijke ondernemers is gekomen. Voor de financiering van de projecten in dat centrumplan is vanuit het NPG het benodigde budget ter beschikking gesteld.

In 2023 is gebleken dat andere ontwikkelingen en nieuwe programma's een overlap met de doelen van het programma Centrumplannen hebben/krijgen. Dit is positief want daaruit blijkt dat gezamenlijk wordt bijgedragen aan een brede welvaart in onze gemeente. Daar waar die overlap ontstaat wordt de synergie gezocht en worden daarover afspraken gemaakt. Een van de ontwikkelingen is de door de provincie geëntameerde Regiodeal Masterplan Regiokernen waarvan de Bedum en Uithuizen voor onze gemeente deel van uitmaken. De toekenning van de middelen bij de regiodeal is begin 2024 te verwachten (noot: inmiddels door de minister in februari 2024 gehonoreerd). De uitwerking start met het per kern opstellen van een ruimtelijke visie (breed) en daarna een projectaanvraag. Vanuit de regiodeal wordt € 2 miljoen per kern toegekend. Om middelen voor de cofinanciering beschikbaar te hebben, stellen we voor om 2 maal € 2 miljoen bij de Voorjaarsnota 2024 aan u voor te leggen. Dit zou dan gedekt kunnen worden uit het rekeningresultaat van 2023.

In onderstaande tabel is de financiële stand van zaken weergegeven.

Uitgaven					Inkomsten		
Proceskosten Centrumplannen bedragen x € 1.000	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke inkomsten	Prognose inkomsten
Totaal proceskosten	1.762	1.381	381	0	1.761	1.381	380

Uitgaven					Inkomsten		
Totaal Centrumplannen bedragen x € 1.000	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke inkomsten	Prognose inkomsten
Bedum	7.533	3.094	4.439	0	3.356	1.239	2.117
Winsum	5.940	2.288	3.652	0	3.440	1.370	2.070
Uithuizen	14.468	7.554	6.914	0	10.563	4.568	5.995
Uithuizermeeden	2.300	658	1.642	0	2.000	480	1.520
Leens	1.329	21	1.308	0	1.329	21	1.308
Proceskosten	1.762	1.381	381	0	1.761	1.381	380
Totaal	33.331	14.996	18.335	0	22.449	9.060	13.389

Onderdeel Centrumontwikkeling Bedum

Met het centrumplan Bedum wordt beoogd door versterking van de identiteit en functie van het centrum een economisch sterk, compact, leefbaar en onderscheidend winkelcentrum te realiseren en daarmee de leefbaarheid in het dorp te vergroten.

Financiële stand van zaken

Hieronder een korte weergave van de financiële stand van de kredieten.

Uitgaven					Inkomsten		
Centrumplan Bedum bedragen x € 1.000	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke inkomsten	Prognose inkomsten
NPG+	2.200	230	1.970	0	2.200	230	1.970
Openbare ruimte centrum Bedum	1.120	673	447	0	120	120	0
Reconstructie Molenweg	767	216	551	0			
Herinrichting Molenweg	204	43	161	0	186	39	147
Damwand Molenweg	500	0	500	0			
Uitvoering Bederawalda	1.294	682	612	0	261	261	0
BRP Centrumplan Bedum	134	68	66	0			
Centrumplan Bedum	1.314	1.182	132	0	589	589	0
Totaal	7.533	3.094	4.439	0	3.356	1.239	2.117

De investeringsramingen worden begin 2024 geactualiseerd. Eventueel nemen we de effecten hieruit op in de voorjaarsnota. Geconstateerd is dat de afgelopen jaren de prijzen fors gestegen zijn terwijl er geen indexering van de kredieten heeft plaatsgevonden, hiervoor zullen we in eerste instantie de daarvoor bedoelde stelpost aanspreken.

Resultaten 2023:

Het project Vlijtborg met daarin 10 appartementen is opgeleverd in 2022. In 2023 zijn 3 van de 4 commerciële ruimten op de begane grond in gebruik genomen. Na de verplaatsing van een bedrijf uit het pand De Vliet 10 is dat pand is gesloopt. Hiermee is een obstakel voor het vervolg opgeruimd waardoor de verplaatsing van het Kerkplein nu gerealiseerd kan worden. Voor Blok C – de volgende vastgoedontwikkeling op het huidige Kerkplein- is het ontwerpproces verder gegaan en is het gesprek met Biblionet over verplaatsing van de bibliotheek gestart.

Voor de subsidieregeling verplaatsing en verbetering vastgoed inclusief concentratie (maatschappelijke) voorzieningen is in 2023 geen aanvraag ingediend.

Voor de derde en laatste fase van Bederawalda is in opdracht van woningstichting Wierden en Borgen het definitief plan afgerond en de aanvraag omgevingsvergunning bij ons ingediend; de bouw zal eind 2024 starten.

In opdracht van de ontwikkelaar is het plan voor het Gezondheidscentrum op de hoek De Vliet-De Vrije Gang afgerond en hebben we de omgevingsvergunning verleend. De verhuizing naar een tijdelijke plek is afgerond; de bouw zal in 2024 plaatsvinden. In de nieuwbouw zal ook de GGD (consultatiebureau) en Certe een ruimte krijgen; deze twee zitten nu nog in een tijdelijk pand i.v.m. de

eerdere verhuizing uit het gesloopt pand De Vlijt 6. In 2024 is ook besloten dat het integraal sociaal team (IST) hierin komt (nu nog in het pand Schoolstraat 3).

De voorbereidingen voor de herinrichting van de Molenweg en Boterdiep Zz zijn in volle gang. Met de buurt is in grote lijnen overeenstemming over het ontwerp. De verwachting is dat de werkzaamheden kunnen starten in de 2e helft van 2024. Hierover vindt afstemming plaats met de planning van de werkzaamheden aan Boterdiep Wz.

Onderdeel Centrumontwikkeling Leens

Het doel van het centrumplan Leens is om de centrum- en regiofunctie van dit dorp in de gemeente het Hogeland te versterken.

Financiële stand van zaken

Hieronder een korte weergave van de financiële stand van de kredieten.

Centrumplan Leens bedragen x € 1.000	Uitgaven				Inkomsten		
	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke inkomsten	Prognose inkomsten
NPG+	1.329	21	1.308	0	1.329	21	1.308
Totaal	1.329	21	1.308	0	1.329	21	1.308

Zie hiervoor de toelichting onder: Hoofdstuk 3 Economie en Werkgelegenheid / wat hebben we bereikt / NPG projecten.

Per 1 februari 2023 is de Subsidieregeling Centrumplan Leens opengesteld. Verplaatsing van ondernemers naar het kernwinkelgebied en transformatie van achterblijvend vastgoed kan hiermee worden ondersteund. Helaas is er tot op heden geen gebruik gemaakt van deze regeling mede door het ontbreken van aanbod van winkelruimte binnen het kernwinkelgebied.

Daarnaast is de herinrichting van de Breekweg opgestart. Het doel daarvan is een meer uitnodigende en groenere entree richting het winkelcentrum te realiseren. Er is een schetsontwerp uitgewerkt en doorgetekend. De vervolgstap is om de omgeving mee te nemen in de planvorming.

Tot slot is het projectonderdeel realisatie van een dorps huis opgestart. Het dorp heeft ons gemeentehuis als mogelijke locatie op het oog. Roemte en Team4 Architecten werkt in opdracht van het dorp aan een businesscase / bidbook voor de politiek.

Onderdeel Centrumontwikkeling Uithuizen

Met het centrumplan Uithuizen wordt een economisch sterk, compact, leefbaar en onderscheidend winkelcentrum te realiseren waar het prettig verblijven is. Een sprankelend centrum.

Financiële stand van zaken

Hieronder een korte weergave van de financiële stand van de kredieten.

Centrumplan Uithuizen bedragen x € 1.000	Uitgaven				Inkomsten		
	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke inkomsten	Prognose inkomsten
NPG+	1.100	824	276	0	1.100	824	276
De Blink	5.269	5.266	3	0	3.744	3.744	0
Molenerf	5.414	735	4.679	0	4.314	0	4.314
Schoolstraat	2.684	729	1.956	0	1.406	0	1.406
Totaal	14.468	7.554	6.914	0	10.563	4.568	5.995

In het najaar 2022 is door het Rijk in het kader van het programma Impuls Winkelgebieden voor het Centrumplan Uithuizen een subsidie van € 1.800.000 verleend. Vervolgens zijn deze middelen in 2023 door uw raad voor het overgrote deel toegevoegd aan de grondexploitatie Centrumplan Uithuizen, voor de realisatie van de deelprojecten Schoolstraat en Molenerf. Ook voor Uithuizen worden de investeringsramingen begin 2024 geactualiseerd. Eventuele effecten zullen worden verwerkt via de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties.

Resultaten 2023

In 2023 zijn belangrijke stappen gezet in de realisatie van de verschillende onderdelen van het Centrumplan Uithuizen.

Zo zijn rond het deelproject Schoolstraat de contracten met de ondernemer van de Albert Heijn ondertekend. Tevens is het bestemmingsplan voor deze ontwikkeling door uw raad vastgesteld. De plannen voor zowel de openbare ruimte, als ook de vastgoedontwikkeling zijn verder uitgewerkt, ontworpen en voorbereidt. Dit alles leidt ertoe dat begin daadwerkelijk 2024 kan worden gestart met de realisatie van dit deelproject.

Verder is voor het vm. pand van De Rank een koper gevonden. Het pand zal met respect voor de cultuurhistorische waarde worden verbouwd. Het pand zal een detailhandelsfunctie gaan krijgen, waarmee dit een mooie aanvulling is op de overige ontwikkelingen alhier.

Verder hebben wij goede vooruitgang geboekt met de ontwikkeling van het Molenerf. Wij zijn momenteel in de afrondende fase van de contractuele onderhandelingen met Lidl. Wij verwachten in het voorjaar 2024 een koop- en realisatieovereenkomst te kunnen ondertekenen. Ook is in 2023 een bestemmingsplanprocedure opgestart. Wij hopen deze rond de zomer aan uw raad ter vaststelling te kunnen aanbieden. Start van de werkzaamheden ten behoeve van de beoogde herstructurering wordt in het najaar van 2024 verwacht.

Tenslotte is in 2023 gestart met het opstellen van een stedenbouwkundige visie voor de Leeuwstraat. Onderdeel hiervan is de herontwikkeling van de vm. 538-locatie, ten aanzien waarvan wij samen optrekken met corporatie Goud Wonen. Wij verwachten in de loop van 2024 u voor de Leeuwstraat een visiedocument ter besluitvorming te kunnen voorleggen.

Onderdeel Centrumontwikkeling Uithuizermeeden

De projecten in Uithuizermeeden zijn onderdeel van de gebiedsagenda voor deze plaats.

Financiële stand van zaken

Hieronder een korte weergave van de financiële stand van de kredieten.

Centrumplan Uithuizermeeden bedragen x € 1.000	Uitgaven				Inkomsten		
	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke inkomsten	Prognose inkomsten
NPG+	1.700	303	1.397	0	1.700	303	1.397
Dynamiek aan het Lint	600	355	245	0	300	177	123
Totaal	2.300	658	1.642	0	2.000	480	1.520

Deel project dynamiek aan het lint Resultaat 2023:

Met de budgetoverheveling naar het centrumplan Uithuizen, die einde 2021 is doorgevoerd, leek het budget voor toekenning van subsidies uitgeput. Voor totaal 1,3 miljoen waren subsidies toegekend aan transformatie projecten. Een deel van de projecten heeft o.a. door leveringsproblemen in de bouw en als gevolg van planologische procedures vertragingen opgelopen, waardoor de uitvoering is doorgelopen tot in 2023. Een aantal projecten zijn door kostenstijgingen uiteindelijk ook soberder uitgevoerd dan bij de subsidietoekenning was voorzien. Helaas moet gemeld worden dat ook nog twee onderling verbonden transformatieprojecten voor 9 woningen in het zicht van de haven alsnog

gestrand zijn, waardoor in totaal ca. € 350.000 aan toegekende subsidie opnieuw ter beschikking is gekomen. Feitelijk is daardoor nu voorzien dat in totaal ca. € 740.000 aan subsidie wordt uitgekeerd. Met deze beschikbaar gestelde middelen zijn zodoende tot dusver 9 projecten in uitvoering gekomen en grotendeels al gerealiseerd, waarin door transformaties in totaal 20 levensloopbestendige woningen zijn gerealiseerd. In 2024 zullen nog enkele projecten in uitvoering zijn (fase van afronding) en kunnen met de nog beschikbare middelen (€ 560.000) wellicht toch nog enkele nieuwe projecten gestart.

Deel project woon-zorg zone Resultaat in 2023:

De eerder aan de raad gemelde poging om alsnog samen met Corporatie Woonzorg Nederland en Zorggroep Noorderzorg gezamenlijk te bekijken of het mogelijk is het gedachtengoed achter het oorspronkelijk beoogde woon-zorg-plein in de plannen voor de huidige zorglocatie De Mieden te integreren heeft in 2023 geen vervolg gekregen. Daarentegen hebben de beide nieuwe huisartsen in Roodeschool en in Uithuizermeeden dit initiatief naar zich toe getrokken. Ze zijn in eerste instantie in Uithuizermeeden “onder een dak” gegaan en hebben met hulp van een ter zake deskundige projectontwikkelaar de ontwikkeling van een nieuw zorgplein in het centrum van Uithuizermeeden opgepakt. De beoogde locatie hiervoor is die van het Bommelhus. Planologisch lijkt een en ander zonder al te uitgebreide procedure goed inpasbaar. In het beoogde plan worden ook andere eerstelijns zorgpartijen betrokken en ook met de gemeente zijn gesprekken voorzien over eventuele mede huur ten behoeve van het sociale team. In de 2^e helft van 2024 zal het ontwikkelplan in concept gereed zijn. Naast de NPG-middelen die voor de ontwikkeling beschikbaar zijn, kan voor de realisatie mogelijke een beroep gedaan worden uit middelen die het ministerie van Economische Zaken medio 2024 beschikbaar gaat stellen voor het stimuleren van de leefbaarheid in de regio Eemshaven in verband met de aanlanding van energie van windparken op zee.

Onderdeel Centrumontwikkeling Winsum

Met het Centrumplan Winsum wordt versterking van het centrum van Winsum nagestreefd. Dit met het doel om te komen tot een economisch sterk, compact, aantrekkelijk en levendig winkelcentrum.

Financiële stand van zaken

Hieronder een korte weergave van de financiële stand van de kredieten.

Centrumplan Winsum bedragen x € 1.000	Uitgaven				Inkomsten		
	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke inkomsten	Prognose inkomsten
NPG+	3.440	1.370	2.070	0	3.440	1.370	2.070
Infrastructuur centrum Winsum	1.500	237	1.263	0			
Versterking centrum Winsum	1.000	681	319	0			
Totaal	5.940	2.288	3.652	0	3.440	1.370	2.070

Resultaten 2023

In 2023 zijn wij vooral bezig geweest met het voeren van juridische procedures tegen de benodigde vergunningen voor het Centrumplan Winsum. Vanwege de nog lopende beroepsprocedures, verwachten wij ook in 2024 niet te kunnen starten met de realisatie van de openbare ruimte en de beoogde vastgoedontwikkeling.

Voor het gebied ten noorden van het Winsumerdiep, rond de kerk en Hoofdstraat Obergum (schetsplan Wierde van waarde) hebben wij in 2023 in samenspraak met een klankbordgroep een visie op de ontwikkeling van dit gebied opgesteld. Helaas heeft dit proces meer tijd in beslag genomen dan eerder door ons was aangenomen. Enerzijds door capaciteitsgebrek binnen onze organisatie. Anderzijds vanwege noodzakelijke extra onderzoeken (stedenbouwkundige massastudie) en noodzakelijke extra gespreksronden tot een gedragen visie en om de belangen van direct

omwonenden voldoende recht te doen. De visie is inhoudelijk inmiddels afgerond. Wij hopen deze in het voorjaar van 2024 uw raad ter besluitvorming te kunnen voorleggen.

Evenals vorig jaar geldt ook nu nog dat binnen de regeling “Nadere regels versterking centra vier dorpen Het Hogeland” de uitvoering van enkele plannen is vertraagd. Van de laatste twee nog lopende subsidiebeschikkingen is de uitvoering inmiddels wel gestart of wordt deze binnenkort verwacht.

De voorbereidingen voor de herinrichting van de Molenweg en Boterdiep Zz zijn in volle gang. Met de buurt is in grote lijnen overeenstemming over het ontwerp. De verwachting is dat de werkzaamheden kunnen starten in de 2e helft van 2024. Hierover vindt afstemming plaats met de planning van de werkzaamheden aan Boterdiep Wz.

De Tirrel

Investering

De onderdelen bouw en aanleg park van het project “de Tirrel” zijn volgens plan grotendeels aan het einde van 2023 afgerond. De afwerking van het park loopt nog door in 2024. Middels een apart voorstel, dat u op korte termijn ontvangt, wordt uw raad gevraagd om extra krediet voor de afwerking van het project.

Exploitatie

Vanaf 2023 hebben we voor het beheer en de exploitatie van het gebouw ‘de Tirrel’ jaarlijks bedragen opgenomen in de begroting. Dit conform eerdere besluitvorming door uw raad. De exploitatie van ‘de Tirrel’ staat los van de afronding van het project voor de bouw van het gebouw en de aanleg van het park.

Kortsluiting Winsum

De leefbaarheid en verkeersveiligheid in het centrum van Winsum staan zwaar onder druk door doorgaand (vracht)verkeer over de Onderdendamsterweg. In de Structuurvisie Winsum 2025 is daarom de wens opgenomen om een kortsluitverbinding te realiseren tussen de Onderdendamsterweg en de N361 met een tunnel onder het spoor door.

Wat hebben we gedaan t/m 2023?

Begin 2023 zijn de weg en de spoortunnel afgerond. In mei 2023 is de weg opengesteld voor verkeer.

Wat gaan we doen in 2024?

De realisatie van de nieuwe weg is gereed. In 2024 zullen nog enkele afrondende werkzaamheden uitgevoerd worden, zoals afhandelen van de laatste planschadeclaims, uitvoeren van verkeerstellingen en opstellen van een evaluatie.

Financiële stand van zaken

Op dit moment is ruim € 7,1 miljoen uitgegeven binnen dit project. Naar verwachting zullen de totale kosten uitkomen op ca. € 7,3 miljoen. Met de jaarrekening 2023 wordt via SiSa ook het laatste deel van de subsidie van de provincie Groningen (ca. € 1,2 miljoen) aangevraagd. Er worden geen financiële risico's meer voorzien.

Uitgaven						Inkomsten		
Kortsluiting bedragen x € 1.000	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Verplichtingen	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke Inkomsten	Prognose inkomsten
Algemene kosten	710	700	0	10	0	0	0	0
Onderdoorgang	5.200	5.021	0	0	179	0	0	0
Weg	1.050	932	79	15	24	0	0	0
Verkeersplein	420	382	0	0	38	0	0	0
Financiële buffer	920	97	0	20	803	0	0	0
Bijdrage provincie	0	0	0	0	0	5.700	4.500	1.200
Totaal	8.300	7.132	79	45	1.044	5.700	4.500	1.200

Werelderfgoedcentrum

De bouw van het Werelderfgoedcentrum is gestart in 2023 en zal afgerond worden in het voorjaar van 2025. De inrichting van de buitenruimte moet, vanwege de ligging buitendijks, uitgevoerd worden in de periode 1 april t/m 1 oktober 2024. Dit vanwege het stormseizoen en de waterveiligheid. Over het ontwerp is veelvuldig overleg geweest met verschillende stakeholders, waaronder de ondernemers in de nabije omgeving. Bij de inrichting wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande materialen. De stichting WEC is verantwoordelijk voor de buitenruimte rond het WEC en de gemeente voor het openbaar gebied tussen het WEC en de visafslag.

Uitgaven						Inkomsten	
WEC - buitenruimte bedragen x € 1.000	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Verplichtingen	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke inkomsten
Herinrichting openbare ruimte	800	-			800		
Overige kosten	231	23			208		14
Onvoorzien	269	83			186		
Totaal	1.300	106	-	-	1.194	-	14

Uitgaven						Inkomsten	
WEC - NPG subsidie bedragen x € 1.000	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Verplichtingen	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke inkomsten
Subsidie	3.000	1.200			1.800	3.000	1.200
Proceskosten	450	146			304	450	146
Totaal	3.450	1.346	-	-	2.104	3.450	1.346

Uitgaven						Inkomsten	
WEC - parkeren (investerings) bedragen x € 1.000	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Verplichtingen	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke inkomsten
Verkeer en parkeren	59	50			9		
Inrichting parkeerterrein	676				676		
Hekwerken	72				72		
Openbare verlichting	42				42		
Slagboominstallatie c.a.	473				473		
Laadpalen	106				106		
Parkeerverwijzing	65				65		
Fietsenstalling	53				53		
Totaal	1.546	50	-	-	1.496	-	-

Scholenprogramma

In het kader van realiseren van aardbevings- en toekomstbestendige schoolgebouwen zijn in alle aardbevingsgemeenten programmaplannen gemaakt. Voor ons betreft het twee plannen die door de raden van de voormalige gemeenten Bedum en Eemsum zijn vastgesteld. Voor de uitvoering zijn samenwerkingsovereenkomsten met de Nationaal Coördinator Groningen (NCG, voorheen NAM) en de schoolbesturen afgesloten; voor de wijzigingen in het programma zijn addenda op de

overeenkomst afgesloten. In bijna alle gevallen is de versterking door de gemeente overgenomen, waarbij de bouwkundige versterking is omgezet in vervangende nieuwbouw. Voordeel is dat voor een geringe meerinvestering volledig nieuwe, duurzame en up to date schoolgebouwen worden/zijn gerealiseerd. Wij treden, op een paar uitzonderingen na, op als bouwheer bij de realisatie (inclusief de benodigde tijdelijke huisvesting).

Stand van zaken

De versteviging c.q. (deels) vervangende nieuwbouw van 15 schoolgebouwen is inmiddels afgerond. In uitvoering is de gedeeltelijke nieuwbouw en versterking van Het Hogeland College in Uithuizen. In voorbereiding is de vervangende nieuwbouw van de gymzaal in Zandweer. De stand van zaken is in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel: overzicht stand van zaken

Naam school	Stand van zaken
Gemeentelijke projecten	
KC Rodeschool	Nieuwbouw gereed oktober 2022.
KC Warffum	Nieuwbouw gereed december 2022.
Het Prisma Uithuizermeeden	Nieuwbouw gereed oktober 2021.
Nijenstein en gymzaal Zandweer	Versteviging school afgerond 2020. Nieuwbouw gymlokaal in voorbereiding, bouw start midden 2024.
Klinkenborg Kantens	Nieuwbouw gereed oktober 2021.
Het Hogeland College Warffum	Versteviging uitgevoerd in 2023.
Het Hogeland College Uithuizen	Versteviging met deels vervangende nieuwbouw gestart in 2023, gereed midden 2024. THV in WA-school incl. uitbreiding gereed, in gebruik tot midden 2024.
KC Usquert	Nieuwbouw gereed oktober 2022.
KC Zuidwolde	Nieuwbouw gereed mei 2019. THV bij De Akker verwijderd in 2019.
De Regenboog Bedum	Hybride project (deels versterking en deels vervangende nieuwbouw) gereed oktober 2019.
Togtemaarschool Bedum	Nieuwbouw gereed december 2019. Herinrichting vrijkomend terrein gereed in 2022.
THV in Uithuizermeeden	Gereed midden 2020, achtereenvolgens gebruikt door Het Prisma en Noordkaap-De Sterren, nu in gebruik t.b.v. onderwijs vluchtelingen.
NCG projecten	
Walfridus Bedum	Hybride project (deels versterking en deels vervangende nieuwbouw) gereed december 2017.
Horizon Bedum	Nieuwbouw gereed december 2017.
Noordkaap-De Sterren Uithuizermeeden	Versterking gereed oktober 2022.
Mauritshal Zuidwolde	Versterking gereed 2019.
THV Bedum	Gereed 2016, verwijderd 2020.

Schematische weergave van de stand van zaken

Financiële stand van zaken

U heeft kredieten voor de realisering beschikbaar gesteld, deze zijn tussentijds bijgesteld op basis van actuele investeringsramingen. In onderstaande tabel is de financiële stand van de kredieten weergegeven. Nog af te ronden is 1 school voor voortgezet onderwijs en 1 gymzaal. De komende periode lopen onderhoudsperioden van de opgeleverde scholen door. Bij een aantal scholen moeten de laatste opleverpunten nog worden afgerond. De middelen hiervoor zijn in de kredieten beschikbaar.

Scholenprogramma bedragen x € 1.000		Uitgaven				Inkomsten		
		Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Prognose	restant raming	Raming ontvangsten	Werkelijke ontvangsten	Prognose
vm. gem. Bedum	Nieuwbouw Horizon	535	520	15	0	174	159	15
	Nieuwbouw Togtemaarschool	4.306	4.306	0	0	3.054	3.054	-0
	Verbouw Regenboog	6.344	6.227	117	0	5.001	4.934	67
	Nieuwbouw 't Groenland	2.880	2.923	-44	0	2.503	2.503	0
	Verbouw Walfridus	487	477	9	0	159	150	9
	Herinr. oude locatie Togtemaarschool	1.022	981	41	0	975	905	70
vm. gemeente Eemshoofd	Nieuwbouw Het Prisma (vh dr. Dam)	2.892	2.842	50	0	2.958	2.958	0
	Nieuwbouw KC Roodeschool (vh De Dobbe)	2.982	2.944	39	0	2.090	1.880	210
	Nieuwbouw KC Usquert	3.186	3.123	63	0	2.062	1.613	450
	Nieuwbouw KC Warffum (vh Jansenius de Vries)	4.573	4.504	68	0	3.473	2.517	957
	Nieuwbouw Klinkenborg	2.524	2.489	35	0	2.024	2.024	-
	Versterking Nijenstein incl. gymzaal	3.206	291	2.915	0	1.504	695	809
	Versterking HHC Uithuizen	13.529	5.205	8.324	0	7.626	6.319	1.307
	Versterking HHC Warffum	1.217	642	575	0	3.315	3.275	40
	Versterking Noordkaap/De Sterren	850	516	334	0	544	539	5
	Tijdelijke school Uithuizermeeden	682	389	293	0	682	693	-11
	Tijdelijke school Uithuizermeeden - infra	150	77	73	0	-	-	-
TOTAAL		51.366	38.456	12.909	-0	38.147	34.218	3.929

Tweede ontsluiting Lauwersoog

Met de aanleg van de tweede ontsluitingsweg is gestart in 2023. Buitendijks is de weg al duidelijk zichtbaar. Op de deklaag van het asfalt na en wat afwerkingspunten is de weg klaar. Binnendijks wordt in het voorjaar van 2024 het asfalt aangebracht. Pas bij de oplevering van het totale werk, de dijkversterking, kan de tweede ontsluitingsweg worden opgeleverd en in gebruik genomen.

Uitgaven						Inkomsten		
Tweede ontsluiting bedragen x € 1.000	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Verplich tingen	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke Inkomsten	Prognose inkomsten
Vorbereidingskosten	55	55	0	0	0	0	0	0
Uitvoeringskosten	1.812	746	0	1.066	0	0	0	0
Totaal	1.867	801	0	1.066	0	0	0	0

Waterwerken Zoutkamp

De bouw van het gemaal en de schutsluis, in opdracht van het Waterschap Noorderzijlvest, is gestart in het voorjaar van 2023. Deze werkzaamheden verlopen tot nu toe naar verwachting en volgens planning. De provincie Groningen werkt hard aan de voorbereidingen voor de bouw van de fietsbrug over het Reitdiep. Deze werkzaamheden zullen starten medio 2024 en zijn afgerond in 2025.

De gemeentelijke mee koppelkansen zullen, met uitzondering van het fietspad Zoutkamp-Electra, vooral in 2024 en 2025 worden uitgevoerd. Het streven is om het totale werk begin 2026 gereed te hebben. Voor het fietspad Zoutkamp-Electra wordt nog aanvullend onderzoek gedaan naar overwinterende vogels in dit gebied. Aan de hand van alle onderzoeken die er zijn gedaan zal in overleg met ecologen een keuze worden gemaakt of de aanleg van het fietspad verantwoord is of niet. Naast de waterveiligheid werken we onder andere aan de verbetering van de verkeersveiligheid, economie, leefbaarheid en ecologie van Zoutkamp en omgeving.

Accommodatie SV Bedum

De huidige accommodatie van SV Bedum is verouderd en te klein voor de groeiende vereniging. Daarom wordt al jaren gesproken over renovatie of nieuwbouw van de accommodatie. Eind 2022 is een krediet beschikbaar gesteld voor nieuwbouw. Sindsdien wordt samen met SV Bedum gewerkt aan een ontwerp voor een nieuwe, duurzame en toekomstbestendige accommodatie.

Wat hebben we gedaan tot en met 2023?

In de eerste helft van 2023 hebben we samen met SV Bedum een ontwerp gemaakt voor de nieuwe accommodatie. Vervolgens is een bestemmingsplan opgesteld en is gestart met een ontwerp voor de openbare ruimte. Inmiddels is de bestemmingsplanprocedure afgerond en is een omgevingsvergunning verleend voor de bouw van de nieuwe accommodatie.

Wat gaan we doen in 2024 en 2025?

Na afronding van de laatste juridische en financiële formaliteiten wordt in het voorjaar van 2024 gestart met de bouw. Het jaar 2024 zal geheel in het teken staan van de bouw van de nieuwe accommodatie. In het voorjaar van 2025 worden de oude gebouwen gesloopt en wordt een start gemaakt met de inrichting van de openbare ruimte. De werkzaamheden aan de openbare ruimte zullen in 2025 plaatsvinden.

Financiële stand van zaken

De voorbereidende werkzaamheden en de aanleg van het kunstgrasveld zijn binnen de daarvoor beschikbare budgetten afgerond. Ten aanzien van de financiën voor de accommodatie en de openbare ruimte zijn op dit moment geen bijzonderheden te melden.

Uitgaven						Inkomsten		
bedragen x € 1.000	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Verplichtingen	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke Inkomsten	Prognose inkomsten
Voorbereiding	90	89	0	0	1	0	0	0
Kunstgrasveld	800	785	0	0	15	0	0	0
SPUK kunstgrasveld	0	0	0	0	0	118	118	0
Accommodatie	4.775	344	0	4.431	0	0	0	0
SPUK accommodatie	0	0	0	0	0	450	0	450
Bijdrage SV Bedum	0	0	0	0	0	400	0	400
Openbare ruimte	375	19	0	356	0	0	0	0
Totaal	6.040	1.237	0	4.787	16	968	118	850

Gemeentelijke huisvesting

In december 2023 heeft de gemeenteraad in gestemd met het plan van aanpak voor de definitiefase. Tijdens de definitiefase wordt bepaald aan welke criteria het gemeentehuis voor het Hogeland moet voldoen. In de eerste fase wordt er breed intern en extern georiënteerd op mogelijkheden. Wat maakt een gemeentehuis een passend gemeentehuis voor de gemeente? We zijn nu halverwege de eerste deelfase dat een ambitiedocument op zal leveren dat voorgelegd zal worden aan de raad. We beschouwen hierbij ook de verwachtingen op financieel vlak, zodat er een haalbare ambitie ontstaat.

De uitkomsten worden verder uitgewerkt in een Programma van Eisen (PvE), zodat er een helder opdracht aan ontwerpers wordt geformuleerd. Aan de hand van het PvE en ontwikkelingsplan worden investeringsramingen en exploitatieramingen opgesteld. Dit wordt integraal aan de Raad verstrekt ter besluitvorming in december 2024. Bij een passend besluit zal de planontwikkeling starten.

Op dit moment loopt het project volgens verwachting en planning.

Uitgaven						Inkomsten		
Voorbereiding nieuw gemeentehuis bedragen x € 1.000	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Verplichtingen	Prognose	Restant raming	Raming Inkomsten	Werkelijke Inkomsten	Prognose inkomsten
Vorbereidingskosten	100	66	0	34	0	0	0	0
Totaal	100	66	0	34	0	0	0	0

Programma Eemshaven+

Het jaar 2023 stond in het teken van de opbouw van het programma Eemshaven+. De inhoud van het programma is in Q2 opgeleverd, waarna er via meerdere rondes gesprekken hebben plaatsgevonden met het college, externe stakeholders en uw Raad over inhoud en opzet van het programma. Het programma is op 13 december officieel vastgesteld, waarna de fase van uitwerking is gestart die in 2024 verder zal door lopen.

Ondertussen bleef de winkel open en zijn er verdere stappen gezet binnen het deelprogramma Eemshaven richting een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) voor de Oostpolder en binnen het deelprogramma + is er gewerkt aan een eerste projectenlijst ten behoeve van de besteding van de middelen van het ministerie van EZK voor gebiedsinvesteringen ter versterking van de leefbaarheid die vanuit het Programma Aanlanding Wind op Zee (PAWOZ) aan het programmegebied worden toegekend.

Uitgaven						
Programma Eemshaven+ bedragen x € 1.000	Raming uitgaven	Werkelijke uitgaven	Verplichtingen	Prognose	Restant raming	Raming uitgaven 2024
Overige kosten	450	103			347	1.400
Totaal	450	103	-	-	347	1.400

Gebiedsontwikkeling Oostpolder

In 2023 is de structuurvisie Oostpolder en de bijbehorende Plan MER (Milieu Effect Rapportage) behandeld en is er vanuit uw Raad een zienswijze ingediend te behoeve van de uiteindelijke besluitvorming door Provinciale Staten in november. Voor het eind van het jaar zijn daarnaast het ontwerp PIP en de bijbehorende Project MER ter inzage gelegd samen met het exploitatieplan. Deze stukken gaan in 2024 de formele besluitvormingsroute in, zodat er uiterlijk 30 juni 2024 een PIP kan worden vastgesteld. In samenhang met de Project MER zijn voor de betreffende woningen in de nabijheid van de Oostpolder vanwege de voorziene geluidsbelasting door industrielaawaai op de woninggevels door het college van B&W de benodigde Hogere Waarde Besluiten genomen.

Gebiedsinvesteringen in het kader van PAWOZ

In 2023 is er veel werk verzet door de dorpen rondom de Eemshaven om te komen tot uitgewerkte projectvoorstellen voor een bedrag tot maximaal 50 miljoen ter bevordering van de leefbaarheid in het gebied. Als gemeente hebben we dit traject begeleid en hebben we expertise beschikbaar gesteld om de ideeën tot haalbare projecten te brengen. Dit proces voor de gebiedsinvesteringen loopt door tot ongeveer eind Q1 2024 waarop we een definitieve lijst als bijlage bij een regioplan, opgesteld volgens een door het ministerie van EZK aangeleverd format gaan indienen bij het Rijk voor het verkrijgen van de budgetten. Besluitvorming zal einde Q2 2024 plaatsvinden op basis van een tussen het Rijk en de betrokken regionale overheden te sluiten bestuursovereenkomst. Ondertussen bereiden wij ons ook alvast voor, via het programma Eemshaven+, op extra werkzaamheden die zullen voortvloeien uit het verkrijgen van de budgetten en de uitvoering van de projecten voor zover die vanuit de gemeente aangestuurd moeten gaan worden.

Programma Wonen en Leefomgeving

Gemeente Het Hogeland kent al jaren een grote opgave in de woningvoorraad om niet alleen de bestaande voorraad te verduurzamen en aan te laten sluiten bij bevolkingsopbouw, maar anderzijds ook wat betreft de vraag naar nieuwe producten en de toegenomen vraag. Deze vraag komt zowel uit de eigen gemeente, maar ook uit de (stedelijke) regio en overig Nederland.

Maar om er voor te zorgen dat alle dorpen aantrekkelijk en leefbaar blijven heeft ook de bestaande voorraad een kwaliteitsimpuls nodig. Enerzijds om het 'aanzien' van het dorp goed te houden en anderzijds zodat het aan blijft sluiten bij de bevolkingsopbouw. Tot slot wordt het in relatie tot de omgevingswet ook steeds belangrijker om samen met inwoners vorm geven aan de toekomst van de dorpen qua woningbouw en leefomgeving.

Om al deze opgave goed te kunnen organiseren zijn we in 2023 zijn we gestart met het Programma Wonen en Leefomgeving. In 2024 wordt het programmaplan verder uitgewerkt en voorgelegd aan de raad.

Programma Transformatie Sociaal Domein

We zijn op weg naar een nieuw sociaal domein: maatwerkgericht, nuchter en solde. Daarvoor heeft de gemeenteraad al eerder het Koersdocument en het integraal beleidsplan sociaal domein en samenleving vastgesteld.

In januari 2023 is de bestuursopdracht voor de transformatie van het sociaal domein vastgesteld door het College. In de bestuursopdracht is besloten om de transformatie van het sociaal domein programmatisch te realiseren. Vanaf maart 2023 is er met een bouwteam gewerkt aan de vormgeving van het programma. Er zijn meerdere sessies geweest om tot een programmacontract te komen. In dit contract staan de afspraken over de doelen en resultaten van het programma. Het programmacontract Transformatie Sociaal Domein is in september 2023 vastgesteld door het College. De gemeenteraad heeft voor de jaren 2024 t/m 2026 bijna 4 miljoen beschikbaar gesteld voor de transformatie van het sociaal domein. De laatste maanden van 2023 zijn gebruikt om de uitvoering van het programma verder voor te bereiden, zodat we in 2024 goed van start kunnen.

Het doel van het programma is een toekomstbestendig en goed functionerend sociaal domein. Of met andere woorden: passende ondersteuning binnen financieel duurzame kaders. We werken vanuit de visie 'De inwoner staat centraal in een gemeenschap waar je elkaar helpt'. Dat is verder geconcretiseerd in vier strategische programmadoelen: meer veerkracht, meer preventie, meer maatwerk en meer innovatie. We werken samen met onze partners en inwoners aan de gewenste transformatie. In het nieuwe sociaal domein staat de inwoner centraal, doet de gemeente wat nodig is om inwoners te ondersteunen en hebben we grip op de kosten van onze dienstverlening.

Programma Huisvesting Integratie & Inburgering

Opvang Oekraïners

Organisatie

Op 7 maart 2002 heeft het kabinet het Veiligheidsberaad en de voorzitters van de Veiligheidsregio verzocht om een coördinerende rol op zich te nemen voor de opvang van Oekraïense ontheemden. Hierop heeft de Veiligheidsregio Groningen deze taak op zich genomen. Nu de oorlog langer duurt en de crisisorganisatie is opgeheven is er in de Provinciale Regietafel (PRT) overeenstemming bereikt dat de Gemeente Groningen de coördinerende rol over zal nemen. Dit zal worden geformaliseerd.

Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB)

Door de oorlog in Oekraïne is de Richtlijn Tijdelijke Bescherming Oekraïners in werking getreden. De Europese Commissie heeft de Richtlijn een aantal keren verlengd. De huidige nationale wet en regelgeving waarin dit geregeld is blijft tot 4 maart 2025 van kracht.

Taak burgemeester

De opvang van ontheemden en het bieden van huisvesting en verzorging is een wettelijke taak van de burgemeester. In de Regeling opvang ontheemden Oekraïne is nadere regelgeving over de invulling van deze taken te vinden. Enkele voorbeelden hier van zijn:

- Zorgdragen voor opvangvoorzieningen die aan minimeisen voldoen (bv m.b.t. brandveiligheid)
- Uitkeren van verstrekkingen in de gemeentelijke opvang Oekraïners (GOO).

Gemeentelijke Opvang Oekraïners (GOO)

Binnen de Gemeentelijke Opvang Oekraïners worden rond de 150 ontheemden opgevangen in de noodopvang. Voor het merendeel zijn dit gezinnen (moeders met kinderen). De gemeentelijke opvang is met name gerealiseerd in zelfstandige woonruimten (tijdelijke huurovereenkomsten met de woningbouwverenigingen) en daarnaast in een voormalige school (Ulrum) en verzorgingshuis (Eenrum). Gelet op de omvang van de locaties is het verblijf op basis van zelfstandigheid. Om zicht te houden en ondersteuning te kunnen bieden worden er spreekuren gehouden op meerdere plekken. Bij de spreekuren is een tolk aanwezig. Daarnaast vinden er huisbezoeken plaats.

Er wordt ingezet om Oekraïners te begeleiden naar werk. De locatiemanagers bieden hierin ondersteuning. Binnen de GOO werkt 60 % van de volwassenen.

Particuliere opvang

Naast de GOO worden ook Oekraïners opgevangen in de Particuliere Opvang. In het begin van de oorlog was er veel bereidheid om mensen particulier op te vangen. Inmiddels zijn veel organisaties gestopt om in deze vorm van opvang te bemiddelen. Binnen onze gemeente verblijven momenteel nog 15 ontheemden in de particuliere opvang.

Onderwijs

Eén van de verplichtingen is om het onderwijs te realiseren. Voor de basisschoolkinderen zijn tot de zomervakantie 2023 twee tijdelijke onderwijsvoorzieningen (TOV's) met ieder 1 klas voor Oekraïense leerlingen in Leens en Bedum gerealiseerd.

Vanaf de zomervakantie 2023 zijn de Oekraïense basisschoolleerlingen opgenomen in het reguliere nieuwkomersonderwijs en krijgen ze les samen met andere anderstaligen. Ze gaan 3 dagen per week naar deze taalklas (nieuwkomersonderwijs) in Winsum of Uithuizermeeden en 2 dagen per week naar de school in het dorp waar zij verblijven. De zogenoemde moederschool.

De Oekraïense leerlingen voor het voortgezet onderwijs kregen eveneens les in een TOV bij het Hogeland College in Warffum. Vanaf mei 2023 heeft het Hogeland College in Warffum een Internationale Schakelklas (ISK) gerealiseerd. Het ISK is nieuwkomersonderwijs voor het VO. Ook hier ontvangen de Oekraïense leerlingen samen met andere anderstaligen nieuwkomersonderwijs. Het ISK is gevestigd in voormalig basisschool de Rank in Warffum.

Volwassenen maken kennis met de Nederlandse taal in de taalklassen die verzorgd worden door Alfa College en Vakland Het Hogeland.

Opvang Afghanen / Opvang COA

De beide noodlocaties van het COA in Winsum en Uithuizen zijn in 2023 volledig bezet geweest. Er is hierbij twee keer een wijziging geweest in de doelgroep, omdat de Afghanen inmiddels zijn uitgestroomd naar een reguliere woning in Nederland.

In maart 2023 was er de wijziging dat er ook gezinsherenigers konden verblijven. Eind 2023 werd de doelgroep gewijzigd naar gezinnen met of zonder status en 10% alleen gaanden. De planning is nog steeds dat de locaties in november 2024 gaan sluiten.

De vergoeding vanuit het faciliteitenbesluit COA zal worden geregeld.

Kinderen in de basisschoolleeftijd gaan vanaf 5 jaar naar de Vlieger in Uithuizermeeden, een nieuwkomersschool voor leerlingen die bij het COA verblijven. Dit ging in 2023 gemiddeld om 100 kinderen voor het primair onderwijs. De kosten voor de onderwijshuisvesting van het primair onderwijs worden gedekt vanuit de toegekende OHBA-vergoeding.

De leerlingen voor het VO onderwijs gaan naar de internationale schakelklas (ISK) in Warffum, hier krijgen ze samen met andere anderstaligen les. Gemiddeld ging dit in 2023 om ongeveer 60 VO-leerlingen. Het ISK is gehuisvest in voormalig basisschool De Rank in Warffum.

Het voorportaal voor asielzoekers in De Marnewaard is in maart 2023 gesloten.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2023

bedragen x € 1.000

Activa	31-12-2022	31-12-2023
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	168	-4
<i>Bijdragen aan activa in eigendommen van derden</i>	18	-74
<i>Kosten onderzoek en ontwikkeling</i>	150	70
Materiële vaste activa	162.625	170.265
<i>Investerings met economisch nut:</i>		
- gronden uitgegeven in erfpacht	84	84
- overige investeringen met een economisch nut	86.488	93.571
- Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	40.472	40.554
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	35.580	36.056
Financiële vaste activa	12.280	12.693
<i>Kapitaalverstrekkingen aan:</i>		
- deelnemingen	797	752
<i>Leningen aan:</i>		
- woningbouwcorporaties	3.168	2.808
- overige verbonden partijen	0	0
<i>Overige langlopende leningen</i>	8.315	9.133
Totaal vaste activa	175.072	182.954
Vlottende activa		
Voorraden	-193	-1.142
<i>Grond- en hulpstoffen</i>	1.092	1.075
<i>Onderhandenwerk, waaronder bouwgronden in exploitatie</i>	-1.748	-2.575
<i>Gereed product en handelsgoederen</i>	463	358
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	26.339	65.124
<i>Vorderingen op openbare lichamen</i>	9.296	56.960
<i>Overige vorderingen</i>	17.042	8.164
Liquide middelen	9.818	98
<i>Kassaldi</i>	7	9
<i>Banksaldi</i>	9.810	89
Overlopende activa	19.102	15.699
Totaal vlottende activa	55.065	79.780
Totaal activa	230.137	262.734

bedragen x € 1.000

Passiva	31-12-2022	31-12-2023
Vaste passiva		
Eigen Vermogen	73.143	92.583
- <i>algemene reserve</i>	14.992	26.854
- <i>bestemmingsreserves</i>	37.809	45.599
- <i>gerealiseerd resultaat</i>	20.342	20.130
Voorzieningen	16.640	15.481
- <i>voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>	9.390	8.565
- <i>voorziening voor middelen van derden van de bestemming gebonden is</i>	7.250	6.917
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	80.769	72.333
<i>Onderhandse leningen van:</i>		
- <i>binnenlandse banken en overige financiële instellingen</i>	76.994	69.034
- <i>openbare lichamen</i>	880	650
- <i>overige binnenlandse sectoren</i>	2.895	2.649
Totaal vaste passiva	170.552	180.397
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	11.638	11.447
<i>Overige kasgeldleningen</i>	0	0
<i>Banksaldi</i>	0	552
<i>Crediteuren</i>	11.638	10.895
Overlopende passiva	47.947	70.890
<i>Transistorische rente</i>	474	465
<i>Voorschotbedragen van:</i>		
- <i>het rijk</i>	36.542	59.068
- <i>de provincie</i>	3.096	3.405
<i>Overige overlopende passiva</i>	7.835	7.953
Totaal vlottende passiva	59.586	82.336
Totaal passiva	230.137	262.734
<i>Gewaarborgde geldleningen</i>	411.904	488.057

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op 20 maart 2024 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de september circulaire van het boekjaar.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2023 van de commissie BBV het volgende. Het CAK is het publiekrechtelijk zelfstandig bestuursorgaan (zbo) dat door de wetgever belast is met de berekening, oplegging en incasso van de eigen bijdrage. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid, volledigheid van en het naleven van het voorwaarden criterium bij de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat de gemeente bij de verantwoording van deze eigen bijdragen steunt op de informatie van het CAK en niet zelfstandig geheel sluitend de juistheid, volledigheid en rechtmatigheid van de eigen bijdragen hoeft te controleren.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Algemene grondslagen voor de rechtmatigheidsverantwoording

De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid 2023. Dat betekent dat:

- De rechtmatigheidsverantwoording toeziet op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties, alsmede de baten en lasten inzake de specifieke uitkeringen op grond van art. 17 Financiële-verhoudingswet;
- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaarden criterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik criterium omvat:
  - Voor het voorwaarden criterium bestaat de norm uit het normenkader zoals door de raad d.d. 3 april 2024 is vastgesteld;
  - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor over- en onderschrijdingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan de raad zijn gemeld. Voor betreffende overschrijdingen en of onderschrijdingen ontstaan in het begrotingsjaar geldt dat het melden en toelichten bij de jaarrekening als tijdig wordt gezien.
- Ten aanzien van het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording;
- De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV alsmede onze eigen financiële verordening. Dit betekent dat:
  - Een verantwoordingsgrens van 1% (zijnde € 2.108.000) is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
  - Een rapporteringstolerantie van € 105.400 is gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden opgenomen.

Balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Algemeen

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62 lid 2 BBV). Hierbij wordt de verkregen bijdrage als bate verantwoord.

In de "Nota waardering en afschrijving vaste activa" zoals deze is vastgesteld in de raad van de gemeente Het Hogeland op 14 maart 2019 is het volgende opgenomen: *De gemeente Het Hogeland activeert met ingang van 1 januari 2019 geen kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio. Kosten van onderzoek en ontwikkeling en bijdragen aan activa in eigendom van derden worden tevens met ingang van 1 januari 2019 niet geactiveerd.*

Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio

Zie de toelichting onder het kopje "Algemeen"

Afsluitkosten van opgenomen geldleningen van voor 2019 worden afgeschreven gedurende de restant looptijd van de betrokken geldlening.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief

Zie de toelichting onder het kopje "Algemeen"

De kosten van onderzoek en ontwikkeling die zijn geactiveerd voor 2019 worden in maximaal 5 jaar afgeschreven.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

Zie de toelichting onder het kopje "Algemeen"

Bijdragen aan activa van derden van voor 2019 worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

Algemeen

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend, inclusief de direct toe te rekenen salariskosten. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend. In dat geval vermeldt de toelichting dat deze rente is geactiveerd.

Kleine investeringen

Uitgaven die voldoen aan alle voorwaarden om als investering te worden behandeld maar van een "kleine" omvang zijn worden in het jaar van de investering ten laste van de exploitatie gebracht en niet geactiveerd. Dit om te voorkomen dat er relatief hoge beheerskosten moeten worden gemaakt.

In de "Nota waardering en afschrijving vaste activa" zoals deze is vastgesteld in de raad van de gemeente Het Hogeland op 14 maart 2019 is bepaald dat de gemeente Het Hogeland een grens van € 30.000 hanteert. Onder dit bedrag worden nieuwe investeringen met ingang van 1 januari 2019 niet geactiveerd.

Investerings met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Conform de notitie “Grondbeleid in begroting en jaarstukken” (2019) worden gronden die zijn verworven met het oog op gebiedsontwikkeling, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie is vastgesteld opgenomen onder de materiële vaste activa (artikel 52 lid 1 onderdeel a BBV). Dergelijke gronden worden in de regel aangeduid als ‘warme gronden’. Het toerekenen (activeren) van andere kosten is daarbij niet toegestaan.

Gronden die zijn verworven met het oog op concrete ontwikkeling door de gemeente, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie is vastgesteld mogen, voor wat betreft de toepassing van artikel 65 lid 1 BBV, worden gewaardeerd tegen de waarde volgens de toekomstige bestemming, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- De gronden moeten deel uitmaken van een door de gemeenteraad vastgestelde visie of masterplan voor (een) concrete en binnen afzienbare tijd te starten grondexploitatie(s), waarin de gebiedsontwikkeling van totaalplan naar deelgrondexploitaties is vastgelegd;
- De gebiedsontwikkeling mag niet zodanig conflicteren met de uitkomst van de inventarisatie van bedreigingen dat die de ontwikkeling in de weg kunnen staan, bijvoorbeeld op het gebied van milieu of bereikbaarheid;
- De visie/het masterplan mag niet strijdig zijn met beleid van de provincie en/of het rijk;
- Er is een betrokkenheid bij de gebiedsontwikkeling van provincie of rijksoverheid;
- Het mag alleen gaan om gebiedsontwikkeling voor de bouw van woningen en niet voor bedrijfsterreinen;
- Periodiek (minimaal eens in de 2 jaar) worden de gronden getaxeerd tegen de waarde volgens de toekomstige woningbouwbestemming, met inachtneming van de inherente onzekerheden van de ontwikkelmogelijkheden.

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investerings met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2019 worden gedaan.

Door de invoering van de nieuwe systematiek blijven verschillen bestaan in de wijze waarop mag worden afgeschreven op investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut die vóór het begrotingsjaar 2017 zijn gedaan. Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek is in het verloopoverzicht in de toelichting op de balans aangegeven welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Materiële vaste activa met economisch nut	Afschrijvingstermijnen
Gronden en terreinen	geen
Rioleringen	Conform afvalwaterbeleidsplan
Bedrijfsgebouwen, schoolgebouwen	40 jaar

Renovaties	25 jaar
Technische installaties	15-20 jaar
Meubilair	10 jaar
Vervoermiddelen	5-10 jaar
Hard- en software	3-5 jaar

Materiële vaste activa met maatschappelijk nut	Afschrijvingstermijnen
Tunnels, bruggen, waterwegen en walbeschoeiing	max. 40 jaar
Sportvelden, wegen, kades en waterkeringen	max. 40 jaar
Openbare verlichting	30 jaar
Pompen, gemalen, technische installaties	15-20 jaar
Straatmeubilair	10-15 jaar

In de “Nota waardering en afschrijving vaste activa” zoals deze is vastgesteld in de raad van de gemeente Het Hogeland op 14 maart 2019 staat een tabel opgenomen waarin de volledige lijst met afschrijvingstermijnen staat vermeld.

Afschrijvingen

Met ingang van 2019 worden alle investeringen van de gemeente Het Hogeland lineair afgeschreven. Met afschrijven wordt gestart op het moment dat er op 1 januari een boekwaarde voor het actief in de administratie staat. De afschrijving voor het eerste jaar bedraagt dan de boekwaarde op 1 januari gedeeld door het aantal jaren waarin het actief wordt afgeschreven.

Financiële vaste activa

De onder de Financiële vaste activa opgenomen leningen verstrekt aan derden worden gewaardeerd tegen nominale waarden. De belangen in deelnemingen tegen verkrijgingsprijs of marktwaarde als deze lager is als de verkrijgingsprijs.

Voorraden

Onderhanden werk, gronden in exploitatie

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken) alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstnemering geldt het percentage of completion methode: baten en lasten – en het daaruit vloeiende resultaat – worden toegerekend aan de periode waarin deze zijn gerealiseerd.

Bij meerjarige projecten betekent dit dat (de verwachte) winst niet pas aan het eind van het project als gerealiseerd moet worden beschouwd, maar gedurende de looptijd van het project tot stand komt en ook als zodanig moet worden verantwoord. Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het wel noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid en dient er winst te worden genomen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien er sprake is van winst, wordt deze berekend op basis van de eindwaarde van het project, conform de notitie ‘grondbeleid in begroting en jaarstukken

(2019)' van de commissie BBV. Als de berekening van de tussentijdse winstneming volgens het percentage of completion methode ertoe leidt dat in eerdere jaren te veel winst is genomen, dan neemt de gemeente de eerder teveel genomen winst terug. Subsidiebaten en de daarbij behorende subsidiabele kosten bij grondexploitaties maken geen onderdeel uit van de tussentijdse winstneming en worden verantwoord op het moment dat de subsidie volgens de subsidievoorwaarden is gerealiseerd.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen

Reserves

Reserves worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden

Onder de vaste schulden worden verstaan de schulden met een oorspronkelijke rente typische looptijd van één jaar of langer. De vaste schulden worden gewaardeerd tegen de oorspronkelijke waarde vermindert met de aflossingen.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente zijn gewaarborgd, is buiten de telling van de balans het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Toelichting op de balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Investerings	Bijdrage derden	Desinvesterings	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
Immateriële vaste activa						
Bijdragen aan activa in eigendommen van derden	18	28	120		1	-74
Kosten onderzoek en ontwikkeling	151	70		150		72
Totaal	169	99	120	150	1	-03

Toelichting Immateriële vaste activa:

Onderstaand per activasoort een overzicht van de kredieten en de mutaties hierop in 2023. In het overzicht zijn de kredieten opgenomen waarop een mutatie heeft plaatsgevonden in 2023. Voor een totaaloverzicht van alle beschikbare kredieten verwijzen we naar de bijlage "investeringskredieten".

Materiele vaste activa

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Investerings	Bijdrage derden	Desinvesterings	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
Economisch nut						
Gronden uitgegeven in erfpacht	84					84
Gronden en terreinen	11.897	1.239		1.467	16	11.653
Strategische gronden	1.219					1.219
Bedrijfsgebouwen	66.043	13.368	4.045		2.516	72.851
Grond- weg en waterbouwkundige werken	3.291	281	31		148	3.392
Vervoermiddelen	524	52			146	430
Machines, apparaten en installaties	2.205	1.337	123		429	2.990
Overig	1.354	265			538	1.081
Subtotaal	86.534	16.541	4.199	1.467	3.791	93.701
Economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.						
Gronden en terreinen	36					36
Begraafplaatsen	967				52	915
Grond- weg en waterbouwkundige werken	39.272	1.588	94		1.312	39.453
Vervoermiddelen	10				2	7
Machines, apparaten en installaties	80				12	67
Overig	108				34	74
Subtotaal	40.472	1.588	94		1.413	40.554
Maatschappelijk nut						
Grond- weg en waterbouwkundige werken	35.528	8.290	5.550		2.256	36.012
Machines, apparaten en installaties	52				8	44
Subtotaal	35.580	8.290	5.550		2.264	36.056
Totaal	162.628	26.419	9.843	1.467	7.469	170.311
* Voor de expl.verkenning Ulrum en verkoop EBZ voorz. getroffen.	-46					-46
						170.265

Toelichting Materiele vaste activa:

Een aantal van onze in bezit zijnde gronden zijn verpacht, in onderstaand overzicht is aangegeven welke gronden dat betreft.

Kadastrale gegevens	Locatie	Grootte in m2	Canon per jaar	Herziening canon	Duur contract	Bestemming locatie
Gem. Winsum, sectie H nrs 291 en 292	Gelegen aan de schouwerzijlsterweg 9 te Winsum	3.500	50		30-6-2019	Bedrijfsmatig
Gem. Warffum, sectie F nr. 133 en 134	Gelegen aan de Oostervolge 36a te Warffum	10.095	2.034,75	aug. 2020	20-12-2094	Recreatie/sport
Gem. Baflo, sectie G nrs. 601 en 600, sectie C nrs. 1227, 1272, 1223, 1224, 1225	IJsbaan gelegen in de buurt bij de Meijmaweg te Rasquert	31.850	1,00		feb-34	Recreatie/sport
Gem. Uithuizen, sectie H nr. 845 en 497	Edama 43 en 47	20.579	11.730,03	8-5-2018	30-6-2097	Bedrijventerrein
Gem. Winsum, sectie E nr. 2808	Tennisbaan gelegen aan de Wierdaweg 2b te Winsum	6.516	249,58		1-11-2038	Recreatie/sport

Onderstaand per activasoort een overzicht van de kredieten en de mutaties hierop in 2023. In het overzicht zijn de kredieten opgenomen waarop een mutatie heeft plaatsgevonden in 2023. Voor een totaaloverzicht van alle beschikbare kredieten verwijzen we naar de bijlage "investeringskredieten".

Omschrijving	Begroting lasten	Lasten <2022	Lasten 2023	Baten 2023	Lasten totaal	Restant
Exploitatieplan bedr.terr. Het Aanleg	2.290	150	-150		-0	2.290
Vorbereiding grex Folkerda Bedum	195		56		56	139
Kosten onderzoek en ontwikkeling	2.485	150	-94	-	56	2.429

Omschrijving	Begroting lasten	Lasten <2022	Lasten 2023	Baten 2023	Lasten totaal	Restant
Gronden voormalig NIEGG	-	-277	-15	-	-292	292
Gronden voormalig NIEGG	-	1.538	-4	-	1.534	-1.534
De Tirrel - grondkosten	1.600	345	1.255	-	1.600	-
De Blink	1.525	1.520	3	-	1.522	3
<i>Subtotaal investering</i>	<i>3.125</i>	<i>3.126</i>	<i>1.239</i>	<i>-</i>	<i>4.364</i>	<i>-1.239</i>
Grond nieuw bouw de Tille	1.085	878	-645	-	232	853
Grond uitbreiding Almersma zuid	2.475	2.467	-822	-	1.645	830
<i>Subtotaal desinvestering</i>	<i>3.560</i>	<i>3.345</i>	<i>-1.467</i>	<i>-</i>	<i>1.878</i>	<i>1.682</i>
Gronden en terreinen EN	6.685	6.470	-228	-	6.242	444

Omschrijving	Begroting lasten	Lasten <2022	Lasten 2023	Baten 2023	Lasten totaal	Restant
Aanschaf tijdelijke units IBOR	1.024		1.050		1.050	-26
De Tirrel	31.240	27.560	4.567	1.777	32.127	-887
Dr. Damschool Uithuizermeeden	2.892	2.476	366	427	2.842	50
MFA Bedum	5.065	93	331		424	4.641
Nieuw bouw Groenland	2.880	2.855	69		2.923	-44
Nieuw bouw Jansenius de Vries/De Rank	4.573	4.075	430	186	4.504	68
Nieuw bouw Klinkenborg school	2.524	2.461	28	74	2.489	35
Nieuw bouw school De Dobbe	2.982	2.780	163	166	2.944	39
Nieuw bouw school Usquert	3.186	2.974	149	89	3.123	63
OHV: uitbr. semi permanent Pieterburen	241	342	3		346	-105
Overheaddeuren 8 buitendienst	50		21		21	28
Raadzaal Uithuizen verbouw ing	80		197		197	-117
Scholenprogramma Algemeen	-		165		165	-165
Tijdelijk school Uithuizermeeden	682	389	0	546	389	293
Toegangssysteem	135		0		0	135
Uitvoer legionella preventie 2016	409	58	7		65	344
Veiligheidsvoorziening WPA Uithuizen	150		137		137	13
Versterk. school De Noordkaap/De Sterren	850	488	27	160	516	334
Versterking HHC Uithuizen	13.529	1.086	4.119	401	5.205	8.324
Versterking HHC Warffum	1.217	88	554	169	642	575
Versterking Nijenstein school	3.206	275	15	50	291	2.915
Winsum-W:clubgebouw (kleedkam)	1.931	2.122	2		2.124	-193
Bedrijfsgebouwen EN	78.846	50.123	12.402	4.045	62.525	16.321

Omschrijving	Begroting lasten	Lasten <2022	Lasten 2023	Baten 2023	Lasten totaal	Restant
Aanleg infra IBOR Winsum	235		31		31	204
Kunstgrasveld SV Bedum	700	783	2	31	785	-85
Spoorw egveiligheid: Hogedoorn	595		3		3	592
Warringalocatie	279	54	212		266	13
Winsum sportvelden	1.405	1.223	32		1.255	150
Grond, weg en waterbouwkundige werken	3.214	2.060	281	31	2.340	874

Omschrijving	Begroting lasten	Lasten <2022	Lasten 2023	Baten 2023	Lasten totaal	Restant
Auto afvalcoach	36		36		36	0
Ford Ranger BOA's VTH	51	51	16		67	-16
Vervoermiddelen	87	51	52	-	103	-16

Omschrijving	Begroting lasten	Lasten <2022	Lasten 2023	Baten 2023	Lasten totaal	Restant
Bladeservers	60		35		35	25
Buigmachine BM-42 WPA	62	18	36		53	9
Containers met hydro kleppen	30		43		43	-13
Energiebesparende maatregelen Zw embaden	930		799	123	799	131
Firewalls	42	14	0		15	27
Inventaris w erkplekken IBOR	93		63		63	30
Ipads personeel	40	23	6		29	11
Lasersnijmachine WPA	225	64	155		219	6
Raadzaal Uithuizen techniek	120		109		109	11
Specials/headsets	43		10		10	32
Vergaderfacilit. (TV's, camera's & beamers)	30		5		5	25
Vervanging materieel 2021 (10jr)	240	225	4		228	12
Vervanging materieel 2021 (7jr)	399	197	25		222	177
Vervanging materieel 2022 (10 jr)	240	3	18		21	220
Vervanging materieel 2023 (7jr)	616		5		5	611
WiFi	35		23		23	12
Machines, apparaten en installaties EN	3.205	544	1.337	123	1.881	1.324

Omschrijving	Begroting lasten	Lasten <2022	Lasten 2023	Baten 2023	Lasten totaal	Restant
Maatregelen hybride werken	75		73		73	2
Vervanging materieel 2019 (10 jr)	240	85	138		223	17
Vervanging telefonie 2022	200	120	24		144	56
Vervanging werkplekken 2022	350	310	29		340	10
Winsum-West: duurzaamheid	80	7	1		8	72
Overige materiele vaste activa EN	945	523	265	-	788	158

Omschrijving	Begroting lasten	Lasten <2022	Lasten 2023	Baten 2023	Lasten totaal	Restant
BRP Boterdiep Bedum 2017	520	50	441		492	28
BRP Tuinbouw str. Zuidw olde (40jr)	67	40	31		71	-5
GRP rioleringen overig (2018)	113	86	26		112	1
GRP rioleringen vrijverval (2018)	233		41		41	192
GWRP 21 Beh.prog Vrijverval Riolering	626	2	19		21	605
GWRP 21 Optimaliseren meetnet riolering	100	27	32		59	41
GWRP Beh.prog gemalen/persleidingen	725	47	358		405	320
GWRP Rioolconstructie Zuidw olde	701		364	94	364	337
GWRP Zuiveringskring Onderdendam 2023	594			0	-	594
GWRP Zuiveringskring Onderdendam 2022	564	4	10		14	550
Herstructur de Marne dorpen(m-l080031)	111	118	2		120	-9
Investering riolering	430		185		185	245
Oosterstraat Warffum - Riolering	85	7	78		85	-0
Rioleringen (overig) (2017)	103	54	1		55	47
Grond, weg en waterbouwk. werken EN + heffing	4.972	437	1.588	94	2.025	2.947

Omschrijving	Begroting lasten	Lasten <2022	Lasten 2023	Baten 2023	Lasten totaal	Restant
380KV Bedum/Westerdijkshorn	690		25	43	25	665
Civiele constructies 2023	1.024		556		556	468
Damw and Boterdiep Wz Bedum	1.081	131	572		703	378
De Tirrel -Terreininrichting	1.900		467		467	1.433
Fietsplan 2020 (vm E)	725	730	59		789	-64
Fietsplan 2021	354	174	2		176	178
Herinr De Vlijt en Versplein	1.120	584	90		673	447
Herinr. Infra Uithuizen - Menkemabuurt	3.431		38	38	38	3.393
Herinr. Infra Uithuizen - Wilgenbos	1.035		71	71	71	964
Herinr. oude locatie Togtemaarschool	1.022	938	43	7	981	41
Herinrichting Infra Kantens	1.363		712	712	712	652
Herinrichting Infra Uithuizen Noord	3.225		411	411	411	2.814
Herinrichting Infra Zandew eer	915		351	351	351	564
Herinrichting Kantens	1.707	620	104	104	724	983
Herinrichting Molenweg Bedum	204	26	17	16	43	161
Herinrichting Oosterstraat Warffum	400		489	173	489	-89
Herinrichting Openbare ruimte SV Bedum	375		14		14	361
Herinrichting overige woonplekken	282		0	0	0	282
Herinrichting Uithuizen - Kennedylaan c.a.	752		5	5	5	747
Herinrichting Uithuizen - Menkema buurt	752	19	47	47	67	685
Herinrichting Uithuizen - Noord c.a.	276	34	-5	-5	29	247
Herinrichting Uithuizen - Riepenbuurt c.a.	127		1	1	1	126
Herinrichting Uithuizen - Wilgenhof c.a.	556	41	234	234	274	282
Herinrichting WDH, L & U Wegen	2.082	1.937	19	161	1.957	125
Herinrichting Zandew eer	737	101	192	192	293	444
Herinrichting Zorg met wonen Uithuizen	1.625	23	-14	-14	9	1.617
Herstructurering - proces kosten	731	102	219	219	321	410
Herstructurering De Marne wegen	306	227	58		284	22
Herstructurering wegen Zuidw olde	291		37		37	254
Infrastructuur Centrum Winsum	1.500	236	1		237	1.263
Krimp en leefbaarheid	2.726	1.956	53		2.010	716
Kunstgrasveld Kantens	670		768	768	768	-98
Oosterstraat Warffum - verlichting	12	1	27		28	-16
Openbare verlichting 2022	58	46	17		64	-6
Openbare verlichting 2023	88		84		84	3
Opheffen Nabo's Warffum	1.100	103	115	115	218	882
Project Ulrum (WLE)	3.104	2.519		66	2.519	585
Reconst De Vlijt (Vrije gang-Waldadrift)	223	210	13	23	223	-
Rompakkoord Fietsroute-plus Winsum	125	26	0		26	99
Rompakkoord: kortsluiting Ranum	8.300	5.488	1.651	1.931	7.139	1.161
Tw eede ontsluiting Lauw ersoog	1.812		746		746	1.066
Verkeer en parkeren Lauw ersoog	59	48	2		50	8
Vervangen kademuur Kantens	500		6		6	494
Vervanging beschoeiing 2018 (B)	702	580	1		581	121
Vervanging beschoeiing 2018 (M)	783	293	5		298	485
Vervanging kunstgrasveld hockey Bedum	400		5		5	395
Wegen 2023	615		405		405	210
Werelderfgoedcentrum Waddenzee	1.300	593	-501		92	1.208
Wiepoopad Winsum	300	302	0	11	302	-2
Wijkvernieuwing Mekelstraat - Infra	149		9		9	140
Winsum-West: infrastructuur	1.754	1.492	22		1.514	240
Woonplan Departementstraat Uithuizen	172	0	7		7	165
Woonplan Maarweg Uithuizen	623	535	33		568	55
Woonplan Wilhelminastraat Uith.meeden	226	163	6	10	168	57
Grond, weg en waterbouwk. werken MN	56.386	20.275	8.290	5.691	28.565	27.821

Financiële vaste activa

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Investerings	Des- investerings	Aflossingen	Voorziening	Boekwaarde 31-12-2023
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	797			45		752
Leningen aan woningbouwcorporaties	3.168			360		2.808
Leningen aan overige verbonden partijen	0					0
Overige verstrekte langlopende leningen	8.315	534		268		9.133
Totaal	12.280	534		673		12.693

Toelichting financiële vaste activa:

In 2023 is er voor € 534.298 aan startersleningen verstrekt. Naast de investeringen is er op leningen aan Woningbouwcorporaties € 359.543 afgelost. Op overige langlopende leningen is € 267.779 afgelost.

Vlottende activa

In onderstaand overzicht is de post voorraden nader gespecificeerd.

bedragen x € 1.000

Voorraad in exploitatie genomen bouwgronden	Boekwaarde 31-12-2022	Verlies voor ziening	Balanswrd 31-12-2022	Winst/ verlies neming	Invest.	batens grexten	Boekwaarde 31-12-2023	Verlies voor ziening	Balanswrd 31-12-2023
Bedrijventerrein Ulrum Oost	72		72		2	263	-189		-189
Munster, fase 1	-318	562	-880		930	5	607	916	-309
Tuinbouwbedrijventerrein, Kruisweg	124	28	96		4		128	34	94
Ter Laan 4, Bedum	-1.113		-1.113		522	741	-1.331		-1.331
Trekweg, Ulrum	-115	340	-456		3		-113	321	-433
Almersma, Uithuizen	1.262	1.311	-49		28	52	1.238	1.368	-130
LTS locatie, Uithuizen	565	470	95		15	255	325	433	-108
Centrumplan Uithuizen (Molenerf en Schoolstraat)	1.158	2.379	-1.221		305		1.463	3.040	-1.577
Nijverheidsweg, Uithuizen	203		203		10	12	201		201
t Stee, Adorp	-50		-50		22	335	-363		-363
De Laan fase 2	67		67		3	64	6		6
Munster, fase 2&3	1.187		1.187	96	2.434	2.449	1.268		1.268
Bedrijventerrein Het Aanleg					853	429	424	322	101
Totaal	3.042	5.090	-2.049	96	5.131	4.606	3.663	6.433	-2.769

bedragen x €1.000

Onderhanden werk	Balanswrd 31-12-2022	Mutatie 2023	Balanswrd 31-12-2023	Verliesv oor- ziening	Balanswrd 31-12-2023
WPA onderhanden werk	70	-65	5		5
Van Speykstraat	285	-40	245	54	191
Totaal	355	-106	250	54	196

Onderhandenwerk, waaronder bouwgronden in exploitatie

bedragen x €1.000

Grond en hulpstoffen	Balanswrd 31-12-2022	Mutatie 2023	Balanswrd 31-12-2023	Verliesv oor- ziening	Balanswrd 31-12-2023
WPA grond- en hulpstoffen	1.092	-17	1.075		1.075
Totaal	1.092	-17	1.075	0	1.075

bedragen x €1.000

Gereed product en handelsgoederen	Balanswrd 31-12-2022	Mutatie 2023	Balanswrd 31-12-2023	Verliesv oor- ziening	Balanswrd 31-12-2023
WPA voorraad gereed product	220	-95	125		125
Te verkopen panden	242	-10	233		233 *
Totaal	463	-105	358	0	358

Kortlopende vorderingen / debiteuren

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Balanswaarde 31-12-2023
Vorderingen op openbare lichamen	9.296	14.727
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd <1 jaar (onderdeel van de Wet financiering decentrale overheden, FIDO)	9.708	42.233
Totaal vorderingen op openbare lichamen	19.004	56.960
Overige vorderingen:		
Debiteuren Sociale Zaken	2.591	2.176
Debiteuren	15.899	7.867
Voorziening dubieuze debiteuren	-1.448	-1.879
Totaal overige vorderingen	17.042	8.164
Totaal	36.046	65.124

Kas / Bank

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Balanswaarde 31-12-2023
Kassaldi	7	9
Banksaldi	103	89
Totaal	110	98

Specificatie Bank

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Balanswaarde 31-12-2023
Rabobank + ABN AMRO	106	89
Totaal	106	89

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	356.668			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	139	59	55	91
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	356.529	356.609	356.613	356.577
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	176.959.000			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	500.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	176.459.000			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	356.668			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	12.508	5.406	5.061	8.382
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	139	59	55	91

Overlopende activa

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Balanswaarde 31-12-2023
Nog te ontvangen Rijk	120	98
Sisa nog te ontvangen Rijk	9.008	5.498
Sisa nog te ontvangen Provincie Groningen	995	906
Vooruitbetaalde bedragen	1.421	808
Nog te ontvangen overige overheden	3.686	5.775
WPA - Overlopende activa	294	171
Nog te ontvangen niet overheden	3.285	1.816
Bedragen buiten rekening	-	0
Overige overlopende activa	293	628
Totaal	19.102	15.699

Specificatie nog te ontvangen Rijk

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeerdering	Vermindering	Balanswaarde 31-12-2023
Bijdrage project spoor1 T5 NCG	86			86
PGB Jeugdwet	-1	2	1	0
PGB WMO Begeleiding	11	7	19	0
PGB WMO Hulp bij Huishouden	13	0	13	0
NPG promotie NWW Zoutkamp	12			12
Totaal	120	10	32	98

Specificatie Sisa nog te ontvangen Rijk

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Presentatie- correctie*	Vermeer- dering	Vermindering	Balanswaarde 31-12-2023
OCW D15 toekomstpakket Scholenprogramma	5.146			418	4.728
GRO8C CP Uithuizen	609				609
NPG Hoogholtje Maarhuizen	16			16	0
GRO8C Boukemapark	250			250	0
G12 Kwijtschelding vorderingen SZW domein	5				5
D14 onderwijsvertragingen	154			154	0
WEC subsidie	69		78	146	0
F201 NPG Tocamaheerd	77	-77			0
F201 NPG Tijd voor Toekomst	72			72	0
A16 opvang ontheemden Oekraïne	2.561		1.280	3.700	141
F201 Nieuw Roakeldais	12			12	0
F202 Blok B 2022	4				4
B2 Toeslagenaffaire	34		12	34	12
Totaal	9.008	-77	1.370	4.802	5.499

* Presentatiecorrectie: correcties op balansposten

Specificatie Sisa nog te ontvangen Provincie

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeer- dering	Vermindering	Balanswaarde 31-12-2023
Vordering bodemsanering Hoofdstraat-West 50/50 deal	21		27	-5
Subsidie Wiepoopad	200			200
E6B Afrekening Gasfabriek	53			53
C7C Sanering Grond Uithuizen/ Usquert	55		17	38

Delthepad	53			53
GRO8C De Tirrel	500			500
GRO2C Fietspad Rasquerdermaar Tinallinge	45	45		0
GRO8C Project van Waarde	3			3
GRO2C Herinrichting Wehe- den Hoorn, Leens, Ulrum	64			64
Totaal	995	0	89	906

Specificatie vooruitbetaalde bedragen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Balanswaarde 31-12-2023
Vooruitbet. Gebr. Vergoeding Marciaborg 2024	29
Vooruitbetaalde licenties, automatiseringskosten, abonnementen	341
Verzekeringen	8
Overige vooruitbetaalde posten	254
Ventilatie scholen	176
Totaal	808

Specificatie nog te ontvangen overige overheden

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Balanswaarde 31-12-2023
COA vergoeding locaties 2023	180
Prognose Beschermd wonen	660
Kosten 380KV O'dam/Sauwerd/Wetsinge	27
Kortsluitpunt Winsum	1.140
Oosterstraat Warffum	75
Doorgaande route Wehe-Den Hoorn	225
Subsidie Krimp&Leefbaarheid	176
RIGG	3.292
Totaal	5.775

Specificatie WPA overlopende activa

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Balanswaarde 31-12-2023
Saldo Exact Kruisposten RIB BV	150
Saldo Exact overige vorderingen	21
Totaal	171

Specificatie nog te ontvangen niet overheden

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Balanswaarde 31-12-2023
rente Q4 2023	460
Bijdrage aanleg groen Waldadriest	30
Huren Q4	71
WIZZ	54
Verkoop grond Sauwerd hoogspanning	34
Terruggaaf voorschot ARCG	43
Kosten De Tirrel	378
rioolheffing 2023	30
OZB NW RWE	220
Afrekening NSU	105
IKB	53
Energiearmoede	209
Overige	129
Totaal	1.816

Vaste passiva

Reserves en voorzieningen: algemeen

Het beleid en de onderbouwing van de aanwezige reserves en voorzieningen is door de raad vastgelegd in de "Nota reserves en voorzieningen".

Met de "Nota reserves en voorzieningen gemeente" heeft de raad het kader vastgesteld voor de omvang van de reserves en voorzieningen. Het geeft inzicht in het beleid dat wordt gevoerd ten aanzien van de reserves en voorzieningen en geeft uitvoering aan het bepaalde in artikel 16 van de Financiële verordening. Conform dit artikel zijn in de nota reserves en voorzieningen de regels vermeld voor de vorming en besteding van de reserves en voorzieningen.

In het jaar 2023 zijn er twee nieuwe reserves gevormd te weten "Reserve Opvang Vluchtelingen" en "Woonplan haven Zoutkamp". De reserve "Opvang Vluchtelingen" is bij de jaarrekening 2022 gevormd van de niet bestede rijksmiddelen in 2022. De reserve "Woonplan haven Zoutkamp" is getroffen voor het verwachte tekort van het woonplan met haven op het voormalige Heiploegterrein te Zoutkamp.

In 2023 zijn er diverse toevoegingen en onttrekkingen gedaan aan de reserves en voorzieningen. De mutaties die in 2023 hebben plaatsgevonden worden hieronder kort toegelicht.

Te verdelen resultaat

Het resultaat van 2022 is eerst geboekt op de reserve "te verdelen resultaat". Deze € 20.342.008 wordt nu onttrokken aan deze reserve en bestemd in de reserves zoals vastgesteld bij de jaarrekening 2022.

De bestemming zorgt voor stortingen in de volgende reserves:

- Algemene reserve	€ 14.664.358
- Reserve Jaarovergang	€ 3.846.650
- Reserve Opvang vluchtelingen	€ 1.831.000

Totaal € 20.342.008

Reserves:

bedragen x € 1.000

Reserve/Voorziening Het Hogeland	Saldo 01-01- 2023	Verdeling Resultaat 2022	Toevoeging 2023	Onttrekking 2023	Saldo 31-12- 2023
RESERVES					
Algemene reserve					
Algemene reserve	14.992	14.664	921	3.723	26.854
Gerealiseerd resultaat					
Te verdelen resultaat	20.342			20.342	0
Bestemmingsreserves					
Reserve Jaarovergang	1.995	3.847		3.943	1.898
Reserve Claims	1.185		33		1.218
Reserve Corona	984			128	856
Reserve Opgeven 2022-2026	5.000			465	4.535
Reserve knelpunten leefbaarheid dorpen	75		316	0	391
Programma 2 Bereikbaarheid					
Reserve Onderhoud wegen	2.725		1.352	320	3.757
Reserve Onderhoud bruggen	707		3	0	710
Reserve Baggerplan	1.237		0	390	847
Reserve Ontsluiting Bedum	500				500
Reserve Trace Mensingeweer - Zoutkamp	140				140
Programma 3 Economie en Werkgelegenheid					
Reserve Cofinancieringen	28				28
Reserve Versterking centrum Winsum	228				228
Reserve Regiovisie	15				15
Reserve Ruimte voor Ondernemers	580		00	205	375

Reserve Woonplan haven Zoutkamp	00		2.320		2.320
Programma 4 Leefbaarheid en Voorzieningen					
Reserve Scholenprogramma	3.910				3.910
Reserve Onderwijshuisvesting	323		30		353
Reserve Friciekosten bibliotheek	9				9
Reserve Programma Krimp en Leefbaarheid	718			5	712
Reserve Leefbaarheid	43				43
Reserve Waddenkustopgave	500			500	0
Reserve bosaanleg Netlaan	32				32
Programma 5 Sociaal Domein en Volksgezondheid					
Reserve Ruimte voor Dorpen	1.890		0	295	1.595
Reserve Sociaal domein	5.271		1.167		6.438
Reserve Opvang vluchtelingen	00	1.831	3.456		5.287
Programma 6 RO, Wonen en Duurzaamheid					
Reserve Herstructurering	916			421	495
Reserve Bovenwijkse kosten Ter Laan 4	118				118
Reserve Bovenwijkse kosten Vogelzangloc	15				15
Reserve Grondexploitatie	740		96	257	579
Reserve Woon- & leefbaarheidsplannen Eemsdelta	399				399
Reserve Onderhoud begraafplaatsen	613		0	23	590
Reserve Klimaatbeleid	76				76
Reserve Milieu	93				93
Reserve Koppelkansen Aardbevingsschade	500				500
Reserve dekking VTH aardbevingen	400		200		600
Programma 8 Bedrijfsvoering					
Reserve Fricie personeelskosten	1.443		1.055	0	2.498
Reserve Groot onderhoud gebouwen	3.413			851	2.562
Bevingsschade herstel gemeentelijke gebouwen	333			112	220
Reserve organisatieontwikkeling	415				415
Reserve Cursus & opleidingen	239				239
Totaal Reserves	73.143	20.342	10.949	31.981	72.453

Algemene Reserve

Aan de algemene reserve wordt het resultaat van 2022 toegevoegd, zijnde € 14.664.357. De toevoeging aan deze reserve komt in 2023 voor een bedrag van € 421.000 van de reserve Herstructurering voor het project Mekelstraat. Daarnaast is € 500.000 toegevoegd in verband met de dekking van de te lopen risico's. Voor een bedrag van € 3.722.991 is er onttrokken aan de Algemene Reserve. Hiervan betreft € 2.320.000 voor het vormen van de reserve Woonplan haven Zoutkamp. € 1.001.636 wordt er onttrekking conform begroot, € 270.000 ter dekking van de uitgaven voor afval, € 72.785 dekking energiekosten maatschappelijke organisaties en het restant van € 58.570 ter dekking van de uitgaven voor het ontwikkelplein.

Reserve Jaarovergang

De toevoeging van € 3.846.650 betreft de bestemming vanuit het rekeningresultaat 2022. De onttrekking van € 3.943.307 is ter dekking van budgetoverhevelingen.

Reserve Claims

Conform de raming is er in 2023 € 32.800 gestort in de Reserve Claims.

Reserve Corona

De reserve corona is in 2023 voor een bedrag van € 127.824 ingezet voor de dekking van de corona steun aan kunst en cultuur, taalhuizen, transformatie en begeleiding Wmo en voor de harmonisatie van de sporttarieven tot augustus 2023.

Reserve Opgaven 2022-2026

Deze reserve is vanuit het rekeningresultaat 2021 in 2022 gevormd om diverse grote maatschappelijke opgaven waar wij in de komende jaren voor staan op programmatische wijze te

kunnen dekken. De werkelijke onttrekking in 2023 bedraagt € 465.004, ter dekking van de voorbereidingskosten Hogeland Oost, programma Wonen en programma Reitdiep en voor de kosten van het project invoering MS365 en de inhuur IT-architect.

Reserve knelpunten leefbaarheid dorpen

Naar aanleiding van de motie 'Knelpunten leefbaarheid dorpen' van december 2022 is een inventarisatie gemaakt van de knelpunten. Daarbij is een inschatting gemaakt van de verwachte uitgaven in 2023, met als dekking een onttrekking aan de bestemmingsreserve 'Knelpunten leefbaarheid dorpen'. Bij de voorjaarsnota 2023 is voorgesteld om € 325.000 toe te voegen aan deze reserve, om zo ook middelen beschikbaar te hebben om de knelpunten op te lossen. De definitieve onttrekking bedraagt € 8.756 voor de dorpsvisie Kantens en voor het ontwerp nieuwbouw werkschuur Stationstraat Uithuizermeeden.

Reserve onderhoud Wegen

Het doel van deze reserve is om de fluctuaties in kosten van onderhoud van wegen op te kunnen vangen. De onttrekking bedraagt € 320.000 conform begroot. De toevoeging bedraagt € 1.351.749. Hiervan is een bedrag ad € 160.000 ter dekking van de kosten van het straatwerk dat door de aanleg van glasvezel nodig was.

Reserve onderhoud Bruggen

Het doel van deze reserve is om de fluctuaties in kosten aan onderhoud van bruggen op te kunnen vangen. De kosten in 2023 voor het onderhoud van bruggen zijn lager dan geraamd. Daarom wordt er € 52.228 onttrokken uit de reserve en daarnaast conform raming storten we € 55.000. Per saldo een toevoeging van € 2.772.

Reserve Baggerplan

Het doel van deze reserve is om de fluctuaties in kosten van het baggeren van watergangen op te kunnen vangen. Er wordt in deze reserve € 100.675 gestort en € 92.000 onttrokken conform raming. Naast deze mutaties wordt er in verband met de hogere baggerkosten in 2023 € 398.467 onttrokken aan deze reserve.

Reserve Ruimte voor Ondernemers

De middelen in deze reserve zijn gereserveerd voor ondernemers. De storting van € 300.000 is conform begroting verwerkt. De onttrekking bedraagt € 504.747. De onttrekkingen dienen ter dekking van de verstrekte bijdragen aan de ondernemersverenigingen in alle dorpen.

Reserve Woonplan haven Zoutkamp

Vanuit het rekeningresultaat 2022 is voor het verwachte tekort op de verkennende grondexploitatie voor het voormalige Heiploegterrein te Zoutkamp de reserve Woonplan haven Zoutkamp voor een bedrag van € 2.320.000 in 2023 gevormd. De stedenbouwkundige schets geeft ruimte voor de bouw van 43 woningen voor diverse doelgroepen en diverse type woningen.

Reserve Onderwijshuisvesting

Deze reserve is ingesteld om kosten te dekken van onderwijsvoorzieningen waarvoor de gemeente een wettelijke verplichting heeft. Er wordt in 2023 € 30.000 conform raming gestort.

Reserve programma Krimp en Leefbaarheid

Deze reserve is ingesteld om onze bijdrage in het programma Krimp en Leefbaarheid te dekken. De jaarlijkse kosten van het programma Krimp en Leefbaarheid worden gedekt door een subsidie van derden en deels door het onttrekken aan deze reserve. In 2023 is er € 5.447 gemuteerd.

Reserve Waddenkustopgave

De voorbereidingskosten worden voor een bedrag van € 500.000 van het Wereld Erfgoed Centrum (WEC) gedekt uit de reserve Waddenkustopgave.

Reserve Ruimte voor Dorpen

De middelen in deze reserve zijn gereserveerd voor dorpen om bijvoorbeeld dorpsbudgetten te verlenen. In 2023 is er € 595.123 onttrokken uit de reserve in verband met de werkelijke uitgaven van de dorpsbudgetten. Er wordt conform raming € 300.000 gestort.

Reserve Sociaal Domein

Deze reserve is ingesteld voor het dekken van financiële tekorten bij de uitvoering van de WMO, jeugdwet en participatie. De extra ontvangen middelen van € 1.167.000 uit de Septembercirculaire 2021 worden conform raming gestort in de reserve Sociaal Domein.

Reserve Opvang Vluchtelingen

Bij de jaarrekening 2022 is de reserve Opvang vluchtelingen uit de vooralsnog niet besteedde ontvangen rijsmiddelen voor de opvang van Oekraïens gevormd voor een bedrag van € 1.831.000. Ook voor het jaar 2023 is er een aanvraag gedaan bij het rijk voor de bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne. Via deze regeling ontvangen wij een vergoeding voor de kosten van de opvang, huisvesting en de verstrekkingen van o.a. leefgeld aan ontheemde Oekraïners. De aanvraag op basis van de aantallen en normvergoedingen bedraagt € 4,7 miljoen. De werkelijke kosten komen uit op 1,4 miljoen. De normvergoeding is naar beneden bijgesteld, maar onze personele inzet, het uit te keren leefgeld en de huisvestingskosten zijn lager waardoor de totale uitgaven lager zijn dan de normvergoeding die we ontvangen. Het restant van € 3,5 miljoen wordt gestort in de reserve 'Opvang Vluchtelingen'.

Reserve Herstructurering

In de reserve Herstructurering zijn bij de Herindeling middelen opgenomen in verband met onder andere deze herinrichtingskosten. Voor de wijkvernieuwing van de Professor Mekelstraat in Bedum is € 421.000 uit deze reserve vrijgemaakt en ten gunste van de algemene middelen gebracht.

Reserve Grondexploitatie

De actualisatie van de grexen heeft geleid tot een storting van € 96.000 en een onttrekking van € 257.486. De stortingen worden gedaan vanuit onze winstnemingen op de grondexploitaties. Wanneer we vanwege niet sluitende grondexploitaties een voorzieningen moeten treffen of verhogen worden deze gedekt uit deze reserve.

Reserve Onderhoud begraafplaatsen

Voor de kosten van het onderhoud aan de begraafplaatsen wordt een bedrag van € 23.389 gedekt uit deze reserve.

Reserve Dekking VTH-aardbevingen

Door de versterkingsopgave nemen het aantal aanvragen van omgevingsvergunningen toe. Er zijn mogelijk in de toekomst eigen middelen nodig om de toename in aanvragen te bekostigen. Daarom wordt er jaarlijks € 200.000 gestort in deze reserve vanuit de extra legesopbrengsten. Zo ook in 2023.

Reserve frictie personeelskosten

Deze reserve is ingesteld om schommelingen in personeelskosten als gevolg van ziekte, vacatures, incidentele werkzaamheden etc. op te vangen. In 2023 heeft er een onttrekking van € 39.000 plaats gevonden ter dekking van diverse personele knelpunten. Daarnaast komt de benodigde dotatie uit op € 1.093.857.

Reserve Groot onderhoud gebouwen

Deze reserve is ingesteld om aan te wenden voor het plegen van onderhoud aan gemeentelijke gebouwen. In 2023 is het resultaat op de onderhoud gebouwen negatief, per saldo (uitgaven -/- subsidies en huur) wordt er € 834.524 onttrokken. Daarnaast wordt er conform begroot € 16.000 onttrokken aan deze reserve.

Reserve Bevingsschadeherstel gemeentelijke gebouwen

In 2023 wordt er € 62.381 onttrokken ter dekking van het tekort voor het aanpassen van de raadszaal in Uithuizen. Daarnaast is er onderhoud uitgevoerd aan de bibliotheek in Winsum vanwege aardbevingsschade. Deze kosten worden voor een bedrag van € 50.000 eveneens gedekt door een onttrekking uit de reserve Bevingsschadeherstel gemeentelijke gebouwen.

Voorzieningen:

Onderstaand treft u het overzicht voorzieningen aan met daaronder een toelichting met betrekking tot de mutaties die hebben plaatsgevonden in 2023.

bedragen x € 1.000

Voorziening Het Hogeland	Saldo 01-01- 2023	Verdeling Resultaat 2022	Toevoeging 2023	Onttrekking 2023	Saldo 31-12- 2023
VOORZIENINGEN					
Programma 6 RO, Wonen en Duurzaamheid					
Voorziening Afvalstoffenheffing	392			129	263
Voorziening Rioolheffing	6.858		390	594	6.654
Voorziening Woonrijp maken grondexploitatie	433			55	378
Voorziening Leens-Oost	56		35	52	39
Programma 7 Burger en Bestuur					
Voorziening Pensioenverplichtingen	6.516			741	5.775
Voorziening Wachtgeldverplichtingen bestuurders	301		574	395	479
Voorziening Wachtgeldverplichtingen ambtenaren	109		235	42	302
Programma 8 Bedrijfsvoering					
Voorziening Verlof (stuwmeer)	1.228		109	532	806
Voorziening spaarverlof (cao)	166		112		278
Voorziening verkoopverlies gemeentelijke gebouwen	580			72	508
	16.640	0	1.454	2.612	15.481

Voorziening Afvalstoffenheffing

Deze voorziening is ingesteld om de schommelingen in het tarief van de afvalstoffenheffing te voorkomen. Overschotten of tekorten tussen ontvangen heffingen en gemaakte kosten worden toegevoegd of onttrokken aan de voorziening. In 2023 is er € 128.903 onttrokken aan de voorziening.

Voorziening Rioolheffing

Deze voorziening is ingesteld om schommelingen in het tarief van de rioolheffing te voorkomen. Overschotten of tekorten tussen ontvangen heffingen en gemaakte kosten worden toegevoegd of onttrokken aan deze voorziening. In 2023 is er per saldo € 204.324 onttrokken aan de voorziening.

Voorziening Woonrijp maken grondexploitaties

Deze voorziening is ingesteld ter dekking van de kosten voor het woonrijp maken van exploitatieplannen. In 2023 is er € 54.813 onttrokken aan deze voorziening ter dekking van het afboeken van activa en kosten die gemaakt zijn voor het aanleggen van stoepjes, inritten en groen in De Laan Zuid in Warffum.

Voorziening Leens- Oost

In de voormalige gemeente De Marne is deze voorziening gevormd door de ontvangst van een afkoopsom, omdat de werkzaamheden aan het woonrijp maken van het woningbouwplan Leens-Oost niet werden uitgevoerd door de projectontwikkelaars. Gelet op de kosteninflatie van de afgelopen vijf jaren was het budget niet meer toereikend en is er € 35.000 gestort. Voor een bedrag van € 51.616 is er onttrokken aan deze voorziening in verband met kosten voor trottoirbanden en haagbeplanting.

Voorziening pensioenverplichtingen

Deze voorziening is ingesteld om te kunnen voldoen aan de toekomstige pensioenverplichtingen van oud-wethouders. Ook hebben wethouders de mogelijkheid om hun opgebouwde pensioenrechten op te vragen wanneer zij hier belang bij hebben. Bijvoorbeeld wanneer ze veranderen van werkgever. Om deze bedragen éénmalig uit te kunnen keren is deze voorziening ingesteld. Op basis van de berekening van de actuariële waarde dient de omvang van de voorziening per 31-12-2023 € 5.774.837 te zijn. De stand op 01-01-2023 is € 6.516.209. De uitgekeerde pensioenverplichtingen met de bijkomende lasten bedraagt in 2023 € 290.379. Er kan € 450.993 vrijvallen om tot de benodigde omvang van de voorziening te komen. In totaal wordt er € 741.372 onttrokken aan de voorziening.

Voorziening Wachtgeld bestuurders

Deze voorziening is ingesteld om de kosten van wachtgeld van voormalige bestuurders te kunnen dekken. In 2023 zijn de verplichtingen voor wachtgeld (oud) bestuurders geactualiseerd. Per saldo moet er € 178.161 extra in de voorziening worden gestort.

Voorziening Wachtgeld ambtenaren

Bij het opmaken van de jaarrekening is gebleken dat er geen wachtgeldverplichtingen meer zijn voor (oud) medewerkers. Wel zijn er een aantal oud medewerkers die recht hebben op een WW/WGA/WIA uitkering. Afhankelijk van de opgebouwde rechten komen deze voor rekening van de gemeente. Op basis van wet- en regelgeving dienen deze verplichtingen te worden voorzien. Daarom is per saldo € 192.227 toegevoegd aan deze voorziening.

Voorziening verlof (stuwmeer)

Op basis van een actualisatie van het BBV worden met ingang van de Jaarrekening 2022 grote verlofsaldi van ambtenaren opgenomen op de balans als voorziening. Om zo ook op de balans tot uitdrukking te brengen dat hier een verplichting op rust. De voorziening verlof (stuwmeer) is berekend op € 805.732 per eind 2023, daarom valt er per saldo € 422.734 vrij in 2023.

Voorziening spaarverlof cao

Binnen de nieuwe CAO is het mogelijk voor ambtenaren om verlof te sparen vanuit het bovenwettelijke verlof. De verplichting die hierdoor ontstaat dient te worden opgenomen als voorziening. De berekende voorziening hiervoor komt ultimo 2023 uit op € 277.946. Hiervoor is in 2023 een dotatie van € 112.141 nodig.

Langlopende leningen:

Onderstaand is een specificatie opgenomen van de vaste schulden. Per 31 december 2023 heeft de gemeente het Hogeland nog een bedrag van ruim € 72.000.000 aan aangetrokken geldleningen open staan. € 2.649.000 van de langlopende geldleningen zijn een-op-een doorgeleend aan

woningbouwcorporaties. Daarnaast hebben wij nog een schuld aan het rijk in verband met BBZ en TOZO, dit saldo bedraagt op 31 december 2023 € 650.000.

Langlopende leningen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeerdering	Aflossing	Balanswaarde 31-12-2023
Onderhandse leningen van:				
Binnenlandse banken en ov. fin. instellingen	76.994		7.959	69.034
Binnenlandse banken doorgeleend aan woningbouwcorporaties	2.895		247	2.649
Overige binnenlandse sectoren	880		230	650
Totaal Langlopende schulden	80.769	00	8.436	72.333

Flottende passiva

Netto vlottende schulden

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Balanswaarde 31-12-2023
Banksaldi BNG Algemeen	-3	552
Banksaldi BNG Belastingen	0	0
Crediteuren	11.638	10.895
Totaal	11.635	11.447

Overlopende passiva

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Balanswaarde 31-12-2023
Transistorische rente	474	465
Sisa nog te betalen Rijk	35.364	55.870
Nog te betalen Rijk	1.178	3.198
Nog te betalen Overige Overheid	446	591
Sisa nog te betalen Provincie Groningen	2.650	2.814
Afdracht ABP	520	470
Overige overlopende passiva	7.307	7.482
Bedragen buiten rekening	9	-
Totaal	47.947	70.890

Specificatie Sisa nog te betalen Rijk

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeerdering	Vermindering	Balanswaarde 31-12-2023
Onderwijs achterstandenbeleid D8	328	683	703	308
BZK C38 NPG-gelden kunstcentrum De Ploeg	2.530		86	2.444
F38 NPG-gelden Centrum Plannen	8.648		997	7.651
C38 NPG gelden opstellen programmaplan	106		36	70
BZK F201 Enne Jans Heerd	24		23	1
F201 Centrumplan Leens	1.451		101	1.349
F201 Roakeldais	1.910		100	1.810
F201 NPG Lokaal programmaplan/proceskosten	884		216	668
G4 Voorschot TOZO, verstrekt krediet, uitv.kst	195	170	195	170
G3 75% krediet BBZ	198	81	94	185
C34B Scholenprogramma aanvulling toekomstpakket	1.656		1.656	0
I&W E20 Spec.uitk. Stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen	184			184
B2 Gedupeerden toeslagen affaire	00	67	34	32
F203 Lumpsum gaswinning & F35	858	4.822	1.870	3.810

BZK C45 Aardgasvrije wijken Zuidwolde	3.927		145	3.782
OCW D14 Middelen onderwijsvertraging Covid	0	43		43
H8 Leefstijlinterventies	23			23
C32 Ventilatie scholen	562		321	241
H12 Preventieakkoord	30	12		42
BZK F50 Inpassingskosten Scholen en woningen	1.883		1.883	0
A7 Tijdelijke ondersteuning Toezicht en Handhaving	144		144	0
C47 herstructurering volkshuisvesting	5.942		68	5.874
Sociaal en Gezond	92	408	219	282
H32 SPUK IJsbaden/zwembaden	2	379	02	379
Spuk Sport	121	03	121	3
A13 CTB	157			157
C55 Energiearmoede	1.326	574	827	1.073
C79 Bevolkingsdaling	539		17	522
D19 tijdelijke huisvesting ontheemden	3			3
F20 Impulsaanpak Winkelgebieden	551	413		965
H30 restant SPUK GALA 2023	0	382	176	206
D22 VE ontheemde peuters oversch 2023	0	45	15	30
TvT onderdeel A 7e tranche F201 NPG	0	1.727	625	1.102
SPUK blok D gebedsfonds F204 inpassingsks	0	8.850		8.850
Tocamaheerd A 7e tranche F201	0	2.299	364	1.934
RVO Klim.beleid CDOKE F28	0	943	243	700
RVO SPUK lok. Aanpak isolatie	0	2.514		2.514
G10 Wet inburgering	272	192	82	382
F204 inpassing woningen 2e tranche	0	2.500	1.271	1.229
SPUK 2e tranche Blok B verpl 1300033403	0	5.115	260	4.855
F201 WEC 7e tranche	0	3.300	1.346	1.954
C46 vakland	777		777	-1
G13 Onderwijsroute	41	43	41	43
Totaal	35.364	35.567	15.062	55.869

Specificatie te betalen Rijk

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeerdering	Vermindering	Balanswaarde 31-12-2023
Loonheffing personeel HHL	702	17.210	14.903	3.009
Afdracht loonheffing en ZVW sociale zaken	00	3.634	3.634	0
Algemene uitkering correctie voor WOZ	450		450	0
VPB	8			8
PGB	0	40		40
correctie	0	00		0
Subs. verkeerslawaaï Roodeschool	0	118		118
Af te dragen door WPA	17	19	14	22
SPUK sport	0			0
Totaal	1.178	21.021	19.000	3.198

Specificatie te betalen overige overheid

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeerdering	Vermindering	Balanswaarde 31-12-2023
Vooruitontvangen krimp-gelden tvb SVN	100			100
Vooruitontvangen subsidie SlimWonenPlan	15			15
Vooruitontvangen subsidie Woon en leefbaarheid	48			48
GGD Vaccinaties Q4 2021	28		28	0
Inzet jeugdzorg t Koepeltje 2023	0	81		81
Bijdr GGD tekort i.v.m. CAO stijging	0	35		35
MKK Zoutkamp e.o.	0	89		89
Vac. 4e kw 2023	0	23		23
RIGG	00			0
Nabo's Warffum	242	54	109	187
Geïntegreerde kindvoorziening	6			6

Regiosecretaris 2022	7	7	7	7
Totaal	446	289	144	591

Specificatie Sisa nog te betalen Provincie

bedragen x € 1.000				
Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeer- dering	Vermin- dering	Balanswaarde 31-12-2023
NPG wijkaanpak Ripperdadrift	03			3
F46 NPG Waterwerken Zoutkamp	1.196	68	136	1.128
GRO8C NPG Herinrichting Oosterstraat Warffum	224	15	224	15
GRO21C subsidie kortsluitpunt Winsum Noord-RSP	791		791	0
Sanering verkeerslawaaï I&W 23 E3	150	200	120	230
GRO8C Uitvoerings agenda detailhandelsvisie HHL	122	34	16	141
GRO8C Onderzoek Kantens	23		29	-6
Landbouwverkeer	3			3
IenW E44B Tijdelijke impulsregeling Klimaatadaptie	0	659	94	565
GRO2C Ntb fietsveilig maken trekweg Onderdendam	0	30		30
Nog te besteden proj Van Waarde eind 2023	0	325		325
Subs fietspad de RUG	0	113		113
GRO2C Doorgaande route Wehe-den Hoorn, Leens en Ulrum	00	64		64
GRO2C NABO's Warffum	60	105	60	105
A12B Corona toegangsbewijzen	0			0
Tafel Sociaal en Gezond	4			4
GRO8C Ntb dynamiek a/h Lint	74		11	63
GRO2C ntb Rasquerdermaar Tinallinge	0	73	45	28
GRO2C ntb Oudedijkpad Usquert	0	4		4
GRO2C ntb Witrokkenpad Warffum	0			0
Totaal	2.650	1.690	1.527	2.813

Specificatie overige overlopende passiva

bedragen x € 1.000	
Omschrijving	Balanswaarde 31-12-2023
overig	1.815
Bijdrage NABO-project	595
Spoorwegovergang Tinallinge	280
Versterkingsregeling K&C	216
AU correctie ivm hogere waarde WOZ NW	143
Schuld WPB Den Haag	160
De Tirrel	557
Energietoeslag 2023	253
Bijdrage omgevingsdienst	217
Aflossing lening	150
NTB PV en vervoer dagbesteding 2023	127
WPA overige schulden	156
OHBA vergoeding	753
Huur Treubweg	151
OGGZ vooruitontvangen	104
Netto salarissen HHL	77
Afdracht premie 3e ww jaar	113
Afdracht IPAP	29
BTW Scholen	1.001
RES Groningen	587
Totaal	7.482

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Overzicht van garantstellingen

					bedragen x€1.000	
Type garantstelling		Hoofdsom	Schuldrestant 31-12-2023	Percentage	Saldo	
Borgstellingen waarborgfondsen met achtervang gemeente Het Hogeland						
Waarborgfonds Sociale Woningbouw						€ 330.845
	Woningstichting de Delthe (Stichting Goud Wonen) *	€ -	€ -	50%	€ -	
	Stichting Uithuizer Woningbouw (Stichting Goud Wonen) **	€ -	€ -	50%	€ -	
	Woningstichting Goud Wonen	€ 37.559	€ 22.056	50%	€ 11.028	
	Wierden en Borgen	€ 148.392	€ 133.348	50%	€ 66.674	
	Stichting Woonzorg Nederland	€ 371.409	€ 364.112	50%	€ 182.056	
	Stichting Nijestee	€ 143.028	€ 142.174	50%	€ 71.087	
	Stichting Vestia***	€ -	€ -	50%	€ -	
Nationale Hypotheek Garantie						€ 134.000
	Garanties tot 2011		€ 268.000	50%	€ 134.000	
Garantstelling rechtspersonen						€ 23.025
	Woongroep Marenland****	0	0			
	Voetbalvereniging Winsum		€ 325	100%	€ 325	
	Stichting de Hoven	€ 13.700	€ 13.700	100%	€ 13.700	
	St. Werelderfgoedcentrum Waddenzee	€ 9.000	€ 9.000	100%	€ 9.000	
		Schuldrestant 31-12-2023	Kapitaal	Percentage	Saldo	
Garantstellingen volkshuisvesting particulieren						
Hypotheekgaranties						€ 152
	ING	€ 126	€ 183	50%	€ -29	
	SNS	€ 295	€ 279	50%	€ 8	
	Stater	€ 771	€ 598	50%	€ 87	
	Rabobank	€ 171		50%	€ 86	
Stichting Nationaal Restauratiefonds						€ 35
	Restauratiefonds hypotheek	€ 109	€ 35	100%	€ 35	
				TOTAAL		€ 488.057
* Stichting de Delthe is per 1 jan 2023 opgegaan in Woningstichting Goud Wonen.						
** Stichting Uithuizer Woningbouw is per 1 januari 2023 opgegaan in Woningstichting Goud Wonen.						
***Stichting Vestia behoorde tot de Stichting de Hoven.						
****Marenland is opgegaan per 1 november 2023 in Goud Wonen.						

Borgstellingen waarborgfondsen met achtervang gemeente Het Hogeland

Waarborgfonds Sociale Woningbouw

De Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) is in 1983 opgericht met als doel om de toegang tot de kapitaalmarkt voor de deelnemende woningcorporaties te bevorderen. Tegen betaling van een borgstellingsvergoeding door de betreffende woningcorporaties biedt het WSW-zekerheid aan geldgevers van die woningcorporaties voor de rente- en aflossingsverplichtingen van de geborgde geldleningen. Om te voorkomen dat het WSW wordt aangesproken op zijn borgstelling zijn er verschillende vangnetten en buffers. Een corporatie die niet voldoet aan de kredietwaardigheidsisen van het WSW komt in beginsel voor sanering in aanmerking. Daarbij ontvangt deze corporatie saneringssteun, opgebracht door de sector en geaccordeerd door de minister. Het fondsvermogen van het WSW is daarna de eerste buffer om aanspraken van geldgevers op te kunnen vangen. Deze reserve kan het WSW zo nodig aanvullen door het onderpand van de noodlijdende corporatie uit te winnen. De tweede buffer is de onderlinge waarborg van corporaties (het obligo). Corporaties voldoen op eerste verzoek 3,85% van hun geborgde schuldrestant aan het WSW. De derde en laatste buffer bestaat uit de achtervang van Rijk en gemeenten, die indien nodig het WSW voorzien van renteloze leningen. Deze renteloze leningen worden terugbetaald als het vermogen van het WSW weer op voldoende peil is. De renteloze leningen worden verdeeld volgens de verhouding 50% Rijk, 25% schadegemeenten en 25% alle gemeenten op basis van het relatieve aandeel.

Op basis van de laatste opgave van WSW betreft de totale garantstelling van Het Hogeland € 330.845.000.

Sinds 1 augustus 2021 gelden nieuwe achtervangovereenkomsten. De wijzigingen die zijn doorgevoerd in de nieuwe overeenkomsten leiden tot een andere toerekening van de achtervangpositie aan gemeenten. Bij de achtervang die na 1 augustus 2021 geldt, is de verdeelsleutel gelijk aan het percentage van de marktwaarde van het DAEB-bezit van de betreffende corporatie dat in de gemeente aanwezig is. Het toegerekende achtervangbedrag is gelijk aan de schuldrestant vermenigvuldigd met deze verdeelsleutel.

Nationale Hypotheek Garantie

Per 1 januari 1995 is de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) geïntroduceerd. Tegen betaling van een premie kan een huizenkoper (de hypotheekgever) via NHG een rentevoordeel op een hypothecaire geldlening verkrijgen en worden de financiële risico's die samenhangen met deze lening beperkt. Het Waarborgfonds Eigen Woning (WEW) biedt via de NHG aan de geldgevers zekerheid voor het geval de hypotheekgever niet aan zijn financiële verplichtingen voldoet. Bij gedwongen verkoop van de woning van de hypotheekgever kan de opbrengst van de woning lager zijn dan de restwaarde van de uitstaande hypotheekschuld. Als dat zo is en de geldgever heeft voldaan aan de door het WEW vastgestelde algemene voorwaarden, dan kan de geldgever het WEW aanspreken voor de restschuld. Het WEW beschikt hiervoor over een fondsvermogen (€ 1,0 mld.) dat is gevormd door de ontvangen premies. Indien dit fondsvermogen ontoereikend is, wordt aanspraak gemaakt op de achtervang van het Rijk en de gemeenten. Deze dienen het fondsvermogen aan te vullen met renteloze leningen, die door het WEW worden terugbetaald als het fondsvermogen door nieuwe premieontvangsten weer op peil is gebracht. Voor nieuwe garanties vanaf 1 januari 2011 is sprake van 100% achtervang van het Rijk. Voor garanties die zijn afgegeven tot en met 31 december 2010 is sprake van 50% achtervang van het Rijk, 25% achtervang van de schadegemeenten en 25% achtervang van alle gemeenten op basis van het relatieve aandeel.

Op basis van de laatste opgave van de NHG betreft de totale garantstelling van Het Hogeland € 134.000.000.

Garantstellingen rechtspersonen

Woongroep Marenland

De Woongroep Marenland heeft een lening bij de BNG waarvoor Het Hogeland direct garant staat. Volgens de laatste opgave betreft de restantschuld € 764.000.

Voetbalvereniging Winsum

De voetbalvereniging Winsum heeft een lening bij de Nederlandse Waterschapsbank waarvoor Het Hogeland direct garant staat. Volgens de laatste opgave van de NWB Bank betreft de restantschuld € 324.600.

Stichting de Hoven

Stichting de Hoven heeft een lening bij de Nederlandse Waterschapsbank waarvoor Het Hogeland direct garant staat. Volgens de laatste opgave bedraagt de restantschuld € 13.700.000.

Stichting Werelderfgoedcentrum Waddenzee

Voor het Werelderfgoedcentrum is in 2022 een gemeentelijke garantie verstrekt tot een bedrag van maximaal € 9 miljoen ten behoeve van de bouw van het Werelderfgoedcentrum te Lauwersoog.

Garantstellingen volkshuisvesting particulieren

Hypotheekgaranties

Deze hypotheekgaranties zijn in het verleden rechtstreeks door de gemeente ten behoeve van particulieren verstrekt. Tot 1995 gold er een rijksregeling. Eventuele verliezen op grond van deze regeling waren voor 50% voor rekening van het Rijk. Het risico voor de gemeente is 50% van het verschil tussen restantschuld en de waarde van de woning bij verkoop. Bij de instelling van het WEW in 1995 eindigde deze rijksregeling.

Restauratiefonds Hypotheek

De voormalig gemeente Winsum heeft zich garant gesteld voor een door het NRF uitgegeven geldlening aan een particulier. Deze garantie is overgenomen door Het Hogeland. De restantschuld betreft volgens de laatste opgave € 35.000.

Overzicht van Lasten en Baten

De lasten en baten per programma (x € 1.000) zijn als volgt:

Programma	Primaire begroting 2023			Begroting na wijziging 2023			Rekening 2023		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
Veiligheid	5.576	15	5.561	5.821	15	5.806	5.781	86	5.695
Bereikbaarheid	9.985	325	9.660	9.794	137	9.657	12.635	3.570	9.065
Economie & Werkgelegenheid	1.651	833	818	2.541	1.017	1.523	2.724	2.224	500
Leefbaarheid & Voorzieningen	16.907	1.780	15.126	22.797	4.873	17.923	19.213	3.699	15.515
Sociaal domein & volksgezondheid	84.064	22.506	61.558	96.464	31.728	64.736	91.042	31.746	59.296
RO, Wonen & Duurzaamheid	18.450	16.976	1.474	31.724	29.719	2.005	27.439	24.293	3.146
Burger & Bestuur	4.314	591	3.723	4.643	620	4.023	4.894	1.025	3.869
Bedrijfsvoering, waarvan:									
Beheer overige gebouwen en gronden	453	393	-60	937	648	-288	565	397	-168
Overhead	29.426	184	-29.242	36.558	896	-35.662	32.200	1.669	-30.531
Algemene dekkingsmiddelen, waarvan:									
Vennootschapbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien uitgaven	100	0	-100	100	0	-100	50	0	-50
Ov.alg.dekkingsmiddelen	6.033	134.168	128.135	1.815	146.955	145.140	2.656	149.932	147.276
Saldo van lasten en baten	176.959	177.772	813	213.192	216.609	3.417	199.199	218.640	19.440

Programma	Primaire Begroting 2023			Begroting na wijziging 2023			Rekening 2023		
	toev.	onttr.	saldo	toev.	onttr.	saldo	toev.	onttr.	saldo
Reservemutaties programma 2	156	141	-14	156	341	186	1.397	752	-645
Reservemutaties programma 3	300	505	205	300	505	205	300	505	205
Reservemutaties programma 4	318	175	-143	30	675	645	30	505	475
Reservemutaties programma 5	1.467	450	-1.017	4.112	450	-3.662	4.923	595	-4.328
Reservemutaties programma 6	0	25	25	2.320	841	-1.479	2.418	703	-1.714
Reservemutaties programma 7	200	0	-200	200	0	-200	200	0	-200
Reservemutaties programma 8	0	16	16	0	181	181	1.094	1.002	-92
Reservemutaties programma 9	533	1.197	664	1.279	12.115	10.836	1.279	8.268	6.989
Totaal mutaties op reserves	2.974	2.509	-465	8.397	15.107	6.710	11.640	12.330	690
Resultaat van lasten en baten	179.933	180.281	348	221.589	231.716	10.127	210.840	230.970	20.130

Overzicht van Incidentele Lasten en Baten

Bedragen x € 1.000

Incidentele lasten		2023
Veiligheid		
Detachering projectleider zeehavens		58
	<i>Subtotaal</i>	58
Bereikbaarheid		
Mobiliteitsvisie		70
Ontsluitingsweg Bedum		30
Implementatieplan harmonisatie gladheidsbestrijding		7
	<i>Subtotaal</i>	107
Economie en werkgelegenheid		
Acquisitie van bedrijven		28
Inzet Economic Board Groningen tbv project AgroFood		40
Detailhandelsvisie		53
Fonds Economische versterking		6
Onderhoud De Blink Uithuizen		12
	<i>Subtotaal</i>	138
Leefbaarheid & Voorzieningen		
Inhalen covid gerelateerde onderwijsvertraging		157
Cultuurcoaches		18
Onderhoud civiel technische werken		128
Nulmeting onderhoud sportvelden		13
Onderwijsachterstandenbeleid		703
	<i>Subtotaal</i>	1.019
Sociaal domein & Volksgezondheid		
School als wijk		66
Pilot coördinator informele zorg		6
Subsidieverlening Thuis kamers		16
Toeslagenaffaire		10
Normenkader Wmo begeleiding		10
Taalhuizen		21
Lokaal preventieakkoord		21
Corona subsidie versterkingsregelingen kunst & cultuur		76
Kunstcentrum De Ploeg		91
Wet Inburgering		304
Traineeship case managers		122
	<i>Subtotaal</i>	743
RO, Wonen & Duurzaamheid		
Omgevingswet		143
Volkshuisvestingsfonds		148
Rondje om de Noord		13
Bodemsaneringen		7
Dorpen aan warmte transportleiding		16
Klimaatakkoord		99
Energiearmoede		827
Duurzaamheid		73
Uitvoering woonvisie		17
Gaswinning/Aardbevingsproblematiek		1.872
Subsidieregeling Blok B		260
NPG Proces Opstellen Programmaplan		36
Subsidie Energiekosten Maatschappelijke Org.		98

	<i>Subtotaal</i>	3.610
Bedrijfsvoering		
Taxatie verzekerde objecten		25
Tijdelijke huisvesting IBOR		46
Herinrichting Topdesk		5
Inhuur informatiemanagement		128
Verjonging personeelsbestand		51
Trainee adviseur verkeer en vervoer		70
Raadzaal locatie Uithuizen		62
Arbo aanpassingen		8
Inhuur projectleider nieuwbouw gemeentehuis		66
	<i>Subtotaal</i>	461
Algemene dekkingsmiddelen		
Donatie aardbeving Turkije-Syrië		50
	<i>Subtotaal</i>	50
Reservemutaties		
Reserve woonplan en haven Zoutkamp		2.320
Reserve Opvang vluchtelingen		3.456
Reserve Sociaal Domein		1.167
	<i>Subtotaal</i>	6.943
Totaal incidentele lasten		13.130
Incidentele baten		2023
Veiligheid		
Vergoeding RIEC voor projectleiders zeehavens		81
	<i>Subtotaal</i>	81
Leefbaarheid & Voorzieningen		
Ontvangen rijksbijdrage inhalen covid gerelateerde onderwijsvertraging		157
Onderwijsachterstandenbeleid		703
	<i>Subtotaal</i>	861
Sociaal domein & Volksgezondheid		
Lokaal preventieakkoord		21
Kunstcentrum De Ploeg		91
Wet Inburgering		304
	<i>Subtotaal</i>	417
RO, Wonen & Duurzaamheid		
Volkshuisvestingsfonds		108
Energiearmoede		827
Uitvoering woonvisie		17
Gaswinning/Aardbevingsproblematiek		1.870
Subsidieregeling Blok B		260
NPG Proces Opstellen Programmaplan		36
	<i>Subtotaal</i>	3.119
Algemene dekkingsmiddelen		
Te betalen rente in rekening courant		86
	<i>Subtotaal</i>	86
Reservemutaties		
Reserve Bevingschadeherstel - Bibliotheek Winsum		50
Reserve Bevingschadeherstel - Raadzaal Uithuizen		62
Reserve Corona		128
Reserve Opgaven		465
Reserve Waddenkustopgave		500
	<i>Subtotaal</i>	1.205
Totaal incidentele baten		5.770

Toelichting Lasten en Baten

Bedragen x € 1.000

Programma Veiligheid		
Salarissen en inhuur	110	
Overige afwijkingen	1	
Totaal afwijking programma		111

Programma Bereikbaarheid		
Salarissen en inhuur	-583	
Kapitaallasten	273	
Budgetoverheveling	147	
Onderhoud wegen	1.269	
Baggeren	-399	
Meer inzet voor de gladheidsbestrijding	-45	
Meer onderhoud aan bruggen	-76	
Overige afwijkingen	6	
Totaal afwijking programma		592

Programma Economie & Werkgelegenheid		
Salarissen en inhuur	189	
Kapitaallasten	52	
Budgetoverheveling	423	
Grondexploitatie bedrijventerreinen	-71	
Expertise Economic Board Groningen	66	
Verkoop- en huuropbrengsten	165	
Overige afwijkingen	199	
Totaal afwijking programma		1.023

Programma Leefbaarheid & Voorzieningen		
Salarissen en inhuur	-221	
Kapitaallasten	936	
Budgetoverheveling	1.055	
Watersysteem heffingen	-61	
Onderhoud sport- en cultuuraccommodaties	-793	
OZB scholen	-149	
Leerlingvervoer	76	
Peuteropvang	129	
De Tirrel - minder aanspraak extra budget	919	
Onderhoud kunstgrasvelden	-47	
Gezond en Actief Leven Akkoord	274	
Spuk- uitkering	402	
Opbrengst verhuur sport	-225	
Overige afwijkingen	114	
Totaal afwijking programma		2.409

Programma Sociaal Domein & Volksgezondheid		
Salarissen en inhuur	-1.338	
Kapitaallasten	132	
Budgetoverheveling	1.635	
Gezond en Actief Leven Akkoord	-54	
Dorpsbudgetten	-145	
Uitvoering knelpunten dorpen	61	

Vergoeding energiekosten maatschappelijke organisaties	887	
Opvang Oekraïners	1.135	
Schuldhelpverlening	138	
ESF programma REACT-EU	50	
Inkomensregelingen	416	
Wmo begeleiding	148	
Wmo Huishoudelijke Hulp	-84	
Wmo woningaanpassingen	215	
Beschermd Wonen	412	
Jeugdzorg	1.060	
SPUK Integraal Zorg Akkoord	238	
Centrum Jeugd en Gezin	99	
De Tirrel opbrengsten verhuur	-203	
Overige afwijkingen	636	
Totaal afwijking programma		5.438

Programma Ruimtelijke Ordening, Wonen & Duurzaamheid

Salarissen en inhuur	-461	
Kapitaallasten	461	
Budgetoverheveling	1.212	
Onderhoudsprogramma stedelijk water, vrijverval en mech.riolering	77	
Huishoudelijk afval en GFT	508	
Grondexploitaties	-1.040	
Gegevensmanagement	70	
Omgevingswet	209	
Rioolheffing	-598	
SPUK Volkshuisvestingfonds	90	
Afboeken gronden naar agrarische waarde	-1.467	
Lagere opbrengst begraafrechten	-180	
Overige afwijkingen	-22	
Totaal afwijking programma		-1.141

Programma Burger & Bestuur

Salarissen en inhuur	51	
Budgetoverheveling	88	
Leges en afdrachten reisdocumenten	2	
Leges en afdrachten rijdocumenten	-79	
Voorzieningen pensioenen	451	
Voorziening wachtgeld	-384	
Overige afwijkingen	25	
Totaal afwijking programma		154

Programma Bedrijfsvoering

Salarissen en inhuur	4.102	
Kapitaallasten	51	
Budgetoverheveling	1.005	
Portokosten, vakliteratuur, kantoorbenodigdheden	64	
Brandstof tractie	-92	
Huur voertuigen	46	
Onderhoud gemeentelijke accommodaties	-127	
Energiekosten	140	
Externe juridische advisering	-68	
Automatiseringskosten	41	

Digitalisering bouwdoossiers	81	
Actualisatie voorziening wachtgeldverplichtingen	-331	
Vertraging in de verkopen panden	-64	
Huurontvangsten	102	
Actualisatie spaar- en stuwmeerverlof	423	
Overige afwijkingen	-122	
Totaal afwijking programma		5.251
Algemene dekkingsmiddelen:		
Salarissen en inhuur	186	
Kapitaallasten	-1.682	
Budgetoverheveling	705	
Meer inkomsten belastingen via dwangbevelen	76	
Minder uitgaven No-cure-no pay bureaus	96	
Rente rekening courant	86	
Voorziening openstaande debiteuren	-402	
Donatie aardbevingsslachtoffers Turkije en Syrië	50	
Algemene uitkering	1.403	
Meeropbrengst OZB	715	
BTW-verrekeningen	623	
Renteopbrengst belegde gelden bij de Schatkist	292	
Overige afwijkingen	37	
Totaal afwijking programma		2.185
Totale afwijking Programma's		15.879
Mutaties in de reserves		-5.877
Totaal afwijkingen		10.002
<i>Geraamd resultaat</i>		<i>10.127</i>
<i>Resultaat Jaarrekening</i>		<i>20.130</i>

Kredieten

In deze jaarrekening staat onder het kopje 'Toelichting op de balans' de lijst opgenomen met lopende kredieten en het verloop ervan. Voor een aantal kredieten geldt dat er een overschrijding in de lijst staat. Ook voor deze overschrijdingen is het nodig om te verklaren hoe de overschrijdingen zijn ontstaan. In onderstaande lijst staan de overschrijdingen die groter zijn dan € 60.000.

Bedragen x € 1.000					
Nr.	Omschrijving	Begroting	Werkelijk	Uitgaven 2023	Restant
1	Raadzaal Uithuizen verbouwing	€ 80.000	€ 197.493	€ -	€ -117.493
2	OHV: uitbr. semi permanent Pieterburen	€ 230.843	€ 345.603	€ 3.222	€ -114.760
3	De Tirrel	€ 31.240.404	€ 31.454.452	€ 7.255.204	€ -214.047
4	Wegen 2022	€ 1.147.450	€ 1.275.706	€ -	€ -128.256
	<i>toelichting</i>				
1	Bij de sloop en opnieuw opbouwen van de raadzaal is de volledige installatie techniek uit het plafond gekomen. Daardoor moesten alle E en ICT bekabeling en ventilatiesystemen opnieuw worden aangelegd. Deze werkzaamheden zijn in de projectbegroting vooraf meegenomen, maar niet voor de gehele vervanging.				
2	De bouw is afgerond. In het project is te maken geweest met explosieve prijsstijgingen. Daarnaast moest het ventilatiesysteem aangepast worden, hier zou een subsidie tegenover staan maar dit bleek achteraf niet zo te zijn. De subsidie is wel verstrekt voor het ventilatiesysteem van de school, maar niet voor de uitbereiding.				
3	Uw raad is op 24 april bijgespraat over de stand van zaken met betrekking tot de afspraken met de aannemer. Op basis daarvan is overgegaan tot betaling van nota meer/minderwerk, deze leidt in 2023 tot een overschrijding. Hiervoor wordt in juli 2024 een begrotingswijziging voorgelegd aan uw raad.				
4	De overschrijding op Wegen 2022 zal worden verrekend met het krediet voor Wegen 2023. Dit zal bij de VJN worden meegenomen.				

Rechtmatigheidsverantwoording

Inleiding

Vanaf het boekjaar 2023 dient het college verantwoording af te leggen in de jaarrekening dat de financiële beheerhandelingen conform wet- en regelgeving zijn gedaan. Oftewel dat deze rechtmatig zijn geweest. Dit houdt in dat deze in overeenstemming zijn met de bepalingen vermeld in het normenkader 2023.

In het controleprotocol 2023 is de verantwoordingsgrens van 1% vastgelegd. De verantwoordingsgrens betreft 1 % van de totale jaarlijkse lasten inclusief toevoegingen aan de reserves. Een afzonderlijke toelichting is vereist, als een individuele afwijking de rapporteringsgrens overstijgt. De rapporteringsgrens is vastgesteld op 5% van de verantwoordingsgrens en bedraagt € 105.400.

Het college constateert dat zij, rekening houdend met wat als acceptabele afwijkingen wordt gezien, de totale onrechtmatigheid 2023 binnen de gestelde grens van € 2.108.000 is gebleven. De onderstaande conclusie 'niet rechtmatig' komt door de aanpassing van het begrip begrotingsrechtmatigheid. In tegenstelling tot voorgaande jaren zijn vanaf 2023 overschrijdingen van lasten en investeringskredieten altijd onrechtmatig. Zelfs als overschrijdingen in lijn zijn met afspraken met de gemeenteraad, zoals opgenomen in de financiële verordening 2023, is het verplicht om dit als onrechtmatigheid op te nemen. Zonder de wijziging van het begrip begrotingsrechtmatigheid zou de conclusie hebben geluid dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruiken oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 3 april 2024 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 2.108.000. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

Begrotingscriterium	
1A. Overschrijding lasten programma's	€ 4.066.806
1B. Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	€ 664.501
2. Ongeautoriseerde reservemutaties	€ 0
3.Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld.	€ 0
<i>Totaal begrotingsonrechtmatigheden</i>	<i>€ 4.731.307</i>
4. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geïd.	€ 4.280.853
5.Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden	€ 450.454
Voorwaardencriterium	
Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed (inhoudelijk hier toelichten en in de paragraaf bedrijfsvoering))	€ 439.836
M&O criterium	
Geen bevindingen	€ 0
Totale onrechtmatigheid 2023	€ 890.290

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

WNT-verantwoording

In 2013 is de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van toepassing. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de huidige op de gemeente Het Hogeland van toepassing zijnde regelgeving.

Het bezoldigingsmaximum in 2023 voor de gemeente Het Hogeland is € 223.000, dit betreft het algemene bezoldigingsmaximum. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor de topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

De van toepassing zijnde WNT-maximumbedragen worden niet overschreden.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

Gegevens 2023			
bedragen x € 1		P.P.M van Vilsteren	P. Norder
Functiegegevens		Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023		01-01 t/m 31-12	01-01 t/m 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		1	1
Dienstbetrekking?		JA	JA
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€	129.713	108.183
Beloningen betaalbaar op termijn	€	22.316	18.074
<i>Subtotaal</i>	€	<i>152.029</i>	<i>126.257</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€	223.000	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	€	152.029	126.257
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan		N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling		N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2022			
bedragen x € 1			
Functiegegevens		Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022		01-01 t/m 31-12	01-01 t/m 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		1	1
Dienstbetrekking?		JA	JA
Bezoldiging			

Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€	129.960	103.655
Beloningen betaalbaar op termijn	€	22.171	18.212
<i>Subtotaal</i>	€	<i>152.131</i>	<i>121.867</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€	216.000	216.000
Bezoldiging	€	152.131	121.867

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

In 2023 niet van toepassing bij de gemeente Het Hogeland.

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijk drempelbedrag hebben ontvangen.

EMU-saldo

De jaarrekening is opgesteld conform een (gemodificeerd) stelsel van baten en lasten. Het EMU-saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente (kasstelsel). In het baten-en-lasten-stelsel worden kosten en opbrengsten toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, in kasstelsel worden ontvangsten en uitgaven toegerekend aan het jaar waarin ze betaald dan wel ontvangen worden.

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. Het jaarlijkse aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden is gesteld op 0,4%. Er is geen onderverdeling naar gemeenten, provincies en waterschappen vastgesteld. Het aandeel in het EMU-tekort betreft een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

Onderstaand overzicht geeft de ontwikkeling van het EMU-saldo weer, afgezet tegen de EMU-referentiewaarde.

		EMU-saldo			bedragen x 1000	
		2022	2023	2024	2025	2026
EMU-SALDO		-13.914	-27.023	-2.553	-3.014	2.633
EMU-SALDO referentiewaarde		47.790	53.519	52.735	53.620	53.615
Verschil		61.704	80.543	55.288	56.634	50.982
Mutaties (1 januari tot 31 december)						
<i>Financiële vaste activa</i>						
Activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-650	413	-650	-650	-650
	Uitzettingen	-	-	-	-	-
<i>Vlottende activa</i>						
	Uitzettingen		-	-	-	-
	Liquide middelen	-29.423	-9.720	-	-	-
	Overlopende activa	3.139	-3.403	-	-	-
<i>Vaste Passiva</i>						
Passiva	Vaste schuld	-7.634	-8.436	-6.018	-6.018	-6.018
<i>Vlottende passiva</i>						
	Vlottende schuld	-247	-192	7.921	8.382	2.735
	Overlopende passiva	-5.139	22.942	-	-	-
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa		-	-	-	-	-

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T)	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)
			Aard controle R Indicator: A16/01	Aard controle R Indicator: A16/02	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/03	Aard controle R Indicator: A16/04	Aard controle R Indicator: A16/05	Aard controle R Indicator: A16/06
			€ 4.574.545			€ 0	€ 0	€ 102.844
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01/02/04/05/06/07 en 08	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)		
			Aard controle R Indicator: A16/07	Aard controle R Indicator: A16/08	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/09	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/10		
			€ 0	€ 63.840	€ 4.741.229	€ 9.034.150		

FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: B2/01</i>	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/02</i>	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) <i>Aard controle D2 Indicator: B2/03</i>	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/04</i>	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05</i>	Normbedragen voor e (ja/nee) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/06</i>
			572	0	1	1	Ja	Ja
			Wijziging keuze per (2023/2024) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/08</i>	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/09</i>	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/10</i>		
			N.V.T.	Nee				
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/11</i> € 9.999	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/12</i> € 12.663	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/13</i>	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/14</i>	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/15</i>	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten <i>Aard controle R Indicator: B2/16</i>
							€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/17</i>	Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/18</i>	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/19</i>	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/20</i>	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/21</i>	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/22</i>
			€ 1.900	€ 27.360	€ 0	€ 3.468	€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/23</i>	Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/24</i>	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/25</i>	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen <i>Aard controle R Indicator: B2/26</i>	Totaal Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling <i>Aard controle n.v.t. Indicator: B2/27</i>	
			€ 0	€ 48.000	€ 0	€ 0		€ 11.899

BZK	C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	Beschikingsnummer /naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 december 2023 (Ja/Nee)	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: C32/01	Aard controle R Indicator: C32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/03	Aard controle D2 Indicator: C32/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/06
		Gemeenten	1 SUVIS21-01064054	€ 0	€ 0	Nee	niet uitgevoerd	Ja
			2 SUVIS21-01091264	€ 748.470	€ 748.470	Ja		Ja
			3 SUVIS21-01091270	€ 182.912	€ 182.912	Ja		Ja
			4 SUVIS21-01091557	€ 58.111	€ 58.111	Ja		Ja
			5 SUVIS21-01091568	€ 131.180	€ 131.180	Ja		Ja
			6 SUVIS21-01657657	€ 0	€ 0	Nee	project niet uitgevoerd ivm op te stellen IHP	Ja
			Kopie Beschikingsnummer/Naam	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: C32/07	Aard controle D2 Indicator: C32/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/09			
			1 SUVIS21-01064054	Nee	niet uitgevoerd			
			2 SUVIS21-01091264	Ja				
			3 SUVIS21-01091270	Ja				
			4 SUVIS21-01091557	Ja				
			5 SUVIS21-01091568	Ja				
			6 SUVIS21-01657657	Nee	project niet uitgevoerd ivm op te stellen IHP			
BZK	C45	Specifieke uitkering Groningse proeftuinen aardgasvrije wijken	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-ready gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee)	Eventuele toelichting
			Aard controle R Indicator: C45/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C45/02	Aard controle D2 Indicator: C45/03	Aard controle D2 Indicator: C45/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C45/05	Aard controle R Indicator: C45/06
		Gemeenten	€ 145.091	€ 217.662	0	0	Ja	Tot nu toe hebben we alleen proces- en advieskosten gemaakt. Er zijn dus nog geen aardsgasvrij gemaakte bestaande woningen en gebouwen in de wijk.
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: C45/07					
			Nee					

BZK	C47	Volkshuisvesting	Gemeenten	Deelplannaam	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is in (jaar T)	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is (t/m jaar T)	Aantal volledig gerealiseerde geherstructureerde woningen (inclusief labelstappen) (t/m jaar T)	Besteding (jaar T) - per deelplan	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022	
				Aard controle n.v.t. Indicator: C47/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/04	Zelfstandige uitvoering	Aard controle R Indicator: C47/05	Aard controle R Indicator: C47/06
				1 2021-0000054413	0	0	0	€ 75.576	€ 93.384	
				Kopie deelplannaam	Totale opbrengsten (jaar T) per deelplan	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per deelplan			
				Aard controle n.v.t. Indicator: C47/07	Aard controle R Indicator: C47/08	Aard controle R Indicator: C47/09	Aard controle R Indicator: C47/10			
				1 2021-0000054413	€ 0	€ 0	€ 40.022			
				Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
				Aard controle n.v.t. Indicator: C47/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/12					
				Ja	Nee					
BZK	C55	Aanpak energiearmoede	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten		
			Aard controle n.v.t. Indicator: C55/01	Aard controle R Indicator: C55/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/04	Aard controle R Indicator: C55/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/06		
			1.449	€ 627.233	€ 627.233	418	€ 172.078	€ 172.078		
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten					
			Aard controle n.v.t. Indicator: C55/07	Aard controle R Indicator: C55/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/09					
			134	€ 91.217	€ 162.351					
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, voerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg.	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen		
Aard controle n.v.t. Indicator: C55/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/12	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/14	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/15					
128	256	0	1.483	134	0					

BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle R Indicator: C62/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C62/02				
			€ 0	Nee				
BZK	C79	Specifieke uitkering bevolkingsdaling	Besteding (jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toelichting			
			Aard controle R Indicator: C79/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C79/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C79/03			
			€ 17.470	Nee				
BZK	C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Besteding (jaar T)	Bedrag doorgeschoven naar t+1	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is	Aantal gebruikte leermiddelen	
			Aard controle R Indicator: C92/01	Aard controle R Indicator: C92/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C92/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C92/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C92/05	
			€ 48.258	€ 0	1	48	16	
BZK	C94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T)	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] , eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...]	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] , eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van die laatstbedoelde woningen
			Aard controle n.v.t. Indicator: C94/01	Aard controle R Indicator: C94/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C94/03	Aard controle R Indicator: C94/04	Aard controle R Indicator: C94/05	Aard controle R Indicator: C94/06
			1 LAI23-03498672	€ 0	0	0	0	€ 0
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.	Eindverantwoording (ja/nee)		
			Aard controle R Indicator: C94/07	Aard controle R Indicator: C94/08	Aard controle R Indicator: C94/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C94/10		
			1 € 0	€ 0	€ 0	Nee		

OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO)	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
				Aard controle R Indicator: D8/01	Aard controle R Indicator: D8/02	Aard controle R Indicator: D8/03	Aard controle R Indicator: D8/04	Aard controle R Indicator: D8/05	
				€ 556.074	€ 88.420	€ 58.861	€ 0	€ 327.847	
				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag		
				Aard controle n.v.t. Indicator: D8/06	Aard controle R Indicator: D8/07	Aard controle n.v.t. Indicator: D8/08	Aard controle R Indicator: D8/09		
1									
OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen		Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
				Aard controle R Indicator: D14/01	Aard controle R Indicator: D14/02	Aard controle R Indicator: D14/03	Aard controle R Indicator: D14/04	Aard controle R Indicator: D14/05	
				€ 3.520	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs		
				Aard controle n.v.t. Indicator: D14/06	Aard controle R Indicator: D14/07	Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08	Aard controle R Indicator: D14/09		
1									

OCW	D15	Middelen schoolgebouwen aardbevingsgebied Groningen	Totale vordering aan OCW dekking Scholenprogramma die op de balans geactiveerd	In welk jaar is de vordering aan OCW of het materieel vast activum geactiveerd?	Afboeking (jaar T) van de vordering of de vermindering van de boekwaarde van het vast activum, met de jaarlijks te ontvangen specifieke uitkering	Cumulatieve afboeking (t/m jaar T) van de ordering of de vermindering van de boekwaarde van het vast activum, met de jaarlijks te ontvangen specifieke uitkering
			Aard controle R Indicator: D15/01	Aard controle D1 Indicator: D15/02	Aard controle R Indicator: D15/03	Aard controle n.v.t. Indicator: D15/04
			€ 5.980.663	2021	€ 417.520	€ 1.252.560
			Adres schoolgebouw	Bruto investering in het Scholenprogramma, onderbouwd met een bedrag per schoolgebouw (t/m jaar T)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D15/05	Aard controle R Indicator: D15/06		
			1 De Horizon; 9781EG Bedum	€ 520.019		
			2 Regenboog; 9781JN Bedum	€ 6.227.200		
			3 Walfridus; 9781HM Bedum	€ 477.406		
			4 Togtemaar; 9781NR Bedum	€ 4.306.499		
			5 Groenland; 9785BG Zuidwolde	€ 2.923.308		
			6 Klinkenborg; 9995PM Kantens	€ 2.489.173		
			7 De Dobbe; 9983SV Roodeschool	€ 2.943.513		
			8 Noordkaap; 9982LB Uithuizermeeden	€ 515.698		
			9 Prisma; 9982BC Uithuizermeeden	€ 2.841.531		
			10 KC Usquert; 9988SC Usquert	€ 3.123.177		
			11 Rank; 9989AT Warffum	€ 642.236		
			12 HHC; 9989EB Warffum			
			13 Nijenstein; 9997NG Zandeweer	€ 290.601		
			14 HHC Uithuizen; 9981JB Uithuizen	€ 5.204.882		
Eindverantwoording (Ja/Nee)						
Aard controle n.v.t. Indicator: D15/07						
Nee						

OCW	D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle R Indicator: D22/01	Aard controle n.v.t. Indicator: D22/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D22/03	
			1 € 11.337	€ 11.337	Ja	
			2 € 4.147	€ 4.147	Ja	

IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen
			Aard controle n.v.t. Indicator: E3/01	Aard controle R Indicator: E3/02	Aard controle R Indicator: E3/03	Aard controle R Indicator: E3/04	Aard controle R Indicator: E3/05	Aard controle R Indicator: E3/06
			1 IenM/BSK-2014/264595	€ 0	€ 0	€ 0	€ 35.105	€ 0
			2 Ienw/BSK-2017/296209	€ 0	€ 0	€ 0	€ 138.160	€ 0
			3 Ienw/BSK-2021/141733	€ 28.220	€ 0	€ 0	-€ 48.715	€ 0
			4 BSV/23/00144	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			5 BSV/23/00253	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
				Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E3/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/10	Aard controle R Indicator: E3/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/12
			1 IenM/BSK-2014/264595	€ 35.105	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
			2 Ienw/BSK-2017/296209	€ 138.160	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
			3 Ienw/BSK-2021/141733	€ 83.263	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			4 BSV/23/00144	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			5 BSV/23/00253	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
IenW	E20	Regeling stimuleringsmaatregelen 2020-2021 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		
			Aard controle R Indicator: E20/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E20/02	Aard controle R Indicator: E20/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E20/04		
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E20/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E20/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E20/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E20/08		
			1 210 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraat GOW naar 30 km/uur-zone aantal in st	Nee	0	Het Aanleg		
			2 117 Het volwaardig afwaarderen van een gebiedsontsluitingsweg 50 km/uur naar een erftoegangsweg 30 km/uur aantal in meters	Nee	0	Het Aanleg		

lenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02	Aard controle R Indicator: E44B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04	Aard controle R Indicator: E44B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06
			1 030001 Provincie Groningen	2023-071072	€ 94.480	€ 94.480	€ 278.879	€ 278.879
			2 030001 Provincie Groningen	2023-071072	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			3 030001 Provincie Groningen	2023-071072	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			4 030001 Provincie Groningen	2023-071072	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09			
			1 030001 Provincie Groningen	2023-071072	Nee			
			2 030001 Provincie Groningen	2023-071072	Nee			
			3 030001 Provincie Groningen	2023-071072	Nee			
			4 030001 Provincie Groningen	2023-071072	Nee			
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Naam/nummer maatregel			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13		
			1 030001 Provincie Groningen	2023-071072	Vergroten afvoercapaciteit en ruimtelijke inrichting Zuidwolde	Nee		
			2 030001 Provincie Groningen	2023-071072	Water vasthouden/vergroten afvoercapaciteit/ruimtelijke inrichting Bedum	Nee		
			3 030001 Provincie Groningen	2023-071072	Vergroten afvoercapaciteit en ruimtelijke inrichting Bedum	Nee		
			4 030001 Provincie Groningen	2023-071072	Vergroten afvoercapaciteit en ruimtelijke inrichting Wehe den Hoom	Nee		

EZK	F20	Regeling specifieke uitkering Impulsaanpak winkelgebieden	Beschikingsnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Toelichting afwijking besteding (jaar T) conform projectplan	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cofinanciering (jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: F20/01	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/02	Aard controle R Indicator: F20/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/05	Aard controle R Indicator: F20/06
			SPUKIW22-1-03126936	Centrumplannen Uithuizen	€ 0		€ 0	€ 0
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal verblijfsobjecten binnen panden waarvan realisatie renovatie/transformatie gestart is (jaar T) komt overeen met de fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee)	Cumulatief aantal verblijfsobjecten binnen panden renovatie/transformatie gerealiseerd (t/m jaar T)	Aantal verblijfsobjecten binnen panden waarvan realisatie sloop-nieuwbouw gestart is (jaar T) komt overeen met de fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee)	Cumulatief aantal verblijfsobjecten binnen panden sloop-nieuwbouw gerealiseerd (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: F20/07	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/08	Aard controle D1 Indicator: F20/09	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/10	Aard controle D1 Indicator: F20/11	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/12
			SPUKIW22-1-03126936	€ 0	Ja	0	Ja	0
EZK	F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Kopie beschikingsnummer	Realisatie fasering verloopt conform projectplan (ja/nee)	Toelichting (verplicht indien bij indicator F20/14 'Nee' is ingevuld)	Samenwerkingsovereenkomst aanwezig (ja/nee)	Eindverantwoording (ja/nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: F20/13	Aard controle D1 Indicator: F20/14	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/15	Aard controle D2 Indicator: F20/16	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/17	
			SPUKIW22-1-03126936	Ja		Ja	Nee	
			Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten
			Aard controle R Indicator: F28/01	Aard controle R Indicator: F28/02	Aard controle R Indicator: F28/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F28/04	Aard controle R Indicator: F28/05	Aard controle n.v.t. Indicator: F28/06
			€ 0	€ 242.865	€ 0	€ 242.865	€ 0	€ 0
EZK	F34B	Bijdrage Scholenprogramma	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: F28/07					
			Nee					
EZK	F34B	Bijdrage Scholenprogramma	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T)	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: F34B/01	Aard controle R Indicator: F34B/02	Aard controle n.v.t. Indicator: F34B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F34B/04		
			1 060024 Gemeente Loppersum	€ 1.655.701	€ 2.750.953	Ja		

EZK	F38	Nationaal Programma Groningen Specifieke uitkering NPG Provincie en Gemeenten	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Toelichting	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: F38/01	Aard controle R Indicator: F38/02	Aard controle R Indicator: F38/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F38/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F38/05	
			1 Centrumplannen plus	€ 999.350	€ 3.949.164		Nee	
			2 Kunstcentrum Ploeg	€ 86.000	€ 556.000		Nee	
			3 Lokaal progr.plan	€ 36.351	€ 330.352		Nee	
EZK	F46	SPUK vierde tranche Nationaal Programma Groningen Gemeenten	Projectnaam/ nummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Toelichting op eventuele niet-afgeronde projecten	
			Aard controle n.v.t. Indicator: F46/01	Aard controle R Indicator: F46/02	Aard controle n.v.t. Indicator: F46/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F46/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F46/05	
			1 Vakland	€ 777.179	€ 2.619.011	Ja		
			2 Waterwerken Zoutkamp 2021-0000040201	€ 67.989	€ 330.962	Nee		
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
EZK	F50	SPUK eerste tranche Gebiedsontwikkeling Gemeenten	Besteding (jaar T-3)	Besteding (jaar T-2)	Besteding (jaar T-1)	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			Aard controle R Indicator: F50/01	Aard controle R Indicator: F50/02	Aard controle R Indicator: F50/03	Aard controle R Indicator: F50/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F50/05	Aard controle n.v.t. Indicator: F50/06
			€ 0	€ 163.345	€ 2.598.881	€ 1.882.738	€ 4.644.965	Ja

EZK	F201	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel A Nationaal Programma Groningen	Betreft tranche	Projectnaam/nummer	Beschikingsnummer/ naam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per project	Toelichting
			Aard controle n.v.t. Indicator: F201/01	Aard controle n.v.t. Indicator: F201/02	Aard controle R Indicator: F201/03	Aard controle R Indicator: F201/04	Aard controle R Indicator: F201/05	
		Vanaf tranche 5						
			1	Centrumplan Leens	2021-0000079095	€ 98.746	€ 177.597	
			2	EnneJans Heerd	2021-0000079095	€ 23.086	€ 1.601.412	
			3	Nieuw Roakeldais	PWJZ/22514694	€ 87.806	€ 1.094.132	
			4	Werelderfgoed Waddencentrum	POGGO-OVPG/35047630	€ 1.277.743	€ 1.346.483	
			5	Tocamaheerd	POGGO-OVPG/35047630	€ 287.544	€ 346.471	
			6	Tijd voor Toekomst	POGGO-OVPG/35047630	€ 552.414	€ 624.636	
			50	Progr.plan / proceskosten	PDGGO DVP / 22510039	€ 216.216	€ 368.463	
			Kopie projectnaam	Project afgerond (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: F201/07	Aard controle n.v.t. Indicator: F201/08				
			1	Centrumplan Leens	Nee			
			2	EnneJans Heerd	Ja			
			3	Nieuw Roakeldais	Nee			
			4	Werelderfgoed Waddencentrum	Nee			
			5	Tocamaheerd	Nee			
			6	Tijd voor Toekomst	Nee			
			50	Nee				
EZK	F202	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel B Verbetering van de sociale cohesie	Betreft tranche	Beschikingsnaam/ nummer	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting
			Aard controle n.v.t. Indicator: F202/01	Aard controle n.v.t. Indicator: F202/02	Aard controle R Indicator: F202/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F202/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F202/05	
			1	SPUK 2e tranche blok B	PDGGO-DVPG / 2250807	€ 260.275	€ 264.097	Nee
EZK	F203	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel C Aardbevingsgerelateerde inzet	Beschikingsnaam / nummer	Betreft tranche	Besteding (jaar T)	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting
			Aard controle n.v.t. Indicator: F203/01	Aard controle n.v.t. Indicator: F203/02	Aard controle R Indicator: F203/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F203/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F203/05	
			1	POGGO DVPG / 22504924	3e	€ 858.476	€ 2.096.430	Ja
			2	PDGGO-DVPG / 38355630	4e	€ 1.011.503	€ 1.011.503	Nee

EZK	F204	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel D activiteiten BLOK D	Beschikkingnummer	Totale besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T)	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting	
			Aard controle n.v.t. Indicator: F204/01	Aard controle R Indicator: F204/02	Aard controle n.v.t. Indicator: F204/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F204/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F204/05	
			1 PDGGO-DVPG / 22508135	€ 1.271.414	€ 1.271.414	Nee		
EZK	F205	Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen Onderdeel E Sociaal-emotionele ondersteuning	Beschikkingnaam/ nummer	Betreft tranche	Totale besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T)	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting
			Aard controle n.v.t. Indicator: F205/01	Aard controle n.v.t. Indicator: F205/02	Aard controle R Indicator: F205/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F205/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F205/05	Aard controle n.v.t. Indicator: F205/06
			1 2021-0000079136	1e	€ 92.076	€ 204.150	Ja	
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	2 WJZ/22514694	2e	€ 126.429	€ 126.429	Nee	
			6 PDGGO-DVPG / 35045980	3e	€ 0	€ 0	Nee	
			Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/01	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/02	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicator: G2/03	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicator: G2/04	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicator: G2/05	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicator: G2/06
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	€ 14.970.118	€ 249.845	€ 651.453	€ 4.465	€ 71.077	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) Aard controle R Indicator: G2/07	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) Aard controle R Indicator: G2/08	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicator: G2/09	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/10	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/11	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/12
			€ 114.898	€ 21.420	€ 0	€ 1.489.031	€ 8.362	€ 0
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) Aard controle D2 Indicator: G2/13	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G2/14				
			€ 0	Ja				

SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking) gemeentedeel 2023 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk)	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Bob	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			Aard controle R Indicator: G3/01	Aard controle R Indicator: G3/02	Aard controle R Indicator: G3/03	Aard controle R Indicator: G3/04	Aard controle R Indicator: G3/05	Aard controle R Indicator: G3/06
			€ 0	€ 0	€ 107.823	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB)	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB)	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB)	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	
			Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire		
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Aard controle n.v.t. Indicator: G3/11	
			Aard controle R Indicator: G3/07	Aard controle R Indicator: G3/08	Aard controle R Indicator: G3/09	Aard controle R Indicator: G3/10		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	

SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T) levensonderhoud	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T) levensonderhoud	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/06</i>
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	-€ 1.095	€ 0	€ 17.520	€ 65.238	€ 2.818
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	-€ 843	€ 0	€ 14.881	€ 44.719	€ 1.553
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	-€ 62	€ 0	€ 928	€ 18.952	€ 1.189
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 422	€ 119
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			6 Totaal	-€ 2.000	€ 0	€ 33.329	€ 129.331	€ 5.679
			Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/10</i>		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
			6 Totaal	0	0	N.v.t.		
			Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/11</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/12</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/13</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/14</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/15</i>	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/16</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/17</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: G4/18</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/19</i>		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)		€ 0	€ 0	€ 0	
2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)		€ 0	€ 0	€ 0				
3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)		€ 0	€ 0	€ 0				
4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)		€ 0	€ 0	€ 0				
5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)		€ 0	€ 0	€ 0				
6 Totaal	0	0	0					

SZW	G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente			
			Aard controle R Indicator: G10/01	Aard controle R Indicator: G10/02	Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03			
			€ 304.166	€ 0	Ja			
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente			
			Aard controle R Indicator: G12/01	Aard controle R Indicator: G12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: G12/03			
			€ 0	€ 0	Ja			
SZW	G13	Onderwijsroute_ deel gemeente 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	
			Aard controle R Indicator: G13/01	Aard controle R Indicator: G13/02	Aard controle R Indicator: G13/03	Aard controle R Indicator: G13/04	Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende subsidie				
			Aard controle R Indicator: H4/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02				
			€ 709.134	€ 706.333				
			Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T)	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is
			Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03	Aard controle R Indicator: H4/04	Aard controle R Indicator: H4/05	Aard controle R Indicator: H4/06	Aard controle R Indicator: H4/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08
			1 1.1	€ 304.278	€ 304.278			
			2 1.3	€ 247.484	€ 247.484			
			97 2.2	€ 17.935		€ 17.935		
			98 2.3	€ 81.740		€ 81.740		
			99 3.1	€ 23.909			€ 23.909	
			100 3.2	€ 30.987			€ 30.987	

VWS	H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Beschikkingnummer	Totaal bedrag volgens beschikking	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T)	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T)	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T)	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/02</i>	Gerealiseerd <i>Aard controle R Indicator: H8/03</i>	Gerealiseerd <i>Aard controle R Indicator: H8/04</i>	Gerealiseerd <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/05</i>	Gerealiseerd <i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/06</i>
			1 1042938	€ 56.575	€ 0	€ 0	€ 0	€ 33.844
			Kopie beschikkingnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/08</i>				
			1 1042938	Nee				
VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R Indicator: H12/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: H12/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H12/04</i>		
			€ 21.248	€ 51.200	Ja	Nee		

VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Naam onderdeel	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel	Besteding (jaar T) per onderdeel	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024?	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)?
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/02	Aard controle R Indicator: H30/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/06
			1 Lokaal Sportakkoord	€ 39.006	€ 39.006	€ 0	€ 39.006	Ja
			2 Brede regeling combinatiefuncties	€ 268.545	€ 216.593	€ 51.952	€ 216.593	Ja
			3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 60.010	€ 50.389	€ 12.002	€ 50.389	Ja
			4 Kansrijke Start	€ 45.008	€ 3.779	€ 9.002	€ 3.779	Ja
			5 Mentale Gezondheid	€ 21.004	€ 15.743	€ 4.200	€ 15.743	Ja
			6 Aanpak overgewicht en obesitas	€ 52.509	€ 37.871	€ 10.502	€ 37.871	Ja
			7 Valpreventie	€ 154.526	€ 126.653	€ 30.873	€ 126.653	Ja
			8 Leefomgeving	€ 30.005	€ 14.187	€ 6.001	€ 14.187	Ja
			9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 7.501	€ 5.741	€ 1.500	€ 5.741	Ja
			10 Versterken sociale basis	€ 109.518	€ 88.636	€ 21.882	€ 88.636	Ja
			11 Mantelzorg	€ 30.005	€ 24.000	€ 6.001	€ 24.000	Ja
			12 Eén tegen eenzaamheid	€ 30.005	€ 23.500	€ 6.001	€ 23.500	Ja
			13 Welzijn op recept	€ 16.503	€ 13.150	€ 3.301	€ 13.150	Ja
			14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 7.501	€ 7.501	€ 0	€ 7.501	Ja
			15 Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 26.705	€ 25.875	€ 830	€ 25.875	Ja
			Kopie naam onderdeel	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?				
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/08				
			1 Lokaal Sportakkoord	Ja				
			2 Brede regeling combinatiefuncties	Ja				
			3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden	Ja				
			4 Kansrijke Start	Ja				
			5 Mentale Gezondheid	Ja				
			6 Aanpak overgewicht en obesitas	Ja				
			7 Valpreventie	Ja				
			8 Leefomgeving	Ja				
			9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	Ja				
			10 Versterken sociale basis	Ja				
			11 Mantelzorg	Ja				
			12 Eén tegen eenzaamheid	Ja				
			13 Welzijn op recept	Ja				
			14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	Ja				
			15 Coördinatiekosten regionale aanpak	Ja				
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/09					
			Nee					

VWS	H31	Regeling Specifieke uitkering noodfonds energie amateursportverenigingen	Beschikkingnummer / kenmerk	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting	
			Aard controle n.v.t. Indicator: H31/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H31/02	Aard controle R Indicator: H31/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H31/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H31/05	
			SPUKNEAS230187	€ 46.445	€ 46.445	Ja		
VWS	H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden	Beschikkingnummer / kenmerk	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee)	Toelichting	
			Aard controle n.v.t. Indicator: H32/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H32/03			
			MEQZ23277	€ 428.497	€ 385.189			
			Naam zwembad	Totale verlening per zwembad (jaar T)	Cumulatieve besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen			
			Aard controle n.v.t. Indicator: H32/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H32/05	Aard controle R Indicator: H32/06	Aard controle D1 Indicator: H32/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H32/08	
		1	Zwembad de Beemden	€ 324.462	€ 324.462			Verduurzamingsplan nog niet aanwezig, werkt een extern bureau aan op dit moment. Subsidie wordt niet uitbetaald aan de zwembaden, maar mag de gemeente zelf houden na overleg vws.
		2	Zwembad de Marne	€ 43.308	€ 0	Nee		Verduurzamingsplan nog niet aanwezig, werkt een extern bureau aan op dit moment. Subsidie is nog niet uitbetaald. Zwembad de Marne heeft er mogelijk geen recht meer op, omdat zij ook een andere subsidie aangevraagd hebben (TEK). Dus subsidie wordt definitief niet uitgekeerd aan Zwembad de Marne.
		20	Zwembad de Hoge Vier	€ 60.727	€ 60.727	Nee		Verduurzamingsplan nog niet aanwezig, werkt een extern bureau aan op dit moment. Subsidie wordt niet uitbetaald aan de zwembaden, maar mag de gemeente zelf houden na overleg vws.
						Nee		

GRO	GRO2C	Verkeer en vervoer Groningen	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Welke regeling betreft het	Totale besteding in jaar T	Correctie t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T	Toelichting
		SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Groningen	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/01	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/02	Aard controle R Indicator: GRO2C/03	Aard controle R Indicator: GRO2C/04	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/05	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/06
			1 2020-070192	Doorgaande route Ulrum, Leens en Wehe den Hoom	€ 19.342		€ 2.273.085	Wehe Leens Ulrum
			2 2018-053777	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0		€ 0	Ernstheemsterpad Eenrum
			3 2018-053845	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0		€ 0	Aagstweg Eenrum
			4 2021-042213	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 20.119		€ 184.754	Oudedijkpad Usquert
			5 2021-042211	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 25.880		€ 304.333	Fietspad Rasquerdemaar Tinalli
			6 2021-045068	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 14.935		€ 126.300	Witrokkendpad Warffum
			7 2020-099340	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 114.811		€ 217.808	NABO's Warffum en agrologistieke weg
			8 2022-125014	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 488.927		€ 488.927	Oosterstraat en Stationsweg Warffum
			9 2022-125059	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0		€ 0	Fietsveiligmaken Trekweg Onderdendam
			10 2023-108449	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0		€ 0	Fietspad De Rug Lauwersoog
			Kopie beschikingsnummer	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Alleen de besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Correctie t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van alleen provinciale middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden	
			Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/07	Aard controle R Indicator: GRO2C/08	Aard controle R Indicator: GRO2C/09	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/10	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO2C/11	
			1 2020-070192	€ 19.342	€ 141.483	€ 1.126.500	Ja	
			2 2018-053777	€ 0		€ 0	Nee	
			3 2018-053845	€ 0		€ 0	Nee	
			4 2021-042213	€ 0	-€ 28.377	€ 92.377	Nee	
			5 2021-042211	€ 0	-€ 72.834	€ 152.166	Nee	
			6 2021-045068	€ 0		€ 37.933	Ja	
			7 2020-099340	€ 0	-€ 44.289	€ 58.707	Nee	
			8 2022-125014	€ 244.463		€ 244.463	Nee	
			9 2022-125059	€ 0		€ 0	Nee	
			10 2023-108449	€ 0		€ 0		

GRO	GRO21C	Regiospecifiek pakket (RSP)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Welke regeling betreft het	Totale besteding in jaar T	Correctie t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T	Toelichting
		SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Groningen	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/02</i>	De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen <i>Aard controle R Indicator: GRO21C/03</i>	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen <i>Aard controle R Indicator: GRO21C/04</i>	Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/05</i>	Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/06</i>
			1 2020-076540	Kortsluitpunt Winsum	€ 1.651.336		€ 7.138.520	
			Kopie beschikingsnummer	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Alleen de besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Correctie t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van alleen provinciale middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: GRO21C/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: GRO21C/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: GRO21C/11</i>	
			1 2020-076540	€ 1.651.336	€ 279.931	€ 5.700.000	Ja	

GRO	GRO8C	Leefbaarheid Groningen	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Welke regeling betreft het	Totale besteding in jaar T	Correctie t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T	Toelichting
		SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Groningen	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO8C/01	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO8C/02	Aard controle R Indicator: GRO8C/03	Aard controle R Indicator: GRO8C/04	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO8C/05	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO8C/06
			1 2017-108.546/2/A.8	Uitvoerings-programma Leefbaarheid	€ 6.288.607		€ 35.169.491	
			2 2021-099507	Van Waarde	€ 72.409		€ 74.911	
			3 2020-088208	Uitvoeringsagenda detailhandelsvisie	€ 17.390	-€ 50.579	€ 43.057	De subsidie wordt nu gebruikt om de kosten Herinrichting Molenweg Bedum mee te dekken.
			4 2017-091.459/45/A.6	Leefbaarheid Groningen	€ 22.055		€ 354.611	
			5 2022-104743	Onderzoek uitbreiding Kantens	€ 28.692		€ 28.692	In SiSa 2022 is onterecht als eindverantwoording opgenomen.
			6 2019-055410-2	Herinrichting Oosterstraat Warffum	€ 305.140		€ 400.827	
			7 2013-33730/34/A14	Leefbaarheid krimpgebieden / Pgr. Krimp en Leefbaarheid De Marne	€ 53.400		€ 3.557.547	
			Kopie beschikingsnummer	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Alleen de besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen	Correctie t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van alleen provinciale middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden	
			Aard controle n.v.t. Indicator: GRO8C/07	Aard controle R Indicator: GRO8C/08	Aard controle R Indicator: GRO8C/09	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO8C/10	Aard controle n.v.t. Indicator: GRO8C/11	
			1 2017-108.546/2/A.8	€ 0		€ 500.000	Ja	
			2 2021-099507	€ 72.409		€ 74.911	Nee	
			3 2020-088208	€ 1.979	-€ 69.364	€ 4.900	Nee	
			4 2017-091.459/45/A.6	€ 11.028		€ 177.306	Nee	
			5 2022-104743	€ 28.692		€ 28.692	Ja	
			6 2019-055410-2	€ 209.705		€ 305.392	Nee	
			7 2013-33730/34/A14	€ 49.021	€ 63.075	€ 3.265.828	Nee	

Verklaring onafhankelijk accountant

Bestemming resultaat en aanvullende voorstellen

Bestemming rekeningresultaat 2023

Wij stellen u voor:

1. Het jaarverslag en de jaarrekening 2023 met een positief resultaat van € 20.130.373 vast te stellen;
2. Een bedrag van € 5.751.259 te bestemmen voor nog uit te voeren werkzaamheden 2024, conform uw besluit van 3 april 2024;
3. Een bedrag van € 2.500.000 te bestemmen voor WW verplichtingen in het kader van onze opgaven;
4. Het overschot als gevolg van de GALA middelen ad € 165.000 te bestemmen voor de bestemmingsreserve Sociaal Domein;
5. Het overschot als gevolg van de SPUK IZA ad € 238.000 te bestemmen voor de bestemmingsreserve Sociaal Domein;
6. Om het saldo van de punten 1 minus 2 tot en met 5 ad € 11.431.114 bij de Voorjaarsnota 2024 in te zetten voor de dekking van diverse wensen met incidentele effecten.

Bijlagen

I Verklaring van afkortingen

AO/IC	Administratieve Organisatie/ Interne Controle
AOS	Acuut Onveilige Situatie
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
AR	Algemene Reserve
ARCG	Afvalbeheer Regio Centraal Groningen
AU	Algemene Uitkering
AVA	Algemene Vergadering van Aandeelhouders
AVOI	Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur
AZC	Asielzoekerscentrum
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
B&W	Burgemeester en Wethouders
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
BOR	Beheer Openbare Ruimte
BRP	Basisrioleringsplannen
BRP	Basisregistratie Personen
BW	Begeleid Wonen
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDOKE	Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid
CISO	Chief Information Security Officer
COA	Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
dBos	de Bibliotheek op School
DIBOR	Duurzaam Integraal Beheer voor de Openbare Ruimte
DU	Decentralisatie Uitkering
DUO	Dienst uitvoering onderwijs
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
ECB	Europese Centrale Bank
EBG	Economic Board Groningen
E-HRM	Electronic Human Resource Management
EMU	Economische en Monetaire Unie
EMVI	Economisch Meest Voordelige Inschrijving
EZ	Economische Zaken
EZK	Economische Zaken en Klimaat
FG	Functionaris Gegevensbescherming
Fido	Financiering Decentrale Overheden
FLO	Functioneel Leeftijdsontslag
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GFT	Groente-, Fruit-, en Tuinafval
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GIS	Geografisch Informatiesysteem
GKB	Gemeentelijke Krediet Bank
GKG	Gemeente Kolom Groningen
GOO	Gemeentelijke Opvang Oekraïners
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GRC	Governance, Risk & Compliance
GRPG&Z	Gemeenschappelijke Regeling Publieke Gezondheid & Zorg
GSP	Groningen Seaports
GW	Gemeentewet
GWRP	Gemeentelijke Water en Rioleringsplan
HHL	Het Hogeland
HRM	Human Resource Management

IBOR	Integraal Beleid voor de Openbare Ruimte
IBP	Interbestuurlijke Programma
IHP	Integraal Huisvesting Plan
IKC	Integraal Kind Centra
IKEC	Integraal Kind & Expertise Centrum
IMG	Instituut Mijnbouwschade Groningen
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen
Zelfstandigen	
IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze
Werknemers	
ISK	Internationale Schakelklas
KC	Kind Centrum
KCC	Klant Contact Centrum
KG	Kansrijke Groningers
LEA	Lokaal Educatieve Agenda
MBO	Middelbaar Beroeps Onderwijs
MER	Milieu Effect Rapportage
MJOP	Meerjaren Onderhoudsplan
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
NABO's	Niet Actief Beveiligde Overwegen
NAM	Nederlandse Aardolie Maatschappij
NCG	Nationaal Coördinator Groningen
NCNP	No Cure No Pay
NPG	Nationaal Programma Groningen
NPO	Nationaal Programma Onderwijs
ODG	Omgevingsdienst Groningen
OHBA	Onderwijshuisvestingsbudgetten Asielzoekers
OJG	Ondersteuner Jeugd en Gezin
OOGO	Op Overeenstemming Gericht Overleg
OOV	Openbare Orde en Veiligheid
OV	Openbaar Vervoer
OZB	Onroerende Zaak Belastingen
P&C	Planning en Control
PDCA	Plan, Do, Check, Act
PG&Z	Publieke Gezondheid & Zorg
PIP	Plan Inburgering en Participatie
PIP	Provinciaal Inpassingsplan
PO	Passend Onderwijs
ProGrESCO	Provinciaal Groninger Energie Service Collectief
PRT	Provinciale Regiotafel
PSU	Project Start Up
PvE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
RDW	Rijksdienst voor het Wegverkeer
RES	Regionale Energie Strategie
RIEC	Regionaal Informatie en Expertise Centrum
RIGG	Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RJO	Risico Jongerenoverleg
RO	Ruimtelijke Ordening
ROZ	Raad voor Onroerende zaken
RTB	Richtlijn Tijdelijke Bescherming
SAS	Sociale en Andere Specifieke diensten
SAW	School Als Wijk
SD	Sociaal Domein
SER	Sociaal Economische Raad
SIB	Strategisch Informatie Beleid
SISA	Single Information Single Audit
SMW	Schoolmaatschappelijk Werk
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)

SW	Sociale Werkplaats
THV	Tijdelijke Huisvesting
TOV	Tijdelijke Onderwijsvoorziening
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VCA	Veiligheid, gezondheid en milieu Checklist Aannemers
VCPO-NG	Vereniging voor Christelijk Primair Onderwijs Noord Groningen
VEGANN	Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders binnen Noord- Nederland
VKB	Volkskredietbank
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNN	Verslavingszorg Noord Nederland
VO	Voortgezet Onderwijs
Vpb	Vennootschapsbelasting
VRG	Veiligheidsregio Groningen
Vsv-ers	Vroegtijdig schoolverlaters
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
VVE	Vereniging Van Eigenaars
WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
WEC	Wereld Erfgoed Centrum
WEC-W	Wereld Erfgoed Centrum Waddenzee
WIA	Wet werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WNT	Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen
WOO	Wet Open Overheid
WOZ	Wet Waardering Onroerende Zaken
WPA	Werkplein Ability
WPO	Wet op het Primaire Onderwijs
Wsob	Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
ZZP	Zelfstandige Zonder Personeel

II Overzicht taakvelden

In principe zijn de taakvelden direct gekoppeld aan een programma. Daar waar baten en/of lasten op een taakveld betrekking hebben op meerdere programma's is het taakveld onderverdeeld in subtaakvelden. Deze subtaakvelden zijn vervolgens weer direct gekoppeld aan een programma.

(bedragen x € 1.000)

Taakveld	Primitieve begroting 2023			Begroting na wijziging 2023			Rekening 2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten		Saldo
0.01 Bestuur	2.731	0	-2.731	2.876	0	-2.876	3.073	473	-2.600
0.02 Burgerzaken	1.583	591	-992	1.767	620	-1.147	1.821	552	-1.269
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	453	393	-60	937	648	-288	565	397	-168
0.4 Overhead	29.426	184	-29.242	36.558	896	-35.662	32.200	1.669	-30.531
0.5 Treasury	-1.156	524	1.680	-1.061	1.772	2.833	507	2.068	1.561
0.61 OZB woningen	314	7.876	7.561	428	8.259	7.831	376	8.283	7.907
0.62 OZB niet-woningen	250	19.174	18.924	263	21.102	20.839	256	21.794	21.538
0.64 Belastingen overig	893	57	-836	963	57	-906	995	155	-840
0.70 AU en overige uitkering gemeentefonds	0	105.809	105.809	0	115.578	115.578	0	116.982	116.982
0.80 Overige baten en lasten	5.831	729	-5.102	1.322	187	-1.135	573	650	78
0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.10 Reservemutaties	2.974	2.509	-465	8.397	15.107	6.710	11.640	12.330	690
0.11 Resultaat rekening baten en lasten	348	0	-348	10.127	0	-10.127	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	4.406	0	-4.406	4.591	0	-4.591	4.597	0	-4.597
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.169	15	-1.154	1.230	15	-1.215	1.184	86	-1.098
2.1 Verkeer en vervoer	8.898	109	-8.789	8.990	109	-8.881	10.131	2.254	-7.877
2.2 Parkeren	132	188	56	23	0	-23	1.296	1.278	-18
2.3 Recreatieve havens	160	28	-132	138	28	-110	192	39	-153
2.4 Economische havens en waterwegen	795	0	-795	643	0	-643	1.017	0	-1.017
3.1 Economisch beleid	321	0	-321	520	0	-520	359	0	-359
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	758	191	-567	1.289	323	-966	1.856	1.498	-357
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	316	51	-265	410	52	-358	273	45	-228
3.4 Economische promotie	256	591	335	321	642	321	236	681	445
4.1 Openbaar basisonderwijs	10	0	-10	10	0	-10	10	0	-10
4.2 Onderwijshuisvesting	3.534	0	-3.534	5.038	65	-4.973	3.418	193	-3.225
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.763	778	-2.985	4.560	1.271	-3.289	4.649	1.462	-3.186

5.1	Sportbeleid en activering	424	0	-424	621	167	-454	548	312	-236
5.2	Sportaccommodaties	4.601	862	-3.739	4.955	1.324	-3.631	4.931	1.103	-3.828
5.3	Cultuurpresent., -productie en -particip	558	0	-558	647	0	-647	563	0	-563
5.4	Musea	161	0	-161	212	0	-212	182	0	-182
5.5	Cultureel erfgoed	345	0	-345	2.248	1.880	-368	732	431	-301
5.6	Media	1.136	115	-1.021	1.486	165	-1.322	1.346	167	-1.179
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.374	25	-2.349	3.019	1	-3.018	2.835	31	-2.804
6.1	Samenkracht en cultureel werk	5.688	905	-4.783	9.950	6.850	-3.100	7.665	6.303	-1.361
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	2.185	0	-2.185	2.650	37	-2.613	2.069	30	-2.039
6.3	Inkomensregelingen	21.951	16.541	-5.411	27.334	18.026	-9.309	26.478	18.058	-8.420
6.4	WSW en beschut werk	12.839	3.120	-9.719	12.760	3.120	-9.640	12.925	3.138	-9.787
6.5	Arbeidsparticipatie	2.780	185	-2.596	4.127	1.172	-2.955	3.568	1.439	-2.129
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.020	348	-2.672	3.084	380	-2.704	2.774	410	-2.363
6.71A	Huishoudelijke hulp (WMO)	5.709	0	-5.709	5.259	0	-5.259	5.336	3	-5.333
6.71B	Begeleiding (WMO)	4.793	0	-4.793	4.500	0	-4.500	4.371	0	-4.371
6.71 C	Dagbesteding (WMO)	1.627	0	-1.627	1.196	0	-1.196	1.204	0	-1.204
6.71 D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	176	0	-176	176	0	-176	250	0	-250
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	5.893	0	-5.893	7.149	0	-7.149	7.639	0	-7.639
6.72B	Jeugdhulp behandeling	376	0	-376	376	0	-376	864	0	-864
6.72 C	Jeugdhulp dagbesteding	1.647	0	-1.647	1.647	0	-1.647	1.770	0	-1.770
6.72 D	Jeugdhulp zonder verblijf	512	0	-512	512	0	-512	389	0	-389
6.73A	Pleegzorg	1.053	0	-1.053	1.053	0	-1.053	596	0	-596
6.73B	Gezinsgericht	1.164	0	-1.164	1.164	0	-1.164	777	0	-777
6.73 C	Jeugdhulp met verblijf overig	2.949	0	-2.949	2.949	0	-2.949	2.611	0	-2.611
6.74A	Jeugdhulp GGZ zonder verblijf	3.813	0	-3.813	3.813	0	-3.813	3.846	0	-3.846
6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ verblijf	788	0	-788	788	0	-788	813	0	-813
6.74 C	Gesloten plaatsing	258	0	-258	258	0	-258	292	0	-292
6.81A	Beschermd wonen (WMO)	1.369	1.268	-101	1.369	1.342	-27	1.325	1.685	360
6.81B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	127	140	13	328	140	-188	348	382	34
6.82A	Jeugdbescherming	820	0	-820	820	0	-820	678	0	-678
6.82B	Jeugdreclassering	204	0	-204	204	0	-204	111	0	-111
7.1	Volksgezondheid	2.322	0	-2.322	2.998	661	-2.337	2.344	296	-2.047
7.2	Riolering	4.346	5.707	1.362	3.931	5.707	1.777	3.528	5.115	1.587

7.3	Afval	5.489	6.704	1.215	5.811	7.028	1.216	5.124	6.846	1.722
7.4	Milieubeheer	585	0	-585	1.423	1.028	-395	1.026	250	-776
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	689	662	-27	776	694	-82	848	514	-334
8.1	Ruimtelijke ordening	1.144	15	-1.129	2.392	115	-2.277	1.742	-5	-1.747
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	127	182	55	99	182	83	6.286	5.307	-979
8.3	Wonen en bouwen	6.071	3.706	-2.365	17.292	14.965	-2.327	8.885	6.267	-2.618
Totaal taakvelden		180.281	180.281		231.716	231.716		210.840	230.970	20.130

III Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Bron	Periode	Omschrijving
Programma Veiligheid				
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	Stichting Halt	2022	Verwijzingen halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS- Criminaliteit CBS- Diefstallen	2023	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS- Criminaliteit CBS- Diefstallen	2023	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.)
Diefstallen uit woning	Aantallen per 1.000 inwoners	CBS- Criminaliteit CBS- Diefstallen	2023	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
Vernielingen en beschadigingen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS- Criminaliteit CBS- Diefstallen	2023	Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners
Programma Economie & Werkgelegenheid				
Functiemenging	%	CBS BAG/LISA	2022	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	2022	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Programma Leefbaarheid & Voorzieningen				
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO/Ingrado	2022	Het aantal leerplichtigen dat niet staat

				ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO/Ingrado	2022	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% <i>deelnemers aan het VO en mbo onderwijs</i>	DUO/Ingrado	2022	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
Niet-sporters	%	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM	2022	Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet
Programma Sociaal domein & Volksgezondheid				
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 - 74 jaar	CBS Bevolkingsstatistiek/LISA	2022	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21-jarigen	CBS Jeugd	2022	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	CBS Jeugd	2022	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking	CBS Arbeidsdeelname	2023	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	CBS Jeugd	2022	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar)
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 1.000 inwoners	CBS Participatiewet	2023	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 - 64 jaar	CBS Participatiewet	2023	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar

Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS Jeugd	2023	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS Jeugd	2023	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS Jeugd	2023	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
Cliënten met een maatwerkarrangement	Aantal per 10.000 inwoners	CBS GMSD Wmo	2022	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo.
Programma RO, Wonen & Duurzaamheid				
Omvang huishoudelijk afval	Kg/inwoner	CBS statistiek huishoudelijk afval	2022	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval
Hernieuwbare elektriciteit	%	Berekening	2021	
Gemiddelde WOZ-waarde	x €1.000	CBS- Statistiek Waarde Onroerende Zaken	2023	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	BAG	2022	Het aantal nieuwbouwwoningen
Demografische druk	%	CBS Bevolkingsstatistiek	2023	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 67 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 67 jaar.
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In euro's	COELO	2023	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In euro's	COELO	2023	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan

				woonlasten.
Programma Bedrijfsvoering				
Formatie	Fte per 1.000 inwoners			De toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van de organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari.
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners			Het werkelijk aantal fte dat werkzaam is.
Apparaatskosten	Kosten per inwoner			De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken.
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen			Onder externe inhuur wordt verstaan: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.
Overhead	% van de totale lasten			Overhead betreft alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

IV Investeringskredieten

Omschrijving	Begroting	Werkelijk	Restant	Afsluiten
De Tirrel - Klimaat en energie (WKO)	1.175.000	-	1.175.000	
De Tirrel: Commerciele ruimte	-	6.128.358	-6.128.358	
De Tirrel- sloop	-	481.869	-481.869	
De Tirrel: terreininrichting	1.100.000	498.358	601.642	
De Tirrel - voorber. School (OUD)	1.220.130	368.442	851.688	
De Tirrel - voorbereidingskosten	7.521.716	842.917	6.678.799	
De Tirrel - grondkosten	1.600.000	1.600.000	-	
De Tirrel: Onderwijs	4.965.964	8.831.848	-3.865.884	
De Tirrel - voorber. sport (OUD)	859.764	44.877	814.887	
De Tirrel: sport	6.859.386	12.073.884	-5.214.498	
De Tirrel: Openbare ruimte	-	651.955	-651.955	
De Tirrel - voorber. Maatsc ruimte (OUD)	7.113.444	-68.057	7.181.501	
De Tirrel	31.240.404	31.454.452	-214.047	
Fietsplan (2018)(E-72100130)	408.431	505.921	-97.490	x
Fietsplan 2020 (vm E)	379.000	159.838	219.162	
Fietsplan 2021	354.000	130.926	223.074	x
Fietsplannen	1.141.431	796.685	344.746	
NPG: Centrumplan Uithuizermeeden Plus	-	-	-	
Uitvoering Bederawalda(B-72100010)	1.033.590	421.174	612.416	
NPG Centrumplan Leens	-	-	-42.263	
NPG: proceskosten centrumplannen	-	6.574	-25.553	
Openbare ruimte centrum Bedum	1.000.000	553.428	446.572	
NPG: Centrumplan Bedum Plus	-	-	-	
BRP Centrumplan Bedum 2017(B-77200002)	133.617	67.810	65.807	
NPG: Centrumplan Uithuizen Plus	-	-	-	
Infrastructuur Centrum Winsum(W-7210043)	1.500.000	237.117	1.262.883	
Versterking Centrum Winsum(W-7210047)	1.000.000	317.983	682.017	
NPG: Centrumplan Winsum Plus	-	-	-	
Reconstructie Molenweg(B-72100001)	767.000	216.123	550.877	

Herinrichting Molenweg Bedum(B-72100020)	18.000	-12.056	30.056	
Damwand Boterdiep Zz en Molenweg Bedum	500.000	-	500.000	
Centrumplannen	5.952.207	1.808.153	4.082.811	
Herinrichting Oosterstraat	250.000	315.484	-65.484	
NPG Herinrichting Oosterstraat Warffum	-	828	-828	
Oosterstraat Warffum – Verlichting	11.500	27.792	-16.292	x
Oosterstraat Warffum – Riolering	85.000	85.002	-2	x
Herinrichting Oosterstraat Warffum	346.500	429.105	-82.605	
Herstr de Marne wegen(m-I020081)	306.000	284.387	21.613	
Herstructur de Marne dorpen(m-I080031)	111.000	120.319	-9.319	
Herstructurering de Marne	417.000	404.706	12.294	
Handhav kwaliteit koopsector(m-P003010)	468.990	252.409	216.581	
Expertise concentr.onderwi(m-P003020)	25.000	25.000	-	
Regiefunctie volkshuisvesting(m-P003030)	46.311	46.000	311	
Onderst leegstaand vastg(m-P0030400)	36.582	4.395	32.187	
Vernieuwing onderwijsstruct(m-P003050)	1.649.332	1.649.332	0	
Monitoring vitale verandering(m-P003060)	262.102	12.488	249.614	
Herstr openbare/ruimte(m-P003070)	174.259	13.020	161.239	
Tbv Cofinanciering(m-P003080)	8.633	-	8.633	
Dekking Project(m-P003090)	-2.771.407	-2.001.794	-769.613	
Krimp en Leefbaarheid	-100.198	850	-101.048	
Herinrichting Uithuizen - Menkema buurt	-	-	-240	
Herinrichting Uithuizen - Noord c.a.	-	-	-	
Herinrichting Uithuizen - Wilgenhof c.a.	-	-	-	
Herinrichting Uithuizen -Riepenbuurt c.a	-	-	-	
Herinrichting Uithuizen -Kennedylaan c.a	-	-	-	
Herinrichting Zorg met Wonen Uithuizen	-	-	-	
Herinrichting Overige woonplaatsen	-	-	-	
Herstructurering - proces kosten	-	-	-	
Herstructurering - onvoorzien	-	-	-	
Herinrichting Zandeweer	-	-	-	
Herinrichting Kantens	-	-	-	
NPG Inpassingskosten	-	-	-240	

NPG Nieuw Roakeldais Proceskosten 15%	-	-	-	
NPG Roakeldais fase 4	-	-	-	
NPG Roakeldais fase 5	-	-	-	
NPG Roakeldais fase 6	-	-	-	
NPG Roakeldais	-	-	-	
NPG Vakland HH-Algemeen	-	-	-	x
NPG Vakland HH-PLOC Uithuizen	-	-	-	x
NPG Vakland HH-PLOC Warffum	-	-	-	x
NPG Vakland HH-PLOC Winsum	-	-	-	x
NPG Vakland	-	-	-	
NPG MKK8 Toeristische ontsl. jachthaven	-	2.281	-2.281	
NPG MKK3 Fietsbrug Zoutkamp-Vierhuizen	-	1.063	-1.063	
NPG MKK5 Aanmeervoorz Reitdiephaven	-	8.708	-8.708	
NPG MKK4 Aanmeervz Hunsingokanaal	-	4.538	-4.538	
NPG MKK6 Herstel muraltbekleding	-	-	-	
NPG MKK7 Fietspad Zoutkamp-Electra	-	13.100	-13.100	
NPG Proceskosten Zoutkamp ea	-	38.300	-38.300	
NPG MMK9 Fietsverb. Hunsingosl.- Reitdie	-	-	-	
NPG MMK10 Opbouw Rijksmonumentalesluis	-	-	-	
NPG Zoutkamp	-	67.989	-67.989	
Tijd. school Uithuizerneden Infra	150.000	76.881	73.119	
Nieuwbouw Prisma Uithuizerneden	-66.003	-116.003	50.000	
Nieuwbouw Jansenius de Vries/De Rank	1.099.469	1.987.696	-888.227	
Versterking Nijenstein incl gymzaal	1.701.874	-404.223	2.106.097	
Versterking HHC Uithuizen	5.903.128	-1.113.996	7.017.124	
Versterking HHC Warffum	-2.098.365	-2.633.112	534.747	
Versterk. school De Noordkaap/De Sterren	305.793	-23.416	329.209	
Tijdelijke school Uithuizerneden	-	-303.822	303.822	
Herinr. oude locatie Togtemaarschool	47.010	76.199	-29.189	
Nieuwbouw Togtemaarschool(B-74210004)	1.252.536	1.252.136	400	
Verbouw Regenboog(B-74210005)	1.343.152	1.293.151	50.001	
Nieuwbouw Groenland(B-74210006)	376.681	420.238	-43.557	
Verbouw Walfridus (B-74210003)	327.301	327.301	0	

Nieuwbouw school De Dobbe	891.682	1.063.048	-171.366
Nieuwbouw school Usquert	1.123.840	1.510.618	-386.778
Nieuwbouw Klinkenberg school	499.730	464.860	34.870
Scholenprogramma - Algemeen(E-32001)	-	335.147	-335.147
Scholenprogramma	12.857.828	4.212.701	8.645.127
Lening Stichting Schilligehamster Zon	155.000	-	155.000
Winsum-West: infrastructuur(W-7210050)	1.754.400	1.513.972	240.428
Winsum-West: voorber.(W-7531023)	335.000	259.035	75.965
Winsum-W:clubgebouw(kleedkam)(W-7531025)	1.634.000	1.826.726	-192.726
Winsum-West: duurzaamheid(W-7531028)	80.000	8.048	71.952
Winsum-W: velden (W-7531029)	1.405.000	1.396.546	8.454
Winsum- West	5.363.400	5.004.326	359.074
Herinrichting Openbare ruimte SV Bedum	375.000	14.192	360.809
Accommodatie SV Bedum	4.015.000	424.251	3.590.749
Kunstgrasveld SV Bedum	700.000	667.043	32.957
SV Bedum	5.090.000	1.105.485	3.984.515
Herinrichting openbare ruimte(m-P005010)	800.000	-	800.000
Structplan Openb. ruimte & bebouwing	30.000	9.266	20.734
Ontwerp openbare ruimte(m-P005051)	20.000	-	20.000
Onvoorzien(m-P005080)	269.000	82.563	186.437
Werelderfgoedcentrum NPG - subsidie	-	-	-
Werelderfgoedcentrum NPG - proceskosten	-	-	-
WEC	1.119.000	91.829	1.027.171
Verkeer en parkeren Lauwersoog	58.500	50.336	8.164
WEC Inrichting parkeerterrein	676.233	-	676.233
WEC Hekwerken	71.529	-	71.529
WEC Openbare verlichting	42.529	-	42.529
WEC Slagboominstall./bet.automaat	473.612	-	473.612
WEC Laadpalen	105.835	-	105.835
WEC Parkeerverwijzing	65.058	-	65.058
WEC Fietsenstalling	52.893	-	52.893
WEC Verkeer en parkeren Lauwersoog	1.546.189	50.336	1.495.853

Startersleningen(B-78100005)	100.000	-	100.000	x
Startersleningen(W-7822800)	1.000.000	-	1.000.000	x
Startersleningen(E-78210008)	8.600.000	2.753.569	5.846.431	
Startersleningen	9.700.000	2.753.569	6.946.431	
Aanschaf tijdelijke units IBOR	1.024.000	1.050.401	-26.401	
Aanleg infra IBOR Winsum	235.000	31.403	203.597	
Inventaris werkplekken IBOR	93.000	63.181	29.819	
Projecten IBOR	1.352.000	1.144.984	207.016	
Wijkvernieuwing Mekelstraat- Infra	149.000	9.351	139.649	
Wijkvernieuwing Mekelstraat - Riolering	401.200	-192.837	594.037	
Wijkvernieuwing Mekelstraat - overige	421.000	-	421.000	
Projecten Van Mekelstraat Bedum	971.200	-183.486	1.154.686	
Herstructurering wegen Zuidwolde	291.000	37.046	253.954	
GWRP Riolconstructie Zuidwolde	606.387	269.882	336.505	
Herstructurering Zuidwolde	897.387	306.928	590.459	
3 zoutstrooiers Eemsmond	110.274	-	110.274	
Calamiteitenbus Eemsmond	41.500	-	41.500	
Vervanging materieel 2019 (afschr 10 jr)	240.439	223.212	17.227	
Werkvoertuigen groen Eemsmond	89.076	4.220	84.856	
Shovel Eemsmond	52.758	-	52.758	
Traktor Eemsmond	58.822	-	58.822	
2 maaiers 2020 (vm E)	144.476	80.000	64.476	
Vervanging materieel 2020 (7jr)	4.859	-	4.859	
Zitmaaier (4 stuks)	450.000	154.404	295.596	
CV installatie werkplaats Bedum	9.555	-	9.555	
Maaimachine + korf/klepel	130.549	-	130.549	
Heftruck	18.229	-	18.229	
Containers met hydro kleppen	30.058	43.250	-13.192	x
Tractor	22.075	-	22.075	
Frontmaaier	15.500	-	15.500	
Vervanging materieel 2021 (7jr)	399.406	222.185	177.221	
Vervanging materieel 2021 (10jr)	240.439	228.104	12.335	
Vervanging materieel 2022 (7 jr)	615.817	-	615.817	

Vervanging materieel 2022 (10 jr)	240.439	20.594	219.845	
Vervanging telefonie 2022	200.000	143.573	56.427	
Vervanging werkplekken 2022	350.000	339.662	10.338	
Bladeservers	60.000	34.951	25.049	
Storage Flash	75.000	-	75.000	
Server Grid kaarten	30.000	-	30.000	
WiFi	35.000	23.362	11.638	
Firewalls	41.500	14.607	26.893	
Stroomvoorz./monitoring Automatisering	32.500	-	32.500	
Vergaderfacilit.(TV's, camera's, beamers	30.000	5.367	24.633	
Specials/headsets	42.500	10.263	32.237	
Ipads personeel	40.000	28.637	11.363	
Raadzaal Uithuizen techniek	120.000	109.398	10.602	
Raadzaal Uithuizen verbouwing	80.000	197.493	-117.493	x
Vervanging materieel 2023 (7jr)	615.817	5.262	610.555	
Vervanging materieel 2023 (10jr)	240.439	-	240.439	
Bladeservers 2023	35.000	-	35.000	
Veiligheidsvoorziening WPA Uithuizen	150.000	137.101	12.899	
Maatregelen hybride werken	75.000	73.041	1.959	x
Toegangssysteem	135.000	9.757	125.243	
Schuifdeuren buitendienst(B-70140011)	41.330	-	41.330	
Geb buitendst 8 overheaddeur(B-70140012)	49.616	43.601	6.015	
Vervang Citroen Jumpy 2017(B-70160009)	19.118	-	19.118	
Vervanging busje 2017(B-70160010)	21.612	-	21.612	
Ford Ranger Boa's VTH	51.000	66.737	-15.737	x
Vervanging beschoeiing 2018(B-72400001)	561.980	438.791	123.189	
Ontsluiting klaarkampweg(m-I020009)	50.000	-	50.000	
Wehesteril(m-I020022)	100.000	-	100.000	
Vervanging Beschoeiing 2018(m-I020110)	782.800	297.798	485.002	
Onvoorzien (gem)(M-P00466001)	-	11.244	-11.244	x
Fietspad mensingeweer-Baflo(W-7210026)	245.622	25.069	220.553	
Verbindingsweg W-diep(HOV-as)(W-7210031)	355.727	-	355.727	
Rompakkoord: maatregelen N361(W-7210039)	30.000	36.121	-6.121	x
Rompakk: kortsluiting Ranum(W-7210040)	2.100.000	3.370.384	-1.738.964	
Infrastructuur Munster (bovenwijken)	747.363	673.032	74.331	
Spoorwegveiligheid: Hogendoorn	-280.000	3.001	-283.001	
Revital.verhardingen (2017)(E-72100126)	16.244	1.244	15.000	

Boterdiep Wz Bedum	1.045.000	703.063	341.937	
Romp-akkoord Fietsroute-plus Winsum	125.000	26.022	98.978	
Parkeerplaats kunstcentrum De Ploeg	230.000	-	230.000	
Wiepoo-pad Winsum	100.000	91.088	8.912	x
Opheffen NABO's Warffum	654.100	114.811	539.289	
Herinrichting WDH, L & U Bijdr. Prov.	-	19.342	-19.342	
Reconst De Vliet (Vrije gang-Waldadriest)	200.000	200.000	-	
Beschoeving 2021	782.800	5.675	777.125	
Openbare verlichting 2022	57.500	63.770	-6.270	x
Civiele constructies 2022	1.523.750	926.435	597.315	
Wegen 2022	1.147.450	1.275.706	-128.256	x
Pilot bebouwde komgrenzen	80.000	-	80.000	
Veiligheid rondom schoolzones	30.000	-	30.000	
Pilot maatregelen verkeer Onderdendam	75.000	44.650	30.350	
Wegen 2023	615.450	404.996	210.454	
Openbare verlichting 2023	87.500	84.086	3.414	x
Civiele constructies 2023	1.023.750	555.793	467.957	
Herinrichting Infra Uithuizen- Wilgenbos	-	-	-	
Herinr. Infra Uithuizen - Menkemabuurt	-	-	-	
Herinrichting Infra Uithuizen Noord	-	-	-	
Herinrichting Infra Zandweer	-	-	-	
Herinrichting Infra Kantens	-	-	-	
Tweede ontsluiting Lauwersoog	1.811.747	745.858	1.065.889	
NPG Promotie NWW Zoutkamp	-	65.177	-65.177	
Herstl verdiepvloer NSU(2018)(E-74210021)	2.000.000	1.280.163	719.837	
OHV: uitbr. semi permanent Pieterburen	230.843	345.603	-114.760	x
Vervanging dak HHC Warffum	255.310	-	255.310	
NPG Tijd voor Toekomst	-	-	-	
MJOP cv-ketel gymz Schoolstr(B-70130004)	17.176	-	17.176	
Gymzaal Octopus Eenrum(m-P02001520)	308.550	303.459	5.091	
Beregeningspomp	11.400	-	11.400	
Vervanging kunstgrasveld hockey Bedum	400.000	4.659	395.342	
Energiebesparende maatregelen Zwembaden	667.500	675.959	-8.459	
Kunstgrasveld Kantens	-	-	-	
NPG Project Enne Jans Heerd	-	-	-	x
NPG Tocamaheerd	-	-	-	
Onstaborg	500.175	-	500.175	

Kwaliteitsverbeter NPZ(2007)(E-75600016)	196.793	122.697	74.096	
380KV Bedum/ Westerdijkshorn	-	-18.844	18.844	
380kv Onderdendam	-	26.294	-26.294	
380kv Sauwerd Wetsinge	-	325	-325	
Buigmachine BM-42 WPA	62.000	53.277	8.723	x
Lasersnijmachine WPA	225.000	218.850	6.150	x
Vervanging Walsmachine WPA	50.000	-	50.000	
Vervanging vrachtwagen/bakwagen WPA	95.000	-	95.000	
Aanschaf schaaf/frees machine WPA	45.000	-	45.000	
Uitvoer legion-maatregel2016(W-7714005)	408.900	366.719	42.181	
BRP Boterdiep Bedum 2017(B-77200001)	520.000	491.736	28.264	
BRP Woonwijk Uilenest(B-77220011)	46.625	23.284	23.341	
BRP Tuinbstr Z'wolde (40jr)(B-77220015)	66.790	74.304	-7.514	x
BRP v BerumstrZ'wolde(40jr)(B-77220016)	5.193	5.193	0	x
BRP Ter Laan 3 Bedum (40jr)(B-77220018)	42.500	766	41.734	
BRP Akkerstraat Z'wolde(B-77220025)	-	-	-	
Relining kritische locaties(m-G336501)	330.000	231.869	98.131	
Onderhoud rioolgemaal(m-G336601)	541.876	286.927	254.949	
Herstructureringriol de M(m-G336602)	430.000	437.740	-7.740	
Struc.aanpak bagger vaargNPZ(E-75600032)	500.000	18.004	481.996	
Rioleringen(mechan)(2017)(E-77220046)	193.598	174.010	19.588	
Rioleringen (overig) (2017)(E-77220047)	102.537	55.186	47.351	
Rioleringen (Overig) 2018(E-77220050)	113.363	112.316	1.047	
Rioleringen (vrijverval)2018(E-77220051)	233.363	66.404	166.959	
Warringalocatie	244.350	231.332	13.018	
GWRP Zuiveringskring Ulrum	195.000	-	195.000	
GWRP Zuiveringskring Winsum	105.000	-	105.000	
GWRP Zuiveringskring Uithuizermeeden	245.000	-	245.000	
GWRP Beh.prog Gemalen/Persleidingen	725.000	404.786	320.214	
GWRP Optimaliseren Meetnet Riolering	100.000	59.355	40.645	
GWRP Beh.prog Vrijverval Riolering	626.380	21.033	604.366	
GWRP Zuiveringskring Onderdendam 2022	563.800	13.659	550.141	
GWRP Zuiveringskring Ulrum 2022	245.000	-	245.000	
GWRP Zuiveringskring Wehe den Hoorn 2022	781.000	-	781.000	
GWRP Zuiveringskring Winsum 2022	105.000	-	105.000	
GWRP Zuiveringskring Uithuizermdn 2022	145.000	-	145.000	
GWRP Optimaliseren meetnet Riolering '22	50.000	-	50.000	

Herinrichting de Vliet Riolering	50.000	35.000	15.000	
GWRP Zuiveringskring Onderdendam 2023	415.000	-179.063	594.063	
GWRP Zuiveringskring Ulrum 2023	245.000	-	245.000	
GWRP Zuiveringskring Wehe den Hoorn 2023	380.000	-192.837	572.837	
GWRP Zuiveringskring Winsum 2023	205.000	-	205.000	
GWRP Zuiveringskring Uithuizermdn 2023	45.000	-	45.000	
GWRP Optimaliserenmeetnet Riolering 2023	50.000	-	50.000	
Sanering verkeerslaw. N361/N363 fase 1/2	-	-	-	
Sanering verkeerslawai Roodeschool	-	-	-	
Woonplan Van Speykstraat Roodeschool	35.000	158.848	-123.848	
Woonplan Maarweg 55 Uithuizen	-	219.207	-219.207	
Woonplan Wolderinghstr. Zoutkamp	-15.800	-18.814	3.014	
Grond uitbreiding Almersma zuid	2.475.000	2.466.873	8.127	x
Grond nieuwbouw de Tille	885.000	877.635	7.365	x
Voorber. grex Hunsingokanaal Zoutkamp	60.000	14.510	45.490	
voorbereiding grex Folkerda Bedum	195.000	55.976	139.024	
Aardgasvrije wijk Zuidwolde	-	-	-	